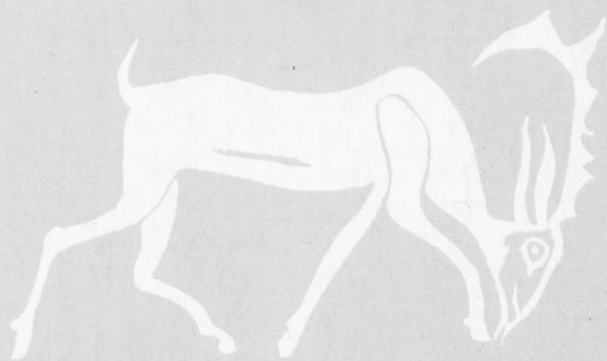

Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙ 1967

H

6

NET

Σημειώματα από τον 7ο (Κ) - Φοιτητικό συνέδριο
(Θ)

Βλασία

Βλ.

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

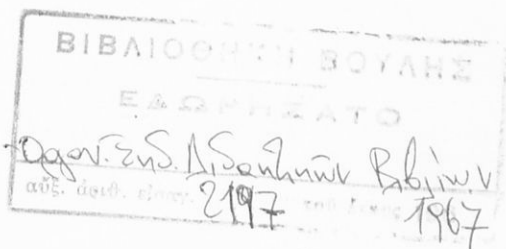
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΤΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η 6 ΝΕΤ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Θ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ, ΣΤ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ - Σ. ΔΟΥΦΕΞΗ

Δημητράκου (Χ) - Παράσκευας (Θ) - Ρωμαίου (Κ) - Σπέραντσα (ΣΤ) - Δουφέξη (Σ)

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1967

002
HNF
ET2B
9

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ
ΤΑΧΥ ΔΡΑΣΕΩΝ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

ΕΛΛΗΝΟΡΥΜ

ΤΥΡΤΑΙΟΥ : ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΡΙΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

Τί τιμή σὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο στῆ φωτιά
σκοτωθῆ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στῆ δεξιᾷ.
Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήνη τὴν πατρίδα τῆ γλυκειᾷ,
τὰ καλὰ τοῦ τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῆ μὲ διακονιά,
μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνη, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιᾷ.
Κι ἀπ' τῆ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῆ,
νὰ γνώριζη ὅτ' εἶναι σ' ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
Νὰ ντροπιάζη τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι αὐτός,
καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπη ἀπ' τὰ στήθη ὁ στεναγμός.
Τέτοιον ἄνθρωπο καθέννας ζωντανὸ καταφρονᾷ,
μὴδ', ἀφοῦ στὸν τάφο πέση, τ' ὄνομά του μελετᾷ.
Μέσ' στῆ μάχη ἄς χυθοῦμε ὅλοι μ' ἀφοβη καρδιά,
στῆ φωτιά, παλληκαρᾶδες, γίνετ' ὅλοι ἓνα κορμί,
στῆ φωτιά μὴν ντροπιαστῆτε σὰ φυγάδες, σὰ δειλοί.
Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενός σας ἄς φανῆ,
τοὺς ἐχθρούς σας πολεμώντάς μὴν ψηφᾶτε τῆ ζωῆ.
Τί ντροπή! ντροπὴ μεγάλη! ἀπὸ πίσω νὰ 'ναι ὁ υἱὸς
κι ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθάνη μπροστινός,
πού χει κάτασπρα τὰ γένηια, κάτασπρη τὴν κεφαλὴ
καὶ στὰ χώματα ν' ἀφήση τὴν ἀδούλωτη ψυχῆ.
"Ὅλ' οἱ κίνδυνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπεινε σὸ νιό,
ναί, σὸ νιό πολέμοι πρέπεινε, πού τὸ σῶμα ἔχει ἀνθηρό.
"Ἄς ριχτῆ μπροστὰ σὸ γέρο κι ἄσειστος ἄς στυλωθῆ,
καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξη, μέσ' σὸ αἷμα ἄς κυλιστῆ.

Μετάφρασις Σπ. Τρικούπη

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ἦ ΝΕΟΙ τοῦ Γένους, σεῖς, τοὺς ὁποίους ἐπαράβαλαν μὲ τὴν ἐα-
ρινὴν ὥραν τοῦ ἔτους, διότι καὶ ἀληθῶς τῆς ἡλικίας σας τὸ ἄνθος ὁμοιά-
ζει τὸ ἀνθηρὸν ἔαρ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἄλλὰ τὰ ἄνθη ὑπόσχονται καὶ καρπούς, καὶ τούτους ἀπαιτεῖ, τούτους ἐλπίζει ἀπὸ σᾶς ἢ ἐρημωθεῖσα ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον πατρίδας. Μὴ ματαιώσετε τὴν ἐλπίδα τῆς.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς νέους, ὅσοι ἔως τῶρα ἐδράματε εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, οὐδ' ἐφοβήθητε νὰ κενώσετε τὰς φλέβας σας ἀπὸ τὸ αἷμα, διὰ νὰ ἐκδικήσετε ὅσα αἵματα ἀθῶων ἔχυσε καὶ χύνει καθ' ἡμέραν ὁ παρᾶνομος καὶ ἄνανδρος τύραννος τῆς Ἑλλάδος...

Οἱ ἔως τῆς ὥρας ταύτης ἀγῶνες σας εἶναι λαμπροί· τὸ ἐλευθερωθὲν μέρος τῆς Ἑλλάδος ἐγεύθη τοὺς ἐλπιζομένους ἀπὸ τὴν ἡλικίαν σας γλυκεῖς καρπούς καὶ καυχᾶται ἡ πατρίς σας εἰς τὴν γέννησιν τοιοῦτων τέκνων.

Ἄλλὰ σᾶς μένουσιν ἄλλοι ἀσυγκρίτως ἐνδοξότεροί τούτων ἀγῶνες, ὧ γενναῖα τέκνα τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῶν παρόντων ἡλευθερώσατε τὴν Ἑλλάδα, τῶν δὲ νέων ἀγῶνων σκοπὸν πρέπει νὰ προβάλετε τὴν φύλαξιν τῆς Ἐλευθερίας, φύλαξιν δύσκολον καὶ διὰ τοῦτο προσοχῆς πολλῆς ἀξίαν.

Οἱ πρότεροί σας ἀγῶνες ἐκαθάρισαν τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ τυράννου, σᾶς μένει τῶρα ὁ μέγας ἀγὼν, νὰ τὴν καθαρῶς ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τῆς ἀδικίας του, βάλλοντες εἰς τόπον αὐτῆς τὴν Δικαιοσύνην, τὴν μητέρα τῆς Εἰρήνης...

Ἄδ. Κοραῆς

ΜΕΓΑΛΟΙ ΑΝΔΡΕΣ — ΜΕΓΑΛΟΙ ΛΟΓΟΙ — ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ

Ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Ὑφασιν, ἐξηκρίβωσεν, ὅτι πρὸς Δ. τοῦ ποταμοῦ εἶναι χώρα μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὅτι αὐτὴν κατοικοῦν λαοὶ πολεμικοί, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἐλέφαντες πολλοί, μεγαλύτεροι καὶ ἀγμώτεροι τῶν ἄλλων.

Καὶ ἠὺχαριστήθη πολὺ, διότι διέβλεπε νέον στάδιον πολεμικῆς δόξης. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσῃ.

Ἄλλ' οἱ στρατιῶται του, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουσιν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτῶ ἔτη, εἶχον ἀποκάμει. Καὶ ἐπιθυμία κατέλαβε τὴν ψυχὴν αὐτῶν νὰ ἐπανάλθουν πλέον εἰς τὴν πατρίδα, πλησίον τῶν γονέων, συζύγων καὶ τέκνων αὐτῶν.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατενόησε καλῶς τὸ πρᾶγμα καί, πρὶν γίνῃ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀθυμία τῶν στρατιωτῶν μεγαλυτέρα, ἐκάλεσε τοὺς στρατηγούς εἰς συνεδρίασιν καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς :

— Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, βλέπω ὅτι τώρα πλέον δὲν με ἀκολουθεῖτε εἰς τοὺς κινδύνους με τὴν ἰδίαν προθυμίαν. Σᾶς ἐκάλεσα λοιπὸν ἐδῶ με σκοπὸν νὰ σᾶς πείσω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν πόλεμον· ἐάν, ὅμως, πεισθῶ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ τοῦτο, θὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Πατρίδα.

Ὅσα κατορθώσαμεν με τοὺς μέχρι τοῦδε κοινούς μας ἀγῶνας, σᾶς εἶναι γνωστά. Κατέχομεν τὴν Ἰωνίαν, τὸν Ἑλλάσποντον, τὴν Φρυγίαν, τὴν Καππαδοκίαν, τὴν Παφλαγονίαν, τὴν Λυδίαν, τὴν Καρίαν, τὴν Λυκίαν, τὴν Παμφυλίαν, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Λιβύην, μέρη τῆς Ἀραβίας, τῆς Συρίας, τῆς Βαβυλωνίας, τῆς Σουσιανῆς, τῆς Περσίας καὶ ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ καὶ πέραν τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου.

Τώρα διατὶ διστάζετε νὰ προσθέσετε εἰς τὸ κράτος μας καὶ τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια ἐκτείνονται πέραν ἀπὸ τὸν Ὑφασιν ποταμόν; Ἡ φοβεῖσθε, μήπως προβάλουν ἀντίστασιν οἱ βάρβαροι; Δὲν βλέπετε ὅτι ἄλλοι μὲν ἔρχονται καὶ ὑποτάσσονται ἐκουσίως, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι, ἄλλοι δὲ φεύγουν καὶ ἀφήνουν εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν τῶν ἔρημων, τὴν ὅποιαν ἡμεῖς δίδομεν εἰς τοὺς συμμάχους ἢ εἰς ἑσούς μᾶς παραδίδονται ἐκουσίως;

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες νομίζω ὅτι ἔχουν πάντοτε τοὺς κόπους ὡς σκοπὸν τοῦ βίου των. Διὰ μεγάλων κόπων κατορθώνονται τὰ καλὰ καὶ μεγάλα ἔργα.

Ἐάν, ὅμως, σταματήσωμεν ἐδῶ τὴν ἐκστρατείαν μας, φοβοῦμαι μήπως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι λαοὶ παρακινήσουν εἰς ἀποστασίαν τοὺς ὑποτεταγμένους. Καὶ τότε ὅλοι οἱ ἀγῶνες θὰ ματαιωθοῦν. Τότε θὰ παραστῇ ἀνάγκη πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ επιχειρήσωμεν νέας ἐκστρατείας καὶ νὰ ὑποβληθῶμεν πάλιν εἰς νέους ἀγῶνας καὶ νέους κινδύνους.

Ἄνδρες Ἕλληνες καὶ σύμμαχοι, οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες καὶ ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν ζωὴν, εὐχαριστιοῦνται νὰ κοπιᾶζουσιν καὶ ὅταν ἀποθάουν ἐγκαταλείπουν δόξαν ἀθάνατον.

Ἡ δὲν ἐνθυμεῖσθε ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ πρόγονος ἡμῶν, οὐχὶ μένων εἰς τὴν Τίρυνθα ἢ εἰς τὸ Ἄργος ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ εἰς τὰς Θήβας ἐφθασεν εἰς τοιαύτην δόξαν, ὥστε νὰ γίνῃ ἢ νὰ νομίζεται Θεός;

Καὶ ἡμεῖς τί καλὸν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν, ἐὰν ἐκαθή-

μεθα εις την Μακεδονίαν και έθεωροϋμεν άρκετον μόνον να φιλάσσωμεν τας οικίας ήμων ;

Και εάν μόν σεις μόνον έκοπιάζετε και εκινδυνεύετε, εγώ δε ό άρχηγός σας απέφευγον πάντα κίνδυνον, τότε θα είχατε δίκαιον να παραπονήσθε.

Άλλά τώρα βλέπετε ότι όλοι έξ ίσου ύποβαλλόμεθα εις τούς ίδιους κόπους και εις τούς ίδιους κινδύνους, τά δε βραβεΐα εύρίσκονται εις τó μέσον όλων, όσοι αγωνίζονται. Και ή χώρα, την όποίαν κατελάβομεν, είναι ιδιική σας, και σεις σατραπεύετε αυτής, και από τά χρήματα τά περισσότερα δίδονται εις σας.

Και όταν θα κυριεύσωμεν όλην την Άσίαν, τότε σας όρκίζομαι ότι θα σας φορτώσω με άγαθά τόσα, όσα δέν φαντάζεται κανεις από σας. Και όσους μόν θέλουν να επιστρέψουν εις την πατρίδα των θα φροντίσω να τούς άποστείλω ή και θα τούς όδηγήσω εκει εγώ ό ίδιος, όσους δε θέλουν να μένουν θα τούς καταστήσω ζηλευτούς εις τούς άπερχομένους.

Π. Ν. Οικονόμου

ΤΡΕΙΣ ΓΕΝΕΑΙ

«Άμμες πók' ήμες άλκιμοι νεανίαι.

Άμμες δε μ' εϊμές, αι δε λήης, πειραν λαβέ.

Άμμες δε γ' έσόμεθα πολλώ κάρρονες».

Γενιά, που χρόνους και καιρούς είχες πιστά συντρόφια στα κορφαβούνια τούς αίτους, στα πέλαγα τούς γλάρους, κι από τής κούνιας τó φιλι κι ως τó φιλι του τάφου διπλή λαχτάρα σ' έθρεψεν : ή Πίστι και ή Πατρίδα !
Και σύ, γενιά, που έβλάστησες στο γέρικο κορμό της και δέν ψηφάς φθινόπωρο τά φύλλα σου να ρίξη, γιατί τά μαρμαρόδεσε μαρμαροχέρα ή Δόξα !
Και σύ, γενιά νιοφτέρουγη, δειλό ξεπεταρούδι, που παραιτώντας τή φωλιά πετῆς όλόγουρά της, για να 'σαι πάντοτε κοντά στής μάννας σου τά χάδια !

Ω τρεις γενιές καλότυχες και χρονοκαταλύτρες,

ἡ χθесινὴ κι ἡ σημερινὴ κι ἡ αὐριανή, σᾶς εἶδα
 τὶς τρεῖς μαζί στὸν ὕπνο μου, στὴν ὕπνοφαντασιά μου.
 Λαγκάδια, βράχοι καὶ βουνά καὶ πέλαγα καὶ κάμποι,
 σὰν νὰ ἔχαν σμίξει ὅλες μαζί τὶς χάρες τῶν καθένα
 κι ἔκαναν κάτι ἀγνώριστο, σὰν ἔξω ἀπὸ τὴν πλάσι.
 Κι ἐκεῖ — ξάστερο τ' ὄνειρο — κι οἱ τρεῖς γενιές ἀντάμα
 τριπλὸ τραγούδι ἐλέγανε, τριπλὸ χορὸ εἶχαν στήσει.

Κι ἔλεγ' ἡ χθесινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθαρία:

- Ἦμαστε κάποτε κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια,
 κι ἂν σκλάβοι ἐγεννηθήκαμε, δὲν ἤμαστε καὶ δοῦλοι.
 Τὸν ὕπνο δὲ χορτάσαμε· τὴ νύχτα καρπούλι,
 τὰ ξημερώματα χορὸ καὶ τὴν ἡμέρα μάχη
 ἀπὸ κλεισούρα σὲ γκρεμὸ κι ἀπὸ κορφὴ σὲ ράχη.

Ὡς ὄτου πιά μὲ τὸ αἷμα μας, ποὺ χύνονταν πλημμύρα,
 τὸ σάβανο τῆς Λευτεριάς τὸ κάναμε πορφύρα,
 κι ἀφοῦ τὴν ἀναστήσαμε σ' ἀφθαστο μετερίζι
 μὲ τὸ νερὸ τ' ἀθάνατο, ποὺ ἡ Πίστις ἀναβρῦζει,
 κορώννα τῆς φορέσαμε στ' ἀχτινωτὸ κεφάλι,
 κορώννα, ποὺ ὁμορφότερη στὸν κόσμο δὲν εἶν' ἄλλη.
 Ζαφείρια τὴ στολιίζουνε καὶ τὰ ζαφείρια ἐκεῖνα
 ἔχουν μπριλλάντι ἠλιόφωτο στὴ μέση, τὴν Ἀ θ ἦ ν α.

Κι ἔλεγ' ἡ σημερινὴ γενιά μὲ μιὰ φωνὴ καθάρια:

- Εἶμαστε σήμερα κι ἐμεῖς καὶ νιοὶ καὶ παλληκάρια.
 Σκλάβοι δὲ γεννηθήκαμε σὲ θλιβερά κρεβάτια,
 στ' ἀπλετο φῶς τῆς Λευτεριάς ἀνοίξαμε τὰ μάτια.

Ἡ ξενιοασιά μᾶς ἔρριχνε τὰ δολερά της βρόχια.

Γοργὰ ξεχνοῦν οἱ νιόπλουτοι τὴν πρωτινὴ τους φτώχεια.

Πρωτότοκοι τῆς Λευτεριάς καὶ πρῶτοι κληρονόμοι,
 γοργὰ κι ἐμεῖς ξεχάσαμε πὼς μένουν κι ἄλλοι ἀκόμη.

Ὡς ὄτου ἀκούσθη μιὰ φωνὴ καὶ δεῦτερη καὶ τρίτη
 μέσ' ἀπ' τῶν ἁγίων τάφων σας τὴν ἱερὴ τὴν κρύπτη.

Ἔτσι στὸ θεῖο πρόσταγμα πού ἔκαμ' ἡ ψυχὴ σας,
φωτιὰ ἦταν τὸ ἀνασθήωμα κι ἄνεμος ἡ φωνὴ σας.

.....

Καὶ νὰ ἡ γενιὰ ἡ αὐριανή, δειλὸ ξεπεταροῦδι,
χορεύει ἀναθαρρεύοντας καὶ τέτοιο λέει τραγούδι :

— Φιλῶ τὸ χέρι σου, παπποῦ, τὸ χέρι σου, πατέρα,
μὰ ἐμεῖς καλύτεροι ἀπὸ σᾶς θὰ γίνουμε μιὰ μέρα.
"Ὅ,τι γενναῖο κι ὅ,τι ἱερὸ ὅτὸ νοῦ μας σᾶς ὑψώνει
θ' ἀστράφτη ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ θὰ μᾶς τὰ θαμπώνη.
Κι ὅ,τι μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἢ στὴν ψυχὴ ἢ στὴ σκέψι
κακοὶ καὶ δίσεχτοι καιροὶ σᾶς ἔχουν δασκαλέψει
στὰ θαμπωμένα μάτια μας θὰ χάνεται, θὰ σβήνη,
καὶ δάσκαλός μας κι ὁδηγὸς ἡ νίκη σας θὰ γίνη.

.....
Κι ὄρκο σᾶς κάνουμε βαρὺ, κι ὄρκο ζωῆς, θανάτου,
πὼς γρήγορα μὲ τὸν καιρό, στὸ γοργοκύλισμά του,
θὰ φέρουμε καὶ μεῖς στερνὸ στολίδι στὴν κορῶνα
χρυσὸ δικέφαλον ἀϊτὸ νὰ λάμπη στὸν αἰῶνα!

Ἰω. Πολέμης

ΑΙ ΔΙΧΟΝΟΙΑΙ ΔΕΝ ΦΕΡΟΥΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Πρὸς ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΝ

Ἐκ Παρισίων, 17 Ἰουνίου 1824

Γιᾶ τῆς Ἑλλάδος, ἀγαπητὲ καὶ γενναῖε τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπέρμαχε, Ὀδυσσεῦ!

Ἡ ἐπιστολή σου, τὴν ὁποῖαν ἔλαβα τὴν 7 Ἰουνίου τοῦ παρόντος ἔτους, ἐκατάβρεξε τοὺς γηραλέους ὀφθαλμούς μου μὲ δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς. Χαρᾶς, ὅτι βλέπω τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἀγωνιζόμενα προθύμως ν' ἀναστήσωσι τὴν νεκρωμένην ἀπὸ τὸν τύραννον μητέρα των. Λύπης, ὅτι ὅλα τῆς τὰ τέκνα δὲν ὁμοιάζουσι τὸν Ὀδυσσεά, ἀλλ' εὐρίσκονται τινες μεταξὺ σας, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ καταλάβωσιν ὅτι αἱ διχόνοιαὶ δὲν θέλουν φέρεϊ ποτὲ τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμεῖ ὅλη ἡ Ἑλλάς.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Φίλε 'Οδυσσεῦ, τὰ κατερθώματα καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων σου κατέστησαν τὴν νέαν 'Ελλάδα ὄχι ὀλιγώτερον θαυμαστὴν τῆς παλαιᾶς 'Ελλάδος· σᾶς ἔμεινε τώρα νὰ τὴν καταστήσετε καὶ σεβαστὴν, στολιζόντες τὴν μὲ τὴν παιδείαν, ἣτις ἔχει νὰ φέρῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀκόλουθον τῆς δικαιοσύνης ὁμόνοιαν καὶ νὰ ἀναγκάσῃ τὰ ἄλλα ἔθνη νὰ σᾶς ἀφῆσωσιν ἀνενοχλήτους νὰ ὀργανώσετε τὴν πολιτείαν σας, ὡς εἶναι δίκαιον, ἐσεῖς μόνοι, ἐπειδὴ καὶ σεῖς μόνοι ἐχύσατε αἵματα δι' αὐτήν.

Χωρὶς τὴν ἱερὰν ταύτην ὁμόνοιαν, πίστευσε τὸν γηραιὸν πατέρα σου, υἱὲ ἀγαπητὲ (ἐπειδὴ μ' ἔκαμες τὴν τιμὴν νὰ ὀνομασθῆς υἱὸς μου), ὅτι καὶ ἐὰν παρὰ τὰ ἔως τώρα ἥρωικά σας ἀνδραγαθήματα δεῖξετε ἀκόμη ἥρωικώτερα εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα, μὴν ἐλπίζετε τὴν ὅποιαν ἐπιθυμεῖτε ἀνεξαρτησίαν.

"ὦ, Θεέ ! τρέμει καὶ τὸ σῶμα μου καὶ ἡ ψυχὴ συλλογιζομένου τὰ ἐκ τῆς διχονοίας ἐνδεχόμενα. Μετὰ τόσας θυσίας, μετὰ τόσους ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἤθελαν θαυμάσει, ἀν ἐπέστρεφαν εἰς τὸν κόσμον, ν' ἀναγκάσετε μὲ τὴν διχονοίαν σας τοὺς ξένους νὰ ὀργανώσωσι τὴν πολιτείαν σας ! 'Εσεῖς νὰ φυτεύσετε καὶ μὲ τὰ αἵματά σας νὰ ποτίσετε τῆς ἐλευθερίας τὸ δένδρον, καὶ νὰ ἔλθωσιν ἔξωθεν ἄλλοι νὰ σᾶς διδάξωσι πῶς καὶ πότε νὰ γεύεσθε τοὺς καρπούς των ! ! !

Στρατιῶται, Στρατηγοί, Νομοθέται, Κυβερνήται, πάσης τάξεως πολῖται, ὑποφέρετε νὰ πάθῃ τόσην κατασχίνην ἢ κοινὴ σας μήτηρ, ἢ 'Ελλάς ; Καὶ ποῖαν χάριν ἔχει νὰ σᾶς χρεωσῆ, ὅτι τὴν ἐλευθερώσατε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐὰν δὲν καταστήσετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνεξάρτητον μὲ τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς ὁμονοίας ;

"Ὅσα λέγω, φίλε 'Οδυσσεῦ, περὶ ὁμονοίας δὲν ἀποβλέπουν κατ' εὐθεῖαν ἐσέ· ἔδειξες μὲ τὴν ἔως τώρα διαγωγὴν σου ὅτι δὲν ἔχεις χρεῖαν ἀπὸ τοιαύτας παραγγελίας. 'Ενδέχεται, ὅμως, νὰ εὐρίσκωνται μεταξὺ σας τινές, ὄχι κακοὶ στρατηγοί, ὄχι κακοὶ πολῖται, ἀλλ' ἄνθρωποι ἀπατημένοι ἀπὸ φαρμακερὰς συμβουλὰς ἐχθρῶν τῆς 'Ελλάδος· ἄνθρωποι νομίζοντες ὅτι, ὅστις κρατεῖ ὄπλα, εἶναι καὶ ἐλεύθερος, εἶναι καὶ δυνατός, εἶναι καὶ ἀσφαλής, διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι κρατεῖ ὄπλα.

Πλάνην μεγάλην πλανῶνται οἱ ταλαίπωροι.

Μόνη ἡ δικαιοσύνη φέρει τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν· ὄπλα χωρὶς δικαιοσύνην, γίνονται ὄπλα ληστῶν, ζώντων εἰς

καθημερινόν κίνδυνον νά στερηθῶσι τήν δύναμιν ἀπό ἄλλους ληστές ἤ καί νά κολασθῶσιν ὡς λησται ἀπό νόμιμον ἐξουσίαν.

Ἡ ἀνδρεία χωρίς τήν δικαιοσύνην εἶναι εὐτελές προτέρημα· ἡ δικαιοσύνη, ἂν ἐφυλάσσετο ἀπό ἔλλους, οὐδὲ χρεῖαν ἔλως εἶχε τῆς ἀνδρείας, ὡς ἔλεγεν ὁ ἔνδοξος καί μέγας στρατηγός Ἀγησίλαος : « Οὐδὲν ἀνδρείας χρῆζομεν, ἐάν πάντες ὦμεν δίκαιοι ». Καί αὐτῆ τοῦ Θεοῦ ἡ παντοδυναμία ἤθελ' εἶσθαι χωρίς ὕφελος διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἂν δὲν ἦταν ἐνωμένη μὲ τὴν ἄπειρον δικαιοσύνην του.

Ὁ Θεός τῶν δυνάμεων, υἱὲ τῆς Ἑλλάδος Ὀδυσσεῦ, νά εὐλογῆσῃ τὰ ὄπλα σου, διὰ νά ἀληθεύσῃ εἰς μὲν ἐσᾶς τὸ « εἰς διώζεται χιλίους », εἰς δὲ τοὺς ἐχθρούς σας τὸ « γεννηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καί ὀλισθημα, καί ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς ! ».

Ὁ φίλος καί σοῦ καί τῆς κοινῆς πατρίδος.

« Ἐπιστολαί », τ. Γ'

Ἄδ. Κοραῆς

Η ΔΙΧΟΝΟΙΑ

Παλληκάρια μου ! οἱ πόλεμοι
γιὰ σᾶς ὅλοι εἶναι χαρὰ
καί τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

Ἄπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμι ἐχθρική·
ἀλλ' ἀνίκητη μιὰ μένει
πού τὲς δάφνες σᾶς μαδεῖ·

μία, πού, ὅταν ὡσάν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοί
κουρασμένοι ἀπὸ τῆ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

Ἡ Διχόνοια πού βαστάει
ἓνα σκῆπτρο, ἡ δολερή,
καθενὸς χαμογελάει,
« πάρ' το » λέγοντας « καί σύ ».

ἼΚεῖο τὸ σκῆπτρο ποῦ σᾶς δείχνει
ἔχει, ἀλήθεια, ὠραία θωριά·
μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
εἰς σέ δάκρυα θλιβερά.

ἼΑπό στόμα ὁποῦ φθονάει,
παλληκάρια, ἄς μὴν ἴπωθῆ
πὼς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά :
ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους,
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά.

ἼΑπόσπασμα ἐκ τοῦ « Ἵμνου εἰς τὴν ἐλευθερίαν »

Δ. Σολωμός

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ
ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ

Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, τὸ γαλανὸ καὶ τ' ἄσπρο,
χομμάτι ἀπ' ἀνοιξιάτικο καὶ ξάστερο οὐρανό,
πού εἶναι λευκὸ σὰν τὸν ἀφρὸ τοῦ κύματος, πού ἀθίζει
σὲ περιγιάλι ὀλόγλυκο, σὲ πέλαο μακρινό.
Αὐτὸ εἶναι τὸ ἱερὸ πανί, πού, ὅταν περνᾷ μπροστά μα
ὕγραίνονται τὰ βλέφαρα καὶ σπαρταρᾷ ἡ καρδιά μας.

Δὲν εἶναι ἡ αὔρα, πού ἔρχεται γλυκὰ νὰ τὸ χαϊδέψῃ,
δὲν τ' ἀνεμίζει πρόσχαρα ἡ αὔρα ἡ σιγανή,
εἶναι μιὰ ἀθάνατη πνοή, πού ὀρμάει νὰ ζωντανέψῃ
μὲ ἀνατριχίλα ἀνέκφραστη τὸ δίχρωμο πανί.
Τὸ πῆρε κάποια μάγισσα καὶ τό 'καμε χλαμύδα
καὶ ζῆ σ' αὐτὸ καὶ πάλτεται ὀλόκληρη ἡ Πατρίδα.

Εἶναι ἡ Σημαία! Τῆ βλόγησαν παπᾶδες μ' ἄσπρα γ'
μέσ' στῆς σκλαβιάς τὸ τρίσβαθο κι ἀπόκρυφο σχολε
ἔκλαψαν μάτια καὶ καρδιὰς ἐπάνω της, κι οἱ κόρες
τῆ νύχτα τὴν ὑφαίνανε κρυφὰ στὸν ἀργαλειό.
Σὰ βόρειο σέλας ἄστραψε στὴ Λαύρα μιὰν ἡμέρα
κι ἀπλώθηκε ὡς τὸν ἑβδομο οὐρανὸ κι ἀκόμη πέρ

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1917

Σφρηγ

ΑΥΤΟ ΗΤΟ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ 1941¹

Οὐδέποτε εἶδον τοιαύτην ἀπόφασιν, τοιαύτην αὐθόρμηκα φυ-
σικὴν πειθαρχίαν καὶ τοιαύτην καρτερικότητα. Καὶ ἦτε, ἦταν
ἓνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἀξιοματικῶν, ὁ ὁποῖος διοικοῦσα φρου-
ριον εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ἐκάλεσε τοὺς τριακοσίους μ ο ι ο -
γ ε ν ε ῖ ς ἄνδρας του καὶ τοὺς εἶπεν :

— Οἱ Γερμανοὶ εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τοὺς λόφους πρῶν. Πι-
θανὸν ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τοῦ φρουρίου. Πόσοι
ἀπὸ σᾶς εἶσθε ἔγγαμοι ;

¹ Ἐννεμήκοντα περίπου ὑψώσαν τὰς χεῖρας των.

Ἄπο αὐτὴν τὴν στιγμὴν δίδω εἰς ὄλους τοὺς ἐγγάμους διμνηνον δειαν ἀπουσίας, ἐὰν τὴν ἐπιθυμοῦν, καὶ θὰ τοὺς ἀναπληρώσω μὲ ὅσους ἴναι ἄγαμοι. Πόσοι ἀπὸ σᾶς ἐπιθυμεῖτε νὰ πάρετε ἄδειαν ;

Ο ὕ δ ε ἰ ς ἀπήντησε, καὶ ο ὕ δ ε ἰ ς ἐδέχθη νὰ λάβῃ ἄδειαν.

Βραδύτερον τὸ φρούριον ὑπέστη ἐπίθεσιν. Οἱ Γερμανοὶ τὸ προσέ-
λλαν ἀδιαλείπτως καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπερασπιστῶν του ἐφονεύθη-
ν. Ἄλλὰ τὸ φρούριον δὲν ἔπεσεν. Οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλασαν εἰς τὴν
λάδα, ἀλλὰ κανὲν σχεδὸν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ φρούρια δὲν ἐκυριεύθη.

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦ-
τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον ν' ἀναλυθῇ καὶ
τχολον νὰ ἐξηγηθῇ. Γενικῶς, ὅμως, οἱ Ἕλληνες ὄλοι μετεῖ-
τῆς παραδόξου καὶ ὑπερόχου ταύτης ἀποφασιστικότητος. Καὶ ἦτο
τὸ πλεόν ἐμφυχωτικὸν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισα μέχρι τοῦδε.

Στάνλεϊ Κάσον

Ἀπεσταλμένος ἀγγλικῆς ἐφημερίδος
εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μέτωπον

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΡΙΑΚΟΣΙΟΙ

Ἡ ἀνακοινωθὲν ἔλεγεν : « Ἡμετέρα πυροβολαρχία ἔβαλε τὴν πρω-
ἰαῖρον ἀπὸ προκεχωρημένης θέσεως ἐπιτυχέστατα κατὰ τῶν βουλ-
γα θέσεων ».

Ἰρυβα, σιωπηλά, τεχνικὰ ἡ πυροβολαρχία προχωρεῖ μέσα ἀπὸ
τις δρες. Περνᾷ ἀπὸ τὰ χαρακώματα τῆς πρώτης γραμμῆς καὶ οἱ
ἀγφ φαντάροι, πὺ φρουροῦν ἐκεῖ μὲ τὸ ὄπλον στὸ χέρι, ἀνταλ-
λάσμιὰ βουβή, θερμὴ χειραψία μὲ τοὺς ἀδελφούς πυροβολητάς.

Ἡ πυροβολαρχία μας προχωρεῖ ἐπὶ τοῦ ἀδεσπότου ἐδάφους,
πὺζει τις δυὸ ἀντίπαλες γραμμές. Βῆμα πρὸς βῆμα, γιὰ νὰ μὴν
ἀκοι τὰ πατήματα. Γῦρο βαθεῖα σιγή. Μόνον τὸ μονότονον τρα-
γούδ τριζονιοῦ, πὺ μοιάζει σὰν ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν σιωπὴν, καὶ
κάπου, σὰν ἓνα μακρινὸ γαῦγισμα σκυλιοῦ, ὁ ὑπόκωφος κρότος
τοῦ πυροβολικοῦ μας...

Ἄιαι τρεῖς ἡ ὥρα, ὅταν ἡ πυροβολαρχία μας φθάνει στὸ ση-
μεῖον τῆς εἶχεν ὀρισθῇ. Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουν ψιθυριστὰ σχεδὸν
τὰς δὲ των. Τὰ κανόνια τοποθετοῦνται εἰς τάξιν μάχης κατὰ μῆ-
κος τιάδρας. Γρήγορα γρήγορα οἱ ἄνδρες ἐτοιμάζουν ἓνα πρό-

χειρο «καμουφλάζ» ἐπάνω ἀπὸ τὰ κανόνια μὲ μερικά χαμόκλαδα. Ἐπειτα κάθονται ὅλοι χάρω ἀκίνητοι καὶ περιμένουν ἀνυπομόνως τὴν ὥρα.

Δὲν ἀργεῖ! Οἱ κορυφογραμμὲς τοῦ σκοτεινοῦ ὄγκου τοῦ Παγγαίου ἀρχίζουν νὰ διαγράφονται ἐπάνω στὸν ὀλιγώτερο μαῦρεν ὀρίζοντα. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ ὀρίζων αὐτὸς παίρνει ἀνοιχτότερες ἀποχρώσεις.

Ἄπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν οἱ ἀξιοματικοὶ βγάζουν τὰ ρολόγια των. Τὰ συννεφάκια ἐπάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ γίνονται κρέμ, ἔπειτα κίτρινα, ἔπειτα πορτοκαλιά, ἔπειτα πορφυρᾶ.

Ἡ χαραυγὴ ἐξύπνησε τοὺς περωτοὺς κατοίκους τοῦ κάμπου. Τὸ φαιδρὸ τραγουδι τοὺς ἀντήχεῖ σὰν ἓνα ὠραῖον ἑωθινὸ.

Καὶ τώρα μία κατακόκκινη φωτεινὴ γλῶσσα ξεπροβάλλει ἐπάνω ἀπὸ τὸ Παγγαῖον. Ὁ ἥλιος! Εἶναι 5 καὶ 25'. Ἀκόμη ὀλίγα λεπτά...

Ἐξαφνα τὴν γαλήνην τοῦ κάμπου διακόπτει ἀτότομα ἡ ὁμοβροντία τῶν κανονιῶν μας. Καὶ ἀμέσως κατόπιν ἄλλη. Καὶ ἔπειτα ἄλλη. Ἀλλεπάλληλοι αἱ ὁμοβροντίαι ξυπνοῦν τὴν κοιμισμένη ἡχὴ τῆς κοιλάδος. Καὶ ἔρχεται ἀδύνατη, σβησμένη ἢ ἀντήχησις ἀπὸ πέρα, ἀπὸ τὴν σκλαβωμέγη γῆ τῶν Σερρῶν, σὰν μία ἀπηλπισμένη ἰκεσία πρὸς τοὺς ἐλευθερωτὰς της, σὰν ἓνα πνιγμένο «ἐλάτε, παιδιὰ, ἐλάτε»!

Κρατεῖ μιάμιση ὥρα ὁ βομβαρδισμός. Ρίχνει ἡ πυροβολαρχία μας ἐπάνω ἀπὸ 300 βλήματα. Καὶ ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν του θέσιν ἀναφέρει :

« Πανικὸς εἰς τὰ βουλγαρικὰ χαρακώματα. Αἱ ὀβίδες μας πέφτουν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὰ χαρακώματά των. Οἱ Βούλγαροι τρέχουν ἄσκοπα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, σὰν ξαφνιασμένες μέλ'σες κυψέλης ».

Οἱ πυροβοληταὶ μας ρίχνουν ἀκούραστοι. Μεγάλαι σταγόνες ἰδρώτος βρέχουν τὰ ἡλιοκαμένα πρόσωπά των... Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπὶ τέλος καὶ τὸ βουλγαρικὸν πυροβολικόν. Ἀπὸ τρεῖς διευθύνσεις οἱ Βούλγαροι κτυποῦν τοὺς ἰδικούς μας.

Δυὸ γερμανικὰ ἀεροπλάνα μὲ τὸν μαῦρο σταυρὸ στὰ πτερύγιά των σηκώνονται καὶ ἔρχονται νὰ ἐπισημάνουν τὴν θέσιν τῆς πυροβολαρχίας. Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κανόνια εἶναι σχετικῶς καλὰ καμουφλαρισμένα· καὶ οἱ ἀεροπόροι δὲν ἤμποροῦν νὰ σημειώσουν ἀκριβῶς τὴν θέσιν των.

Ἐν τούτοις αἱ ἐχθρικαὶ ὀβίδες ἀρχίζουν νὰ σπάζουν γύρω ἀπὸ τὴν

χαράδρα και ύψωνουν θεόρατα σύννεφα σκόνης. Πέντε βουλγαρικοί πυροβολαρχίες, βαρέος και πεδινόυ πυροβολικοϋ, έχουν τώρα συγκεντρώσει τὸ πῦρ των ἐναντίον τῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν τοὺς ὑπέδειξαν τὰ γερμανικά ἀεροπλάνα μετὸν ἀσύρματόν τους.

Ὁ διοικητὴς τῆς μοίρας διατάσσει τότε τοὺς ἄνδρας του νὰ ἀφήσουν τὰ κανόνια καὶ νὰ πᾶνε νὰ κρυφθοῦν σὲ μιὰ συστάδα θάμνων λίγο πρὸ πίσω. Κανείς, ὅμως, δὲν ὑπακούει.

— Ἐσεῖς γιατί δὲν φεύγετε, κύριε μοίραρχε; ἐρωτᾷ ἓνας πυροβολητής.

— Ἐγώ, παιδί μου, δὲν μπορῶ ν' ἀφήσω τὰ κανόνια μου.

— Τότε γιατί νὰ τ' ἀφήσωμεν ἐμεῖς, κύριε μοίραρχε; Ἐδῶ θὰ μείνωμε!

Καί, σὰν ἄλλοι τριακ σιοι τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ γενναῖοι αὐτοὶ πυροβοληταὶ μένουν ἀπτόητοι στὰς θέσεις των, ἐνῶ αἱ βουλγαρικαὶ ὀβίδες βοῦρίζουν γῦρω τους.

Ἐνα θραῦσμα ὀβίδος πληγώνει τὸν ἀρχισκοπευτὴν δεκανέα Πατσᾶν Νικ. κάτω ἀπὸ τὸ μάτι. Ὁ μοίραρχος διατάσσει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν πᾶνε πίσω καὶ νὰ τὸν περιποιηθοῦν. Ὁ γενναῖος, ὅμως, Λαρισινὸς ἀρνεῖται :

— Θὰ μείνω στῆ θέσι μου, κύριε μοίραρχε.

Δὲν ἀφήνει καὶ οὔτε νὰ ἐπιδέσουν τὸ τραῦμα του, ἀπὸ τὸ ὅποῖον ῥεεῖ ἄφθονον τὸ αἷμα. Ἀρκεῖται μόνον νὰ τὸ ἀλείψῃ μόνος του μετ' ἄλγος ἰώδιον. Καὶ μένει στὴν θέσιν του.

Ἐνα ἄλλο θραῦσμα πληγώνει σοβαρῶς στὸ στῆθος τὸν ἀνθυπίατρον Κωστάκη καὶ τέσσαρας πυροβολητὰς καὶ φέρνει κάποια μικρὴ βλάβη σ' ἓνα κανόνι.

Ὁ ἀνθυπίατρος ἐπιβλέπει μόνος του τὴν ἐπίδесιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἔπειτα ἀφήνει τοὺς νοσοκόμους νὰ τὸν μεταφέρουν, σχεδὸν ἀναίσθητον πιά, πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ὀλην τὴν ἡμέραν οἱ γενναῖοι μας ἀπτόητοι, γαλήνιοι, μειδιῶντες, ἀστειευόμενοι ἔμειναν στὰς θέσεις των, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ὑποστοῦν καμμίαν ἄλλην ἀπώλειαν ἢ ζημίαν. Καὶ μόνον κατὰ τὰς 9 τὸ βράδου ἡ πυροβολαρχία, σύμφωνα μετὰ τὰς διαταγὰς ποῦ εἶχεν, ἐμπῆκεν εἰς τάξιν πορείας καὶ ἤσυχα ἤσυχα, σὰν νὰ ἐπέστρεφεν ἀπὸ γυμνάσια, ἐγύρισε πίσω στὴν θέσιν τῆς. Ἡ γενναία πυροβολαρχία ἐγράφη μετ' ἀσβεστα γράμματα στὴν ἐθνικὴ βίβλον τῶν ἀφανῶν ἡρώων.

Η ΝΙΚΗ

'Εδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
πού τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράιδες, ἥρωες, θεοί.

'Εδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἱερό,
πού τὸ ἴδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό,

εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτινὴ,
τὴν εἶδα ἔμπρός μου νὰ προβάλλῃ
μὲ φορεσιὰ ὀλοφωτεινὴ.

Κ. Παλαμᾶς

Η ΓΑΛΑΝΟΛΕΥΚΗ ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

...Νωρίς τὸ πρωὶ ξεκίνησε ἡ «Ὀλγα» γιὰ τὸ ταξίδι πρὸς τὴν Ἀέρο. Σύμφωνα με τὶς διαταγὲς τοῦ Ναυαρχείου ἔπρεπε νὰ ὑπολογίσῃ ἔτσι τὴν ἐκκίνησιν καὶ τὴν ταχύτητά της κατὰ τὸν πλοῦν, ὥστε νὰ ἴσθῃ κοντὰ στὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Κρήτης κατὰ τὸ σούρουπο. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἀρχίζει ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ, μέσα σὲ μιὰ πελοιοχί, ὅπου κυριαρχοῦσαν ἀπόλυτα τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα, αἱ τορπιλλάκατοι καὶ τὰ ὑποβρύχια, καὶ ὅπου ὁ κίνδυνος παραδοκοῦσε σὲ κάθε μίλλι.

Ἄρχιζε νὰ πέφτῃ τὸ σκοτάδι, ὅταν ἀντίκρυσαν ἀπὸ μακριὰ τὰ βουὰ τῆς Κρήτης. Ὅσοι ναῦτες δὲν εἶχαν ὑπηρεσίαν, ἀνέβηκαν νὰ δοῦν,

για μιá στιγμὴ ἔστω, τὸ θέαμα αὐτό. Βαθειά συγκίνησις τοὺς συνεῖχεν ὄλους. Ἦταν ἡ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ὀλοκλήρα ἐκπατρισμοῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος, ποὺ ἀντίκρυζαν ἑλληνικὰ βουνά. Καὶ ξυπνοῦσε μέσα των αὐτὸ τὸ θέαμα τόσοσ ποθοὺς, τόσοσ νοσταλγίες! Ἄλλὰ τὸ σκοτάδι ἔπεσε πολὺ γρήγορα καὶ ἔκρυψεν ἐντελῶς ἀπὸ τὰ μάτια των τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Τὸ ἴδιο, ὅμως, σκοτάδι ἐβοήθησε τὴν « Βασίλισσα Ὀλγα » καὶ τὸ ἀγγλικὸν ἀντιτορπιλικὸν « Ἰντρέπιντ », ποὺ τὴν συνώδευε μὲ ἀνάλαφρο φορτίο, νὰ περάσων χωρὶς ἀπευκταῖο τὰ τόσοσ ἐπικίνδυνα νερά τοῦ Αἰγαίου, νὰ διαφύγουν τὴν ἀγρυπνη προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ φθάσων στὸ λιμάνι τῆς Λέρου

Γιὰ πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπὸ δύομιση χρόνια, ἡ « Ὀλγα » ἦταν πάλι σὲ ἑλληνικὸ λιμάνι. Ἔβλεπαν γυμνοὺς λόφους μὲ τίς χαρακτηριστικώτατες ἑλληνικὲς γραμμές, ὠραῖα καταπράσινα περιβόλια, ποὺ τοὺς ἐθύμιζαν τὴν Αἴγινα καὶ τὸν Πόρο. σπιτάκια ὀλόασπρα μὲ τὴν ἑλληνικὴ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ, ποὺ δὲν μπορούσαν ν' ἀλλοιώσων οἱ ἀτέλειωτες Ἰταλικὲς ἀποθήκες καὶ τὰ ἄλλα πολυάριθμα στρατιωτικὰ κτίρια. Καὶ ἔπειτα ἤξεραν ὅτι εἶναι στὰ Δωδεκάνησα, τὰ ἀξέχαστα καὶ πολυαγαπημένα ἑλληνικὰ νησιά, ποὺ τόσοσ καιρὸ περίμεναν μάταια τὴν ἀπελευθέρωσιν των. Καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ναυτικούς αὐτοὺς, ποὺ ἤξεραν τώρα ὅτι οἱ ἀγαπημένοι των στὰ ἄλλα ἑλληνικὰ νησιά καὶ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια τραβοῦσαν τὰ βασανιστήρια τῆς σκλαβιάς, δὲν μπορούσε νὰ κρύψῃ τὴν συγκίνησιν του μπροστὰ στὸ θέαμα καὶ τίς σκέψεις αὐτές.

Ἡ Λέρου εἶχε καταληφθῆ δύο μέρες νωρίτερα ἀπὸ τοὺς « κομμάντες », Ἑλληνας καὶ Ἀγγλους, ποὺ μετέφεραν οἱ ἀτρόμητες « ἡμιολίες ». Ἡ « Ὀλγα » μαζὶ μὲ τὸ « Ἰντρέπιντ » ἦταν τὰ πρῶτα καθαυτὸ πολεμικὰ τῶν Συμμάχων, ποὺ ἤρχοντο νὰ στεριώσων τὴν κατοχὴ αὐτῆ, τόσοσ ἐπισφαλῆ καὶ ἀνεπαρκῆ, ἀλλοίμονον !

Λίγοι, ἐλάχιστοι ἦταν οἱ κάτοικοι, ποὺ εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς ἀμείλικτους διωγμοὺς στὸ νησί. Κι αὐτοὶ ἦταν τόσο φοβισμένοι ἀπὸ τὴν τρομοκρατία δεκαετιῶν ὀλοκλήρων, εἶχαν τόσοσ ἀγωνίαν, ὅτι θὰ διαλυθῆ γρήγορα τὸ ἀπίστευτον ὄνειρο ποὺ ἔβλεπαν τώρα, ὥστε νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἐκδηλώσων ἀκόμα τὴν χαρὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Δυὸ παιδάκια πλησίασαν μόνον μὲ μιὰ βαρκούλα καὶ μὲ καθαρὰ, περιποιημένα ἑλληνικὰ ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν ἀξιωματοῦχο, ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ σκάλα, νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἄδεια νὰ ἀνέβουν στὸ καράβι. Ἐτρεμαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν τὰ παιδάκια αὐτά, ποὺ εἶχαν γεννηθῆ μέσα στὴν

Ιταλική τρομοκρατία, πού δὲν εἶχαν ποτὲ δεῖ τὴ Γ α λ α ν ό λ ε υ κ η νὰ κυματίζῃ ἐλεύθερα στὸν ἀέρα, πού μόνο ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά των θὰ εἶχαν ἀκούσει γιὰ τὴν μακρινὴ Πατρίδα, πού δὲν τοὺς ἐξέχασε ποτὲ καὶ θὰ ἔφθανε μιὰ ἡμέρα νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ.

Σὰν ὑπνωτισμένα ἀπὸ τὸ θέαμα, πού ἔβλεπαν ἐμπρὸς των, ἐπροχώρησαν πρὸς τὸν μικρὸν ἰστόν, ὅπου ἐκυμάτιζεν ἡ σημαία τῆς «'Ολγας». Ἐγονάτισαν ἄπρῳτα, ἐμειναν κάμποσιν ὥρα, σὰν νὰ ἔκαναν τὴν προσευχή των καί, ἀφοῦ σηκώθηκαν, ἐπιασαν τὴν ἄκρην τῆς σημαίας καὶ τὴν ἔφεραν εὐλαβικά στὰ χεῖλη των. Ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ναυτῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς «'Ολγας», πού τὰ παρακολουθοῦσαν, μάτια πού εἶχαν ἀντιμετωπίσει ἀδίσταχτα τόσους κινδύνους καὶ τόση φρίκη, τὰ δάκρυα ἀργοκύλησαν γιὰ — πρῶτη φορὰ — ἐπάνω στὰ ἡλιοκαμένα μάγουλα.

Δὲν εἶπαν τίποτ' ἄλλο τὰ δυὸ παιδάκια. Ἐφίλησαν μόνο τὸ χέρι τοῦ ἀξιωματικοῦ, πού τοὺς εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ ἀνέβουν, καὶ κατέβηκαν πάλι στὴν βαρκούλα των...

« Βασίλισσα "Ολγα »

'Αχ. Κύρου

ΣΤΗ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟ

Μὲ τίς φωνῆς τῶν ἀηδονιῶν καὶ τίς ἀνάσες τῶν ἀνθιῶν
τὸ πλέκει ὁ Μάης μῆνας
τὸ πολυκέλαδο ἄγγελμα, τὸ εὐωδιασμένο μήνυμα
στοὺς κήπους τῆς Ἀθήνας.

Τ' ἀκοῦς, κυρούλα τῶν κυρῶν ; Τ' ἀκοῦς, μητέρα Ἑλλάδα μας ;
ἔλα καὶ πάλι ὀρθώσου
καὶ βάλε τὰ λαμπριάτικα τὰ ροῦχα σου, γιὰ νὰ δεχτῆς
τὴ Δωδεκάνησό σου.

Εἶναι κι αὐτὴ ἀπ' τίς πιὸ ἀκριβῆς τίς κόρες σου. Στὰ σίδερα
δεμένη σκλάβα αἰῶνες,
ἀπὸ τὸ πικροπότηρο τῶν θυσιῶν ἐρρούφηξε
καὶ τίς στερνῆς σταγόνες.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μά οί τύραννοι δέν μπόρεσαν τὸ αἷμα τῆς νὰ μοιέψουνε
 κι Ἐλληνοπούλα ἐστάθη
 ἀμόλευτη, ἄσπιλη, λευκὴ μέσα στῆς πολυκύμαντης
 τῆς Ἱστορίας τὰ βάθη.

Κι ἔρχεται τώρα ! Κι ἔρχονται μαζί τῆς ὅλες οί χαρές,
 μαζί τῆς ὅλοι οί πόθοι!...

"Αχ, τέτοια, ἀλήθεια, Πασχαλιά, ἄχ, τέτοια, ἀλήθεια, Ἄνάστασι
 κάθε καρδιά τῆ νοιώθει.

« Δωδεκάνησος » 1945

Σωτ. Σκέλης

Ο ΠΝΙΓΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΡΔΗ

(Ἡ 5η Μεραρχία ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ματθαίουπυλον κατὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον. τὸν Ὀκτώβριον 1912, ἀφοῦ ἔδωκε νικηφόρον μάχην πρὸς τοὺς Τούρκους εἰς Λαζαράδες, κατήρητο πρὸς τὸν Ἀλιάκμονα, ἵνα ζεῦξη τοῦτον καὶ βαδίση πρὸς τὴν Κοζάνην, διὰ ν' ἀνακόψη τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὑποχώρησιν ἢ παρεμποδίση ἐπιθεσιν ἐχθρικών ἐκ Σόροβιτς κατερχομένων δυνάμεων).

Ὀλίγον μετὰ τὸ μεσημέρι διετάχθησαν τὰ σώματα νὰ προχωρήσουν πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ἀφοῦ εἶχεν, ἐννοεῖται, προηγηθῆ τὸ μηχανικὸν τῆς μεραρχίας καὶ ἀπεπειράτο τὴν ζεῦξιν. Ἡ γέφυρα ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἀκριβῶς εἰς κάποιον πόρον εὐρισκόμενον ἐκεῖθεν τοῦ χωρίου Λαζαράδες.

Πρὸ τοῦ πόρου ὑπάρχει μιὰ γραφικωτάτη κοιλάς μὲ δάσος ἀπὸ ὑπερύψηλα δένδρα, τοὺς κορμούς τῶν ὁποίων, ὅταν ἐφθάσαμεν ἐκεῖ, ἐθέριζαν οἱ πελέκεις τῶν γεφυροποιῶν καὶ τὰ κτυπήματά των ἀντηχοῦσαν ρυθμικὰ καὶ μονότονα.

Οἱ ὀλίγοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο εἰς τὴν ὄχθην, ἦσαν ἐκτάκτως συγκεκινημένοι. Πρὸ δύο λεπτῶν εἶχε πνιγῆ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των μαζί μὲ τρεῖς ἵππεις ὁ ἀνθυπίαρχος Κορδῆς, ἕνας πρίθυμος καὶ θαρραλέος ἀξιωματικός, χωρὶς νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοῦ δώσουν τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν. Ὁ Κορδῆς τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐπιχειρῶν τολμηρὰν ἀναγνώρισιν, εἶχε διαβῆ ἔφιππος Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὸν πόρον, ἐκεῖ ἀκριβῶς, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ κάμουν τὴν γέφυραν. Ἦθελε λοιπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἐπομένην. Δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τὸ γεγονός ὅτι ἀπὸ τὴν ραχδαίαν βροχὴν ἐνὸς ὀλοκλήρου ἡμερονυκτίου εἶχε πλημμυρίσει ὁ ποταμός, εἶχε φουσκώσει, καὶ ὁ πόρος δὲν ἦτο πλέον βατός.

Πραγματικῶς ἡ περίφημος Βίστριτσα, τὴν ὁποίαν εἶχαμεν ἐμπρὸς μας, ἦτο πολὺ ὀργισμένη. Τὰ νερά της, δικαιολογοῦντα τελείως τ' ὄνομα Καρὰ-σοῦ — μαῦρα νερά —, τὸ ὁποῖον τῆς ἔδωσαν οἱ Τοῦρκοι, ἐκόχλαζαν καὶ ἐβούιζαν μέσα εἰς τὴν πλατεῖαν τεναγώδη κοίτην, ὡσὰν μυριάδες τεράστια φίδια, ποὺ φεύγουν ἀκράτητα, κυνηγημένα, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποῖον μυθολογικὸν ἥρωα. Ματαίως οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ συνάδελφοί του συνέστησαν ἐπανελημμένως εἰς τὸν Κορδὴν νὰ προσέξῃ. Ἐσπηροῦνισε τὸ ἄλογόν του καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμόν. Ἐκεῖ εἰς τὸν πόρον, ὅπου ἡ κοίτη γίνεται ὀλιγότερον βαθεῖα καὶ εἶναι στρωμένη μετὰ χαλίκια μεγάλα καὶ βράχους, τὰ φίδια ὑψώνονται, συστρέφονται. Γίνεται δίνη. Μόλις ὁ ἀνθυπίαρχος ἐπλησίασεν ἐκεῖ, αὐτὰ τὰ φίδια τὸν ἔζωσαν, τὸν περιεκύκλωσαν, τὸν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν σέλαν τοῦ ἀλόγου του καὶ τὸν ἐρρούφησαν. Ἀπὸ τὴν ὄχθην δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἰδοῦν παρὰ μόνον τὰ χέρια του, ποὺ ἐπάλαισαν δι' ὀλίγα λεπτά.

Τὸ ἄλογον μετὰ τὸν τράχηλον καμαρωτόν, τὰ ρουθούνια κατακόκκινα, τὴν χαίτην ἀνεμιστήν προσπαθοῦσε νὰ δαμάσῃ τὴν ὄρμην τοῦ νεροῦ. Ἐβγαζε διὰ μίαν στιγμὴν τὰ ποδάρια του ἀπὸ τὸν ποταμόν, ἐχρεμέτιζεν, ἐρρουθούνιζε καὶ προχωροῦσε μετὰ αἰφνίδια κυλίματα ὡσὰν τὸ δελφίνι, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην. Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἔμειναν δι' ὀλίγα λεπτά σὰν ἀπολιθωμένοι. Δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύουν ὅτι ἐχάθη ἓνα παλληκάρι ἔτσι γρήγορα, εἰς μίαν στιγμὴν!

Σπ. Μελάς

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ κλαῖν' οἱ σκλάβοι ἀδερφοί
στὸ σκλαβωμένο ἀγέρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
φτάνει μακριὰ καὶ γύρα,
ὡς τῇ μεγάλῃ ἐκκλησιᾷ
μὲ τὴν κλεισμένη θύρα.

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ Πατρίδα μας,
μὰ φτάνει πέρα ὡς πέρα,
ποὺ τὸ σπαθὶ μας κι ὁ σταυρὸς
θὰ φτάσουνε μιὰ μέρα !

K. Μάνος

ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟΝ

Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης πυροβολητῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης καί, ἀφήνουσα ὀπίσω τῆς πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ, ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφις πρὸς τοὺς Μύλους Ἀττικῆς.

Ἐπροχωροῦσε θορυβωδῶς μέσα ἀπὸ τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά. Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὤρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρο μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμὸς θόρυβος τῶν στρατιωτῶν. Ἐκλείσα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸ εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Καὶ ἐσκεπτόμην.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποὺ ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς συνω-

μολόγησε συμμαχίαν με τὰ ἄλλα Βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγα ἑβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἔβροντοφωνοῦσαν ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ « τουφέκι ». Ὁλη ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πληθικιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα, καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἦχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποῦ ἔφευγον ἀτελεῖωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, με τὸν ὅποιον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεῦθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν. Ἄλλὰ μία σκέψις τὸν ἐτρόμαζε. Πῶς θὰ ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέροντα, ὁ ὅποιος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον, ὅτι αὐτῇ ἡ ἀγγελίᾳ θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἐπῆρε τὴν ἀπόφασιν καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντροῦντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἄδακρυτος ὁ γέρον, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱὸν του με λόγια, τὰ ὅποια θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχὴ μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθῆκον σου. Ἄν μάθω πῶς ἐσκοτώθης, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδειλιάσες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπῆν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μιὰ μάννα ἀποχαιρετοῦσε τὸ παιδί της, ποῦ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα :

— Στὸ καλὸ, τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσης, ὅπως σὲ θέλομεν ὄλοι. Ἄν σκοτωθῆς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποῦ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηναίων, ἀπ' ἐκείνας, ποῦ

άπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποῦ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν...

Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα, τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων, ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα, ὡς κρίκοι μιᾶς χρυσοῦς ἀλύσειος, νὰ σκορπίσουν ἐλπίδας, νὰ ἐμπνεύσουν τὸ θάρρος.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῆ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῆ, θὰ ἀποτελέσῃ ἕνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῆ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποῦ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποῦ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821...

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γ. Τσοκόπουλος

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΙΟ

— Καλέ μου, οἱ "Αἰ - Δημήτρηδες ἔχουν ἀντίσει ὄλοι,
κι ἀσπρολογᾶ, σὰ νὰ 'πεσε χιόνι, τὸ περιβόλι.

"Ὅσοι περνοῦν στὴ γειτονιά κι ὅσοι τοὺς ἀντικρίζουν,
ὄλοι τοὺς καμαρώνουνε καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄγουρα παιδιά κι ἀνθὸ κυττᾶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οἱ νιές καὶ μοῦ ζητοῦν κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μὰ ἐγὼ δὲ δίνω κανενός. Καὶ μοναχὰ στεφάνι
γιὰ τ' "Αἰ - Δημήτρη κάτασπρο τὸ εἰκόνισμα εἶχα κάνει.

'Ανήμερα τῆς χάρης του τὸ πῆγα μοναχὴ μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα θερμὰ στὴν προσευχή μου,

— ποῦ εἶναι στρατιώτης σὰν καὶ σὲ — οἱ φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ σοῦ 'γγιάζουν οὔτε μιὰ τριχούλα σου, καλέ μου!

« Καιρὸς Πολέμου »

Γ. Ἀθάνας

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας, τῆς Παρασκευῆς 26 Ὀκτωβρίου 1912, ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν παρουσίασε θέαμα, ὅμοιον τοῦ ὁποίου σπανίως ἐδόθη εὐκαιρία εἰς τοὺς ἱστορικοὺς νὰ περιγράψουν.

Ἡ ἡμέρα ἀπὸ πρωίας ἤτο βροχερά. Ὁ πνέων ἄνεμος ἐσοκόρπιζε τὰς ψεκάδας, αἱ ὁποῖαι διαρκῶς κατέπιπτον ἀπὸ τὰ σκεπάζοντα τὸν οὐρανὸν θολὰ σύννεφα. Ἐν τούτοις ἡ κίνησις εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐπειδὴ συνέπιπτε καὶ τὸ ἑορτάσιμον τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, πανηγυρίζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου, ἐξηκολούθησ ζωηροτάτη, ἐπιταθεῖσα ἰδίως κατὰ τὰς μεταμεσημβρινὰς ὥρας.

Ἦδη ὅπὸ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἐκυκλοφόρει ἡ φήμη, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη κατελήφθη ἢ ἐπρόκειτο ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος προήλαινε παρὰ τὸν Ἀξιὸν μετὰ τὴν ἐνδοξὸν μάχην τῶν Γιάννιτσῶν. Ἡ ἀγωνία ὀλονὲν ηὔξανεν. Οἱ ἐπίσημοι κύκλοι ἐτήρουν σιγὴν σφιγγός. Αἱ πρωινὰ καὶ αἱ ἐσπερινὰ ἐφημερίδες, τῶν ὁποίων αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις ἐξηγτοῦντο ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ, περιεῖχον εἰδήσεις συγκεκαλυμμένας ἢ ἀντιφατικάς. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ διαδόσεις ψιθυριζόμεναι κρυφίως ὑπὸ τινων οἱ ὁποῖοι διεσχυρίζοντο ὅτι διετέλουν ἐν γνώσει τῶν συμβαινόντων, διότι ἐλάμβανον τὰς πληροφορίας τῶν ἀπὸ φίλους τῶν ξένους διπλωμάτας, ἐβεβαίωνον τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Διαδόχου.

Εἰς τὰ καφενεῖα, τὰ ὁποῖα καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ὑπῆρξαν τὰ κέντρα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν συζητήσεων, ὁ συνωστισμὸς ἤτο ἀσφυκτικός. Ἐπὶ τῶν ἀνεπτυγμένων εἰς τὰ τραπέζια χαρτῶν περιεφέροντο ἀκούραστοι οἱ δάκτυλοι καὶ αἱ ἄκραι τῶν μολυβδοκονδύλων. Ἐσημειοῦντο αἱ διευθύνσεις τῆς πορείας τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, ὑπελογίζοντο αἱ ἀποστάσεις καὶ ἐξήγοντο τὰ πιθανὰ συμπεράσματα. Ἄλλ' οἱ μᾶλλον ἀνυπόμονοι μεθ' ὄλην τὴν κακοκαιρίαν περιεφέροντο εἰς τὰς ὁδοὺς, διὰ νὰ κορέσουν τὴν ἄσβεστον αὐτῶν περιέργειαν. Ἡρώτων τοὺς συναντωμένους γνωρίμους τῶν, ἐσχημάτιζον ὀμίλους εἰς τὰ πεζοδρόμια μετὰ γνωστῶν καὶ ἀγνωστων ἢ συνωθοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν γραφείων τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνεγίνωσκον καὶ ἐσχολίαζον τὰ ἐκεῖ τοιχοκολλώμενα τηλεγραφήματα.

Κατὰ τὴν τετάρτην μετὰ μεσημβριάν ὥραν, ὅτε ἡ ἀγωνία εἶχε κορυφωθῆ, διεσπάρη αἴφνης ἡ φήμη, ὅτι ἀνεκoinώθη ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-

γείου ἢ εἶδῃσις, ὅτι τὰ ἑλληνικά στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὅτι παρεδόθη εἰς τὸν Διάδοχον ὁ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ὑπάρχων ὀθωμανικὸς στρατὸς ἐκ τριάκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν. Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ἐκυκλοφορήσεν ἀδεία τῆς Κυβερνήσεως τὸ πρῶτον παράρτημα ἐφημερίδος, τὸ ὁποῖον ἐπεβεβαίωνε τὴν φήμην.

Πάραυτα οἱ κώδωνες πάντων τῶν ναῶν τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπὸ πρωΐας ἀνεμένετο τὸ σύνθημα, ἤρχισαν νὰ κρούωνται χαρμωσύνως καὶ νὰ διαλαλοῦν μέχρι τῶν ἄκρων τῶν Ἀθηνῶν τὸ αἶσιον ἄγγελμα. Αἱ σημαῖαι ὑψώθησαν θριαμβευτικῶς εἰς τοὺς ἐξώστας. Ἡ ὁδὸς Σταδίου, αἱ δύο πλατεῖαι, πολλαὶ οἰκίαι καὶ ἐμπορικὰ καταστήματα ἐφωταγωγῆθησαν ἀμέσως, διότι εἶχεν ἐπέλθει ἤδη τὸ νυκτερινὸν σκότος. Ἡ ἕως τότε συγκρατουμένη συγκίνησις ἐξέσπασεν εἰς μίαν μυριάστομον κραυγὴν ἀνακουφίσεως, ἀγαλλιάσεως, θριάμβου. Καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῶν συνοικιῶν, ἀπὸ πάσης ὁδοῦ τὰ πλήθη, ἐξορμήσαντα ὡς χεῖμαρροι, κατέκλυσαν τὰ κέντρα τῆς πόλεως.

Ἦδη ἡ βροχὴ ἐνδυναμωθεῖσα κατέπιπτε κρουνηδόν. Ἀλλ' ἡ καταιγίς δὲν ἠδύνατο νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊάν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Πάντες ἐγκαταλείψαντες κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τὸ ἔργον των, τὴν ἀσχολίαν των, τὰς κοινωνικὰς τῶν ὑποχρεώσεις, τὴν ἀνάπαυσίν των, πρεσβύται καὶ ἀσθενεῖς ἀκόμη, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι, πολῖται καὶ στρατιῶται ἀπετέλεσαν τεραστίαν συγκέντρωσιν πλήθους. Ἡ κίνησις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὥρας εἰς τὰς πλημμυρισμένας ἐκ τοῦ ὄμβρου ὁδοὺς, ἐνῶ ἀντήχουν διαρκῶς αἱ ζητωκραυγαί, τὰ πατριωτικὰ ἄσματα, τὰ ἐνθουσιώδη ἐμβατήρια τῶν μουσικῶν καὶ οἱ χαρμώσουνοι καὶ πανηγυρικοὶ πυροβολισμοί.

Ἡ αἴγλη τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τὰ πρόσωπα. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἐξεχείλιζεν. Αἱ κραυγαὶ ἐξεφέροντο μὲ ἰδιαιτέρον τόνον παιᾶνος. Οἱ περισσότεροι ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὑγροί. Μεταξὺ ξένων καὶ ἀγνώστων ἀντηλλάσσοντο χειραψίαι καὶ ἀσπασμοί. Νηφάλιος ἐδείχθη ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τόσας ἡμέρας, καθ' ἃς ἀδιακόπως ἀνηγγέλοντο εἰς αὐτὸν τόσα ἀλεπάλληλα κατορθώματα τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων καὶ τόσα εὐτυχῆ γεγονότα, σμερνὸς εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς χαρᾶς του, ὥστε νὰ ἀποροῦν οἱ ξένοι. Ἀλλ' αἴφνης κατελήφθη ἐκ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου καὶ μὲ σπασμούς νευρικῆς, ἀλλὰ χαρμωσύνου κρίσεως, ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐτέλει ἐορτὴν πατριωτικῶν Διονυσίων.

« Νῖκαι κατὰ βαρβάρων »

Χαρ. Ἀννίνος

Θ Ε Σ Σ Α Λ Ο Ν Ι Κ Η

Ἡ Σαλονίκη πού ἔσβηγε μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα
— καντήλι πού τρεμόφωτο γιὰ λάδι λαχταρᾶ —
ἀποβραδὶς κοιμήθηκε δυστυχισμένη, σκλάβα,
καὶ τὴν αὐγούλα ξύπνησεν ἀρχόντισσα, κυρά.

Τί νά 'βλεπε στὸν ὕπνο της, τί νά 'ταν τ' ὄνειρό της;
— Τὸν "Αἰ - Δημήτηρην ἔβλεπε στ' ἄτι του τὸ γοργό,
πού ροβολώντας ἐκραζε μὲ τὴ φωνὴ τῆς νιότης :
« Ἄνοιξε πόρτα τῆς σκλαβιάς, ἡ Λευτεριά εἴμ' ἐγώ ! »

Κι ἄνοιξ' ἡ πόρτα ὀρθάνοιχτη μπροστὰ στὸν καβαλλάρη
καὶ μπῆκ' ἐκεῖνος κι ἔλαμψε σὰν τὸν αὐγερινὸ
κι ὑψώνοντας καὶ παίζοντας τ' ἀστραφτερὸ κοντάρι
ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο τοῦ Ὀλύμπου τὸ βουνό.

Κι ἔστρεψ' ἐκεῖ τὰ μάτια της ἡ σκλάβα ἡ πονεμένη
κι ἀγνάντεψε ἀστραπόλαμπρη τοῦ Ὀλύμπου τὴν κορφή
κι εἶδε ἀπ' τὴ ράχη στὴν πλαγιά γοργὰ νὰ κατεβαίνει
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή.

Ἡ κόμη της ἀνέμιζεν, ἰτιά χρυσοκλωνάτη,
τὰ στήθη της χιονόλευκα, τὰ μάτια γαλανὰ,
στὸ χέρι της τὴ φλογερὴ γυμνὴ ρομφαία ἐκρατεῖ,
κι ὀλόχρυσα ἀντιφέγγιζαν τ' ἀπόμακρα βουνά.

Κατέβηκε καὶ διάβηκε τὴν διάπλατη τὴν πόρτα
ἡ ὁμορφη, ἡ πεντάμορφη τοῦ ἡλίου ἡ ἀδελφή·
κι ὅπου πατοῦσε εὐώδιαζε καὶ τ' ἄνανθα τὰ χόρτα
ρόδα καὶ κρίνους ἀνθίζαν σὲ κάθε της στροφῆ.

Κι ἔπεσε ἡ σκλάβα ταπεινὰ μπρὸς στὴν ὠραία Παρθένα
γονατισμένη, ἀμίλητη, σκυμμένη, ντροπαλή·
κι ἐκεῖνη τὴν ἀνάγειρε μὲ χέρια ἀντρειωμένα
καὶ τὴν ἐσφιχταγκάλιασε μ' ἀτέλειωτο φιλή.

Καὶ τῇ στιγμῇ ποῦ σμίξανε γιὰ τὸ φίλιν τὰ χεῖλια,
ἔπεσαν, βροντοκόπησαν τὰ σίδηρα βαριά,
οἱ ἄλυσίδες ἔσπασαν, στόματ' ἀγγέλων χίλια
ἀθώρητα τραγούδησαν τὸ « Χαῖρε Ἐλευθεριά ! ».

Κι ἡ σκλάβα ξύπνησε μὲ μιᾶς· πετιέται ἀπ' τὸ κρεβάτι,
τὰ ξαφνιασμένα μάτια της στὰ κάστρα της κολλᾷ.
"Ὅχι, δὲν ἦταν ὄνειρο, νά τη ἡ Παρθένα, νά τη !
ἄμορφη, γαλανόλευκη μὲ τὸ σταυρὸ ψηλά.

« Διάπλασις τῶν παιδῶν »

Ἰω. Πολέμης

ΤΑ ΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
μάτια πολλὰ τὸ λένε,
ὅπου γελοῦν καὶ κλαῖνε.

Τὸ λέν' πουλιά τῶν Γρεβενῶν
κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
ποῦ τὰ 'σκιαζεν ἡ παγωνιά
κι ἀνατριχίλα φόβου.

Τὸ λένε χτύποι καὶ βροντές,
τὸ λένε κι οἱ καμπάνες,
τὸ λένε καὶ χαρούμενες
οἱ μαυροφόρες μάννες.

Τὸ λένε κι οἱ Γιαννιώτισσες,
ποῦ ζοῦσαν χρόνια βόγγου,
τὸ λένε κι οἱ Σουλιώτισσες
στὶς ράχες τοῦ Ζαλόγγου.

Γ. Σουρῆς

Ο ΠΑΠΑΣ

Ήσαν ένέα. Τούς διεκρίνομεν καθαρά από τὰς θέσεις μας, ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ἐξηπλωμένους εἰς διαφόρους στάσεις. Ὁ ἕνας πρηγῆς, ὁ ἄλλος ὑπτιος, κάποιος ἄλλος στηριζόμενος εἰς ἕνα κομμένον κορμὸν δένδρου. Ὅλοι μὲ τὴν παγερὰν ἀκαμψίαν τοῦ θανάτου εἰς τὰ μέλη ἔμενον ἐκεῖ ἐπὶ δύο ἡμέρας ἄταφοι. Κατὰ τὸ δειλιὸν ἐβλέπομεν σμῆνος κοράκιων νὰ περιίπταται ἀνυπόμονον παρ' ὄλας τὰς σφαίρας καὶ τὸν θόρυβον τῆς μάχης.

Εἶχον μείνει καὶ οἱ ένέα κατὰ τὴν πεισματώδη συμπλοκὴν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἐπὶ τοῦ λόφου δύο ἡμέρας πρὶν. Ἐκτοτε ὁ λόφος ἐκρίθη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὡς μὴ δυνάμενος νὰ κρατηθῆ καὶ ἐγκατελείφθη μὲ τοὺς ένέα νεκροὺς εὐζώνους ἐπὶ τῆς γυμνῆς βραχίδους κορυφῆς του.

Μετὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, -κατόπιν διαρκοῦς βροχῆς καὶ ομίχλης, εἶχεν ἐπικρατήσῃ αἰθρία καὶ ἕνας γλυκύτατος καὶ γαλήνιος οὐρανὸς ἐστέγαζε τοὺς ἐξακολουθοῦντας νὰ μάχωνται διαρκῶς ἡμέραν καὶ νύκτα ἀπὸ τῶν ἰδίων θέσεων ἐκατέρωθεν τοῦ λόφου.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι νεκροὶ εἶχον περισυλληθῆ μέσα εἰς τὰς χαράδρας, τὰς πλαγιάς τῶν λόφων, ἀπὸ ὅλα τὰ δασώδη μέρη, καὶ εἶχον ταφῆ τὴν παραμονὴν μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐκεῖνοι οἱ ένέα ; Δὶς καὶ τρεῖς ἐπεχείρησαν οἱ τραυματίοφορεῖς ἔρποντες νὰ τοὺς τραβήξουν κάτω, καὶ τὴν αὐταπάρησίν των τὴν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ· οἱ ένέα εἶχον γίνεῖ δώδεκα !

— Καί, ὅμως, πρέπει νὰ ταφοῦν ! Ἐγὼ δὲν τοὺς ἀφήνω στὰ ὄρνια, ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ διοικητοῦ. Νὰ ταφοῦν ἐκεῖ ἐπάνω ! Νὰ ταφοῦν ἐπὶ τόπου. Νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς.

Νὰ πάη ἐκεῖ καὶ ὁ παπᾶς ! Ὁ ἀγαθώτατος παπα - Γεώργης, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ εἰρηνικὸς ἐφημέριος κάποιου ὄρεινοῦ χωριοῦ τῆς Ροῦμελης εὐρέθη ἕνα πρῶτὸν ἱερεὺς εὐζωνικοῦ τάγματος ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μεγάλον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάτι ἄλλο ἀκόμη : Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τὸ τάγμα ἦσαν ἀπὸ τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῆς πατρίδος του. Τοὺς ἐγνώριζε μὲ τὰ ὀνόματά των. Ἦξευρε τὰς μητέρας των, τὰς γυναῖκας των, τὰς ἀδελφὰς των. Καὶ ὅλαι αὐταὶ τὸν εἶχον προτρέψει νὰ δεχθῆ, διὰ νὰ προστατεύῃ τὰ παιδιὰ μὲ τὸ σχῆμα του καὶ νὰ ἀποτρέπῃ τὸν

κίνδυνον με την δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶχεν ὑπερνικήσει τοὺς δι-
σταγμοὺς του καὶ πρὸ πάντων εἶχε κατορθώσει νὰ πείσῃ τὴν παπαδιά
ὅτι αὐτὸ ποὺ κάμνει εἶναι θέλημα καὶ εὐχὴ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἐπὶ δέκα συνεχεῖς μῆνας καὶ εἰς τοὺς δύο πολέμους ἠκο-
λούθει τὸ τάγμα, ἐσυνήθισεν εἰς τὰς στερήσεις με ἄλλα τὰ πενήντα ἔτη
του, εἰς τὰς κακουχίας, εἰς τὴν πείναν, εἰς τὸ ψῦχος ὑπὸ τὸ ἀντίσκηνον.

Εἰς ἓν πρᾶγμα δὲν ἠδύνατο νὰ συνηθίσῃ.

Τοῦτο ἦτο, νὰ συκρατῇ τὰ δάκρυά του καὶ μίαν φρικίαν, ὅταν
τὸν ἐκάλουν νὰ εἶπῃ τὰς εὐχὰς τῶν νεκρῶν ἐπάνω εἰς κάποιον τάφρον
ἀπὸ τὰς ἀνοικμένας εἰς κορυφὴν ἢ χαράδραν καὶ μέσα εἰς τὴν ὅποιαν
ἐτοποθετοῦντο μεθοδικώτατα, ὁ εἰς παραπλεύρως τοῦ ἄλλου, παραμορ-
φωμένοι καὶ ἀγνώριστοι οἱ γνωστοὶ του τῆς χθές, διὰ τοὺς ὁποίους
τὴν ἴδιαν νύκτα ἔγραφεν εἰς τὴν πατρίδα του τὸ σῦνθηες καὶ ταυτικὸν
του : « νὰ πῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τάδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ
μάννα τοῦ δεῖνα πὼς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ ».

— Νὰ πάῃ καὶ ὁ παπᾶς ἐκεῖ, εἶχεν ἐπαναλάβει ὁ ταγματάρχης.

Πολὺ πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ, ἐξεκίνησαν οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας
ἕκαστος με ἓνα πτύον καὶ μίαν σκαπάνην ἐπ' ὤμου. Διέβησαν κάτω ἀπὸ
τὴν δασώδη χαράδραν βαδίζοντες ἀραιά, ὁ εἰς ὕψισθεν τοῦ ἄλλου, καὶ
ἐπλησίασαν τὴν πλαγιὰν τοῦ ἀπαισίου λόφου. Τελευταῖος ἠκολούθει
με ἓνα μικρὸν σκοῦφον φέροντα τὸ στέμμα, χωρὶς κάπαν, με τὰ ξεθω-
ριασμένα καὶ σχισμένα ράσα ὁ ἱερεὺς, κρατώντας εἰς τὸ ἓνα χέρι τὸν
σταυρὸν καὶ εἰς τὸ ἄλλο ὑπὸ μάλῃς διπλωμένον τὸ πετραχήλι του.

Ὅπως κάθε πρῶτῃ, πυκνὴ ὁμίχλη ἐκάλυπτεν ἀκόμη τὴν κορυφὴν
τοῦ λόφου. Ὅλοι ἐτάχυναν τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν. Ἐβράδιζον
κατ' ἀρχὰς ὄρθιοι. Μετ' ὀλίγον ὁ πρῶτος ἐγονυπέτησε, τὸν ἐμιμήθη-
σαν ἀμέσως καὶ οἱ ἄλλοι, καθὼς καὶ ὁ παπᾶς.

Ὅταν ἔφθασαν τέλος εἰς τὸ μικρὸν πλάτυσμα τῆς κορυφῆς, ἐπε-
σαν ἄλλοι πρηνεῖς, ἄλλοι εἰς τὰ πλάγια, καὶ βοηθούμενοι με τὰς χεῖ-
ρας, με τὰ γόνατα, ἔρποντες ἐπλησίασαν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς ἔσυραν
ἓνα ἓνα ὀπίσω ἀπὸ μίαν προεξοχὴν βραχώδη, ἢ ὅποια ἠδύνατο νὰ
τοὺς προκαλύψῃ γονυπετεῖς τοὺλάχιστον. Ἐχεῖ συγκεντρωμένοι ἤρχι-
σαν νὰ σκάπτουν μερικοὶ πλαγιασμένοι, ἄλλοι πρηνεῖς, ἕκαστος ὅπως
ἠδύνατο τὴν τάφρον, ἢ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ περιλάβῃ τὰ πτώματα τῶν
συντρόφων των.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἀραιώσει ὀλίγον καὶ ἤρχισε νὰ διαφαίνεται ἓνας

ἤλιος κατέρυθρος, μόλις ἀνατέλλων. Πότε πότε ἐσφύριζε καμμιὰ σφαῖρα τυχαία καὶ τοὺς ἔκαμαν νὰ σκύβουν ἀκόμη περισσότερο.

Ἄφοῦ ἐτοποθέτησαν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου τοὺς νεκρούς, εἰς γραμμὴν θλιβεράν μέσα εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου, προτοῦ νὰ ρίψουν πάλιν ἐπάνω τὰ χόματα, ἐκάλεσαν ὅλοι μαζί τὸν παπᾶν μὲ φωνήν, ἡ ὁποία ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα του ὡς κραυγὴ θανάτου, προερχομένη ἀπὸ τὸ βάθος τῆς τάφρου :

— Ἐμπρός, τώρα, πατεράκι, ἡ δουλειὰ ἡ δική σου.

Ἐρπων καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀνέλθει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου καὶ ἐκαλύφθη ὀπισθεν ἑνὸς τεμαχίου κορμοῦ καμένης δρυός. Δύο τρεῖς ἀπὸ ἡμᾶς παρηκολούθουν περιέργοι μὲ τὰ δίοπτρα ἀπὸ τὸν ὀπισθεν λόφον.

Μόλις ἤκουσε τὴν φωνήν, ἐσύρθη σιγὰ σιγὰ μὲ μυριάς προφυλάξεις καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ χεῖλος τῆς τάφρου. Ἐκεῖ ἐστάθη πρὸς στιγμήν, ὡσὰν νὰ ἐσκέπτετο κάτι, ὡσὰν νὰ ἐδίσταζεν, ἐξεδίπλωσε τὸ πετραχήλι του καὶ τὸ ἐφόρεσε. Οἱ ἄλλοι ἀπεκαλύφθησαν, ἔκαμαν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, πάντοτε κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὴν προεξοχὴν τοῦ βράχου.

Ἐξαφνα διακρίνομεν ἕνα μαῦρο ράσον νὰ σηκώνεται ὄρθιον, καὶ τὸ χρουσίζον πετραχήλι νὰ λαμποκοπᾷ εἰς τὰς ἀκτῖνας ἑνὸς λαμπροῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαλύσει τὴν ὁμίχλην καὶ, ὡς ἐὰν τοῦτο ἦτο σύνθημα ἀναμενόμενον, ἤρχισε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη γενικὸν πῦρ. Αἱ βολίδες συρίζουν καὶ τὰ μικρὰ νέφη τῶν διαρρήξεων τῶν ὀβιδῶν σχίζουν τὸν γλαυκὸν οὐρανόν.

— Κάθισε κάτω, παπᾶ! Θὰ μᾶς δοῦν! ἐφώναζαν οἱ ἄλλοι. Ἄλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο, ὡς νὰ μὴ ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐκεῖνην τὴν στιγμήν. Ἄνεστύλωσε περισσότερο τὸ μικρόν του ἀνάστημα, ὕψωσε ὅσον ἠδύνατο ὑψηλὰ μὲ τὸ δεξιόν του χεῖρ τὸν σταυρὸν καὶ ἡ λευκάζουσα γενειὰς του ἤρχισε νὰ κινῆται, διότι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του ἀργὰ ἀργὰ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του !

Οἱ ἄνδρες τῆς ἀγγαρείας, ἀφοῦ ἐσκέπασαν ταχέως τοὺς νεκρούς, ἤρχισαν νὰ τρέχουν εἰς τὴν κατωφέρειαν καὶ ἐξηφανίσθησαν κάτω εἰς τὴν χαράδραν.

Αὐτὸς ἀτάραχος, ἀναστυλωμένος, ἐξηκολούθει νὰ μένη εἰς τὴν

στάσιν ἐκείνην, ἕως ὅτου καὶ ἡ τελευταία λέξις τῆς ἀκολουθίας τῶν νεκρῶν ἐξῆλλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἀφοῦ ἐτελειώσεν, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, συνέπτυξε τὸ πετραχήλι του ὑπὸ τὴν μασχάλην καὶ με βῆμα βραδύ καὶ σταθερὸν κατῆλθε τὴν κλιτύν, πάντοτε ὄρθιος, ρίπτων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἥσυχον βλέμμα πρὸς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις, ἕως ὅτου ἔφθασε κάτω εἰς τὴν χαράδραν ἀσφαλῆς καὶ ἐκτὸς κινδύνου.

“Ὅταν τὸ βράδυ μετὰ τὴν μάχην ἐπῆγγα νὰ ἐκφράσω τὸν θαυμασμόν μου, τὸν εὖρον νὰ κάθεται σταυροπόδι εἰς τὸ ἀντίσκηνόν του καὶ νὰ γράφῃ τὸ συνηθισμένο πρὸς τὴν παπαδιά :

— «Νὰ εἰπῆς με τρόπον στὴ γυναῖκα τοῦ τᾶδε ὅτι πάει αὐτός, καὶ στὴ μάννα τοῦ δεῖνα πῶς δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῆ».

N. Πετιμεζᾶς

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ἦρξισε συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ μάχη εἰς τὰ πρῶτα ὑψώματα τῆς εἰσόδου τῶν Πέντε Πηγαδιῶν. Οἱ ἄνδρες τοῦ 1ου τάγματος τοῦ 15ου συντάγματος εἶχον καταπονηθῆ, διότι τὸ πῦρ ἐξηκολούθησε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μετὰ τῶν ἀντιπάλων ὑψωμάτων σφοδρὸν καὶ ἀκατάπαυστον· καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ μένουν διαρκῶς χωμένοι εἰς τὰ προχώματα, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ μετακινουῦνται οὔτε κατὰ τρίχα διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ἐχθρικῶν πολυβόλων.

Συνέβη τότε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης ν' ἀναπαύωνται μερικὸι δι' ὀλίγα λεπτά, διὰ νὰ στρίψουν ἕνα τσιγάρο ἢ διὰ νὰ τανύσουν τὰ μουδιασμένα πόδια των. Ἄλλως τε τὴν προηγουμένην νύκτα τὴν εἶχαν περάσει χωρὶς ἀντίσκηνα· καὶ τὸ ὅτι κατώρθωσαν τώρα νὰ κρατοῦν μάνλιχερ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἀποτελεσματικῶς ἦτο ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θαύματα, πού ἐπέδειξεν ἡ ἑλληνικὴ ἀντοχή.

Τότε εἰς τὸ ἄκρον τῆς μαχομένης γραμμῆς ἐθέαθη ὁ στρατιωτῆς Μαυροδῆμος βγάζων ἀπὸ τὴν τσέπην του χαρτί, φάκελον καὶ μολύβι. Τοῦ εἶχεν ἔλθει ἡ ὄρεξις νὰ γράψῃ ἕνα γράμμα λίγων λεπτῶν ἀπορροφημένος ἀπὸ τὰ γραφόμενά του κατῆντησε νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται ὅτι εἶχεν ἀποκαλυφθῆ ὀλίγον ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ τὸ ἐχθρικὸν πολυβόλον περνοῦσε δρεπάνι κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς τῶν προχωμάτων τους. Ὁ Μαυροδῆμος ἔγραψε τὸ γράμμα του ἥσυχα καὶ ἀργά, ὡσάν νὰ εὐρίσκετο

εἰς τὴν σειρὰν τῶν λαϊκῶν γραφείων τοῦ Ταχυδρομείου Ἀθηνῶν, τὸ ἐδιάβασε μὲ εὐχαριστημένην ὄψιν καὶ ἐπέγραψε τὸν φάκελον. Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τὸν κλείσῃ καὶ ὕπως εὐρίσκετο γονατιστὸς ἐκκλινεν αἰφνιδίως τὸ κεφάλι πρὸς τὸ στῆθος, ἀκούμπησε μὲ τὸ πλευρὸν εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὁποῖαι ὠρθοῦντο δεξιὰ του, ἐκρέμασε τὰ χέρια κατὰ μῆκος τοῦ κορμοῦ καὶ παρουσίασε τὸ θέαμα ἀνθρώπου γονατισμένου καὶ καταληφθέντος ἕξαφνα ἀπὸ ὕπνου. Ὁ εὐρισκόμενος πλησίον του ἐσύρθη μέχρι τῆς θέσεώς του. Ὁ Μαυροδῆμος εἶχε φονευθῆ. Τὸ χιτῶνίον του, αἱματωμένον ἔμπρὸς, ἐμαρτύρει ὅτι ἡ σφαῖρα τὸν εἶχεν εὖρει κατάκαρδα. Ἐμπρὸς του ὑπῆρχε λοφίσκος ἀπὸ κάλυκας καὶ τὸ γράμμα ἀνοικτόν, ἀπευθυνόμενον εἰς τὸν πατέρα του :

«Ὁσον διὰ τὴν ζωὴν μου μὴν ἀνησυχῆς, πατέρα, τοῦ ἔγραφον· εὐρίσκομαι πάντοτε εἰς μέρος ἀσφαλέςτατον καὶ δὲν διατρέχω κανέναν κίνδυνον. Περνῶ ὥραϊα καὶ θὰ ἰδῆτε τὶ καλὰ θὰ εἴμαι, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω».

Τὸ γράμμα αὐτὸ ἐστάλη εἰς τὸν πατέρα τοῦ καλοῦ παλληκαριοῦ, ποῦ δὲν ἤθελε ν' ἀνησυχῆσῃ τὴν οἰκογένειάν του μὲ περιγραφὰς μαχῶν καὶ ἥρωισμῶν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ἐγνωστοποιήθη ὁ θάνατός του ὁ εὐγενέστερος ἀποχαιρετισμὸς ἐνὸς ἥρωος υἱοῦ.

Δ. Κόκκινος

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ, ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΕ

Τώρα ποῦ τόσο σ' ἔνοιωσα χαρούμενο γιὰ νὰ 'σαι,
τραγουδί μου, φτερούγισε καὶ στὸ χωριό μου φτάσε.
Φτάσε, ὁ σκοπὸς μαγιάτικος νὰ μοῦ καλημερίσῃ
τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας μὲ τὴν παλιά του βρύση.

Πάρε ἀπ' τὰ δάση, ὡς θὰ περνᾶς, τοῦ πεύκου ἔλα τὰ μύρα
καὶ πήγαινε τα, σκόρπα τα μέσ' στὴν αὐλὴ πλημμύρα,
ζωὴ καινούργια οἱ γλάστρες μας νὰ πάρουν, ποῦ ποιοὺς ξέρει,
ἂν βρέθηκε ἓνα σπλαχνικὸ νὰ τις ποτίζει χέρι.

Κι ἂν δῆς γυρτὴ στὴν πόρτα μας μὴν ἀκακία ν' ἀνθίξῃ,
βάλ' τὴ χαρά μου ἀπάνω της, ἀνθὸς κι αὐτὴ ν' ἀσπρίξῃ.
Κι ἂν, δίχως νὰ τὸ νοιώσωμε, πῆρες μαζί ἓνα δάκρυ,
δροσοῦλα ἄς πέσῃ ἀθόρυβη καὶ κείνο σὲ μὴν ἄκρη.

Στὸ χαμηλὸ μπαλκόνι μας ἂν βρῆς τοῦ Μάη στεφάνι,
μὴ πεταλοῦδα γίνε του καὶ στόλισέ το. Φτάνει.
Κι ἂν μὴ χελιδονοφωλιὰ στὴ στέγη συναντήσης,
γίνου πουλι καὶ κάθισε καὶ σὺ νὰ τραγουδήσης.

« Γαλάζιες ρίμες »

Σπ. Σπεράντσας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εἶχαν πολεμήσει οἱ φαντᾶροι τῶν ὀχυρῶν τοῦ Ροῦπελ τέσσερα μερόνυχτα χωρὶς στιγμὴ νὰ σταματήσουν. Εἶχαν κατανικήσει ὅλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, ὅταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ — μετὰ τὴν διάσπασιν τοῦ σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης — ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἓνα τάνκς νὰ γυροφέρνῃ σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιὰτὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τοῦς παντιέρα.

Ἀπὸ τὰ τάνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοσι τῶν ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἕλλην διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἀξιωματικοὶ καὶ φαντᾶροι δὲν μποροῦν νὰ πιστέψουν τ' αὐτὰ τους. Ἀπὸ τὴν καύχησι, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασί τους, ὡς τὴν καταστροφὴ, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμὴ.

Ὡς τώρα αὐτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὄχι μόνον πίσω ἀπὸ τὶς πολεμίστρες, ἀλλὰ κι ἔξω στ' ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα χωρὶς νὰ νικηθοῦν ;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἢ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ ὀχυρά. Τότε ξεσπάει μαῦρη ἀπελπισία. Ἄλλοι κλαῖνε δυνατὰ, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητα, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιὰ ὕσαν τοὺς βλέπουν.

Ὡστόσο ὑπακούουν στή γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ ὄχυρά καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνσι πρὸς τὰς Σέρρας.

Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὰς Σέρρας, βλέπουν ἐπάνω σ' ἓνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν' ἀνεμίζεται στὸν καθάριον οὐρανόν. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδερφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾷ ἡ φάλαγγα ὀλίσις πρὸς τὸν ὄμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορφή τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

Ἐκεῖ γῦρο στὴ φωτιά εἶναι συγκεντρωμένο ἓνα τμήμα τοῦ 26ου συντάγματος, πού ὑπερασπιζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἶχε τσακίσει ὀλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νὰ ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νὰ ὁ ἀρχιμανδρίτης, πού βάζει τὰ ἱερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἰδέα πὼς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πλήκιά τους, σταῦροκοπιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξι τίς εὐχὲς πού ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπᾶς. Ὅστερα προβάλλει στὸ κέντρον ὁ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ξεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἀγώνων.

Αὕτῃ εἶναι ἡ σημαία, ἡ ἴδια, πού τὸν Αὐγούστο τοῦ 1922, ὅταν τὸ 26ον σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλῆ - Βεράν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἄρπαξεν ὁ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατώρθωσε νὰ διασπᾷ τὸν τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς, ὅμως, ὁ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, ὅπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατρυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή ! διατάζει ὁ διοικητὴς.

Οἱ φαντᾶροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστὴς τότε κατεβάζει τὸ ἱερο λάβαρο στὴ φωτιά ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν τὸν υπερέφανο πολεμικὸν ὀδηγόν. Τὸ μεταξύ ἀργεῖ νὰ καῖ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, πού ἐξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντας νὰ ριγῆσουν. Οὔτε ἓνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινεν ἀδάκρυτος. Οἱ φαντᾶροι καθὼς ἀντικρίζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολε-

μιστές νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ξεσπᾶν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμούς κι ἀναφιλυτά.

Μὰ τὸ κλάμμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκῶστε τὸ χέρι νὰ ὀρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούουν, κι ἐκεῖνος ἀρχίζει :

— Ὅρκιζομαι...

— Ὅρκιζομαι...

— Ὅτι δὲν θὰ ἤσυχάσω...

— Ὅτι δὲν θὰ ἤσυχάσω...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Ὅτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα...

— Διὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

Ὁ ὄρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρνουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰν ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸ ἢ ζωὴ τους.

Χρ. Ζαλοκώστας

ΤΟ ΑΤΙΜΗΤΟ ΜΟΥ ΦΥΛΑΧΤΟ

Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιὰ μένα
λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὧ μέρη ἀγαπημένα.
Ἄπὸ τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ
τοῦ ἀντικρινοῦ
κι ἀπὸ τὴν ἄμμο τοῦ γιαιλοῦ λίγα σπυριά ἔχω πάρει
καὶ τὰ κλεισα σὲ φυλαχτό, σὰν τὸ μαργαριτάρι.
Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ,
τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ
στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,
ποὺ δὲ θὰ βρίσκω ἄλλοῦ :
μοσκοβολιὰ τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφούλα ἐκεῖνη,
καὶ μιὰ ἄλλη τοῦ καθάριου μου γιαιλοῦ.

« Ὅταν φύγουν οἱ ὄρες »

Στ. Σπεράντσα

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ κοινότερο χορτάρι
γίνεται τὸ πιὸ ὄμορφο
τοῦ Μαγιοῦ λουλουδι.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὸ χειρότερο πουλὶ
λέει τὸ πιὸ γλυκὸ τραγοῦδι...

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὰ χάρδια
μάγισσες τίς κάνουνε
τίς γριές μουριές τὰ βράδια !

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
μιὰ βρυσούλα μοῦ μιλεῖ
γιὰ δροσιές, γιὰ δίψες.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴν αὐλὴ
τὴν ἀγάπη κάποιο χέρι
ἔσπειρε καὶ τάγισε
τῆς ψυχῆς τὸ περιστέρι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γ. Ἀθάνας

Η ΣΤΑΧΟΜΑΖΩΧΤΡΑ

Μεγάλην ἐξέφρασεν ἔκπληξιν ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, διότι εἶδε τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 187... τὴν θεια - Ἀχτίτσα νὰ φορῆ καινουργῆ μανδύην καὶ τὸν Γέρο καὶ τὴν Πατρώννα, τὰ δυὸ ἐγγονάκια της, μὲ καθαρὰ ὑποκαμισάκια καὶ μὲ νέα πέδιλα.

Τοῦτο δὲ διότι ἦτο γνωστότατον ὅτι ἡ θεια - Ἀχτίτσα ἦτο ἔρημος καὶ χήρα καὶ ἀνέτρεφε τὰ δυὸ ὄρφανὰ ἐγγονάκια της μετερχομένη ποι-κίλα ἐπαγγέλματα. Ἡ γειτόνισσα, τὸ Ζερμπινιώ, ἔστενοχωρεῖτο πολὺ διὰ τὰς στερήσεις τῆς γραιάς καὶ τῶν δύο ὄρφανῶν· ἀλλὰ μήπως ἦτο καὶ αὐτὴ πλουσία, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτοὺς ἀρωγὸς καὶ παρήγορος ;

Τὰ δύο παιδιά τῆς Ἀχτίτσας ἐπνίγησαν, βυθισθείσης τῆς βρατσέρας κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 186... Ἡ βρατσέρα ἐκεῖνη ἐχάθη αὐτανδρός. Ὁ τρίτος γυιός της ἐξενιτεύθη καὶ εὐρίσκατο, ἔλεγαν, εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πέτρα ἔρριξε πίσω του. Μήπως τὸν εἶδε; Μήπως τὸν ἤκουσεν; Ἄλλοι πάλιν πατριῶτες εἶπαν ὅτι ἐνουμφεύθη εἰς ἐκεῖνα τὰ χῶματα, καὶ ἐπῆρε, λέει, μιὰ φράγκα, ποῦ δὲν ἤξευρε νὰ μιλήσῃ ῥωμικα. Μὴ χειρότερα! τί νὰ πῆ κανεῖς! Ἡμπορεῖ νὰ καταρασθῆ τὸ παιδί του, τὰ σωθικά του, τὰ σπλάγχνα του;

Ἡ κόρη της ἀπέθανεν εἰς τὸν δεύτερον τοκετόν, καὶ ἀφῆκεν εἰς αὐτὴν τὰ δύο ὄρφανὰ κληρονομίαν. Ὁ γαμβρός της ἐζοῦσεν ἀκόμα, μὰ τί νοικοκύρης! Τὸ πρόκοψε, ἀλήθεια! Χαρτοπαίκτης, μέθυσος. Εἶχεν ἐγκαταλείψει καὶ τὸ χωριὸ καὶ τὰ παιδιά του. Τί νὰ κάμῃ; Ἐβαλε τὰ δυνατὰ της καὶ ἐπροσπαθοῦσε ὅπως ὅπως νὰ ζήσῃ τὰ δύο ὄρφανὰ. Τί ἀξιολύπητα, τὰ καημένα! Κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ἐβοτάνιζεν, ἐξενοδοῦλευεν. Ἐμάζευε κούμαρα καὶ ἐβγάζε ρακὴν. Μερικὰ στέμφυλα ἀπ' ἐδῶ, ἀραβόσιτος ἀπ' ἐκεῖ, ὅλα τὰ ἐχρησιμοποιοῖ.

Ἄλλὰ τὸ πρῶτιστον εἰσόδημα τῆς Θεῖας Ἀχτίτσας προήρχετο ἐκ τοῦ σταχομαζώματος. Τὸν Ἰούνιον, κατ' ἔτος, ἐπεβιβάζετο εἰς πλοῖον καὶ διεπεραιώνετο εἰς Εὐβοίαν. Ἐκεῖ, μετ' ἄλλων πτωχῶν γυναικῶν, ἠσχολεῖτο νὰ συλλέγῃ τὰ στάχυα, ἅτινα ἐπιπτον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Θεριστῶν, ἀπὸ τὰ φορτώματα καὶ ἀπὸ τὰ κάρρα. Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ τῆς Εὐβοίας καὶ τὰ χωριατόπουλα ἔρριπτον κατὰ πρόσωπον αὐτῆς τὸ σκῶμμα:

— Νὰ ἡ σταχομαζώχτρα! μᾶς ἤρθε πάλιν ἡ φουστάνα.

Ἄλλ' αὐτὴ ἐκυπτεν ὑπομονητικῆ, σιωπηλῆ, συνέλεγε τὰ ψιχία ἐκεῖνα τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τοῦ τόπου, ἀπήρτιζε τρεῖς ἢ τέσσαρας σάκκους, ὀλόκληρον ἔτησίαν ἐσοδείαν δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὰ δύο ὄρφανὰ, τὰ ὅποια εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ζερμπινιώως καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον χωρίον της.

Πλὴν ἐφέτος, δηλ. τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἀφορία εἶχε μαστίσει τὴν Εὐβοίαν. Ἀφορία εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς μικρᾶς νήσου, ὅπου κατῶκει ἡ Θεῖα Ἀχτίτσα. Ἀφορία εἰς τὰς ἀμπέλους καὶ εἰς τοὺς ἀραβοσίτους, ἀφορία σχεδὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κούμαρα, ἀφορία πανταχοῦ.

Ἐπειτα, ἐπειδὴ οὐδὲν κακὸν ἔρχεται μόνον, βαρὺς χειμῶν ἐνέσκηψεν εἰς τὰ βορειότερα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μηνός,

χωρίς σχεδὸν νὰ πνεύσῃ νότος καὶ νὰ πέσῃ βροχή, ἤρχισε νὰ χιονίζει. Ἐνίοτε ἔπνεε ξηρὸς βορρᾶς καὶ ἔσφιγγεν ἔτι μᾶλλον τὰ χιόνια, τὰ ὁποῖα δὲν ἔλειωναν εἰς τὰ βουνά. Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου μόλις ἐπῆλθε μικρὰ διακοπὴ εἰς τὰ χιόνια καὶ ἐφάνησαν δειλαί τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὴν ἐπαύριον ὁ χειμὼν ἔγινεν ἀγριώτερος. Μέχρι τῶν Χριστουγέννων οὐδεμία γωνία οὐρανοῦ ὄρατὴ, οὐδεμία ἀκτίς ἡλίου.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 23, ὁ Γέρος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸ σχολεῖον περιχαρῆς, διότι ἀπὸ τῆς αὐριον ἔπαυον τὰ μαθήματα. Πρὶν ξεκρεμάσῃ τὸν « φύλακα » ἀπὸ τῆς μασχάλης του, ὁ Γέρος, πεινασμένος, ἤνοιξε τὸ δουλὰπι, ἀλλ' οὐδὲ ψιχίον ἄρτου εὔρεν ἐκεῖ.

Ἡ γραῖα εἶχεν ἐξέλθει ἴσως πρὸς ζήτησιν ἄρτου. Ἡ ἀτυχῆς Πατρῶνα ἐκάθητο ζαρωμένη πλησίον τῆς ἐστίας, ἀλλ' ἡ ἐστία ἦτο σβεστή. Ἐσκάλιζε τὴν στάκτην, διότι ἐνόμιζεν ἐν τῇ παιδικῇ ἀφελείᾳ τῆς (ἦτο μόλις τετραετὲς τὸ πτωχὸν κοράσιον), ὅτι ἡ ἐστία εἶχε πάντοτε τὴν ιδιότητα νὰ θερμαίνῃ καὶ ἄς μὴ καίῃ. Ἄλλ' ἡ στάκτη ἦτον ὑγρά. Σταγόνες ὕδατος εἶχον ρεῦσει διὰ τῆς καπνοδόχου.

Ὁ Γέρος, ὅστις ἦτο ἐπταετής μόλις, ἔτοιμος νὰ κλαύσῃ, διότι δὲν εὔρισκε ψιχίον τι διὰ νὰ χορτάσῃ, ἤνοιξε τὸ μόνον παράθυρον, τὸ ὁποῖον εἶχε μῆκος τριῶν σπιθαμῶν. Ὁ οἰκίσκος ὅλος εἶχεν ὕψος δύο ἴσως ὀργυιῶν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς.

Ὁ Γέρος ἀνεβίβασε σκαμνίον ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ σκαμνίου, ἐστηρίχθη διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ παραθυροφύλλου ἀνοικτοῦ, ἐστυλώθη μετὰ τόλμης πρὸς τὴν ὀροφήν, ὕψωσε τὴν δεξιάν καὶ ἀπέσπασεν ἐν κρυσταλλῶν, τὸ ὁποῖον ἐκόσμηι τὴν στέγην. Ἦρχισε νὰ τὸ γλείφῃ βραδέως καὶ ἡδονικῶς καὶ ἔδιδε καὶ εἰς τὴν Πατρῶναν νὰ φάγῃ. Ἐπειῶν τὰ κακόμοιρα.

Ἡ γραῖα Ἀχτίσα ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ἔφερε πρᾶγμα τι τυλιγμένον εἰς τὸν κόλπον τῆς. Ὁ Γέρος, ὅστις ἐγνώριζεν ἐκ τῆς παιδικῆς του πείρας ὅτι ποτὲ ἄνευ αἰτίας δὲν ἐφούσκωναν οἱ κόλποι τῆς μάμμης του, ἔτρεξεν εἰς τὸ στῆθος τῆς, ἐνέβαλε τὴν χεῖρα καὶ ἀφῆκε κραυγὴν χαρᾶς. Τεμάχιον ἄρτου εἶχεν « οἰκονομήσει » καὶ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἢ καλῆ, καίτοι ὀλίγον αὐστηρά, μάμμη, τίς οἶδεν ἀντὶ ποίων ἐξευτελισμῶν καὶ διὰ πόσων ἐκλιπαρήσεων !

Καὶ τί δὲν ἤθελεν ὑποστῆ, πρὸ ποίας θυσίας ἡδύνατο νὰ ὀπισθο-

δρομήση διά τήν αγάπην τῶν δύο τούτων παιδίων, τὰ ὅποια ἦσαν δις παιδιά δι' αὐτήν, καθόσον ἦσαν τέκνα τοῦ τέκνου τῆς !

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελε νὰ δεικνύη εἰς αὐτὰ μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἐκάλει τὸν ἄρρενα « Γέρον », διότι εἶχε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθοῦς γέρου τῆς, τοῦ μακαρίτου μαρμπα-Μιχαλιοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα τῆς ἐπόνει νὰ ἀκούσῃ ἢ νὰ προφέρῃ. Τὸ ταλαίπωρον θῆλυ τὸ ἐκάλει « Πατρῶναν » θωπευτικῶς, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἀκούσῃ τὸ Ἄργυρῶ, τὸ ὄνομα τῆς κόρης τῆς, τὸ ὅποϊον ἐδόθη ὡς κληρονομία εἰς τὸ ὄρφανόν, λεχοῦς θανούσης ἐκείνης.

Ἡ ταλαίπωρος γραῖα ἔστρωσε διὰ τὰ δύο ὄρφανά, ἕνα κοιμηθῶσιν. Ἐπειτα κατεκλίθη καὶ αὐτὴ πλησίον των καὶ τοὺς εἶπε νὰ φυσῆσιν ὑποκάτω τοῦ σκεπάσματός των, διὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ πρωί, μετὰ τήν λειτουργίαν (ἦτο παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων) ὁ παπα - Δημήτρης, ὁ ἐνορίτης τῆς, παρουσιάσθη αἴφνης εἰς τὴν θύραν τοῦ πενιχροῦ οἰκίσκου.

— Καλῶς τὰ ἐδέχθης, τῆς εἶπε μειδιῶν.

« Καλῶς τὰ ἐδέχθη » αὐτὴ ! Καὶ ἀπὸ ποῖον ἐπερίμενε τίποτε ;

— Ἐλαβα ἕνα γράμμα διὰ σέ, Ἀχτίτσα, προσέθεσεν ὁ γέρον ἱερεὺς, τινάσσων τὸ χιόνι ἀπὸ τὸ ράσον καὶ τὸ σάλι του.

— Ὅριστε, δέσποτα. Καὶ μὴ γὰρ ἔχω τὴ φωτιά, ἐψιθύρισε πρὸς ἑαυτήν, ἢ τὸ γλυκὸ καὶ τὸ ρακὶ νὰ τὸν φιλέψω ;

Ὁ ἱερεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὸν πενιχρὸν οἰκίσκον καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σκαμνίου. Ἦρευνῆσε δὲ εἰς τὸν κόλπον του καὶ ἐξήγαγε μέγαν φακέλον μὲ πολλὰς καὶ ποικίλας σφραγίδας καὶ γραμματόσημα.

— Γράμμα εἶπες, παπᾶ ; ἐπανέλαβεν ἡ Ἀχτίτσα, ἡ ὁποία μόλις τότε ἤρχισε νὰ ἐνοῆ τί τῆς ἔλεγεν ὁ ἱερεὺς.

— Ἀπόψε ἔφθασε τὸ βαπόρι, ἐπανέλαβεν ὁ ἐφημέριος ἔμενα μοῦ τὸ ἔφεραν τώρα, μόλις ἔβγαίνα ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἀμέσως ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ φακέλου διπλωμένον χαρτίον.

— Εἶδεν ὁ Θεὸς τὸν πόνον σου καὶ σοῦ στέλλει μικρὰν βοήθειαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς. Ὁ γυῖός σου σοῦ γράφει ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν.

— Ἀπ' τὴν Ἀμέρικα ; ὁ Γιάννης ! Ὁ Γιάννης μὲ θυμήθηκεν ; ἀνέκραξε περιχαρῆς καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἢ γραῖα.

Καὶ ἔπειτα προσέθεσε : « Δόξα σοὶ ὁ Θεός ! ».

Ὁ ἱερεὺς ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε μετὰ δυσκολίας νὰ ἀναγινώσῃ :

« Παπα - Δημήτρη, τὸ χέρι σου φιλῶ. Πρῶτον ἐρωτῶ διὰ τὸ αἴσιον κ.π. κ.π. Ἐγὼ λείπω πολλὰ χρόνια καὶ δὲν ἤξεύρω αὐτοῦ τί γίνονται, οὔτε ἂν ζοῦν ἢ ἀπέθαναν.

» Εἶμαι εἰς μακρινὸν μέρος, πολὺ βαθιὰ εἰς τὸν Παναμαῖ, καὶ δὲν ἔχω κημίαν συγκοινωνίαν μὲ ἄλλους πατριώτες, ποὺ εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Πρὸ τριῶν χρόνων ἀντάμωσα τὸν (δεῖνα) καὶ τὸν (δεῖνα), ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔλειπαν χρόνους πολλοὺς καὶ δὲν ἤξευραν τί γίνεται εἰς τὸ σπίτι μας.

» Ἐὰν ζῆ ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα μου, εἰπέ τους νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι διὰ καλὸ πάντα πασχίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰς κακὸ πολλές φορές βγαίνει. Ἐγὼ ἀρρώστησα δύο φορές ἀπὸ κακὰς ἀσθένειες τοῦ τόπου καὶ ἔκαμα πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπιτάλια. Τὰ ὅ,τι εἶχα καὶ δὲν εἶχα ἐπῆγαν καὶ μόλις ἐγλύτωσα τὴν ζωὴν μου. Τώρα υἰεῖα ἔχω καὶ ἄλλο καλύτερον δὲν ζητῶ παρὰ νὰ πιάσω ὀλίγα χρήματα, νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα, ἂν προφθάσω τοὺς γονεῖς μου νὰ μ' εὐλογήσουν. Καὶ νὰ μὴ ἔχουν παράπονον εἰς ἐμέ, διότι ἔτσι θέλει ὁ Θεὸς καὶ δὲν ἠμποροῦμε ἑμεῖς νὰ πᾶμε κόντρα. Καὶ νὰ μὴ βαρυγνωμοῦν, διότι, ἂν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ, δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ προκοψῇ.

» Σοῦ στέλλω ἐδῶ ἑσωκλείστως ἓνα συνάλλαγμα ἐπ' ὀνόματί σου, νὰ υπογράψῃς ἢ ἀγιοσύνη σου, καὶ γὰ φροντίσουν νὰ τὸ ἐξαργυρώσουν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα, ἐὰν ζοῦν. Καὶ ἂν, ὁ μὴ γένοιτο, εἶναι ἀποθασμένοι, νὰ τὸ ἐξαργυρώσῃς ἢ ἀγιοσύνη σου, νὰ δώσῃς εἰς κανένα ἀδελφόν μου, ἐὰν εἶναι αὐτοῦ, ἢ εἰς κανένα ἀνίψι μου καὶ εἰς ἄλλα πτωχὰ καὶ νὰ κρατήσῃς καὶ ἡ ἀγιοσύνη σου, ἐὰν οἱ γονεῖς μου εἶναι ἀποθασμένοι, ἐν μέρος τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ διὰ τὰ σαρανταλείτουργα...»

Μεγάλῃ ἦτο ἡ χαρὰ τῆς Ἀχτίτσας, διότι ἔλαβε μετὰ τόσα ἔτη εἰδησεις περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς. Ὁ σπινθὴρ τῆς μητρικῆς στοργῆς ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς. Τὰ δύο παιδιὰ, ἂν καὶ δὲν ἐνόουν περὶ τίνος ἐπρόκειτο, ὅταν εἶδον τὴν χαρὰν τῆς μάμμης των, ἤρχισαν νὰ χοροπηδῶσιν.

Ἡ γραῖα Ἀχτίτσα ἔλαβε τὸ ἀποσταλὲν παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς γραμμάτιον καὶ μετέβη εἰς τὸ μαγαζὶ τοῦ κυρ - Μαργαρίτη, ὅστις ἦτο καὶ τοικιστῆς καὶ προεξοφλητῆς.

Ὁ κυρ - Μαργαρίτης ἔλαβε τὸ γραμματίον, κατεβίβασε μέχρις ὀφρύων τὴν σκούριαν του, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἤρχισε νὰ ἐξετάζη διὰ μακρῶν τὸ γραμματίον.

— Ἔρχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρिका ; εἶπε. Σ' ἐνθυμήθηκε, βλέπω, ὁ γυιός σου. Μπράβο, χαίρομαι.

Βεβιωθεὶς διὰ τὴν γνησιότητα τοῦ γραμματίου ἤνοιξε τὸ χρηματοφυλάκιον καὶ ἐμέτρησεν εἰς τὴν τρέμουσαν χεῖρα τῆς θεια - Ἀχτίτσας ἑννέα στυλντοτάτας ἀγγλικᾶς λίρας.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἡ πτωχὴ γραῖα ἐφόρει τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων καινουργῆ μανδύλαν, τὰ δὲ δύο ὄρφανὰ εἶχον καθαρὰ ὑποκαμισάκια διὰ τὰ ἰσχνὰ μέλη των καὶ θερμὴν ὑπόδεσιν διὰ τοὺς παγωμένους πόδας των.

« Χριστουγεννιάτικα διηγήματα »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΜΗΤΡΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

Ἦτο καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν θετὴν ἀδελφήν, καθὼς καὶ ἡμᾶς. Ἐγὼ τὴν συνώδευον κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων πλησίον αὐτῆς, ἐνῶ ἐκεῖνη ἔσκαπτε ἢ ἐξεβοτάνιζε Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τὴν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπὸ τυλὸς ἀγροὺς φεύγοντες τὸν ἀφόρητον καύσωνα, ἀπὸ τὸν ὅποιον ὀλίγον ελειψε νὰ λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὁδὸν κατελήφθημεν ὑπὸ ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων αἷτινες συμβαίνουνσι παρ' ἡμῖν συνήθως μετὰ προηγηθεῖσαν ζέστην ἢ λαύραν, καθὼς τὴν ὀνομάζουν οἱ συνοπιῖται μου. Δὲν ἤμεθα πλέον πολὺ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ διαβῶμεν ἕνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρῆσας ἐκατέβαινε ὀρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νὰ με σηκώσῃ εἰς τὸν ὄμιόν της. Ἄλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην.

— Εἶσαι ἀδύνατη, τῆς εἶπον. Θὰ με ρίψῃς μέσ' στὸν ποταμό.

Καὶ ἐσήκωσα τὰ φορέματά μου καὶ εἰσῆλθον δρομαίως εἰς τὸ ρεῦμα, πρὶν ἐκεῖνη προφθάσῃ νὰ με κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νὰ ὑποχωρήσω, τὰ γόνατά μου ἐλύγισαν, οἱ πόδες μου ἔχασαν τὸ στήριγμά των καὶ ἀνατραπείς παρεσύρθην ὑπὸ τοῦ χεῖμαρρου ὡς κέλφος καρούου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ

τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρὸς μου, ἣτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα, διὰ τὸ νὰ μὲ σώσῃ.

Πῶς δὲν ἔγινα αἰτία νὰ πνιγῇ καὶ ἐκείνη μετ' ἐμοῦ εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χείμαρρος ἐκεῖνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καὶ ὅταν λέγουν περὶ τινος « τὸν ἐπῆρε τὸ ποτάμι », ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγη εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν χείμαρρον.

Καί, ὅμως, ἡ μήτηρ μου, κατάκοπος καθὼς ἦτο, βεβαρημένη ἀπὸ ἐπαρχιακὰ φορέματα, ἱκανὰ νὰ πνίξουν καὶ τὸν δεξιότερον κολυμβητήν, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νὰ μὲ σώσῃ.

Ἄν ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκον καὶ μὲ ἀπέθεσε χαμαὶ ἀπὸ τὸν ὄμον τῆς, ἦμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντὶ νὰ αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τὸ συμβάν, ἀπέδωκα αὐτὸ εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρὸς μου.

— Μὴ δουλεύῃς πιά, μάνα τῆς εἶπον, ἐνῶ ἐκείνη μὲ ἐνέδουε στεγνὰ φορέματα.

— Ἄμ' ποῖός θά μᾶς θρέψῃ, παιδί μου, σὰν δὲν δουλεύω ἐγώ ; ἠρώτησεν ἐκείνη στενάζουσα.

— Ἐγώ, μάνα ! ἐγώ ! τῆς ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

— Καὶ τὴν μικρὴν ἀδελφοῦλα σου ;

— Κι ἐκείνην ἐγώ !

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα :

— Ἄμ' θρέψε δὰ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ὕστερα βλέπουμε.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε κὰν τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Ἐγώ, ὅμως, ἐνθυμούμην πάντοτε ὅτι ἡ αὐταπάρνησίς τῆς μοὶ ἐχάρισε διὰ δευτέραν φοράν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποίαν τῆς ὄφειλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου καὶ ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσον σπουδαιότερον ἐνόμιζα τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν τῆς.

— Μὴ κλαίγῃς, μητέρα, τῆς εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγὼ πηγαίνω πιά νὰ κάμω παρᾶδες. Ἐννοία σου ! Ἀπὸ τώρα καὶ πέρα θὰ σὲ θρέφω καὶ σένα καὶ τὴν ἀδελφοῦλα μας. Ἄλλ' ἀκούεις ; Δὲν θέλω πιά νὰ δουλεύῃς.

Ἡ καημένη ἡ μήτηρ μου δὲν ἐπίστευεν εἰς τοὺς λόγους μου. Καί, ὅμως, ἔφυγα καὶ εἰργάσθην εἰς τὰ ξένα τόσον πολὺ, ὥστε ἐξεπλήρωσα μὲ ἀκριβειαν τὴν παιδικὴν μου ἐκείνην ὑπόσχεσιν.

Γ. Βιζυηνός

ΣΥΖΥΓΙΟΥ ΕΓΚΑΡΤΕΡΗΣΙΣ

(Ὁ στρατιωτικὸς σύζυγος Γεώργιος Δορίδης καταστρέφεται οικονομικῶς ἀπὸ τὴν χαρτοπαιξίαν καὶ καταλήγει εἰς ἀπόγνωσιν. Εἶναι ἔτοιμος νὰ προβῆ εἰς ἀπονεομημένον διάβημα. Ἡ καλὴ του σύζυγος τὸν ἐνθαρρύνει καὶ τὸν συγκρατεῖ εἰς τὴν κακὴν ὥραν... Ἐνα τυχερὸν λαχεῖον ἐπάνω εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν ἔσωσε τὴν κατάστασιν καὶ διεφύλαξε τὴν ὑπόληψιν τοῦ Γεώργη).

« Μὴν ἀνησυχῆς διὰ τίποτα, Γεώργη μου », τοῦ ἔλεγε. « Θὰ πεινάσουμεν, θὰ στερηθοῦμε ἴσως γιὰ καιρὸν, ἀλλὰ θὰ σηκωθοῦμε πάλιν ὀρθοί. Εἶδες ἐκεῖ ; Εἴμαστε ὅλοι γεροὶ· δοξασμένοι νὰ εἶναι ὁ Θεός. Λοιπὸν ξερὸ ψωμί, ὀλίγο προσφαί καὶ τὸ κέρδος θὰ εἶναι διπλό. Θὰ μοῦ μένη ὅλη ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ βελόνι, μὰ ὅλη. "Ὅσο γιὰ τὴ νύχτα, εἶναι καὶ ἄλλες δουλειῆς νὰ μὴ κουράζωνται τὰ μάτια. Τὰ βλέπεις αὐτὰ τὰ χέρια, Γεώργη μου ; Δὲν τὰ τρομάζει καμμιά δουλειά. Θὰ δουλέψω γερά· νὰ ἰδῆς. Καὶ ποῦ εἶσαι ἀκόμη ! Σὲ τρία χρόνια θὰ δουλέψῃ καὶ τὸ βελόνι τῶν κοριτσιῶν μας. Μὰ ἐκάηκε τὸ σπίτι μας ; μὰ ἔγινεν ὄλο στάχτη ; τίποτε δὲν ἀπόμεινε ; Πάλι τὰ θεμέλια, ἡ γῆς μένουν· ἡ δουλειά, ἡ οἰκονομία. Θὰ τὸ σηκώσουμε πάλι τὸ σπιτάκι μας· νὰ ἰδῆς. Θὰ τὸ ξαναχτίσουμε καὶ ἄς ματώνουν τὰ δάχτυλά μας· καὶ ἄς πέφτουν τὰ νύχια μας. Τότε θὰ τὸ πονοῦμε πιὸ πολὺ· τότε θὰ εἶναι πιὸ γλυκειά ἢ εὐτυχία, γιὰτὶ πρῶτα τὴν εἴχαμε, ἔτσι νὰ ποῦμε, χάρισμα καὶ δὲν τὴν ψηφούσαμε. Νὰ δῆς, Γεώργη μου, σὲ τρία χρόνια τὸ πολὺ, αὐτὰ τὰ χρέη, ποῦ σοῦ ταισιρίζουν τὴν καρδιά, θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα, ὡς στὸ λεπτό· δὲν θέλουμε νὰ μᾶς χαρίσῃ κανένας τίποτα· καὶ ἔπειτα θὰ ἀρχίσουμε νὰ βάνουμε κατὰ μέρος πάλι γιὰ τὰ κορίτσια μας. Ἐγὼ γιὰ χρόνια δὲν θέλω ἔξοδο γιὰ ρούχα. Δὲν θὰ βγαίνω· ὅσο γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, ὁ Μεγαλοδύναμος θὰ καταδεχθῆ νὰ ἀκούῃ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι τὴν ταπεινὴ μου παράκλησι, ὅταν θὰ τοῦ ζητῶ ὑγεία καὶ θάρρος. Ἀλλὰ τὴ στέρησι, τὴ φτώχεια νὰ τὴν δεχθῆς παλληκαρίσια, μὲ τὸ στήθος μπρός, μὲ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά καὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα. Ἐσὺ δὲν μοῦ ἔλεγες πῶς ἔτσι ἀντίκρυζες πάντα τὸ στόμα τοῦ τουφεκιοῦ ; Τί νομίζεις ; Μιὰ παντοτινὴ μάχη εἶναι καὶ ἡ ζωὴ, Γεώργη μου ».

Ἐλάλει μετὰ τόσου σθένους, ὥστε ἤθελέ τις νομίσει ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς τελείας τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀποκαρτερήσεως ἡ γυνὴ τοῦ στρατιώτου εἶχε λάβει ἀνὰ χεῖρας τὴν σάλπιγγα σαλπίζουσα ἡρωικὴν κατὰ τῆς συμφορᾶς ἐπέλασιν.

Καὶ οἱ λόγοι τῆς ἐξήρχοντο τοῦ στόματός τῆς, ὡς χεῖμαρρος. Ἦσαν τραχεῖς, ἀσύνδετοι, ἀκαλαίσθητοι, ἀλλὰ στιβαροί, στερεοὶ καὶ ὀγιεῖς.

Ὁ δὲ Γεώργης ἐκυριεύετο κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν παραμυθητικῶν τούτων λόγων. Ἐδέχετο σταγόνα πρὸς σταγόνα τὴν δρόσον των, ὡς ὁ θνήσκων ἐκ δίψης εἰς αὐχημαρὰν ἔρημον ! Ἐλησμονήσῃ πρὸς στιγμὴν τὴν πραγματικότητά καὶ ὕψωσε δειλὸν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἐλπίδα !

« Ὁ διαχειριστὴς τοῦ συντάγματος »

Ἐμμ. Λυκούδης

ΤΗΣ ΚΟΚΚΩΝΑΣ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Δὲν ἦτον δρόμος πλέον περαστικός εἰς ὅλον τὸ χωρίον. Ἀδύνατον νὰ μὴν ἐπενοῦσε κανεὶς ἀπ' ἐκεῖ, ὅστις θὰ ἀνέβαινεν εἰς τὴν ἐπάνω ἐνορίαν ἢ ὅστις θὰ κατέβαινεν εἰς τὴν κάτω. Λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν ἀπὸ κάτω ἀπ' τῆς Σταματριζαῖνας τὸ σπίτι ἕως ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Σαλονικιάς. Χίλια βήματα, κάθε βῆμα καὶ ἄσθμα. Ἐφούσκωνεν, ἐκοντανάσαινε κανεὶς διὰ νὰ ἀναβῆ, ἐγλιστροῦσε διὰ νὰ καταβῆ !

Ἄμα ἐπάτει τις εἰς τὸ λιθόστρωτον, ἀφοῦ ἄφηνεν ὀπίσω του τὸ μαγαζὶ τοῦ Καψοσπύρου, τὸ σπίτι τοῦ Καφτάνη καὶ τὸ παλιόσπιτον τοῦ γερο - Παγούρη μὲ τὴν τοιχογυρισμένην αὐλήν, εὐρίσκειτο ἀπέναντι εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ μὲ τὸν αὐλόγυρον σύρριζα εἰς τὸν βράχον. Κάτω ἔχασκε μέγας κρημνός, μονότονος, προκαλῶν σκοτοδίνην, σημειούμενος ἀπὸ ὀλίγους ἔρποντας θάμνους ἐδῶ κι ἐκεῖ, οἱ ὅποιοι θὰ ἐφαίνοντο εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐκείνης ὡς νὰ ἦσαν κακοποιοὶ ψηλαφῶντες καὶ ἀναρριχώμενοι ἢ καὶ καλλικιαντζαροὶ ἐλλοχεύοντες καὶ καραδοκοῦντες ὡς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ εἰσβάλλουν εἰς τὰς οἰκίας διὰ τῶν καπνοδόχων. Τὸ κῦμα ὑποκώφως ἐφλοίσβιζεν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ κρημνοῦ, ὡς ἀκούραστος βορρᾶς φυσῶν ἀπὸ προχθές, μαλακώσας τὴν ἐσπέραν ταύτην, ἐξήπλωνε τὲς ἀποθαλασσιές του ἕως τὸν μεσημβρινὸν τοῦτον μικρὸν λιμένα, ὁ παγκρατὴς χιονόμαλλος βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δρόμου, ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀνερχόμενον, δίπλα εἰς τὸ σπίτι τοῦ γερο - Παγούρη καὶ ἀντικρύζουσα μὲ τὸ τοῦ Χατζῆ - Παντελῆ, ὕψουτο ἀτελείωτος οἰκοδομή, μὲ τέσσαρας τοίχους ὀρθοῦς μέχρι τοῦ πατώματος, μὲ τὰς ξυλώσεις χασκούσας ἕως τῆς ὀροφῆς, μὲ

τὴν στέγην καταρρέουσαν, μὲ φαιούς καὶ φθειρωμένους τοὺς τοίχους, τὴν ὁποίαν ἡ ἐγκατάλειψις, ὁ ἄνεμος καὶ ἡ βροχὴ εἶχον καταστήσει ἐρείπιον καὶ χάλασμα. Τὰ παιδιά ὅσα κατήρχοντο τὴν μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ ἐν σχολεῖον καὶ ὅσα ἀνήρχοντο τὴν ἐσπέραν ἀπὸ τὸ ἄλλο, διὰ νὰ ἀφήσωσι τὰ βιβλία εἰς τὴν οἰκίαν, κλέψωσι τεμάχιον ἄρτου ἀπὸ τὸ ἐρμάριον καὶ τρέξωσιν ἀκράτητα, διὰ νὰ παίξωσιν εἰς τὸν αἰγιαλόν, τῆς ἐρριπτον ἀφθόνους πέτρας, διὰ νὰ τὴν ἐκδικηθῶσι τὴν ἡμέραν δι' ὅσον τρόμον τοὺς ἐπροξένοι, ὅταν ἐτύχαινε νὰ περάσωσιν.

Οἱ παπᾶδες, ὅταν ἐπέστρεφαν τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἐν σώματι ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου μὲ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς φωτιστήρας των, ἀγιάζοντες οἰκίας, δρόμους καὶ μαγαζιά καὶ διώκοντες τοὺς καλλικαντζάρους, ἐλθσιμόνου νὰ ρίψωσι μικρὰν σταγόνα ἀγιασμοῦ καὶ εἰς τὴν ἄτυχον ἐγκαταλελειμμένην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε χαρῆ ὁ οἰκοκύρης, ὅστις τὴν ἔκτισε, καὶ ἥτις δὲν εἶχε ἀξιοθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Τοιαύτη οἰκία ἐπόμενον ἦτο νὰ γίνῃ κατοικητήριον τῶν φαντασμάτων, ἄσυλον ἴσως τῶν βρुकολάκων, καὶ ἴσως ὄρμητήριον καὶ τόπος συγκεντρώσεως τῶν τυράννων τῆς ὥρας ταύτης, τῶν καλλικαντζάρων.

Δὲν εἶχε ἀξιοθῆ ν' ἀπολαύσῃ τὴν οἰκοκυράν της. Ὁ καπετὰν Γιαννάκος ὁ Συρμαῆς, ἀνὴρ αἰσθηματικὸς καὶ γενναῖος, «μερακλῆς» ὅσον κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συγχρόνων του, εἶχε γνωρίσει εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν Κοκκώνα Ἀννίκαν, ὡραία, ὑψηλὴν, μὲ χρυσοξανθα μαλλιά, λευκὴν καὶ μὲ χαρακτῆρας λεπτοτάτους. Ὁ πλοίαρχος ἠρραβωνίσθη ἐν τῇ βασιλευσῇ καὶ κατῆλθε μὲ τὸ καράβι εἰς τὴν πατρίδα, ὅπου παρήγγειλε νὰ τοῦ κτίσουν, μὲ σχέδιον κομφὸ καὶ ἀσύνηθες ἕως τότε εἰς τὴν πολίχνην, τὴν μικρὰν ὡραίαν οἰκίαν, σκοπεύων μὲ τὸ πρῶτον ταξίδιον νὰ φέρῃ ἐπιπλα ἀπὸ τὴν Βενετίαν, διὰ νὰ εὐπρεπίσῃ, νὰ στολίσῃ τὴν νεόκτιστον οἰκίαν καὶ τὴν κάμη ἀξίαν τῆς ἀβραῶς Κοκκώνας, τὴν ὁποίαν ἐμελέτα νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν Πόλιν.

Ἄλλ' ἡ οἰκία δὲν ἐμελλε νὰ τελειώσῃ καὶ ἡ Κοκκώνα δὲν ἐμελλε νὰ κατέλθῃ. Ἡ Κοκκώνα, ὀκτὼ μῆνας μετὰ τὴν μνηστείαν, ἀπέθνησκε φθισικὴ εἰς τὸ Σταυροδρόμι, καὶ ἡ οἰκία ἔμεινε ἀτελειώτος, ἔρημη καὶ ἄχαρη ἀνὰ τὸν λιθόστρωτον ἀνηφορικὸν δρόμον, σιμὰ εἰς τὸν κρημνῶδη οὐράχον. Ὡς ἀόρατος δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς καταρρεούσης ἰκίας, ὡς ἀόριστος τραγικὴ εἰρωνεία ἐπὶ τῆς τύχης της, ἔμενε τὸς ὄνομα «Τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι».

Τὴν ἐσπέραν ἐκεῖνην, παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ 185..., δύο παιδάκια κατήρχοντο μὲ ζωηρὰ βήματα τὸ λιθόστρωτον καὶ οἱ πόδες των, ἀσυνήθιστοι εἰς τὰ πέδιλα, τὰ ὅποια εἶχον φορέσει ἴσως ἐκτάκτως τὴν ἐσπέραν ἐκεῖνην, ἔκαμνον μέγα κρότον ἐπὶ τῶν πλακῶν τοῦ ἐδάφους. Ἀμφότεροι ἐκράτουν ἐλαφρὰς ράβδους. Ὁ εἰς ἐκράτει φανὸν μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα. Ἦτο ἐβδόμη ὥρα. Νύξ ἀστροφεγγῆς καὶ ψυχρά. Σφοδρὸς ἄνεμος κατήρχετο παγετώδης ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά. Ὁ ἄνεμος ἔκαμνε τὰ σφικτοκλεισμένα παράθυρα καὶ τὰς κλειδομανδαλωμένας θύρας νὰ στεναζώσων ὑπὸ τὴν ψυχρὰν πνοήν του. Τὰ παιδιά ἐμάλλωναν ὡς δύο γνήσιοι φίλοι.

—'Εγὼ εἶδα π' σοῦ ἔδωκε ἓνα εἰκοσιπενταράκι, βρε Ἀγγελῆ, ἔλεγε τὸ ἓν.

—"Ὅχι μὰ τὸ θεριό, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μὰ πεντάρρα μοῦ ἔδωκε. Νὰ τῆνε.

Καὶ ἐδείκνυε μεταξὺ τῶν δακτύλων του μίαν πεντάραν.

—"Ὅχι, ἐπέμενε τὸ ἄλλο, τὸ ὅποῖον ἐκράτει τὸ φανάριον. Τὸ εἶδα ἐγὼ ποῦ ἦταν εἰκοσιπενταράκι· δὲ μὲ γελᾷς.

—"Ὅχι, βρε Νάσο. Μιὰ πεντάρρα, σοῦ λέω.

— Μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω ;

— Θὰ σ' πέση τὸ φανάρι.

Διὰ μιᾶς ὁ Νάσος ἀφῆσε τὸ φανάρι κατὰ γῆς καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ψάξῃ τὸν Ἀγγελῆν. Εἶχον λάβει τὸ μέτρον, ἐπειδὴ δὲν ἐνεπιστεῖοντο ἀλλήλους (ἦσαν δεκαετῆς τὴν ἡλικίαν), εὐθὺς ἅμα κατήρχοντο ἀπὸ ἐκάστην τῶν οἰκιῶν, ὅπου ἀνέβαινον καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Χριστούγεννα, νὰ κάμνωσιν εὐθὺς μερίδιον πεντάρρα καὶ πεντάρρα καὶ κανεὶς ἐκ τῶν δύο νὰ μὴν εἶναι « κάσσα » μέχρι τέλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν φορὰν ὁ Νάσος εἶχεν ὑποπτευθῆ τὸν Ἀγγελῆν.

Ἐν τῇ θέρμῃ τῆς λογομαχίας των, εἶχον λησμονήσει ὅτι ἔφθασαν ἤδη εἰς τὸ στενὸν τοῦ λιθοστρώτου, τοῦ ἄγοντος εἰς τὴν ἐπάνω συνοικίαν, καὶ εὐρίσκοντο ὑποκάτω εἰς τὸ σπῆτι τῆς Κοκκίνας, ὅπου ἔβγαῖναν φαντάσματα. Ἐκεῖ εἶχον σταματήσει, καὶ ὁ Νάσος ἤρχισε νὰ ψάχῃ τὸν Ἀγγελῆν. Ὁ Ἀγγελῆς, ἐνόσφ ὁ ἄλλος ἤρεῦνα τὰ θυλάκια τῆς περισκελίδος του, ἴστατο ἀδιάφορος, ἀλλ' ἅμα ἡ χεὶρ ἀνῆλθε καὶ ἤρχισε νὰ ψαύῃ τὸν κόλπον, ἐπίασεν ὁ ἴδιος τὸ γιλέκον του ἀριστερὰ πρὸς τὴν μέσην καὶ τὸ ἔσφιγγε μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του ἐμποδίζων τὴν χεῖρα τοῦ φίλου του νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ.

— Δὲν μ' ἀφήνεις νὰ σὲ ψάξω !

— Ἄφησέ με ! Δὲν ἔχω τίποτε.

— Εἶσαι ψεύτης !

Ἄγγελης ὕψωσεν ἀπειλητικὴν χεῖρα.

-- Εἶσαι ψεύτης καὶ κλέφτης !

Ἐλαφρὸς κόλαφος ἠκούσθη καὶ συγχρόνως φωνὴ παραδύξου ὄντος μελανοῦ τὴν ὕψιν, μὲ μαλλιά ἀνατσουτσουρωμένα, μὲ ἀλλόκοτα ράκη ὡς ἐνδυμασίαν, ἀντήχησε :

— Τί μαλλώνετε, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἀφῆκαν συγχρόνως διπλὴν πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ἀφήνοντα τὸ φανάριον κατὰ γῆς. Ἄλλὰ τὸ παράδοξον ὅν μὲ τὸν πόδα ἀνέτρεψε τὸ φανάριον, τὸ ὅποῖον ἔσβησεν εὐθύς, καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας συνέλαβεν ἀπὸ τοὺς βραχίονας τὰ δύο τρέμοντα παιδιὰ.

— Ποιὸς εἶναι κάσσα, βρέ ;

Τὰ δύο παιδιὰ ἤσπαιρον καὶ ἐδοκίμαζον νὰ φύγουν.

— Μὴ φοβᾶσθε, δὲν σᾶς τρώω. Δώστε μου τοὺς παρᾶδες σας, γιὰ νὰ μὴ μαλλώσετε καὶ σκοτωθῆτε. Καλὰ ποὺ βρέθηκα καὶ σᾶς γλύτωσα.

Ἐψαξε τὶς τσέπες τῶν δύο παιδιῶν καὶ συγχρόνως τὰ ἔσυρε πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἰσογείου τῆς κατηρειπωμένης οἰκίας, ὅποθεν εἶχεν ἐξέλθει, ὡς φαίνεται, τὸ παράδοξον ὄν. Ἐκεῖ ἔβαλε τὸν Νάσον ὑπὸ κράτησιν ὀπισθεν τῆς θύρας, ὠχύρωσε τὸ ἀνοιγμα μὲ τὸ ἴδιον σῶμα του καὶ ἔψαξεν ἐν ἀνέσει τὸν Ἄγγελην. Εὔρε δέκα πέντε ἢ εἴκοσι πεντάρες καὶ δεκάρες εἰς τὰ θυλάκιά του. Εἶτα ἔψαξε τὸν Νάσον, εὔρεν ἄλλα τόσα καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ θυλάκιον. Ἀκολούθως ἀπέπεμψε τὰ δύο παιδιὰ.

— Πηγαίνετε τώρα καὶ μὴ φοβᾶσθε. Ἄλλη φορὰ νὰ μὴ μαλλώνετε.

Ἄγγελης ὁ Παλούκας δὲν εἶχε πῶς νὰ μεθύσῃ καὶ πῶς νὰ ἐορτάσῃ τὰ Χριστούγεννα ἐκείνην τὴν χρονιά. Ἦτο συνήθως ἄεργος, καὶ οἱ τεμπέλικοι μικροδουλεῖς, τὰς ὁποίας ἐξετέλει κάποτε, κουβαλῶν νερὸ μὲ τὴν στάμναν ἐκ τῆς οἰκίας, πότε ὑπηρετῶν τοὺς κηπουροὺς, τοὺς ἀλωνιστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐλαιστριβεῖων, πότε βοηθῶν τοὺς γριπάρηδες εἰς τὴν ἀνέλκυσιν τοῦ μακροῦ ἀτελειώτου γρίπου ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ἄμμου εἰς τὸν αἰγιαλόν, δὲν τὸν εἶχαν « σηκῶσει » κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Τί νὰ κάμῃ ; Πῶς νὰ περάσῃ τέτοια χρονιάρα μέρα ; Τί ἐσοφίσθῃ ;

Τῆς Κοκκίνας τὸ σπίτι, τὸ ὅποῖον ἐφοβοῦντο τὰ παιδιὰ τῆς πολί-

χνης και τὸ ὅποῖον δὲν ἀγίαζαν οἱ παπᾶδες, ἔταν κατήρχοντο ἀπὸ τὴν ἄνω συνοικίαν μὲ τοὺς σταυρούς, ἤτο κατάλληλος σταθμὸς διὰ νὰ κρυβῆ κανεὶς και νὰ περάσῃ ὡς καλλικάντζαρος, ἐπειδὴ τὸ ἐκαλοῦσαν οἱ μέρες, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τῶν ἡμερῶν αὐτῶν θὰ τὸ ἔκαμε και ὁ Παλούκας. Ἄπ' ἐκεῖ θὰ ἐπερνοῦσαν ἔλα τὰ παιδία τῆς κάτω ἐνορίας, δηλαδὴ τὰ δύο τρίτα τῶν παιδιῶν τοῦ χωρίου, εἰς τὸ γύρισμά των ἀπὸ τὴν ἐπάνω ἐνορίαν, ὅτε θὰ εἶχαν ἰκανὰ κέρματα εἰς τὰ θυλάκιά των.

Ὁ Παλούκας δὲν ἐσκέφθη περισσότερον.

Ἐλαβε παλαιὸν σιδηροῦν τηγάνιον, ἐμουτζουρώθη ὄλος εἰς τὸ πρόσωπον — μετέθεσε δηλ. δύο μῆνας προαιμώτερον τὴν ἀποκριὰν — ἐφόρεσε παλαιὰ ράκη, τὰ ὅποια ἐπρομηθεύθη κάπου, και ἀπελθὼν, ἅμα ἐνύκτωσεν, ἐξεκάρφωσεν ἀθορύβως τὰς παλαιὰς σανίδας, τὰς σχηματιζούσας χιαστὶ πρόχειρον φραγμὸν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς ἐρήμου οἰκίας τῆς Κοκκῶνας, και ἐχώθη μέσα. Μίαν ὥραν ὕστερον κατῆλθε διὰ τοῦ λιθοστρώτου ἢ πρώτῃ συνωρίσ των ἀδόντων παιδιῶν, ὁ Νάσος και ὁ Ἄγγελῆς. Εἶδομεν πῶς ἤλθαν βολικὰ τὰ πράγματα, και πῶς ὁ Παλούκας κατάρθρωσε μάλιστα νὰ περάσῃ ὡς εἰρηνευτῆς μεταξὺ τῶν παιδιῶν ποῦ ἐμάλλωναν.

Ἀφοῦ ὁ Νάσος και ὁ Ἄγγελῆς ἐτράπησαν εἰς φυγὴν αἰσθάνομενοι φεῦγον τὸ ἔδαφος ὑπὸ τοὺς πόδας των, κατῆλθον ἄλλα παιδία, εἶτα ἄλλα. Ὁ Παλούκας ἤκουσε μακρόθεν τὸν κρότον τῶν βημάτων των, τὰς εὐθύμους φωνὰς των και ἐψιθύριζε :

— Μᾶς ἔρχεται ἄλλη ζυγιά.

Ἡ τελευταία ζυγιά, ἣτις κατῆλθε, συνίστατο ἀπὸ τὸν Στάμον και ἀπὸ τὸν Ἀργύρη, δύο φρονίμους παῖδας. Οὗτοι δὲν ἐμάλλωναν, ἀλλ' ἐσχεδιάζαν μεγαλοφῶνως τί νὰ κάμουν τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα, ποῦ θὰ ἐμάζωναν ἐκεῖνην τὴν βραδιάν.

— Νὰ φτειάσωμε κι ἓνα σκερπανάκι, βρέ.

— Νὰ κόψουμε μιὰ λεύκα.

— Νὰ πάρουμε φλαμούρι, νὰ κάμουμε καράβι.

— Νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸν πεῦκο τ' Ἄλμπάνη τὴν καρίνα και τὰ στραβόξυλα.

— Ἐσὺ θὰ εἶσαι μαραγκός, κι ἐγὼ πρωτομάστορας.

— Βρέ ! Καλῶς τοὺς μαστόρους, ἤκούσθη ἔξαφνα μία φωνή.

Ὁ Παλούκας εἶχεν ἐξορμήσει τρίτην ἢ τετάρτην φορὰν ἀπὸ τὴν

κρύπτειν του. 'Ο Στάμος και ό 'Αργύρης άφήκαν πεπνιγμένην κραυγήν και ήθέλησαν νά φύγουν. 'Αλλ' ό Παλούκας έφήρμωσε τήν μέθοδόν του και τούς έλήστευσε.

— Είμαι άλλη ζυγιά ; ήρώτησεν είτα.

Τά παιδιά τόν έκοίταξαν με άπλανή όμματα, άπολιθωμένα από τόν φόβον. 'Αλλ' ό Στάμος, όστις ήτο δωδεκαετής και ζυπνητός, ένόησεν έν τῷ μεταξύ ότι δέν ήτο φάντασμα. 'Ο φόβος του έμετριάσθη και μετέδωκε θάρρος και εις τόν 'Αργύρειν.

— Είμαι κι άλλη ζυγιά ; επανέλαβεν άκαταλήπτως ό παράδοξος άνθρωπος.

— Τί ζυγιά ; ήδυνήθη ν' άρθρώση ό Στάμος.

— Είμαι άλλα παιδιά νά κατεβούν άπ' τόν επάνω μαχαλά ;

— Δέν ξέρω, είπεν ό Στάμος.

Τήν φοράν ταύτην ό Παλούκας είχεν όλιγορήσει νά σβήση τόν φανόν, διότι έκ τής μέχρι τούδε πείρας του επέισθη, ότι δέν θά τόν άνεγνώριζαν τά παιδιά. 'Αλλ' ό Στάμος τόν έκοίταξε τόσον καλά, ώστε « έγύριζε μέσ' στό νοῦ του » ότι κάποιος ήτο και δέν άπέιχε πολύ τού νά τόν άναγνωρίση.

— Πέστε μου, βρέ, αν είναι κι άλλη ζυγιά, επέμεινεν ό Παλούκας.

Δέν ξέρουμε, επανέλαβεν ό Στάμος.

Τέλος ό Παλούκας άφήκε τά παιδιά έλεύθερα.

Παρήλθον δέκα λεπτά τής ώρας και γενναίον πετροβόλημα ήρχισε νά δέρνη τήν στέγην, τās ξυλώσεις και τās δοκούς τού άφατνώτου πατώματος τής έρήμου οικίας. Πολλοί λίθοι με ύπόκωφον γδοῦπον, διερχόμενοι διά τῶν δοκῶν, και άλλοι διά τής θύρας, έπιπτον εις τό έδαφος τού ίσογείου.

Στράτευμα παιδίων είχεν έξορμήσει από τό προαύλιον τού ναοῦ τῶν Τριῶν 'Ιεραρχῶν, τριακόσια ή τετρακόσια βήματα απέχοντος, και έξετέλει φοβεράν έφοδον κατά τού ασύλου τού καλλικαντζάρου.

Τά πρώτα ληστευθέντα παιδιά, ό Νάσος και ό 'Αγγελής, άφοῦ έφθασαν άσθμαίνοντα εις τήν μικράν πλατεϊαν τήν έμπροσθεν τού ναοῦ, μή έχοντα πλέον διά τί πράγμα νά μαλλώσουν, έκαμαν άγάπην. Μετά φιλικωτάτην δέ συζήτησιν έκ συμφώνου άπεφάνθησαν ότι τό παράδοξον έν, τό όποιον τούς επήρε τά λεπτά, άφοῦ δέν τούς επήρην ούτε τήν φωνήν ούτε τόν νοῦν των, θά είπῃ ότι δέν ήτο φάντασμα ούτε βρυκόλακας,

καὶ ἀφοῦ δὲν ἐδοκίμασε νὰ τοὺς φάγη, θὰ εἶπῃ ὅτι δὲν ἦτο οὔτε καλλι-
κάντζαρος. Τί ἄλλο θὰ ἦτο λοιπόν;

Θὰ ἦτο ἄνθρωπος, χωρὶς ἄλλο.

Ἡ δευτέρα ζυγιά τῶν παιδιῶν ἐφθασε μετ' οὐ πολὺ, εἰτα ἡ τρίτη
καὶ ἡ τετάρτη. Ὅλα τὰ ὁμοιοπαθῆ παιδιά δὲν ἤρρησαν νὰ συνεννοηθοῦν
ὁμοῦ. Τέλος ὁ Στάμος, ὅστις ἦτο τελευταῖος μετὰ τοῦ Ἀργύρη, ἐπρό-
τεινε, καὶ ὅλοι ἐψήφισαν, νὰ ἐκτελέσωσι τακτικὴν νυκτερινὴν ἐφοδον
κατὰ τῆς οἰκίας.

Ὁ Παλούκας τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐδίσταζε καὶ εἶχεν ἀποφασίσει
πλέον ν' ἀποσυρθῆ, ἀφοῦ εἶχε κάμει ἀρκετὴν λείαν, ὅση θὰ ἤρκει διὰ νὰ
μεθύσῃ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ὡς καὶ τὴν ἡμέραν τῆς Πανα-
γίας καὶ τὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀκόμη. Ἐνῶ δὲ ἦτο ἔτοιμος νὰ
φύγῃ καὶ πάλιν ἔμενε, ἐπῆλθεν ἡ πρώτη πυκνὴ χάλαζα τῶν λίθων.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐφώναξε φιλέδικος ὁ Στάμος.

— Νά, μιὰ ζυγιά! ἐπανέλαβον ἐν χορῶ τὰ παιδιά.

Πέντε δευτερόλεπτα πρότερον, ἂν ἀπεφάσιζεν ὁ Παλούκας νὰ
φύγῃ, θὰ ἦτο ἐκτὸς βολῆς. Δυστυχῶς ἦτο ἀργὰ τώρα.

Ἀπεφάσισε ν' ἀρπάξῃ μιὰν σανίδα καὶ μεταχειριζόμενος αὐτὴν
ὡς σπάθην ἄμα καὶ ὡς ἀσπίδα νὰ ἐκτελέσῃ ἐξοδον διασχίζων τὰς
τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δευτέρα ραγδαιοτέρα χάλαζα λίθων τὸν ἔ-
καμε νὰ ὀπισθοδρομήσῃ μὲ δύο πληγὰς εἰς τὴν κνήμην καὶ εἰς τὸν
βραχίονα.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἐφώναξεν ἀδιάλλακτος ὁ Στάμος.

— Νά, κι ἄλλη ζυγιά! ἠγάλαζαν τὰ παιδιά.

Ὁ Παλούκας ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσωτέραν γωνίαν τοῦ ἰσογείου,
σπηρίζας τὰ νῶτα εἰς τὸν τεῖχον, ζαρωμένος ὑπὸ τινὰ δοκὸν τοῦ πα-
τώματος σύρριζα εἰς τὸν τεῖχον βαλμένην. Ἀλλὰ κι ἐκεῖ μέγας λίθος
κτυπήσας ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐλόξευσε καὶ τὸν ἐπληξε μετὰ μετρίας βίας
εἰς τὸν ὄμον.

— Βρέ! ἀπὸ σπόντα! ἐμουρμούρισε γελῶν ἀκουσίως ὁ Παλούκας.

Εὐτυχῶς δι' αὐτόν, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἔλθωσιν ἕως τῆν
θύραν τοῦ ἰσογείου. Λεῖψανον φόβου ὑπῆρχεν ἀκόμη, φαίνεται, εἰς τὸ
βάθος τοῦ παιδικοῦ θράσου.

Τέλος, ἐπειδὴ ἡ μάχη παρετεινέτο, ὁ Παλούκας, μετὰ φρόνιμον σκέ-
ψιν, ἀπεφάσισε ν' αναρριχηθῆ εἰς τὸν τοῖχον (ἐγνώριζε ποῦ ὑπῆρχαν
ὀπαὶ ἀπὸ τὰ ἱερία καὶ τίς ξυλωσιῆς τῆς οἰκοδομῆς,) πατῶν ἀπὸ ὀπὴν εἰς

άπην. Τό έκαμε ταχέως και έπιτυχώς, και άφου έφθασεν εις τό πάτωμα, άόρατος εις τόν έθροόν ύπισθεν λειψάνου ξυλοτοίχου, άποφασιστικώς έπήδησεν άπό τό άλλο μέρος, έντός του έδάφους τής αύλής του γέρο- Παγούρη.

Ήταν ώς δύο μπόγια ύψηλά, όχι περισσότερον. Διότι τό έδαφος ήτο ύψηλότερον κατά τρεΐς ή τέσσαρας σπιθιαμάς έσωθεν του αύλογύρου.

Ή Παλούκας έπεσε βαρύς, εκτύπησεν εις τό γόνυ, άνετράπη, άνωρθώθη, έψαυσε τά μέλη του και, βεβαιωθείς ότι δέν του ειχε σπάσει κανέν κόκκαλον, έτράπη εις φυγήν τρέχων πρός τό άλλο μέρος του αύλογύρου, όπου ήξευρεν ότι ό περίβολος εκλείετο άπό άπλουϊν φράκτην συγκοινωνών πρός αύλην συγγενικής οικίας.

Ή γδοϋπος τής πτώσεώς του ήκούσθη εκείθεν του τοίχου τής αύλής.

Ή Στάμος έφώναξεν « έμπρός ! » και δοκιμάσας τόν μάνδαλον τής θύρας του αύλογύρου ειδεν ότι ή θύρα ήτο άνοικτή. Εισώρμησε πρώτος και τά παιδία τόν ήκολούθησαν.

Ή πτώσις του Παλούκα συνωδεύθη εκτός του γδοϋπου της και άπό άλλον κρότον, κρότον μεταλλικόν. Λεπτά του ειχαν πέσει άπό τήν τσέπην.

Ή Παλούκας δέν έγύρισεν όπισω νά τά μαζέψει.

Ή Άγγελής, έν τών παιδίων, ήκουσε ζωηρότατα τόν μεταλλικόν κρότον, άγροίκησε πολύ καλά τό μέρος εις τό όποϊον ειχον πέσει τά κέρματα και κύψας ψηλαφών ήρχισε νά τά μαζώνη με τήν φούχταν ένϋ τά άλλα παιδία έτρεχαν κατόπιν του φεύγοντος Παλούκα ρίπτοντα λίθους και κρίζοντα :

— Νά, κι άλλη ζυγιά ! Νά, κι άλλη ζυγιά !

Κρότος παραθύρου άνοιγομένου ήκούσθη ήδη εις τόν οικίσκιον του γέρο - Παγούρη, ύστις άκούσας τήν άκατανόητον έφοδον τήν γενομένην τήν νύκτα εκείνην εις τόν αύλόγυρόν του ήνοιξε τό παράθυρον και ήρώτα εκπληκτός :

— Τί είναι; Τί τρέχει;... Ποιός είναι;... Ποιοί είστε;... Έ! δέν άκούτε ;

Ένϋ ό Άγγελής ειχε μαζέψει ήδη όλα τά λεπτά ύσα ηϋρε και έφευγεν όπισω δια τής μεσημβρινής θύρας, τά άλλα παιδία κατεδίωκον πέραν του βορεινου φράκτου εις τόν βρόντο τόν Παλούκαν, ύστις ειχε γίνει άφαντος ήδη, επαναλαμβάνοντα :

— Νά, κι άλλη ζυγιά ! Νά, κι άλλη ζυγιά !

ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Φουρτούνιασεν ἡ θάλασσα καὶ βουρκαθῆκαν τὰ βουνά !
 Εἶναι βουβά τ' ἀηδόνια μας καὶ τὰ οὐράνια σκοτεινά,
 κι ἡ δόλια μου ματιὰ θολή,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Εἶν' ἡ καρδιά μου κρύσταλλο καὶ τὸ κορμί μου παγωνιά,
 σαλεύ' ὁ νοῦς μου σὰν δενδρί, πού στέκ' ἀντίκρου στὸ χιονιά,
 καὶ εἶναι ξέβαθο πολὺ,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Βοτίζει τὸ κεφάλι μου σὰν τοῦ χειμάρρου τῆ βοή !
 Ἐηράθησαν τὰ χεῖλη μου καὶ μοῦ ἐκόπηκ' ἡ πνοή
 σ' αὐτὸ τὸ ὕστερο φιλί,
 παιδί μου, ὦρα σου καλή !

Νὰ σὲ παιδέψ' ὁ Πλάστης μου, καταραμένη ξενιτειά !
 Μᾶς παίρνεις τὰ παιδάκια μας καὶ μᾶς ἀφήνεις στὴ φωτιά,
 καὶ πίνουμε τόση χολή,
 ὅταν τὰ λέμ' « ὦρα καλή ».

« Ἀ-τίθιδες Ἀδραϊ »

Γ. Βιζυηνός

Τ Ο Π Α Ι Δ Ι

Φυσᾶ βοριᾶς, φυσᾶ θρακιᾶς, γεννιέται μπόρα φοβερή,
 με παίρνουν, μάννα, σὰν φτερό, σὰν πεταλούδα τρυφερή,
 καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρατηθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θά ξαναρθῶ,

“Ὅσες γλυκάδες καὶ χαρὲς μᾶς περιγύν' ὁ ἐρχομός,
 τόσες πικράδες καὶ χολὲς μᾶς δίν' ὁ μαῦρος χωρισμός !
 “Ὀχ ! “Ἄς ἡμπόργα νὰ σταθῶ...
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θά ξαναρθῶ.

Πλάκωσε γῦρο καταχνιά, κι ἤρθε στὰ χεῖλη μ' ἡ ψυχὴ !
 Δός με τὴν ἄγια σου δεξιά, δός με συντρόφισσαν εὐχὴ
 νὰ μὲ φυλάγη, μὴ χαθῶ.
 Μάννα, μὴν κλαῖς, θὰ ξαναρθῶ.

« Τὰ ποιήματα »

Ι. Βιζυηρός

ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Ἵπνε, πού παίρνεις τὰ μωρά, ἔλα πάρε καὶ τοῦτο,
 μικρὸ μικρὸ σοῦ τό 'φερα, μεγάλο δῶσε μοῦ το,
 μεγάλο σὰν ψηλὸ βουνό, ἴσιο σὰν κυπαρίσσι,
 κι οἱ κλῶνοι του ν' ἀπλώνωνται σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι !

Δημοτικὸν

ΚΟΙΜΑΤΑΙ.

Κοιμᾶται τὸ χρυσό μου τὸ πουλάκι,
 κι ἔχει κρυφὸ χαμόγελο γλυκὸ
 στὸ κόκκινό του ἐπάνω στοματάκι,
 φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

Κοιμᾶται γελαστὸ κι εὐτυχισμένο
 μέσ' στὴ ζεστὴ τῆς μάννας του ἀγκαλιά.
 Κοιμᾶται ἐν' ἀγγελάκι χορτασμένο
 μὲ τόσα χάδια, γέλια καὶ φιλιά.

Μὰ δὲν μπορεῖ γιὰ πάντα ἔτσι νὰ μείνη
 στὸν ξέγνοιο τῶν ἀγγέλων τὸ χορό.
 Μιὰ μέρα θὰ 'ρθη, πού ἄντρας θὰ μοῦ γίνη
 καὶ μέσ' στὸν κόσμο θὰ 'μπη τὸ σκληρό.

Καὶ τότε θὰ 'ρθουν βάσανα καὶ πόθοι,
 παλμοὶ καὶ λύπες, ἔγνοιες καὶ δουλειά,
 χρυσᾶ καὶ τότε ὄνειρα θὰ νοιώθῃ
 σὰν τώρα σὲ μαννούλας ἀγκαλιά ;

Δέσποινα Παναγιά, γλυκειὰ Παρθένα,
σῶζε το, Ἐσύ, ἀπὸ κάθε συμφορά,
ὅπως κι Ἐσύ, τὸ ἔχω, Παρθένα μου, ἕνα,
μόνη μου ἐλπίδα, μόνη μου χαρά.

Κάμε το τὸ ταξίδι νὰ περάση
τοῦ κόσμου αὐτοῦ καλόκαρδο κι ἀγνό,
νὰ ζήση εὐτυχισμένο, νὰ γεράση
καὶ νὰ τὸ ξαναβρῶ στὸν οὐρανό.

Κοιμοῦ, μικρό μου, ἀθῶο μου πουλάκι.
Μακάρι ἕνα χαμόγελο γλυκὸ
στὸν ὕπνο πάντα νὰ ἔχῃς στὸ χεῖλάκι,
φιλάκι τῶν ἀγγέλων μυστικό.

N. Χατζιδάκης

ΝΑ ΗΜΟΥΝΑ ΠΑΠΠΟΥΣ

« Ἄχ ! ἔλεγε ὁ Κοκκός,
παπποῦς νὰ ἤμουν τώρα,
νὰ κάνω τὸν σοφό,
νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα !

Νὰ ἔχω ἄσπρα γένεια,
ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
σχολεῖο νὰ μὴν πηγαίνω,
στὸ σπίτι μου νὰ μένω
καὶ ὄλο νὰ νυστάζω.

Νὰ παίζω ὅλη μέρα
μὲ ἕνα κομπολόγι,
νὰ μὴν μοῦ λέν : δουλειά
καὶ νὰ φορῶ γυαλιά,
καὶ νὰ ἔχω καὶ ρολόγι.

Νά λέω παραμύθια
 άπάνω άπό τό στρώμα,
 και όλοι στη μιλιά μου
 νά στέκουν έμπροστά μου
 με άνοικτό τό στόμα.

Νά μοϋ φιλοϋν τό χέρι,
 εύχές πολλές νά δίνω,
 και σ' όλους σεβαστός,
 νά τρώγω και νά πίνω.

Νά 'χω και μιá μαγκούρα
 νά κάνω τόν κακό,
 κι άμα θυμός με πάρη,
 ν' άρχίσω στό στυλιári
 και τόν τρελλό - Κοκκό ».

Αϋτά και άλλα λέει
 με γνώσι παιδική.
 Μά ό Κοκκός δέν ξέρει
 πώς θέλουν όλ' οί γέροι
 νά γίνουε Κοκκοί.

« Απαντα »

Γ. Σουρης

ΑΘΩΟΙ ΦΟΒΟΙ

— Θέλω τή μάνα.

— 'Επέταξε και στ' άστρα πάει νά ζήση.

— Πώς τόσο μάκρος άρρωστη δυνήθηκε νά σχίση ;

— 'Εχουν φτεροϋγες οί ψυχές.

— Γιατί δέν τις άπλώνει

τότε ή δική μας, μην αϋτή τρέξη στ' άστέρια μόνη ;

— Δέν είναι μόνη. Γϋρο της φτεροκοποϋν άγγέλοι.

— "Αν άγγελό της μ' έλεγε, κοντά της θα με θέλη.

— "Ω, δίχως κάλεσμα Θεοϋ ψηλά κανεις δέν πάει.

Κοιμήσου τώρα ήσύχασε.

— Καὶ ποιὸς μοῦ τραγουδαίει;

— Ἐγώ, πουλάκι μου.

— Ἐσὺ κλαῖς.

— Ὅχι, σὲ μὲ ἀπιθώσου.

« Ζάχαρη νὰ ἔναι ὁ ὕπνος σου καὶ μέλι τ' ὄνειρό σου ».

— Νυστάζω. Ἀπὸ τὸ πλάγι μου καθόλου μὴ σπαράξῃς.

Δὸς μου τὸ χέρι. Σκιάζομαι μήπως καὶ σὺ πετάξῃς.

« Ποιητικά ἔργα »

Γεω. Μαρκοῦ

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἀνάθεμά τον πού τὸ εἶπῃ : « Τ' ἀδέρφια δὲν ποιοῦνται ».

Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνα καὶ δέντρα ξεριζώνουν.

Τ' ἀδέρφια ἐκυνηγῆσανε κι ἐνίκησαν τὸ Χάρο.

Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμο ξακουσμένη,

τὴ φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἢ χώρα,

τὴ ζήλεψε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.

Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾶ σὰν νὰ ἔταν νοικοκύρης :

— Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, ἵτοιμάσου νὰ σὲ πάρω,

τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γυιὸς τῆς μαύρης γῆς, τς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— Ἄσε με, Χάροντ', ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς,

ταχιά Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,

καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει·

νὰ καὶ τ' ἀδέρφια πού ἔφτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβόυνο·

τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸν

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΙΚΑ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΗΣ

Με τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες μέρες στ' ὄμορφο νησί τὰ καράβια καὶ πάλι ἔκαναν πανιά γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινά. "Ὅλο τὸ νησί στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι κι ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν :

— Στὸ καλὸ! Στὸ καλὸ!

Τελευταία ἔμειναν ἡ γολέττα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ « Βαγγελίστρα ». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἄργεῖ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιά καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους του. Τέλος μπαίνει κι αὐτός, καὶ ἡ γολέττα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι ἀπάνω στὸ βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρὸ του τὸ ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει κι αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά. Λύνει τὰ πανιά καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασιλεύει ὁ ἥλιος χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἡλίου: Ψηλὰ στὴν κορυφὴ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Προφήτη Ἰηλία. Ἐκεῖ θὰ πηγαίῃ ταχτικά ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεῦῃ τὴ θάλασσα. Ν' ἀγναντεῦῃ πότε θὰ γυρίσῃ ἡ « Βαγγελίστρα » μὲ τὸ γυιὸ της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προίκα νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ἦρθε τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » δὲ φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. Ἐνα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλη πὼς ἐμποδίστηκε, γιὰτὶ βρῆκαν δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ, ὅμως, φόβο, γιὰτὶ τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲ φοβᾶται τίς φουρτοῦνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία κι ἀπὸ κεῖ τὴ Λαμπρῆ, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. Ἐκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Ἐημερώνει τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ ἡ « Βαγγελίστρα » εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲ μπορεῖ. "Ὡς ἐδῶ πῆγε πρῶτος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριάς καταβοπνίχτης. Βουνα εἶναι τὰ κύ-

ματα και τὸ καρὰβι παιγνίδι τῶν κυμάτων. Σκισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια, κι εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι και οἱ ξέρες κοντά του.

— Γιά τὸ Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας και νὰ χαθοῦμε !

— Μάννα μου ! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. 'Αντὶ νὰ βγάλῃς τὰ μαῦρα θὰ βάλῃς κι ἄλλα γιά μένα !...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νοιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετὰν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸ βοριά.

— "Ε, γιά τὸ Θεό ! εἶπε πάλι. "Εξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε !

'Αποφάσισε νὰ παλέψῃ και νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιάσουν τίς θέσεις τους στὸ κατάρτιωμα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῆ στὸ κατάρτι και νὰ κοιτάζῃ ἄγρυπνα, κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατό του χέρι τὸ τιμόνι.

— Μάινα πανιά ! πρόσταξε.

"Ἰδρωσαν οἱ ναῦτες γιά νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. "Ἰδρωσε κι ὁ καπετάνιος γιά νὰ ὀρθόπλωρίσῃ τὴ γολέττα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νοιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια, και πολλές φορὲς τὸ κύμα τοῦ μπαταίζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν και δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ. Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι και φωνάζει κάθε τόσο δυνατά :

— Ἐέρα δεξιά !... Ἐέρα ἄριστερά μας.

'Ακούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι κι ἡ γολέττα ἀλλάζει τὸ δρόμο της.

Πήγαινε δεξιά, ἄριστερά γυρίζει.

Πήγαινε ἄριστερά, δεξιά ἀργοπλέει.

"Ἐτσι παιδεύτηκε γιά ὥρες τὸ πλήρωμα. 'Η γολέττα, σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο, γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ και ἀγριεμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος !

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζῃ, και φάνηκε σὰ μαῦρος ὄγκος τὸ νησί ἐμπρὸς στὸ σταχτόμαυρον ὀρίζοντα. Ὁ καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ του λιμάνι και γύρισε κατὰ κεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας».

Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν οἱ 'Επιτάφιοι ἀπὸ τίς ἐκκλησίες, ἔμπαινε και ἡ γολέττα στὸ λιμάνι.

— "Ἡρθα, μάννα μου ! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔρριξε τὴν ἄγκυρα.

Τὴν νύχτα, στὴν 'Ανάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του

στήν ἐκκλησία. Ἐφαγαν, ἄμα γύρισαν, καὶ ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῆ.
Ἦταν τόσο κουρασμένο !

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στήν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σή-
μαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. Ὅλο τὸ νησί μοσκοβολᾷ σὰν ἐκ-
κλησάκι.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Ἀπὸ κεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κί-
τρινα φακιόλια καὶ τὰ λαμπρὰ ροῦχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ
τὰ πλεχτὰ ζωνάρια τους. Χόρευε κι ἡ ἀδερφή του τὸ συρτὸ κι ὕστερα
τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει
καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο.

Ἡλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στή μάννα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ὁμορφὴ καὶ νοικοκυρά,
χρυσὸ καμάρι τοῦ σπιτιοῦ,
βασιλίτσα τῆς γειτονιάς.

Ἐπειτα ἦρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στήν ἐκκλησία κι ὁ καπετὰν Πα-
λιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

— Καὶ στὰ δικά σου, Στάμο, εὐχῆθηκε στὸ ναυτόπουλο ὁ καπετάνιος.

— Εὐχαριστῶ, μὰ τὰ δικά μου ἀργοῦν ἀκόμη !

Ἦθελε νὰ εἰπῆ :

— Νὰ μεγαλώσῃ κι ὁ ἀδερφός μου, νὰ χτίσουμε δικό μας καράβι,
νὰ γίνω καπετάνιος καὶ τότε...

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ

Μιά μάννα εἶχε τέσσερα παιδάκια καμωμένα,
τέσσερα παιδιά.

Καὶ τὰ 'ζῆσε, τ' ἀνάθρεψε, τὰ προίκισ' ἕνα ἕνα
μ' εὐθιμῆ καρδιά.

Καὶ βρῆκε καὶ τὰ πάντρεψε σ' ἀνθρώπους μὲ κεφάλι,
μὲ νοικοκυριό.

Καὶ κεῖνα σπιτωθήκανε καὶ γίνανε μεγάλοι
μέσα στὸ χωριό.

Μὰ τῆς γριᾶς τῆς μάννας των τῆς ἔδωκεν ἡ Μοῦρα
ἄσχημην εὐχή.

Καὶ πέθανεν ὁ γέρος τῆς ! Κι ἀπόμειν' αὐτὴ χήρα,
χήρα καὶ φτωχὴ.

Κι αὐτὸ σὰν νὰ μὴν ἔφθανεν, ἀρρώστησε μιὰ μέρα,
μιὰ κακὴ βραδιά !

Φωνάζει ξένον ἄνθρωπο, μηνᾶ μ' αὐτόνε πέρα
νὰ 'ρθουν τὰ παιδιά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τοῦ γιούκα μου νὰ 'ρθῆ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἦλθε καὶ λαλεῖ : « Τ' ἀμπέλι του θὰ φράξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

— Οἱ βάτοι νὰ φυτρώσουνε στὸ σῶμά του, εἶπε κείνη,
γιαὶ παντοσινά !

Καὶ ἀπὸ τότε ὁ κακογυιὸς σκαντζόχοιρος ἐγίνη,
φεύγει στὰ βουνά.

— Νὰ πᾶς νὰ πῆς τῆς κόρης μου νὰ 'ρθῆ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.

Πῆγε καὶ ἦλθε καὶ λαλεῖ : « 'Υφαίνε· τὸ μετὰξι !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».

- Νὰ ὑφαίνη καὶ νὰ διάζεται καὶ νὰ 'ναι, εἶπε κείνη,
μὲ χωρὶς πανί !
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη ἀράχνη ἔχει γίνει,
ματαιοπονεῖ !
- Νὰ πᾶς στὴν ἄλλη κόρη μου νὰ 'ρθῆ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πῆγε καὶ ἔηλε καὶ λαλεῖ : « Θὰ πλύνη καὶ θ' ἀλλάξῃ !
Δὲν ἔχει καιρό ! ».
- 'Ἡ σκάφη πὰ 'στὴ ράχη τῆς νὰ γείρη, εἶπε κείνη,
ἄπλυτ' ἀλλαγὴ !
Καὶ ἀπὸ τότε ἡ ἄπονη χελώνα ἔχει γίνει,
σέρνεται στὴ γῆ !
- Νὰ πᾶς στὴν τρίτη κόρη μου νὰ 'ρθῆ νὰ μὲ κοιτάξῃ,
καὶ δὲν ἤμπορῶ.
Πρὶν ἐπιστρέψῃ καὶ τῆς πῆ, ἡ κόρη εἶχε προφτάξει !
Εἶχε αὐτὴ καιρό ;
- Γιατί στὰ χέρια, κόρη μου, στὰ δάχτυλα ζυμάρη
κι ἄλευρα ἔδω ;
- 'Εζύμωνα, μαννούλα μου, μὰ εἶδησι ἔχω πάρει
κι ἤρθα νὰ σὲ ἰδῶ.
- 'Αυθόσκομη τ' ἀλεύρι σου κι ἡ σκάφη σου κυφέλη.
Βρῆκες τὸν καιρό !
"Ὅσο θὰ ζῆς νὰ γίνεται ὅ,τι κι ἂν πιάνῃς μέλι,
μέλι γλυκερό !
- Λαλεῖ καὶ μὲ χαμόγελο ἀποκοιμιέται ἐκείνη
γιὰ παντοσινά !
Καὶ ἀπὸ τότε μέλισσα ἡ κόρη τῆς ἐρίνη
καὶ καλοπερνᾷ.

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐξαφν' ἀπ' τὸ χωριὸ κεῖ πέρα
τοῦ ἑσπερινοῦ τὸ σήμαντρον ἀργολαλεῖ,
πάλλει ἢ φωνή του μέσ' στὸν βραδινὸν ἀέρα,
ὡσὰν ὑπόμνησις στὸν κόσμον ὑψηλή.

Εἰρήνης πνεῦμα ἀπλώνεται στὴ γῆ,
τ' ἄνθη συγκλείνουνε τὰ πέταλά των,
παύουνε τὰ πουλάκια τ' ἄσματά των,
ἀγία βασιλεύει γύρωθε σιγή !

Ὅλη τῆς πλάσεως ἡ γαλήνη ἡ εὐλογημένη,
ποῦ πνέει μέσ' ἀπ' τὸν ἦχο τῶν κωδῶνων,
σὰν ἀπ' τὰ βᾶθη χριστιανικῶν αἰῶνων
μέσ' στὴν ψυχὴ μου κατεβαίνει.

« Τρεῖς δυνάμεις »

Ἄρ. Προβελέργιος

ΑΡΑΤΕ ΠΥΛΑΣ

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἕως 65 ἐτῶν γέρον, ἄγαμος κι ἐν τῷ παρελθόντι κι ἐν τῷ μέλλοντι πλέον, εἶχε προσληφθῆ ἀπὸ 15 ἐτῶν ὡς ὑπηρετῆς ἐν τῷ ναύτικῳ τῆς κωμοπόλεως, ὡς ἐκκλησιάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν πόλεων, ὡς κανδηλανάπτης κατὰ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἦξευρε καὶ ὀλίγα γραμματάκια. Ἦτο μέτριος τὸ ἀνάστημα.

Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον ἀκολουθῶν τὸ γενικὸν ρεῦμα τῶν κατοίκων τῆς θαλασσινῆς πολίχνης. Διὰ δὲ τῆς φιλοπονίας του κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ μικρὰν λέμβον, ἀγοράσας αὐτὴν ἀντὶ εὐτελοῦς ποσοῦ, ἡμισύντριμμα ἀπὸ τινος ναυαγήσαντος ὀλλανδικοῦ ἰστιοφόρου, εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ναυαγίων τοῦ ὁποίου εἰργάσθη, ἀνακαλύψας καὶ ἓνα κασκέτο ὀλλανδικὸν καὶ μίαν πίπαν. Ἀντὶ δὲ τῶν ὀλίγων μισθῶν του ἔλαβε τὴν χαλασμένην ἐκείνην λέμβον, τὴν σκαμπαβίαν, ὡς τὴν ὀνόμαζεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὴν παροιμίαν « πολυτεχνίτης καὶ ρημοσπίτης », μόνος του ἐπιδιόρθωσε τὴν λέμβον, χαρίσας τὴν πίπαν εἰς τὸν δεσμοφύλακα, ὅστις τὸν ἄφησε νὰ κόψῃ κρυφὰ ἐκ τοῦ δάσους δύο πεῦκα, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸς μόνον τὸ

κασκέτο, τὸ ὁποῖον ἐφόρει πάντοτε, ἐπονομασθεὶς διὰ τοῦτο « Ὀλλανδέζος ».

Πλὴν δὲν ἦτο διόλου τυχηρὸς ὡς κυβερνήτης. Περισσότερον τυχηρὸς ἦτο, ὅταν δὲν εἶχε τίποτε. Πρέπει νὰ ἐναυάγησε πεντάκις μὲ τὴν σκαμπαβίαν του ἐκείνην, τότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου μεταφέρων τὸν Ἰούνιον θημωνίας σίτου ἀπὸ ἐνὸς ὄρμου εἰς ἕτερον, τότε εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐβοίας τὸν Αὐγουστον, ὅτε συνήθιζε νὰ μεταφέρῃ εἰς Λοκρίδα τοὺς μελισσᾶδες τῆς νήσου.

— «Ὀλο μὲς' στὸ κλοκαίρι πέφτεις ὄξω, καημένε Ὀλλανδέζο, τῶ παρετήρουν οἱ κάτοικοι φιλοσκώμμονες πάντοτε.

— «Ἐλα ντέ ! ἀτήντα ὁ θαλασσοπνιγμένος ναύτης, ὅστις μετὰ τὸ ναυάγιον ἀνήρχετο τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς ὑψηλὰ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ ὑπερηφανεύετο, διότι κατῶρθωσε νὰ ναυαγῇ καὶ νὰ διασώζεται.

Τέλος νύκτα τινὰ τοῦ χειμῶνος μεταφέρων ξύλα ἀπὸ τῆς Κεχρεᾶς καὶ συναντήσας τρικυμίαν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του, μόλις ἔσωσε τὴν ζωὴν του καὶ τὸ κασκέτο του τὸ ὀλλανδικὸν ριφθεὶς ἔξω εἰς τοὺς βράχους τοῦ Μικροῦ Ἀσέληνου, ἀποτόμου καὶ ἀλιμένου ἀκτῆς, ὅπου ἡ σκαμπαβία διελύθη εἰς τὰ ἔξ ὧν συνετέθη. Καὶ τὰ μὲν καρφιά ἐβυθίσθησαν εἰς τὸν βαθὺν πυθμένα, αἱ δὲ σανίδες διεσπάρησαν εἰς τὸ πέλαγος μεταβληθεῖσαι εἰς γιालόξυλα. Καὶ τότε πλέον ἀνέβη τὸν ἀνήφορον τῆς ἀγορᾶς χωρὶς νὰ ἔχη ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν του ὁ ἀφελὴς ναυαγός. Εἶχε σύρει τὸ κασκέτο του μέχρι τῶν ὠτων καὶ ἀνέβαινε χωρὶς νὰ βλέπῃ σχεδόν, προσκρούων εἰς τὰ λιθάρια καὶ τὰ καλδερίμια. Τοῦ ἦλθεν ὡς ἐντροπὴ καὶ ἔκτοτε δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ἀποκτήσας τὴν ἀγάπην τῶν ἐφημερίων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἐνοριτῶν. Ἰδίως, ὅμως, τὸν ἠγάπησαν τὰ μικρὰ παιδιά, διότι τόσον καλά, μὲ τόσον τάξιν ἐμοίραζε πρὸς αὐτὰ τὰ κόλλυβα ὁ « Ὀλλαντέζος », ὥστε ἔπαιρναν ὅλα μὲ ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἐσέβοντο τηροῦντα σιωπὴν ἀπόλυτον ἐν τῷ ναῷ. Καὶ τὸν ἔβλεπεσ ἐκεῖ τὸν μπαρμπα-Κῶσταν μὲ τὸ ὀλλανδικὸν κασκέτο του ἐν μέσῳ τῶν παιδίων ὡς ἀπύμαχον πλοίαρχον διατάσσοντα ἐν τάξει τὰ πάντα. Καὶ μήπως δὲν ἦτο ἀπόμαχος πλοίαρχος; Καὶ μήπως δὲν «ἤπιε τὴν θάλασσαν μὲ τὴν κουτάλαν», ὡς λέγουν; Τί τάχα νὰ ταξιδεύῃ τις εἰς τοὺς φοβεροὺς ὠκεανούς ἢ εἰς τὰ κοιμώμενα παράλια τοῦ Μαλιακοῦ; Τί τάχα νὰ ναυαγήσῃ τις εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον

ἢ εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ; Τὸ ναυάγιον εἶναι πάντοτε ναυάγιον καὶ ὁ ἄνθρωπος πνίγεται ὁμοίως εἴτε εἰς τὸ πέλαγος εἴτε εἰς τὸν λιμένα. Καὶ εἰς μίαν χούφτα νερὸ ἀκόμῃ.

Ὁ μπαρμπα - Κώστας κατέστη εἰδικός, ὅμως, εἰς μίαν ὑπηρεσίαν σπουδαίαν τῆς ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὁποίαν ἡγαπάτο ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν πολίχνην Ὑπεκρίνετο θαυμάσια τὸν "Ἄδην τὸ Μέγα Σάββατον κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου.

Εἶναι συνήθεια ἀρχαιστάτη εἰς τὴν νῆσον, ἀφοῦ ὁ Ἐπιτάφιος ἐν λιτανεῖα περιέλθῃ ἐν ὠραίῳ πανοράματι τὴν ἐνορίαν ὄλην, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν νὰ κλείωνται αἱ πύλαι τοῦ ναοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἢ εἰς αὐτὸν εἴσοδος τοῦ Ἐπιταφίου. Παρίσταται κατὰ τρόπον παράδοξον ἢ σκληρὴ τῆς εἰς "Ἄδου καταβάσεως τοῦ Σωτῆρος, ὡς φέρεται τοῦτο ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Τότε ὁ πρῶτος τῶν ἐφημερίων προσεγγίζων εἰς τὰς πύλας κελεύει ἐπιτακτικῶς κρούων αὐτάς καὶ κράζων : « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Ὁ δὲ ἔσωθεν τῶν κεκλεισμένων πυλῶν παρὰ τὰ κλεῖθρα ὑποκρινόμενος τὸν "Ἄδην ἐρατῶ αὐθαδῶς : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν παράστασιν κατέστη εἰδικώτατος ὁ μπαρμπα - Κώστας. Ὑπεκρίνετο τόσον ἐπιτυχῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀντάρτου "Ἄδου, τοῦ μὴ θέλοντος νὰ ἀναγνωρίσῃ Δεσπότην καὶ Κύριον ἀνώτερόν του, ὥστε τρόμος κατελάμβανε τὸ πλῆθος, ὅτε ἤκουε τὰς τρομεράς ἐκείνας ἐρωτήσεις του : « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Ἐτόνιζε τὰς λέξεις κατ' ἴδιόν τινα τρόπον πολὺ τρομακτικόν. Ἐκίνει τὴν κεφαλὴν του ἔσωθεν, ἡγρίευσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς του, αἱ τρίχες τῆς κόμης του ἀνεσουσουρώνοντο, καθὼς τὸν περιέγραφον ὅσοι ἔμενον ἔνδον νὰ τὸν θαυμάσουν κατὰ τὴν θαυμασίαν ὑπόκρισιν, ὅλον τὸ σῶμα του ἔτρεμε καὶ ἐν γένει ἐπαθαίνετο, ὡς νὰ ἦτο αὐτὸς ὁ "Ἄδης ἀληθῶς μετὰ τὴν σατανικὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου δύναμιν προαισθανόμενος προσεγγίζον τὸ τέλος του.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ Μέγα Σάββατον, τὴν αὐγὴν, ὁ μπαρμπα - Κώστας ἦτο εἰς τὴν θέσιν του υπερήφανος διὰ τὸ πρόσωπον τὸ φοβερόν ὅπου ἤθελεν ὑποκριθῆ. Καθήμενος πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ κενοῦ πλήν καταφατίστου ναοῦ, ἀνέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἔχων ὕψος ἐπίσημον κυριάρχου. Δὲν ἦτο πλέον ὁ πτωχὸς κανδηλιανάπτης μετὰ τὴν

κεφαλὴν κάτω. "Ιστατο ἀσκεπὴς ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου κατωφλίου, ὡς εἶ ἔλεγεν : « Ἐγὼ ! δὲν δέχομαι κανένα μέσα, οὔτε τὸν Βασιλέα ».

Ἰδοῦ! ἀκούονται μακρόθεν ψαλμῳδαὶ γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθμοί, ὡς θρῆνοι : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!... ». Ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἄσμα : « Τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέρος, τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : « Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...».

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλάτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον...». Ψάλλουσιν οἱ μελίθογγοι ψάλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ὑπηχεῖ ὁ λαὸς ὡς δι' ἑνὸς στόματος :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...».

Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου ! Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὅλον ἐν προσεγγίζει. Ὅπισθεν οἰκιῶν νεφέλαι φωτεινὰ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουνσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων, τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν διόδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὄλας, φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον :

« Δὸς μοι τοῦτον τὸν ξένον!...».

- Πρέπει νὰ ἰδῆτε τὴν λιτανείαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς καὶ μὲ πολλὰ ἄστρα, καμμιά φορά μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρῶινά πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρῶινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κύμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ν' ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λάμπεις !

Ἰδοῦ ! Ἡ ἱερὰ λιτανεία προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος Ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κληρὸς μὲ χρυσαῖ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς καὶ ποικιλτικῆς ἐξαιμιον. Καὶ εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφὸν λεπτοῦργημα! Ὡς νὰ ἦτο ἐζωγραφισμένον. Τετράγωνον ὀρθογώνιον ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν φρειδόμενον, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος ραντισσόμενος διὰ φύλων ῥόδου, βιολέττας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ ὡς θόλος ναῦσκου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως

καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν, ἐτοιμῶν ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἶτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίαις. Κι ἐνῶ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται τὸ Κουβούκλιον καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολισματα. Ὅπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἕνα φωτεινὸν ὠραῖον ρεῦμα μ' ἐλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματά του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς τὴν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρὸν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι, ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ροφήσω διὰ μιᾶς ὄλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὄλην ἐκείνην τὴν ἀχόρταστον μαγεῖαν !

Ἦδη ὁ μπαρμπα-Κώστας ἔκλεισε τὰς πύλας τοῦ ναοῦ. Ἡ λιτανεία ἔστη πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ μικρᾷ πλατείᾳ. Καὶ ὁ Ἐπιτάφιος ἔστη ὡσαύτως, πλὴν κρατεῖται ὑψηλὰ πολὺ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐπιτηδείως, μὴ γίνῃ προπετῆς διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἀκαίρως. Ὅπισω δὲ εἰς δύο γραμμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν μὲ τὰς λαμπάδας ἀναμμένας ἴστανται ἐν σιγῇ οἱ ἄνδρες χωριστὰ καὶ χωριστὰ αἱ γυναῖκες. Τὸ ἄσμα ἔπαυσεν.

Ὁ γέρον Οἰκονόμος τότε ἀργὰ ἀργὰ πλὴν μετὰ δυνάμειος ἱκανῆς — τοὺς εἶχε ζωηρεύσει ὄλους τόσα χρόνια ὁ ζωηρὸς τρόπος τοῦ μπαρμπα-Κώστα — κελεύει :

— « Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ! ».

Καὶ πάραυτα ἀκούεται ἔσωθεν φωνὴ τραχεῖα καὶ ἠχηρά, ὡς ὅταν φωνάζουν διὰ τῆς κογχύλης οἱ ἀλιεῖς, αὐθάδης φωνή :

— « Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ; ».

Τόσον δὲ ζωηρά, ὥστε ποτὲ δὲν τὸ ἐνεθυμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Τινὲς μάλιστα ἐψιθύρισαν δειλά :

— Ἔχει ὄρεξιν ἐφέτος ὁ Ὀλλαντζέζος.

Τότε τινὲς, ἰδίως ἐκ τῶν ναυτῶν, ἐκπλαγέντες ἀπὸ τὴν προπετῆ πρόκλησιν ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζουσαν τὰς χονδράς ἐξ ἐλαίας ράβδους των, νομίσαντες ὅτι θ' ἀρχίσῃ ἀληθῆς πάλῃ πρὸς ἐκβίασιν τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ ἱερεὺς τὴν τρίτην φορὰν ἐμπνευσθεὶς καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ἀγαθοῦ κωνδηλανάπτου ἐκραύγαζεν ἐπιτακτικώτερον τὸ « Ἄρατε... », ὡς νὰ ἤθελε νὰ κατανικήσῃ καὶ τὴν τελευταίαν ἀντίστασιν τοῦ ζωηροῦ

άδάρχου, καί συγχρόνως ὤθησε μετά δυνάμεως άσυνήθους τὰς πύλας διὰ χειρῶν καί ποδῶν ἐπιδοκιμάζοντας τοῦ πλήθους. Καί πάραυτα ἀνεώχθησαν πέρα πέρα μετά πατάγου φοβεροῦ αἱ πύλαι καί κρότου μὴ ἀκουσθέντος ἄλλοτε. Κι ἔλαμψαν, ἰδοῦ, οἱ ἀναμμένοι τοῦ ναοῦ πολυέ-
λαιοι. Ὁ δὲ ἱερεὺς ψάλλων τὸ «Ὁ Μονογενῆς Υἱός...» ἤτοιμάζετο νὰ εἰσέλθῃ, ὅτε ἐξαίφνης καί συγχρόνως κραυγαί ἤκούσθησαν, κραυγαί ὡς ἀπὸ δυστυχήματος ἀνεπίστου.

Ὁ μπαρμπα-Κώστας, ἀφιερωθείς ἐν τῇ προσφιλεῖ του ἀπομιμή-
σει, ἐλησιμόνησε μετά τὴν τρίτην ἐρώτησιν νὰ παραμερίσῃ εἰς τὰ πλά-
για καί τὰ φύλλα τῆς βαρείας πύλης βιαίως ἀνοιγέντα τὸν ἐκτύπησαν
εἰς τὰς σιαγόνas, διότι ὑπεκρίνετο ἐγγὺς τῆς ὀπῆς τῆς κλειδός, καί τὸν
ἔρριψαν κάτω εἰς τὰς πλάκας βροντήσαντα ὡς κόρμὸν δρυὸς καταπε-
σούσης ὑπὸ καταιγίδος. Εὐτυχῶς τὸ πάθημα δὲν ἦτο σοβαρώτερον. Ὁ
μπαρμπα-Κώστας ἦτο γερὸ κόκκαλο, πέντε φορὰς θαλασσοπνιγμένος.
Ἡ ἱερὰ τελετὴ ἐξηκολούθησεν ἐν τάξει καί ἔληξεν ὡσαύτως ἐν τάξει.
Καί αὐτὴ ἡ διαρπαγὴ τῶν λαμπάδων ἐγένετο ὑπὸ τῶν ναυτῶν ἐν « τα-
κτικῇ ἀταξίᾳ ». Πλὴν τοὺς νησιώτας κατελύπησε τὸ ἀπρόοπτον πάθημα
τοῦ μπαρμπα-Κώστα, ὅστις ἀφοῦ ἔτυχεν ἐκεῖ τῶν πρώτων περιποιησε-
ων καί κατόπιν ἐν τῷ οἰκίσκῳ του, ὑπομείνας ἀφορήτους τῶ ὄντι πό-
νους καί τυχῶν συντονωτάτης ἱατρικῆς περιθάλψεως ἐκ μέρους τῶν
ἐπιτρόπων, ὅμως, ἔκειτο τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως πονῶν ἀκόμη καί
ἄνευ ὀδόντων πλέον. Ἐν τῇ καταπτώσει ἔχασε καί τὰς δύο σειρὰς τῶν
ὀδόντων του. Καί ἐλυπεῖτο πλέον ὁ πτωχὸς καί ἐπόνει ἔχι τόσον διὰ
τὴν ἀπώλειαν τῶν ὀδόντων, ὅσον διότι δὲν θὰ ὑπεκρίνετο πλέον τὸν
Ἄδην, διότι ἡ ἔλλειψις τῶν ὀδόντων θὰ ἠλάττωνε καμικῶς τὰς πρώ-
της δυνάμεως τραγικὰς ἐρωτήσεις του.

— Κι ἐδῶ ἐναυάγηθα !

Ἐλεγε νωδῶς μετά ταῦτα παραπονούμενος διὰ τὴν τύχην του
ὁ ἀγαθὸς μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὀλλαντέζος, ἀπλοῦς κανδηλιανάπτης
πλέον τοῦ ναοῦ, φέρων καταφανῆ τὰ διπλᾶ σημεῖα τῶν διπλῶν ναυα-
γίων, τὸ ὀλλανδικόν του κασκέτο καί τὰς ἄνευ ὀδόντων σιαγόνas.
Ἄλλ' ἀντὶ τῆς καλύβης του πλέον ἐκατοικοῦσεν εἰς ἓνα πολὺ εὐμορφον
κελλίον, ὅπου τοῦ ἔκτισαν οἱ ἐπίτροποι ἐντὸς τοῦ κηπαρίου τοῦ ναοῦ
καί ὅπου διῆλθε τὰ γηρατεῖα του ἀγαπώμενος ἀπὸ ὅλους.

« Διηγῆματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

Ὁ ἥλιος γέρνει στὸ βουνό
καὶ χάνεται καὶ σβήνει
κι ὀπίσω του τ' ὀλόχρυσο
τὸ πέρασμά του ἀφήνει...

Χτυπάει ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὰ πόδια,
ὁ ζευγολάτης στάθηκε
καὶ σαλαγάει τὰ βόδια.

Γυρίζει, ἀκούει τὸν ἀχό,
τρεμουλιαστά πού φτάνει,
στέκει..., κοιτάζω τὸ χωριό
καὶ τὸ σταυρό του κάνει.

« Ἀνοιχτά μυστικά »

Ἄλ. Φωτιάδης

ΤΟ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Τὸ χωριὸν ὅλον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἐχθρῶν, μὴ ἔχον δυνάμεις διὰ νὰ ἀντισταθῇ, ἔκρινε φρόνιμον καὶ ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ σπεύσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πολλάκις ὑπέῤῥξεν ἡ σωτηρία του, ἀπὸ τινων δὲ ἡμερῶν ἡ μόνη μετὰ τὸν Θεὸν ἐλπίς καὶ καταφυγή του.

Ἐκεῖθεν οὐδεὶς φόβος. Ζωοτροφίας εἶχον μετακομίσει ἤδη ἱκανάς, πέντε δὲ μόνον ἄνδρες ἤρκου, ὅπως ὑπερασπίσουν ἐν ἀνάγκῃ τὴν μικρὰν καὶ χαμηλὴν ὀπήν, ἡ ὁποία, κρυμμένη ἐντὸς τῶν βράχων, ἐχρησίμευεν ὡς ἡ μόνη εἴσοδος.

Ἐκατοντάς ἀνθρώπων εὕρισκετο ἤδη εἰς τὸν δρόμον. Προηγουῖντο αἱ μητέρες φέρουσαι τὰ βρέφη των, γραῖαι κρατοῦσαι μικρὰ δέματα ἐνδυμάτων τῆς πρώτης ἀνάγκης. Ἦκολούθουν δὲ οἱ ἄνδρες καὶ οἱ παῖδες ἐγείροντες ὀγκώδη φορτία ἐφαπλωμάτων ἢ ἄλλων πολυτίμων διὰ τὴν περίστασιν εἰδῶν. Ὁ φόβος, ὅμως, συνήνανεν ὅλους εἰς ἓνα ὅμιλον πυκνόν. Ἄν ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ παρουσιάζοντο ἐχθροί, ἀλλοίμονον...

Τὸ σπήλαιον ἀπεῖχε τοῦ χωριοῦ ἐν τέταρτον περίπου· ἀλλ' ἐν τέταρτον ἐπίσης ἀπεῖχον τοῦ χωριοῦ οἱ ἐχθροί.

Πότε και πότε, ἐνῶ τὰ σώματα ἐφέροντο ταχέως πρὸς τὰ ἐμπρός, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο πρὸς στιγμὴν πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπόθουν οἱ ὀφθαλμοὶ νὰ ἴδουν ἅπαξ ἔτι, νὰ ἀποχαιρετίσουν διὰ παντὸς ἕως τοὺς ἐγκαταλειπομένους προσφιλεῖς οἴκους. Ποῖος ἐγνώριζεν, ἂν θὰ τοὺς ἐπανεβλεπον πλέον. Καὶ ἄλλοτε μόνον ἐρείπια πυρκαυστα ἐπανεῦρον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐδάκρυον εἰς τὴν θεάν ἐκείνην τὴν θλιβεράν καὶ τὰ χεῖλη ἡμιανοίγοντο, ἵνα προφέρουν ἀκαταλήπτους συλλαβάς.

Εἶχον διανύσει ἤδη τὸ ἡμισυ καὶ πλέον τῆς ὁδοῦ. Δὲν ἀπεῖχον ἢ ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων ἀπὸ τὸ καταφύγιον. Ἦδη θὰ παρέκαμπτον τὸν λόφον, ὁ ὅποῖος θὰ ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτοὺς τὴν θεάν τοῦ χωρίου. Καὶ ἐστρέφοντο διὰ νὰ περιβάλλουν αὐτὸ μὲ τὰ τρυφερώτατα ἀποχαι-
ρετιστήρια βλέμματα.

— Ἄχ, τί ἔπαθα ! ἠκούσθη μία ἀνδρική φωνή.

“Ὀλοὶ ἐστράφησαν. Ὁμίλει ὁ Μανώλης, ὑψηλόσωμος καὶ λεπτο-
καμωμένος νέος, ἐν ἀπὸ τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Αὐτοστιγμὴν μία τῶν προπορευομένων γυναικῶν ὤρμησε πρὸς αὐ-
τὸν καὶ τὸν ἠρώτησεν ἀνήσυχος :

— Τί ἔπαθες, γυιέ μου ;

— Μάννα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν, μάννα, ξέχασα τὸ ῥό-
νισμα τῆς Παναγιᾶς.

Ἡ γυνὴ ἐταράχθη, τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὠχρίασε.

— Καὶ τώρα ; εἶπεν ὁ Μανώλης ἀτενίζων αὐτὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.
Τώρα θὰ γυρίσω νὰ τὸ φέρω !

Ἡ μήτηρ ὠχρίασε περισσότερο. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν οἱ ἔχθροὶ θὰ ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ
χωρίου, ὥστε αἱ σφαῖραι τῶν δέν θὰ ἐλυποῦντο τὸν υἱὸν τῆς.

— Γυιέ μου, μή, γυιέ μου, κατῶρθωσε ν' ἀρθρώσῃ ἱκετεύουσα αὐτὸν
διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.

— Θὰ γυρίσω, μάννα.

— Μή, γυιέ μου, μή ! ἐπανελάβε κλονιζομένη ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς
ἢ δυστυχῆς γυνή.

— Μανώλη, εἶπε παρεμβαίνων ἕνας γέρων, ὅ,τι ἔγινε ἔγινε. Πᾶμε,
θὰ σκοτώσῃς τὴ μάννα σου, ἂν γυρίσῃς.

Ὁ Μανώλης ἀπεσπᾶσθη ἤρεμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πρεσβύτου καὶ
μὲ ἐπιβάλλουσαν καὶ συγκινητικὴν φωνὴν εἶπεν :

— Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα μου, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία.

Και ὡς ἤλεκτρισεῖς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του λόγους ὤρμησε τρέχων πρὸς τὸ χωρίον, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ ἐν ἀκόμῃ βλέμμα πρὸς τὴν μητέρα του. Ἐφοβεῖτο, μήπως, ὅτι δὲν ἴσχυσε τοῦ πρεσβύτου ἡ ἀπειλή, θὰ τὸ κατώρθωνον οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ της.

Ἡ μήτηρ ἀμίλητος παρηκολούθει διὰ τῶν ὀμμάτων της τὸν Μανώλην. Οὐδὲ λέξιν προέφερε πλέον. "Ὅλαι αἱ αἰσθήσεις συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ὄρασιν. Ὁ ὄμιλος τῶν φυγάδων κατ' ἀνάγκην ἐστάθη. Ἡ μήτηρ θ' ἀνέμενε τὸν υἱὸν της. Οἱ λοιποὶ θ' ἀνέμενον τὴν μητέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀλλὰ καὶ μόνος ἂν ἦτο ὁ Μανώλης, θὰ τὸν ἀνέμενον, καί-ται δὲν ἦτο ὅλως ἀκίνδυνος ἡ στάσις.

Ἡδὴ ταχὺς ὡς χελιδῶν ὁ Μανώλης, διασκελίζων φράκτας, ὑπερπηδῶν λίθους, ἕνα συντάμη τὴν ἀπόστασιν, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου του, τοὺς πρώτους τοῦ χωρίου οἰκίσκους.

Ὀλίγον ἔτι καὶ θὰ τὸν ἔχανον ἀπὸ τὰ βλέμματά των κρυπτόμενον ὄπισθεν αὐτῶν.

Ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος δι' ὅλους. Φοβερά διὰ τὴν μητέρα. Εἴκοσι, δέκα, πέντε πηδήματα ἀκόμῃ καὶ δὲν θὰ τὸν βλέπῃ πλέον... Θὰ τὸν χάσῃ διὰ παντός...

Τὰ δάκρυα ἐγέμισαν καὶ πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς της. Δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον.

— Μανώλη μου ! ἔκραζεν ὀλοφυρομένη.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον εἰσέλθει ἤδη εἰς τὸ χωρίον καὶ ἐξήταζον τὰς πρώτας αὐτοῦ οἰκίας μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας. "Ἠλπίζον ὅτι θὰ εὑρισκον εἰς αὐτὸ καλὴν λείαν, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπον ὅτι οὐδὲν σχεδὸν τοὺς εἶχον ἀφήσει οἱ Χριστιανοί.

Ὁ Μανώλης δὲν τοὺς ἔβλεπεν ἀκόμῃ. Ἦκουσε τὰς φωνάς των, ἀλλὰ δὲν ἐδειλίασε.

Εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἰκίσκον, κατεβίβασεν ἀπὸ ἕνα καπνισμένον κίλωμα τοῦ τοίχου τὸ εἰκόνισμα καὶ τὸ κατεφίλησεν εὐλαβῶς.

« Ἡ μάννα μου εἶναι μάννα, μὰ ἡ Παναγία εἶναι Παναγία ». Αὐτὰ δὲν εἶχεν εἰπῆ ; Καὶ θὰ ἄφηνε λοιπὸν τὴν Παναγίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων ; Αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ μάννα του δὲν τοῦ εἶπε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των : « Μανώλη, τὰ μάτια σου τέσσερα, μὴν ξεχάσῃς τὸ εἰκόνισμα ! »;

Μετὰ τὴν ἀστραπιαίαν ταύτην σκέψιν ὁ Μανώλης ἠσπάσθη καὶ

πάλιν τὸ εἰκόνησμα. Ἦδη παρεκάλει τὴν Παναγίαν νὰ τὸν σώσῃ. Οἱ λόγοι τοῦ πρεσβύτου : « Θὰ σκοτώσῃς τὴ μάνα σου », ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην του. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἔβαζε τὸ χέρι της ἡ Παναγία ;

Στιγμαὶ μόλις παρῆλθον, ἀφ' ὅτου ἡ μήτηρ τοῦ Μανώλη ἐκραγεῖσα εἰς ὀλοφυρμὸν ἐκραξε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ της. Στιγμαὶ μόλις ἀλλὰ χρόνος ἀτελεύτητος διὰ τὴν μὴ βλέπουσαν πλέον αὐτὸν μητέρα. Ἦκουε μόνη αὐτὴ τοὺς πυροβολισμοὺς χωρὶς νὰ τοὺς ἀκούουν οἱ ἄλλοι. Ἐβλεπε μαχαίρας ν' ἀστράπτουν, πληγὰς νὰ καταφέρωνται, αἵματα... χωρὶς νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι... Αἴφνης χαρμύσουνοι κραυγαὶ ἀντήχησαν πανταχόθεν. Ὁ Μανώλης ἐφάνη δρομαίως παρακάμπτων τὸν τελευταῖον τοῦ χωρίου οἰκίσκον. Ἡ μήτηρ ἐσφόγγισε τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ νὰ βλέπῃ εὐκρινέστερον.

— Γεῖά σου, Μανώλη ! ἐφώναζαν ὄλοι.

— Ἡ Παναγία μαζί του, ηὐχήθη μεγαλοφώνως ἡ μήτηρ.

Καὶ ὁ Μανώλης ἔτρεχεν, ἤρχετο.

Ἄλλ' ἰδοὺ κάτι φοβερόν, φρίκη δι' ὄλους, κεραυνὸς διὰ τὴν μητέρα : δρομαῖοι παρουσιάζονται καταδιώκοντες αὐτὸν πέντε, δέκα, ἐκατὸν ἐχθροί.

Τὰ ὄπλα των ὅλα στρέφονται κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίλβοντες σωλήνες των γίνονται μάχαιραι εἰς τὴν καρδίαν τῆς μητρός.

— Ἐχάθηκε ! κράζει ἡ δυστυχής.

— Παναγία μου !...

Τὰ ὄπλα ἐκυρσοκροτοῦν. Αἱ σφαῖραι τὸν περικυκλώνουν. Ὁ Μανώλης ὑπερπηδᾷ τὸν φράκτην, τὰ ξηρόκλαδα κινοῦνται, τὰ λιθάριά ἀναπηδοῦν. Ἄλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Οἱ ἐχθροὶ πληθύνονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, νέοι σωλήνες ὄπλων ἀναφαίνονται, νέαι σφαῖραι ἐξακοντίζονται, βοή, ἀλαλαγμὸς ἀντηχοῦν. Ἄλλ' ὁ Μανώλης δὲν πίπτει, τρέχει, ἔρχεται. Ἦλθε.

Τὸ εἰκόνησμα ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔσωσε τὸν Μανωλὴν ἀπὸ τὰς σφαῖράς των. Ἦτο ἀπλοῦν συνηθισμένον εἰκόνησμα. Ἐκτοτε, ὅμως, ἔγινε θαυματουργόν, διότι ἡ Παναγία ἀπέναντι τοιαύτης αὐταπαρνήσεως δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλλῃ αὐτὸ διὰ τῆς Ἀγίας Γῆς χάριτος.

« Οἱ Κρῆτες μου »

Ἰω. Δαμβέργης

ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Στήν ἔρημῇ σου ἔρχομαι καί πάλιν ἐκκλησιά,
 ἀγαπημένη Παναγιά, χλωμή μου Παναγία !
 Ἦρθα τὸν πόνο νὰ σοῦ πῶ, πού ἔχω στήν καρδιά μου.
 Δέν ἔχω ἄλλον ἀπὸ σέ, τὸ ξεύρεις, Δέσποινά μου.
 Μάννα τοῦ κόσμου ! πρόφθασε ἡ Χάρις Σου ἄς μὲ ράνη,
 μ' ἀρρώστησε ἡ Μαρία μου, φοβοῦμαι μὴν πεθάνη.
 Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν, λευκὴ τοῦ κόσμου σκέπη,
 μονάχα τώρα ἡ χρυσῆ εἰκόνα Σου μὲ βλέπει.
 Ὅχι, δὲν ἦλθε σήμερα, σὰν ἄλλοτε μ' ἐμένα
 ν' ἀνάψη τὰ κανδήλια Σου, καὶ κρέμονται σβησμένα.
 Ποιὸς θὰ σοῦ φέρη, Δέσποινα, στήν ἐρημιὰ λιβάνι,
 ἂν ἴσως ἡ Μαρία μου, ἂν ἴσως ἀποθάνη ;
 Ὅχι, δὲν πῆγα σὲ γιατρούς, γλυκεῖά μου Παναγία,
 ἦλθα σὲ Σένα νὰ τὸ πῶ νὰ γιάνης τὴ Μαρία.
 Ἄχ ! σ' ἐξορκίζω στὴ ματιὰ τοῦ τέκνου Σου τὴν πρώτη,
 στὸ πρῶτο τοῦ χαμόγελο, στὴ σκεπτικὴ του νιότη.
 Σ' ὀρκίζω στὸ βαρὺ σταυρό, στ' ἀκάνθινο στεφάνι,
 νὰ γιάνης τὴ Μαρία μου, γιατί θὰ μοῦ πεθάνη.
 Ἄχ ! κάμε μού τὴνε καλὰ, καλὴ μου Παναγία,
 λαμπάδα στήν εἰκόνα Σου ν' ἀνάψω τὴν ἅγια.
 Μεγάλη σὰν τὸ σῶμα της, λευκὴ σὰν τὴν ψυχὴ της,
 ἐμπρός Σου ν' ἀκτινοβολῆ καθὼς οἱ ὀφθαλμοὶ της.
 Ἄχ ! κάμε μού τὴνε καλὰ, ἡ Χάρις Σου ἄς τὴ γιάνη,
 δὲν θέλω ἡ Μαρία μου, δὲν θέλω νὰ πεθάνη !
 Naί ! ἂν Σοῦ ἔφερα ποτὲ λουλούδια μυρωμένα,
 ἂν ἔχω τὴν εἰκόνα Σου κι ἐγὼ λιβανισμένα,
 ἂν τοῦ παιδιοῦ Σου ἐκλαψα τὰ πάθη, Παναγία,
 — κι ἔχετε ἓνα ὄνομα μαζί μὲ τὴ Μαρία —
 δός μου, ἄχ ! δός μου τῆς ζωῆς τὸ δροσερὸ βοτάνι
 νὰ δώσω τῆς Μαρίας μου μὴ τύχη καὶ πεθάνη !

Ἄχ. Παράσχος

ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 λυγοῦν τὰ πόδια
 καὶ προσκυνοῦν γονατιστὰ τὴ φάτνη τους
 τὰ ἄδολα βόδια

Κι ὁ ζευγολάτης ξάγρυπνος θαρώντας τα
 σταυροκοπιέται,
 καὶ λέει μὲ πίστι ἀπ' τῆς ψυχῆς τ' ἀπόβαθα
 Χριστὸς γεννιέται.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 κάποιοι ποιμένες
 ζυπνοῦν ἀπὸ φωνὲς ὕμνων μεσοῦρανες
 στὴ γῆ σταλμένες.

Κι ἀκούοντας τὰ « ὠσαννά » ἀπ' ἀγγέλων στόματα
 στὸ σκόρπιο ἀέρα,
 τὰ διαλαλοῦν σὲ χειμαδιὰ λιοφώτιστα
 μὲ τὴ φλογέρα.

Τὴν ἅγια νύχτα τὴ Χριστουγεννιάτικη
 — ποιὸς δὲν τὸ ξέρει; —
 τῶν Μάγων κάθε χρόνο τὰ μεσάνυχτα
 λάμπει τὸ ἀστέρι.

Κι ὅποιος τὸ βρῆ μὲς' στ' ἄλλα ἀστέρια ἀνάμεσα
 καὶ δὲν τὸ χάση
 σὲ μιὰ ἄλλη Βηθλεὲμ ἀκολουθώντας το
 μπορεῖ νὰ φτάση.

« Φευγάτα Χελιδόνια »

Γ. Δροσίνης

Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Υ Γ Ε Ν Ν Α

Ἐημέρωσαν Χριστούγεννα! Οἱ ἐκκλησιῆς σημαίνουν,
κουνιούνται τὰ καμπαναριά, καὶ οἱ φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ καὶ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' τὸ οὐράνιο δῶμα.

Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν ἀγγέλοι,
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! γλυκειὰ μάννα,
τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιὰ καὶ στὴν καμπάνα,

καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιὰ σαλεύει τὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες
χύνει βαθιὰ μας, στὴν ψυχὴ, γλυκειές χρυσές ἐλπίδες!

Κι οἰδυὸ ἐκεῖνες χαραυγές, πού ἀγγέλοι κατεβαίνουν
μέσ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ ψηλά κι ἔρχονται καὶ σημαίνουν
Χριστούγεννα κι 'Ανάστασι ὦ! τί μυστήριο χύνουν!
τί χαραυγοῦλες εἶν' αὐτές, πόση ζωὴ μᾶς δίνουν!

Ἐημέρωσαν Χριστούγεννα! Θύρες ὀλοῦθε ἀνοίγουν
κι ὀλοῦθε τῶρα οἱ Χριστιανοὶ στὶς ἐκκλησιές μας σμίγουν!

«Ὁ καλέγηρος τῆς Κλεισούρας»

Κ. Κρυστάλλης

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ

Ὁ Αἰνείας ἦτο εἰς τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων οἱ ὅποιοι μετὰ
τοῦ Ἑκτορος γενναίως ὑπερήσπισαν τὴν Τρωάδα κατὰ τὴν δεκαετῆ
πολιορκίαν τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέ-
λους τὴν Τρωάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν
νικηθέντων ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ
ἓν τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα

τῆς ἐφεστίου θεότητός του, διὰ νὰ ἔχη αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεῦτερον τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνεΐας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγγίσην, ὄντα ὑπέργῃρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἠὐχαριστήθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνεΐου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ἕλην τὴν πολυτιμὸν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ των τιμοῦν καὶ σέβονται.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας οἱ Σπαρτιᾶται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἄλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς πῶς εἶναι ποτὲ δυνατόν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους καὶ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα ;

« Γεροστάθης »

Α. Μελάς

ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΟΛΓΟΘΑΝ

Ἦσουν βουνὸ καὶ ταπεινὸ καὶ στεῖρον
καὶ εἰς τὰ ἔρημα πλευρά σου γῦρο
μόλις ἐφύτρωναν φτωχὰ χορτάρια.

Ἡ φρίκη στὴν κορφή σου τριγυρνοῦσε
καὶ πόδι καθαρὸ δὲν ἔπατοῦσε
τὰ αἵματοκυλισμένα σου λιθάρια.

Ἦσουν σπαρμένο με ληστῶν κρανία,
βογγοῦσε θάνατος καὶ ἄμαρτία
μέσ' στὸν ἀφωρισμένο σου ἀγέρα.

Μὰ φορτωμένος τὸ Σταυρὸ στὸν ὄμο
ὡσὰν ληστής, τὸν φοβερό σου δρόμο
ἀνέβηκεν ὁ Λυτρωτὴς μιὰ μέρα.

Καὶ τ' οὐρανοῦ ἐγέλασε τὸ δῶμα
ἐπάνω εἰς τὸ ἄχαρό σου χῶμα,
κι ἀπὸ τὴν ὥραν ἄγιασες ἐκείνη,

γιατὶ με τοῦ Χριστοῦ μας τὸ μαρτύριο
τὸ πιὸ βαθὺ καὶ ὑψηλὸ μυστήριο
στά ὕψη σου, ὦ Γολγοθᾶ, ἐγίνη.

« Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, ἀφοῦ ἐγύρισαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν,
ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι, ἡ καλὴ καὶ προκομμένη μήτηρ ἀνασκουμπώ-
νεται καὶ ἀρχίζει νὰ βάφη ἐν τῇ χύτρᾳ τὰ αὐγά.

Ἔπειτα ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν θύραν ἀνὰ ζεύγη τὰ παιδιὰ
τῆς πολίχνης με τὸν ὑψηλὸν καλάμινον σταυρόν, στεφανωμένον με
ρόδα, δενδρολίβανον καὶ ποικιλόχρσα ἀγριολούλουδα.

Ἐψαλλον δὲ τὸ ἄσμα :

Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ ποὺ φαίνεται ἀπὸ πέρα,
ἐκεῖ σταυρῶσαν τὸ Χριστό, τῶν πάντων Βασιλέα.

Σῦρε, μητέρα μ', στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα,
κι ἐμένα νὰ με καρτερῆς τὸ Σάββατο τὸ βράδυ,
ὅταν σημαίνουν οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ ψάλλουν οἱ παπᾶδες,
τότε καὶ σύ, μανούλα μου, νὰ ἔχῃς χαρὲς μεγάλες.

Και τί χαρές μεγάλες, τῶ ὄντι, τί χαρές δι' ὅλα τὰ παιδιά. Καί ἡ καλή ἡ μήτηρ ἔδιδε προθυμότητα ἀνά δύο κόκκινα αὐγά εἰς ὅλα τὰ παιδιά !

Μετὰ ταῦτα ἡ μήτηρ ἤρχιζε νὰ ζυμώνη καὶ νὰ πλάθῃ ἀρκετὲς κουλοῦρες μετ' αὐγῶν διὰ τὸν σύζυγον, διὰ τὴν πενθεράν της, διὰ τὸν ἑαυτὸν της ὡς καὶ μικρὲς « κοκκῶνες » διὰ τὰ μικρὰ τέκνα της τὴν Μόρφω καὶ τὸν Εὐαγγελινόν καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιάς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς Εὐαγγελινὸς μετὰ τὸ μοίρασμα ἔκλαιε λέγων ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη ἡ « κοκκῶνα » του, ἡ μήτηρ τοῦ ἔδιδεν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἠμέρωνε. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰς ἤθελε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ τότε ἡ μήτηρ τὸν ἐπαρηγόρει λέγουσα :

— Τὸ Σάββατο τὸ βράδυ θὰ ῥθῆ ἡ κουρούνα « κρὰ κρὰ ! », νὰ φέρῃ τὸ τυρὶ καὶ τὸ κρέας « τσί τσί ! », καὶ τότε νὰ ἰδῆς χαρές, σὰν ἀκούσης « κρὰ κρὰ ! » τὴν κουρούνα νὰ χτυπᾷ τὸ παραθύρι : « Πάρε, Βαγγελινέ, πάρε καὶ τὸ τσί τσί νὰ φᾶτε ».

Καὶ ὁ μικρὸς ἐφέλλιζε καὶ αὐτός. « Θὰ θῆ κουρούνα νὰ φέῃ τὰ τσί τσί » καὶ ἐνώων τὰς χεῖρας, δακτύλους μετὰξὺ δακτύλων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς μητρός, ἐμιμεῖτο τὴν κίνησιν τῶν πτερῶν τῆς κουρούνας. Τὸ δὲ παιδίον τῆς γειτονίσσας ἐξαστέες, ἀνιπτον, ρακένδυτον, καθισμένον εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὴν « κοκκῶνα » εἰς τὰ χέρια του, διεμαρτύρετο καὶ ἔλεγε :

— Ναί, θὰ ῥθῆ ἡ κουρούνα, ἄμ' δὲ θὰ ῥθῆ !

Καὶ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἡ μήτηρ ὠδήγησε τὰ δύο παιδιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐκεῖ ἔκαμαν τρεῖς γονυκλισίας πρὸ τοῦ Κουβουκλίου καὶ ἠσπάσθησαν εὐλαβῶς τὸν Ἐπιτάφιον. Κατόπιν ἠσπάσθησαν τὸ ἀργυρόχρυσον Εὐαγγέλιον μετ' ἀγγελουδία καὶ τὸν Σταυρὸν (τί χαρά, τί δόξα !) καὶ ἐπέρασαν τρεῖς φορὰς ὑπὸ τὸν ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ Ἐπιτάφιον.

Μικρὸν δὲ μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ἡ μήτηρ ἐξῆλθε τὸν Εὐαγγελινόν καὶ τὴν Μόρφω, καὶ ἐνῶ ἐσήμαιναν διὰ μακρῶν οἱ κώδωνες, ἐπῆγαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλη τὸ « ὦ γλυκύ μου ἔαρ... » καὶ ἄλλα παθητικὰ ἄσματα.

Ἐπειτα οἱ πιστοὶ ὅλοι μετὰ ἀναμμένας λαμπάδας ἐξῆλθον εἰς τὸ ὑπαιθρον κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἥτις ἐφθινεν, ἐνῶ ἡ αὐγή ἔφαινε πλέον νὰ λάμπῃ ροδίνη καὶ ξανθή.

Προπέμπουν καὶ ἀκολουθοῦν ὅλοι τὸν Ἐπιτάφιον μετὰ σειρὰς ἀναμ-

μένων κηρίων. Ἡ αὔρα ἐκίνει ἡρέμα τὰς φλόγας τῶν λαμπάδων, χωρὶς νὰ τὰς σβήνη, καὶ ἡ ἀνοιξις ἔστελνε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα, ὡσὰν νὰ ψάλλη καὶ αὐτὴ :

— « ὦ γλυκὺ μου ἔαρ, γλυκυτάτόν μου τέκνον! ».

Τὰ δὲ παιδία προπορευόμενα τῆς πομπῆς ἔκραζον μεγαλοφώνως :
— « Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον » ! Καὶ ὁ Εὐαγγελ-
λινὸς ἐψέλλιξε μετὰ τῶν ἄλλων : « Κύριε ἔησον ! Κύριε ἔησον ! ».

Καὶ ὕστερον, ὅταν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὁ Εὐαγγελινὸς ἐξύπνησεν ἀπὸ τὰ βελάσματα τοῦ ἀρνίου, τὸ ὁποῖον ἤτοι-
μάζετο νὰ σφάξῃ διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ καπετὰν Κομνιανοῦ ὁ γείτο-
νας Νικόλαος, ὁ σύζυγος τῆς Μηλιάς.

Ὁ Εὐαγγελινὸς καὶ ἡ Μόρφω ἐξῆλθον εἰς τὸ προαύλιον. Τί ὠ-
ραῖον ! τί ἡρεμον ! τί λευκόμαλλον πού ἦτο τὸ ἀρνί. Καὶ πῶς ἐβέλαζε
« μπε μπε » τὸ καημένο.

Τὴν ἐσπέραν ἔφερον ὁ πατὴρ τὰς πασχαλινὰς λαμπάδας, ὠραίας,
λεπτὰς, περιτέχνους. Τί χαρὰ, τί θρίαμβος ! Φαντασθῆτε ὠραίας μικρὰς
λαμπάδας με ἄνθη τεχνητά, με χρυσόχαρτα.

Ὁ Εὐαγγελινὸς ἤθελε νὰ πάρῃ τὴν τῆς ἀδελφῆς του, λέγων ὅτι
ἐκείνη εἶναι μεγαλυτέρα. Ἡ μήτηρ του τὴν ἔδωκεν, ἀλλ' ὁ μικρὸς τὴν
ἔσπασεν, ἐκεῖ πού ἔπαιζε με αὐτὴν, ἔσπασε καὶ τὴν ἰδικήν του καὶ ὕστε-
ρον ἔβαλε τὰ κλάματα. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠγόρασεν ἄλλην, ἀφοῦ τὸν ὑπε-
ρέωσε νὰ ὑποσχεθῆ ὅτι δὲν θὰ τὴν πιάσῃ εἰς τὴν χεῖρα ἕως τὰ μεσά-
νυχτα, ὅταν θὰ ὑπάγουν εἰς τὴν Ἀνάστασιν.

Ὁ μικρὸς ἀπεκοιμήθη κλαίων καὶ χαίρων.

Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἐγένεν ἡ Ἀνάστασις. Ἦστραψεν ὁ ναὸς ὅλος,
ἦστραψε καὶ ἡ πλατεῖα ἀπὸ τὸ φῶς τῶν κηρίων. Τὰ παιδία ἤρχισαν νὰ
καίουν μετὰ κρότου σπύρτα καὶ μικρὰ πυροκρόταλα ἔξω εἰς τὸν πρόναον.

Ἄλλα μικρὰ παιδιὰ, ἀγοράκια καὶ παιδίσκαι τετρασετεῖς, με τὰς
κομφὰς ποικίλας λαμπάδας ἐτάχθησαν ἀνά τὸν χορόν, περὶ τὰ δύο ἀνα-
λόγια καὶ παρὰ τὸ εἰκονοστάσιον καὶ ἤρχισαν νὰ θορυβῶσι, νὰ παίξωσι
καὶ νὰ τσουγκρίζωσι τ' αὐτὰ των.

Μία παιδίσκη καὶ ἐν ἀγόρι πέντε ἐτῶν ἤρχισαν νὰ φιλονικῶσι περὶ
τοῦ τίνος ἡ λαμπάδα ἦτο εὐμορφότερα.

— Ὅχι, ἡ δική μου ἡ λαμπάδα εἶναι καλύτερη.

— Ὅχι, ἡ δική μου.

— Ἐμένα ὁ πατέρας μ' τὴν ἐδιάλεξε καὶ εἶναι πιὸ καλή.

- Ἐμένα ἢ μάννα μ' τὴν ἐστόλισε μοναχὴ τῆς.
- Καὶ ξέρεῖ νὰ κάνῃ λαμπάδες ἢ μάννα σ' ;
- Ὅχι, δὲν ξέρεῖ ; Σὺν τῇ δικῇ σ'.
- Τέτοια παλιολαμπάδα !

Καὶ ἐξηκολούθησεν ἡ φιλονικία των, ἕως ὅτου ἔσπασαν τὰς λαμπάδας των καὶ κατέληξαν εἰς κλάματα.

Τὸ ἀπόγευμα πάλιν, ἀφοῦ ἐψάλλῃ ἡ δευτέρα Ἀνάστασις καὶ ἔγινεν ἡ Ἀγάπη, ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὴν πλατεῖαν.

Ὑστερον ἡ μήτηρ ἔστρωσε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ παρέθεσε τὰ αὐτὰ τὰ κόκκινα, τὸ τυρὶ ποῦ εἶχε φέρεῖ ἡ κουρούνα, καὶ τὸ ἀρνὶ ψημένον. Τὰ παιδιὰ ἐστάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἤρχισαν νὰ τσουγκρίζουν τ' αὐτὰ των.

Τί χαρά, τί ἀγαλλίασις !

« Παιδικὴ Πασχαλιὰ »

Ἄλ. Παπαδιαμάντης

ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ

Καλὰ τὸ ἔλεγεν ὁ μπαρμπα-Μηλιός, ὅτι τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκινδύνευον νὰ μείνουν οἱ ἄνθρωποι οἱ Χριστιανοί, οἱ ξωμερῖτες, τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα ἀλειτούργητοι. Καὶ οὐδέποτε πρόρρησις ἔφθασε τόσον ἐγγὺς νὰ πληρωθῇ, ὅσον αὐτῇ· διότι δις ἐκινδύνευσε νὰ ἐπαληθεύσῃ, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Θεὸς ἔδωκε καλὴν φώτισιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους καὶ οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ γεωργοποιμένες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἤξιώθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν καλὸν λόγον καὶ νὰ φάγωσι καὶ αὐτοὶ τὸ κόκκινον αὐγὸ.

Ὅλα αὐτὰ, διότι τὸ μὲν ταχύπλουον, αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς, σχεδὸν τακτικῶς δις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τίς δύο ἀλλαξοκαιριές, τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ, βυθίζεται καὶ συνήθως χάνεται αὐτανδρον· εἶτα γίνεται νέα δημοπρασία, καὶ εὕρισκεται τολμητίας τις πτωχὸς κυβερνήτης, ὅστις δὲν σωφρονίζεται ἀπὸ τὸ πάθημα τοῦ προκατόχου του, ἀναλαμβάνων ἐκάστοτε τὸ κινδυνωδέστατον ἔργον· καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ταχύπλουον, λήγοντος τοῦ Μαρτίου, τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ τοῦ χειμῶνος γενομένου, εἶχε βυθισθῇ. Ὁ δὲ παπα-Βαγγέλης, ὁ ἐφημέριος ἅμα καὶ ἡγούμενος καὶ μόνος ἀδελφὸς τοῦ μονοδρίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, ἔχων κατ' εὐνοίαν τοῦ ἐπισκόπου καὶ

σήμεντρον ἐκ στερεοῦ ξύλου καρυᾶς καὶ πληκτρον, περιήρχετο τὰ Καλύβια θορυβωδῶς κρούων, ὅπως ἐξεγείρη τοὺς χωρικοὺς.

Εἰσῆλθον εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Εἶς μετὰ τὸν ἄλλον προσήρχοντο οἱ χωρικοὶ μὲ τὰς χωρικὰς τῶν καὶ μὲ τὰ καλὰ τῶν ἐνδύματα.

ἽΟ ἱερεὺς ἐβάλεν Εὐλογητόν.

ἽΟ μπαρμπ'-Ἐναγνώστης ἤρχισε νὰ τὰ λέγη ὅλα ἀπ' ἔξω, τὴν προκαταρκτικὴν προσευχὴν καὶ τὸν «Κανόνα», τὸ «Κύματι θαλάσσης...».

ἽΟ παπα-Κυριαῖκος προέκυψεν εἰς τὰ βημόθυρα ψάλλον τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».

ἽΗναψαν τὰς λαμπάδας καὶ ἐξῆλθον ὅλοι εἰς τὸ ὑπαιθρον ν' ἀκούσωσι τὴν Ἐνάστασιν. Γλυκεῖαν καὶ κατανοκτικὴν Ἐνάστασιν ἐν μέσῳ τῶν ἀνθούτων δένδρων, ὑπὸ ἑλαφρᾶς αὐρας σειομένων εὐωδῶν θάμνων καὶ τῶν λευκῶν ἀνθέων τῆς ἀγραμπελιᾶς.

Ψαλέντος τοῦ «Χριστὸς ἀνέστη» εἰσῆλθον πάντες εἰς τὸν ναόν. Θὰ ἦσαν τὸ πολὺ ἑβδομήκοντα ἄνθρωποι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες.

ἽΟ μπαρμπ'-Ἐναγνώστης ἤρχισε νὰ ψάλλῃ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα, ὁ δὲ ἱερεὺς, ἅμα ἀντιψάλλον αὐτῶ ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, ἐπροχώρησε καὶ ἀπετελείωσε τὴν λειτουργίαν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν, μετὰ τὴν δευτέραν Ἐνάστασιν, οἱ χωρικοὶ τὸ ἔστρωσαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὴν δροσερὰν πηγὴν.

ἽΗ δροσερὰ αὐρα ἐκίνει μετὰ θροῦ τοὺς κλώνας τῶν δένδρων καὶ ὁ Φταμηνίτης μὲ τὴν λύραν τοῦ ἀντέδιδε φθόγγους λιγυροῦς.

ἽΟ παπα-Κυριαῖκος προήδρευε τοῦ συμποσίου. Περὶ τὴν δειλὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ χορὸς, χορὸς κλέφτικος. Καὶ ὁ παπα-Κυριαῖκος μετὰ τῆς παπαδιᾶς καὶ τοῦ υἱοῦ του Ζάχου ἀποχαιρετίσαντες τὴν συντροφίαν κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

(ἽΑπόσπασμα)

ἽΑλ. Παπαδιαμάντης

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
 τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι,
 σύγνεφο, καταχνιά, δὲν ἐπερνοῦσε
 τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη·
 καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
 τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' ἀέρι,
 ποῦ λὲς καὶ λέει μέσ' στῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα :
 « Γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα ».

Χριστὸς Ἀνέστη ! Νέοι, γέροι καὶ κόρες,
 ὅλοι, μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμαστῆτε·
 μέσα στὲς ἐκκλησίες τὲς δαφνοφόρες
 μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχθῆτε·
 ἀνοίξατε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
 ὀμπροστά στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε·
 φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη,
 πέστε : « Χριστὸς Ἀνέστη ! », ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δ. Σολωμὸς

« Ὁ Λάμπρος » (ἀπόσπασμα)

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ὁ Θεὸς τὸν Θάνατον λυτρωτὴν τῶν πόνων
 ἐπεμψεν εἰς ἄρρωστον ἄνδρα γεωπόνον,
 νὰ τῷ δώσῃ ἄνεσιν τῶν δεινῶν καὶ κόπων
 καὶ εἰς ἀναπαύσεως νὰ τὸν φέρῃ τόπον.

Ἐφθασεν ὁ Θάνατος κι ἐπὶ τῆς καλύβης
 τοῦ πτωχοῦ ἐκάθισεν ὡς ἡ ὄρνις ἴβις.
 Στεναγμοὶ ἤκούοντο, οἰμωγαὶ καὶ θρῆνοι,
 ὅλη κατεσειέτο ἡ στέγη ἡ καλαμίνη.

Πέντε ἐξ ἀνήλικα καὶ ἀπὸ μητέρα
 ὄρφανὰ τὸν θνήσκοντα ἐκλαιον πατέρα.
 — Θνήσκεις, πάτερ ! ἔκραζον κύκλωθεν τῆς κλίνης,
 καὶ ἡμᾶς τὰ ἔρημα, ἄχ, ποῦ μᾶς ἀφήνεις ;

Ἦκουσεν ὁ Θάνατος καὶ τὰ ἐλυπήθη,
οἰκτιρμὸν ἠσθάνθησαν τ' ἄπονά του στήθη.
Ἄπρακτος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Κύριόν του,
κι ἐν ταύτῳ φοβούμενος τὸν φρικτὸν θυμὸν του,

- ἄφωνος εἰς τ' οὐρανοῦ ἴστατο τὰς θύρας.
— Διατί, ὦ Θάνατε, μὲ κενὰς τὰς χεῖρας ;
— Διὰ τὰ παντέρημα τίς θὰ προνοήσῃ,
ὅταν καὶ ὁ μόνος των βοηθὸς τ' ἀφήσῃ ;
— Τρέξε, εἰπ' ὁ Ἄναρχος, τρέξε ν' ἀποσπάσῃς
λίθον ἀπὸ τ' ἄμετρα βάθη τῆς θαλάσσης !
Εἶπε, κι εἰς τὴν ἄβυσσον, δίχως νὰ βραδύνη,
ὡς βολὴς ὁ Θάνατος πίπτει μολυβδίνη.

- Καὶ εἰς τὰ οὐράνια μετὰ τάχους ἴσου
φέρει τὸν ζητούμενον λίθον τῆς ἀβύσσου.
— Θραῦσε τον ! Εἰς δάκτυλα δύο τὸν λαμβάνει,
τὸν συντρίβει κι ἔνδον του σκώληξ ζῶν ἐφάνη.

- Τότε ὁ Πανάγαθος ἔκραξεν ὀργίλως,
καὶ ὁ θόλος ἔτρεμε τ' οὐρανοῦ ὁ κοῦλος :
— Τίς εἰς τὰ ἀνήλια βάθη, ἀποκρίσου,
συντηρεῖ τὸν σκώληκα τοῦτον τῆς ἀβύσσου ;

Τίς ὁμοῦ δι' ἅπαντα προνοεῖ τὰ ὄντα ;
Τίς γινώσκει μέλλοντα, πρότερα, παρόντα ;
Τίς ἐμοῦ, ὦ βέβηλε, κάλλιον γνωρίζει
ἢ ζωὴν ἢ θάνατον πότε νὰ χαρίζῃ ;

Κι ἐν ταύτῳ τὸ σκῆπτρον του αἶρει ἢ δεξιὰ του,
δίδει εἰς τὸ μετάφρενον μίαν τοῦ Θανάτου.

Ἦστραψε κι ἐβρόντησε, τὸν κατακωφάνει,
καὶ κωφὸς ὁ Θάνατος ἀπὸ τότε μένει.

Μάταια τὰ ὄτα του ὁ κλαυθμὸς μας κρούει.
Δὲν ἀκούει δέησον, θρήνηους δὲν ἀκούει.

Ἰω. Καρασούτσας

5, ΚΟΙΝΟΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ
(Οικονομικός — γεωργικός — ναυτικός)

ΚΟΥΠΙ ΚΑΙ ΤΙΜΟΝΙ

‘Ησυχάζ’ ἡ θάλασσα, τὸ κουπί θυμῶνει,
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
— Σκλάβος, ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλεύω,
βγαίνω στὸ γιालό.

Κι ἐνῶ ἔγὼ μερώνυχτα στὴ δουλειά πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾶς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἤσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἔχρηστο τιμόνι,
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπί ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ἡ θάλασσα σὰν θεριὸ φουσκώνει
κι ἀψηφᾷ στὴ λύσσα τῆς χίλια δυὸ κουπιᾶ...
Τὸ κουπί ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

« Ἀλάβαστρα »

Ἰω. Πολέμης

ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Οὐδεὶς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὀλίγοι εἰς ἄλλας πόλεις ὑπάρχουσι δρόμοι μακρότεροι τοῦ ἐκτεινομένου ἀπὸ τὸν φανὸν τοῦ Διογένοους μέχρι τοῦ Θεσείου, ἐπωνύμου τοῦ Ἀδριανοῦ. Κατὰ τὴν ποικιλίαν δὲν γνωρίζομεν ἐφάμιλλον αὐτοῦ κανένα. Πᾶν ὅ,τι θέλει καὶ πρὸ πάντων ὅσα δὲν θέλει εὐρίσκει τις εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ : ἑλληνικὰ καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια· χάρβαλα τῆς τουρκοκρατίας, στρατῶνας, τζαμιά, δεσμοτήρια· κρηνοὶ, χαλκῶνες, πλατάνους, ὄρνιθῶνας· λυκεία, παρθενοτροφεία, δημοτικὰ σχολεῖα, σταύλους, σφαγεῖα· φαρμακοπωλεῖα, ἰατροὺς, φερετροποιούς· κυπαρίσσιους καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐφ’ ὅσον ζῆ καὶ ἀφοῦ πεθάνῃ.

Κατάλληλος πρὸς ἐπισκόπησιν πάντων τούτων ὥρα τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας εἶναι τὸ θέρος, περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἐκεῖ διακρίνει τις εἰς τὸ βάθος αὐλῆς, ὅπισθεν κομψοῦ κινγκιδώματος, κατακόκκινον

άλσος ροδοδαφνῶν. Εἰς τὴν ἀντικρινὴν πρωταγωνιστεῖ μεγάλη μορέα καὶ ἡ παρέκει οἰκία ἐπισκιάζεται ὑπὸ πυκνῆς ἀμπέλου. Εὐθύς ἔπειτα ἐκτείνεται εἰς μῆκος ὑπερεκατὸν βημάτων ὑψηλός, παχὺς τοῦχος, τοῦ ὁποῦ μόνον τὸ χρῶμα κατάρθωσεν ὁ χρόνος νὰ ἀμαυρώσῃ, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὔτε μίαν νὰ χαράξῃ ρωγμὴν ἢ καὶ ἀμυχλὴν ἐπὶ τῆς σκληρᾶς του ἐπιφανείας. Ὑπεράνω αὐτοῦ δύναται τις νὰ θαυμάζῃ τὰς ὑψηλοτέρας κυπαρίσσους τῶν Ἀθηνῶν, πυκνὰ φυλλώματα πλατάνων καὶ ἀκακιῶν καὶ φοῖνικα ἄξιον τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Τὸ σύνολον ἔχει τὴν σοβαρὰν μεγαλοπρέπειαν παλαιῶν μοναστηρίων.

Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ καὶ τὰς παρακειμένας στενωποὺς πᾶσα αὐλὴ εἶναι μικροσκοπικὸν τεμάχιον ἐξοχῆς. Πλὴν τῶν δένδρων, τῆς ἀμπέλου, τῆς βρύσεως, τοῦ ὄνου, τῆς αἰγός, τῶν ὀρνίθων, τῶν χηνῶν καὶ τῶν παιδαρίων κοσμοῦσιν αὐτὴν περὶ τὸ ἐσπέρας φαιδροὶ ὄμιλοι γυναικῶν πάσης ἡλικίας, καθημένων εἰς τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐσωτερικῆς κλίμακος ἢ ἐπὶ χαμηλῶν σκαμνίων, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς πλατάνου ἢ τῆς μορέας. Αἱ γυναῖκες ξεκουράζονται, δροσιζονται, τρώγουν, φλυαροῦν καὶ καμαρώνουν τὸν δόντα ἥλιον ἢ τὴν ἀνατέλλουσαν σελήνην συναθροιζόμεναι εἰς τὰ πεζοδρόμια· αἱ νοικοκυραὶ πράττουν ταῦτα ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας των. Ἡ Πλάκα παρουσιάζει τὸ τελειότερον πρότυπον τῆς ἀθηναϊκῆς ταύτης οἰκοκυρᾶς, τῆς ἐχούσης τὸ «ἰδικόν της» καὶ περιοριζούσης τὰ ἐξοδά της εἰς τὸ ἥμισυ τῶν ἐσόδων, ὡσάκεις ταῦτα ὑπερβαίνουν τὰ πρὸς λιτότατον βίον ἀναγκαῖα. Ἡ τοιαύτη αὐτάρκεια καὶ ἀσφάλεια τοῦ ἄρτου τῆς ἐπιούσης μεταδίδουν εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῶν καλῶν τούτων γυναικῶν ἰδιάζουσάν τινα ἔκφρασιν γαλήνης καὶ ἡρεμίας, δυσεύρετον εἰς τε τὰς πτωχικὰς καὶ τὰς ἀριστοκρατικὰς συνοικίας, ὅπου διεξάγεται ἀγριώτερος «περὶ ὑπάρξεως ἀγών». Αἱ γραῖαι Πλακιώτισσαι κάθηνται συνήθως μεμονωμένα ἐκεῖ· ἀναπνέουν ἐν σιωπηλῇ μακαριότητι τὴν ἐσπερινὴν αὔραν, ἀναπαύονται ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἡμέρας, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ζύμωμα, τὸ ράψιμον, τὸ πλύσιμον ἢ καὶ τὸ σφουγγάρισμα. Οἱ κόποι οὗτοι ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ν' αὐξάνουν τὴν ἡδονὴν τῆς ἐσπερινῆς ἀναπαύσεως εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ εἶναι ὁ διαβάτης ψυχολόγος, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ προσώπου των καὶ νὰ τὴν ζηλεύσῃ ἐξ ὅλης καρδίας, ὅπως τὸ κηπάριον, τὴν βρύσιν, τὰς ὀρνίθιας, τὴν ροδοδάφνην καὶ ὅσα ἄλλα χρυσῶνουν εἰς τὰς αὐλάς των αἱ ἀκτῖνες τοῦ δύνοντος ἡλίου...

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,
σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάρια
στή θάλασσα ἀντικρῦ ἀπλωμένα
σὰ μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια,
ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ἀσβεστόχριστα, καθάρια,

πρώτη φορὰ ὅποιος τὰ θεωρεῖ
γλυκειὰ ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα
ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

κάτασπρα ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
πού βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σὲ χλωροπράσινο λιβάδι.

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικρούλια, κατακαίνουργα,
γυρμένα στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες τὰ κύματα
πὼς μόλις τὰ 'χαν βγάλει,
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλά
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμᾶτ' ἀσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὰ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θὰ 'βλεπες
μέσ' στὸ χωριὸ νὰ μένη,
οὔτε τραγούδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν ἀέρα.
"Ἐλειπαν δλοι στή δουλειά,
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε,
βαλανιδιές, πλατάνια
δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνεια.
Μονάχ' ἀπὸ καμμιά μεριά
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἄλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἄπ' τὸ βουνό, πού ὑψώνονταν
στά βάθη, ἀντικρινά του,
θ' ἀγνάντευες στῆς θάλασσας
τὴν ἄκρη τῆ θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκά,
πῶτυχε 'κεῖ ν' ἀπλώσουν
κάποια χεράκια ἐργατικά,
γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικρούλι, κατακαίνουργο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσουν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
μὲ τὸ φιλι στὸ στόμα,
πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῆ
καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
ἢ θάλασσα ἠχολόγαε
γλυκὰ γλυκὰ κι ἐκείνη :
— Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
νύχτα καὶ μέρα.

ΟΙ ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αἱ πρῶται σκιαὶ τοῦ λυκόφωτος ἀπλώνονται εἰς τὰ σπιτάκια τῆς Ὑδρας. Ὁ ἥλιος — πελωρία αἱματόχρωμη σφαῖρα — ἐβυθίσθη εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ ὀρίζοντος καὶ αἱ τελευταῖαι μελαγχολαὶ τῶν χρωμάτων ἐχάθησαν σιγὰ σιγὰ, ὑποχωροῦσαι εἰς τὴν ἡμερον γαλήνην τῆς σκιάς.

Ἐν τούτοις, μ' ἔδλον ὅτι ἡ ζωὴ τῆς φύσεως φαίνεται νὰ καταλαγιάζη, φωναί, τραγούδια καὶ βιολιά φθάνουν ἀπὸ παντοῦ τῆς κωμοπόλεως. Βρυασμὸς ἀσυνήθιστος γεμίζει τὰ ἀνηφορικά δρομάκια καὶ τὴν προκυμαίαν, ὅπου τὰ σπογγαλιευτικὰ καΐκια καὶ τεπόζιτα σαλεύονται ἐλαφρὰ εἰς τὸν νωχελῆ κυματισμὸν τῆς ἐσπέρας.

Ὅμιλοι ναυτικῶν, μορφαὶ χαρακώμεναι καὶ ψημέναι εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς θαλάσσης, ἀγκαλιασμένοι συνοδεύουν μὲ βραχνὰ ξεφωνητὰ τὸ τραγούδι τοῦ συντρόφου των.

Εἶναι οἱ σπογγαλιεῖς, ποὺ ἐτοιμάζονται διὰ τὸ ταξίδι καὶ οἱ ὅποιοι ἀποχωρετοῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ξηρᾶς.

Ἄλλ' ἢ διασκέδασις αὐτῆ εἶναι πένθιμος, διότι κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν θὰ ἐπανίδῃ τὸν Ὀκτώβριον τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ἀσβεστόχριστο σπιτάκι, ὅπου εἶδε τὸ φῶς.

Καὶ ἡ εἰκὼν ἐξακολουθεῖ.

Ἐδῶ κάποιος ἐφοπλιστὴς συμφωνεῖ ἓνα δῦτην. Δύο τρεῖς ροδάδες καὶ κουπαδες μετροῦν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἔχουν πάρει. Καὶ εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου ὀλόκληρος οἰκογένεια, σύζυγος, παιδιὰ, γέροι γογγυῖες, ἀδελφία, συνοδεύουν εἰς τὴν παραλίαν τὸν ἀγαπημένον των, τοῦ ὁποίου τὸ καΐκι κάνει ἀπόψε πανιά.

Εἰς τὴν νεόβαφην καὶ νεοπαλαμισμένην βρατσέραν ὁ παπα-Πάμφιλος κρατῶν θυμιατὸν εἰς τὸ χέρι, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀσκεπεῖς σπογγαλιεῖς, σκερπίζει γῦρο τὸν χαπνὸν τοῦ μοσχολιβανιοῦ.

«Κρὶν-κράν ! Κρὶν-κράν !».

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Ἐναγίας μεγαλοπρεπῶς ἐνθρονισμένη εἰς ἓνα κόρκωμα προεδρεύει τῆς τελετῆς, ἔχουσα ἔμπρὸς ἀργυροῦν δοχεῖον μὲ τὸν ἀγιασμὸν.

«Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν...».

Ὑψώνεται ἡ φωνὴ τοῦ γέρου παπᾶ μὲ τὸν χιονοστέφανον τῶν λευκῶν μαλλιῶν καὶ τὴν πατριαρχικὴν γενειάδα.

« Ὑπὲρ πλεόντων, ὄδοιπορούντων, νοσοούντων, καμνόντων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν...».

« Ὑπὲρ τοῦ ἀγιασθῆναι τὸ ὕδωρ τοῦτο...».

Γύρο οἱ σπογγαλιεῖς, καπετάνιος, κουπαῖδες, ροδαῖδες, κολαουζέρηδες στέκουν εὐλαβῶς μὲ σταυρωμένα χέρια προσέχοντες εἰς τὴν παράκλησιν.

Εἶναι μορφαὶ ἠλιοκαμένοι καὶ ἄρρενωπαί, κορμοὶ ψημένοι ἀπὸ τὴν ἄλμη τῆς θαλάσσης, λαίμοι ταύρειοι καὶ βραχίονες στρογγυλοὶ ἔχοντες τὴν ἀβρότητα σιδερένιων κοπάνων.

Ἦδη ὁ παπα-Πάμφιλος βουτῶν τὸ κλαδί τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὸ διαβασμένο νερὸ ἀγιάζει τὸ σκάφος καὶ τὰ σκάφανδρα, ραντίζει τὰ ἄρμενα, τὰ μηχανοκάρια καὶ τὰς ἀντλίας.

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου...».

Ἵλοι σταυροκοποῦνται καὶ ἔρχονται νὰ ἰσπασθοῦν κατὰ σειρὰν τὸν σταυρόν, τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ.

Ἐκεῖνος ραντίζει μὲ τὸν βρεγμένον βασιλικὸν τὰ χαρακωμένα μέτωπα καὶ δίδει ἔπειτα νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι.

— Καλὸ ταξίδι !... Καλὰ κέρδη !...

Ὁ διῆκος παίρνει τότε εἰς τὰ χέρια τὴν εἰκόνα. Ἡ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὴν βρατσέρα χαιρετίζεται μὲ βροντεροὺς πυροβολισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ἀντηχεῖ ὁ λιμὴν. Ὁ ἱερεὺς προχωρεῖ εἰς ἄλλα σκάφη.

Ἡμέραν παρ' ἡμέραν τέσσαρα ἢ πέντε σκάφη κάνουν ἕξαφνα πανιά καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνονται εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος.

Ὁ σφουγγαρεὺς εἶναι τὸ ἀγαπημένον παιδί τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Θράκης ἕως τοὺς τραχεῖς βράχους τοῦ Μαλέα, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Σαρωνικοῦ. Εἶναι ὁ μελαχροινὸς δαμαστής τοῦ κύματος καὶ ὁ ἐκβιαστής τῶν ὑγρῶν μυστικῶν του.

Ποία νῆσος τὸν εἶδε νὰ γεννηθῆ ;

Ἡ Αἴγινα ἄρά γε, ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ἡ Κάλυμνος, ἡ Σύμη ἢ τῆς Προποντίδος αἱ γαλαναὶ ἀκταί ;

Ἄδιόφορον !

Ὅπου καὶ ἂν εἶδε τὸ ρῶς, τὸ κύμα τὸν ἐγέννησε, ἡ ἄλμη του τὸν ἔψησε καὶ ἡ μεγάλη του ζωὴ ἔπλασε τὴν ψυχὴν του. Ἐβύζασε νῆπιον τὴν αἰθρίαν τῆς καὶ ἐπάλαισεν ἔφηβος μὲ τὴν ὀργὴν τῆς.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Παιδὶ τῆς θαλάσσης, ἔζησε πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ ἄλλην ζωὴν δὲν δύναται οὔτε νὰ φαντασθῇ οὔτε νὰ ζήσῃ. Εἰπέτε του νὰ φύγῃ ἀλλοῦ, νὰ γίνῃ γεωργός, ἔμπορος, τεχνίτης, ὅ,τι ἄλλο ἐπάγγελμα προσοδοφόρον καὶ ἀναπαυτικόν. Θὰ κουνήσῃ μὲ περιφρόνησιν τὸ κεφάλι καὶ θὰ γελᾷ τὸ ἀγαθὸν τοῦ θαλασσινοῦ γέλιο.

— Ἐ, δὲν ξέρετε σεῖς!... λέγει ἐκεῖνο τὸ γέλιο : Σὰς χαρίζει ὅλα τὰ καλὰ σας, ὅλας τὰς ἀναπαύσεις, ὅλας τὰς ἀσφαλείας τῆς ἡσύχου ζωῆς. Ἐκεῖνος ἐννοεῖ τὴν ζωὴν μὲ τὰς μεγάλας συγινήσεις.

Αὐριον θὰ κλεισθῇ εἰς τὴν βρατσέραν καὶ τὸ μαϊστράλι θὰ τὸν σπρώξῃ σιγὰ σιγὰ κάτω εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς.

Βεγγάζη... Σφάξ... Τρίπολις !

Θ' ἀρχίσῃ πάλιν μῆνας ὀλοκλήρους εἰς τοὺς πυρωμένους ἐκείνους οὐρανοὺς τὸ παιγίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τὴν καθημερινὴν πάλην μὲ τὰ στοιχεῖα.

Ἄγγ. Τανάρας

« Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου »

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια.
Σὰ νεράιδα ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτῆ
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης.
Μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιὰ κρατεῖ,
ζηλευτὰ προικιά της.

Ἐρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμένη,
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερῆ
μὲ πολλὰ καμάρια,
πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
τοῦ γιालοῦ τὰ ψάρια.

« Γαλήνη »

Γ. Δροσίνης

Η ΒΑΡΚΟΥΛΑ

Ριγμένη στ' άχρογιάλι ή πλανεμένη
βαρκούλα, σάν έρείπιο τοῦ χρόνου
έκοίτετ' ώς τὰ χτές σκελετωμένη,
κομμάτι τῆς ζωῆς, ξεσκλίδι πόνου.

Άνέμοι στοὺς άρμούς τοὺς άνοιγμένους
φυσώντας άπ' τήν τλώρη ώς τήν πρύμη,
περνοῦν καί παίρνουν πόθους πεθαμένους,
περνοῦν σάν ὄρνια τρώγοντας άγρίμι.

Τὰ κύματ' άπαλά είτε μανιασμένα
— φιλοῦνε τῆ βαρκούλα ἢ τῆ χτυπᾶνε —
τὰ μυστικά της παίρνουν νεκρωμένα
καί στόν βυθό τόν άφαντο τὰ πᾶνε.

Μά νά ! οἱ ξυλοκόποι τῆ χαλοῦνε !
Ο γερο-ναύτης εἶπε στά παιδιά του :
τὰ κόκκαλά του θέλει νά κλειστοῦνε
στά ξύλα, πού 'χαν κλείσει τήν καρδιά του.

Καί τώρα νεκροκρέβατο στό μνήμα
μέσα ἢ βαρκούλα άγνώριστη ἔτσι εἰθάφτη,
νά ταξιδεύη αἰώνια δίχως κύμα
στό άτέλειωτο ταξίδι μέ τὸ ναύτη.

Γιάννης Περγιαλίτης

ΣΤΟ ΨΑΡΟΛΙΜΑΝΟ

Ὡς καλοθύμητες βραδινές ὥρες !
 πρὶν ἀναφτοῦν στὰ σπίτια τὰ λυχνάρια,
 δένονται στὸ μουράγιο σὰ μουλάρια
 βαρειές ἀπ' τὰ βρεγμένα δίχτυα οἱ πλωρες.

Κι ἀνάμεσα ἀπὸ ξάρτια καὶ κατάρτια
 ψαράδων ἀδερφές, γυναῖκες, κόρες,
 φέρνουν ὀρθοστημένες κανηφόρες
 τὰ ψαροκόφινα γεμάτα ψάρια.

Στοῦ τηλεγράφου κεληδοῦν τὰ τέλια
 δυὸ χελιδόνια. Οἱ πάπιες σκοῦν στὰ γέλια.
 Μιὰ χήνα τὰ λευκὰ φτερά της λούζει.

Κι ἡ θάλασσα, πὺ τῆ χαϊδεύει ὁ μπάτης,
 κυλώντας ἀπαλὰ τὰ κύματά της
 μοσκοβολᾷ σὰ νιόκοπο καρπούζι.

Γ. Δροσίνης

ΣΤΗ ΦΟΥΡΤΟΥΝΑ

Μαῦρα τὰ βουνά,
 καταχνιά τὰ θάφτει,
 θύελλα περνᾷ
 καὶ βροντᾷ κι ἀστράφτει.

Γλάρος πὺ πετᾷ
 φαγητὸ γυρεύει,
 βάρια στ' ἀνοιχτά,
 ναύτης κινδυνεύει.

Ἄνεμος φυσᾷ,
 ἢ καλύβα τρίζει,
 ὁ γαλδὸς λυσοᾷ
 καὶ βογγᾷ κι ἀφρίζει.

Ἄχ, παρακαλῶ,
 κάμε, Πλάστη, χάρι,
 σῶσε τὸν καλὸ,
 τὸ φτωχὸ βαρκάρη !

« Ἀ-θίδες αὔραι »

Γ. Βιζυηνός

ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΑΓΑΔΙ

Είναι από τὰ ἐλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡσχολήθην εἰς τὸ ὥραϊον αὐτὸ ψάρεμα κατὰ τὰ διάφορα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' οἱ «καλάδες» (τὰ ριψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποῦ ἔκαμα εἰς τὴν Σῦρον, εἰς τὴν Κύθον καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηροτέρας ἀναμνήσεις.

Εἶχον δύο ἰδικὰ μου παραγάδια, τὰ ὁποῖα ἀνένεωσα ἐπανειλημμένως. Ἦσαν ὥραϊα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκίστρια ἕκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ ὁποῖα ἐγέμιζεν ἡ μάννα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σῦρον εἶχον ἕνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἀνθρωπον εἰς ἐμέ, ὅστις ἦτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἐθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπόν, ἅμα ἦτο νηνεμία καὶ ἐπετύγγανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωνε τὰ ἑξακόσια ἀγκίστρια των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἦ λέμβος του ἦτο μεγάλη, καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῆ διὰ ψάρευμα ἄλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὡς καὶ ἕνα δυὸ φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἐκεῖ βυθούς, ὡσάν νὰ ἦτο ὁ ἴδιος ψάρι. Καὶ μολοῦντι εἶχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς ὁδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὐτυχέστερον συριανὸν μοῦ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα, τὸ ὁποῖον ἔκαμα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ «Νησάκι», τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἤμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἐκεῖνος εἰς τὰ κουπιὰ.

— Θῶριε δῶ, ἀφεντικὸ, μοῦ λέγει, μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάβο-Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναριοῦ, καί, ἅμα φτάσωμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ἄφου καλάρης καμμιά ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρύζοντας τὶς Δῆλες καὶ νὰ ρίξης τὸ ἀποδέλοιπο.

— Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω. Πόσες φορές θὰ τὰ ποῦμε;

— Τὰ ξέρεις, ἀφεντικὸ, δὲ λέω ὄχι. Μὰ μὴ σοῦ κακοφαίνεται, καμμιά φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἄλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρουμε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιᾶδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε!

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας

λεύει διά λογαριασμόν τοῦ σκυλόψαρου, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνά-
συρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστραωμένα ψάρια. Τὸ πολὺ πολὺ ἀνασύρει τις
τότε μερικά κεφάλια λιθρινῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται ὅτι
τὰ κεφάλια τῶν λιθρινῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόψαρα.

Ἄλλ' εἵχομεν ἀπατηθῆ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολλὴ εὐχάριστος ἐκπλη-
ξεις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ ψάρι διεφαίνετο εἰς μέγα βάθος. Ἔστιλβε !
Δὲν ἦτο λοιπὸν σκυλόψαρο, τὸ ὁποῖον εἶναι βαθὺ φαιόχρουν, ὡς νὰ
μισοπενθηφορῆ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἢ τρεῖς ὄργυιαι διὰ νὰ φθάσῃ
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναζεν ὁ βαρκάρης.

— Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσης νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο
γιατὶ θὰ κοπῆ, ἅμα ξενερίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος τ' ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴ
χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν ξενερίσῃ θὰ βουτήξω τὸ χέρι μου μέσα
στὰ σπάραχλα, καὶ θὰ τὴν ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι.
Ἄλλιῶς τὴν χάσαμε.

Καὶ αὐτὸ τὸ ψάρι, τὸ ὁποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν γένος,
ἦτο συναγρίς, συναγρίς πέντε ἕως ἕξ ὀκάδων, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐσπαρ-
τάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστήν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω σει-
ρὰν ἀπὸ χελιδονόψαρα. Εἶναι τοῦτο ψάρι, τὸ ὁποῖον πετᾷ ἐκτὸς τῆς
θαλάσσης, ὅταν καταδιώκεται, ὄχι ὑψηλά, ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὴν
ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὕψος. Ἔχει πολὺ ἄσχημον κεφαλὴν, πλακωτὴν,
μὲ μεγάλα μάτια, ὁμοιάζουσιν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης.
Ἔχει λέπια σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνη
χεδὸν διαφανῆ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια, τὰ ὁποῖα μοιάζουν
εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ τὰ ψάρια, τὰ ὁποῖα ἐβλεπον πρῶτην φορὰν καὶ
μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο ποσοκεκλημένοι συναδέλφοί μου. Εὐθὺς
ὡς τὰ ἀνέσυρον, ὁ μπαρμπα - Γιώργης ἄφηνε ἀμέσως τὰ κουπιά,
ἔφθριε τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ
ἔρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγνώριζεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος
ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρω τοὺς σπαρακτικοὺς θρήνους αὐτοῦ
ἐν τῷ ψαριοῦ. Διότι βογγᾷ καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸ τὸ ψάρι.

Τὸ τελευταῖον ψάρι, τὸ ὁποῖον ἐκρεμάτο εἰς ἀγκίστριον τοῦ
ἀπότου παραγαδιοῦ, ἦτο μία ἐκπληξίς. Εἶναι ψάρι, τὸ ὁποῖον φα-
ίνεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα βάθη,
ὅπου φαρεύονται οἱ βακαλαῖοι καὶ οἱ βάλχοι, ψάρια συγγενῆ τῶν ρο-

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ξύπνα τὸ πέλαγο τὸ κοιμισμένο,
 φύσα ἀγεράκι μου ἔσπερινό !
 Μὲ χιόνι σήκωνε στεφανωμένο
 τὸ κύμα, ἀγέρι μου, τὸ γαλανό !

Φύσα καὶ φτέρωνε τὸ καϊκάκι,
 ἀφρὸς τὰ στήθη του νὰ τοῦ φιλᾷ,
 ν' ἀνοίγη πίσω του βαθὺ αὐλάκι,
 νὰ φεύγουν πλάγι μας βουνὰ ψηλά.

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
 καὶ τρεμοσβήγουνε στὴν οὐρανό.
 Τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
 τ' ἀγέρι ἤσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑπταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
 τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
 Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προφτάνει
 ἡ δροσοστόλιστη ἀνατολή !

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
 βγαίν' ἡ πατρίδα μου ! ὦ. τί χαρά !
 Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
 θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἄπ' τ' ἀκρογιαλί
 ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
 Πές της πὼς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
 ἐσύ, πού μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἄρ. Προβελέγγιος

ΤΟ ΑΛΩΝΙΣΜΑ

Αἱ θημωνιαὶ τοῦ θερισμοῦ ὑψώνονται δλόχρσοι μίαν φοράν τὸ ἔτος, τὸν μῆνα 'Αλωνάρην - 'Ιούλιον, ὡσάν πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄρο-πέδιον τοῦ χωρίου. Ἐκεῖ ἐπάνω κάθε χωρικός ἔχει τὴν θημωνιάν του, πλησίον τῆς ὁποίας ὄλον τὴν μῆνα τοῦτον ἐργάζεται καὶ ζῆ. Τὰ ἀλώνια ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουν στρωμένα, ἔτοιμα νὰ δεχθοῦν τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν μετὰ τὴν αὐγὴν, διὰ ν' ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ ἐν παμμέγιστον, πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον, τοῦ γερο - Δήμου, τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μετὰ τὴν αὐγὴν — πρῶι πρῶι — ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυ-ἄρχισε τὸ ἀλώνισμα πρῶτον. Τέσσαρα ἄλογα πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ λυ-μένα δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τὰ διαλύουν καὶ συντρίβουν τὰ καρπερὰ τῶν στάχυα.

Καὶ ὁ γερο - Δήμος μαστίζει καὶ παρακινεῖ τὰ ἄλογά του εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους τῶν. Μέσα εἰς τὸ μεγάλο ἐκεῖνο πετράλωνον τρέ-χει λαχανιασμένος καὶ ἀλωνίζει, ἐνῶ οἱ παραγιοῖ τοῦ παραστέκονται καὶ τὸν ὑπηρετοῦν.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ πρώτου ὕψισθεν τῶν τεσσάρων ἀλό-γων καὶ ἐξυπᾶ τοὺς ἄλλους γεωργούς, ποὺ ἀκόμη κοιμῶνται. Ἡ κυρα-Δήμαινα, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τῆς πάντοτε οἰκονόμος, σαρώνει μετὰ ἓνα ἀγροτικὸν σάρωθρον τὰ στάχυα, ποὺ σκορπίζουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ σι-τάρι. Σαρώνει καὶ συνάμα μετὰ τὸ σάρωθρόν της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς χήνας, αἵτινες ὄρμοῦν καὶ καταπίνουσι δλόκληρα στάχυα.

Μετὰ ὀλίγον ὅλα τὰ ἀλώνια ἐτέθησαν εἰς κίνησιν. "Όλον τὸ ὄρο-πέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς κραυγὰς τῶν γεωργῶν, οἱ ὁποῖοι μασ-τίζουν τὰ ἄλογα.

"Α ! "Α ! ἀκούεται ἡ φωνὴ τῶν.

'Αλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γερο - Δήμος, ὁ πρωτογεωργός· πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς διακρίνεται εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον. Κοντὸς καὶ παχὺς μετὰ ἓνα πλατύγυρον σιαδάδιον, κα-τακόκκινος, μετὰ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : "Α ! "Α ! Χω-τακόκκινος, μετὰ ἀνοικτὰ τὰ στήθη ἀλωνίζει καὶ φωνάζει : "Α ! "Α ! Χω-μένος μέσα εἰς τὰ λυμένα δεμάτια τῶν σταχυῶν μέχρι τῶν γονάτων πα-ραπατεῖ καὶ πίπτει καὶ σηκώνεται καὶ ξαναπίπτει καὶ πάλιν σηκώνεται. Μόλις ἡμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς κύκλους τῶν ἀλόγων του, τὰ ὁποῖα ἐρεθίζει τὸ μαστίγιον καὶ ἡ αὐστηρὰ φωνὴ του.

— Τά έλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μου !

Ἄκουεταί παρέκει φωνή τρέμουσα γραίας, ἡ ὁποία βοηθεῖ τὸν υἱὸν της τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ' ἓνα ἄλογον ἀλώνιζει τὴν μικρὰν του θημωνιάν. Ἄφου κατεπάτησε καὶ ὁ ἴδιος μὲ τὰ πόδια του ὅπισθεν τοῦ ἀλόγου τὰ στάχυα, σωρεύει τώρα τὸ ἀλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν.

Ἄλλ' ὁ σωρὸς οὗτος φαίνεται ἀκόμη ὑψηλότερος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραίας, ἡ ὁποία ὄνειρεύεται τὸν ἄρτον τῆς νέας ἐσοδείας. Ὀνειρεύεται καὶ συγκινεῖται μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι θὰ φάγη μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρτον ἀπὸ ἐφετεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ υἱοῦ της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητρικὰς της εὐλογίας ψημένον, τὸν ἄρτον, ὅπου εἶπεν ὁ Θεός : « Μὲ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ προσώπου σου θὰ φάγῃς τὸν ἄρτον σου ».

— Τά έλέη τοῦ Θεοῦ, γυιέ μου !

Ἐψώθη ὁ ἥλιος ἕως δύο καλάμια εἰς τὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἰδοὺ ἕξαφνα ἐπῆρε τὸ δροσερὸν ἀεράκι, τὸ ὅποῖον τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν καὶ δροσιζει τὰ στήθη των. Αἱ κορυφαὶ τῶν πεύκων ἐσεισθησαν πρῶται εἰς χαιρετισμόν.

« Χαίρεται ὁ πεῦκος, χαίρεται.

Χαίρεται τὸν ἀέρα... »,

ἀρχίζει νὰ τραγουδῇ τότε μία συντροφιά χωρικῶν.

Ἄ ἥλιος ὑψώνεται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὀλονὲν δυναμώνει καὶ διασκελίζει τὰ βουνά. Γλυκὴ ἀκούεται τὸ θρόισμα τῶν πεύκων, καὶ δροσιζει τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν...

Ἐβράδυσεν. Ὁ γερο - Δῆμος ἐξέξεψε τὰ τέσσαρα ἄλογά του. Ἐλεύθερα τώρα, λυμένα, ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἀλώνισμα καὶ τρώγουν ἡρέμα νεοπατημένην καλάμην. Καὶ ὁ γερο - Δῆμος ἀκουμβήσας εἰς μίαν ἀπομείναςαν θημωνιάν του ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγῃ τὸ δεῖπνόν του, ποὺ παρασκευάζει ἡ κυρα - Δήμαινα ἐκεῖ πλησίον.

« Ἰμὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

Ψ Ω Μ Ι

Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα ποῦ θά 'ρθῆ ἀπὸ τὸ μύλο,
 πρωτόπλαστο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
 Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
 καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τὶς παλάμες
 μέσ' στὴν καλοπελεκητὴ πινακωτὴ — προικιὸ τῆς.
 Τὸ φούρνη καίει, τεχνίτισσα στὸ φούρνο, ἢ γριά κυρούλα,
 ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

Ἦ, βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
 καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
 Κι ὦ, μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρωδιὰ πρώτου ψωμιοῦ ποῦ ἀχνίζει,
 κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπποῦ χωρὶς μαχαίρι
 καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιὰ, στὶς νύφες καὶ στ' ἀγγόνια !

Καὶ σύ, θυσία τῶν ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλωσύνη,
 σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βοῦλλα,
 καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
 ποῦ θά κοπῆς τὴν Κυριακὴ μέσ' στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι
 καὶ στ' ἅγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θά σμίξης !

« Κλειστὰ Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

Η ΘΗΜΩΝΙΑ

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά,
 ποῦ ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια.
 Ἐνα μονάχα μένει τὴ χρονιά,
 νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ καλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη θημωνιά.
 Ἐμένα δὲ μὲ χτίζου μὲ λιθάρια,
 μὲ χώματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλληκάρια
 μὲ στάχυα, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
 κι ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυψέλη,
 ποῦ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,
 ποῦ κάθε χρόνο ἡ μάinna γῆ τοὺς στέλλει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάχνα μὲ στοργή κρυφῆ,
 γλυκύτερη ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σὰν ἥλιος, λάμπω σὰν φεγγάρι,
 καὶ σέρνω σκλάβα ἐμπρὸς μου τὴ ζωὴ
 μὲ τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
 ποῦ λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ μὲ λατρεύουν σὰν προσκυνητάρι.

« Νέα ποιήματα »

Γ. Στρατήγης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλιοκαῆ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμμένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἀτακτος καὶ ἀκτένιστος, μόνη καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἀμφοτέροι εἶναι τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοίομορφον περίπου τὴν πενιχρὰν περιβολήν, ἣν συμπληρώνει καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιὰ.

Ὁ εἷς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμηῖμα χαρτίου κατερρακωμένον, κατεσπιλωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνονται ἐξίτηλα τ' ἀποτυπώματα πληθὺς δακτύλων, ἐφ' ὧν διήλθε. Καὶ ὁ ἄλλος, ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτὸν μηρὸν πρὸν μηρὸν, ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ γράμματος. Διότι εἶναι γράμμα, καὶ ὁ φάκελος αὐτοῦ ἐρριμμένος κεῖται πρὸ τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου. Εἶναι γράμμα δι' ἐπιτηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ' ἐπιμελείας, μὲ εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ χάρακος τεθέντος ὑποκάτωθεν, ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ.

Καὶ ἀπευθύνεται, φαίνεται, πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον ὅστις παρετήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὡς προσπαθὼν νὰ μαντεύσῃ διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων,

χωρισμένης από τον υιόν της αυτόν, δν έστειλε, φαίνεται, μακράν εις την μεγάλην πολιτείαν, περι ής όμιλεϊ, εις την 'Αθήνα, εις την πρωτεύουσαν, αναγκασθεϊσα πιθανώς υπό τής δυστυχίας, διά να εύρη πόρον ζωής, και άγνοεϊ έκτοτε τί γίνεται και πονεϊ διά τον χωρισμόν του.

Ό μικρός αναγινώσκει άργά άργά, πιστώς, εύσυνειδήτως, συλλαβιστά, άπομονών τας λέξεις, διαιρών αυτάς μίαν προς μίαν, ώς να ταΐς άποδίδη ύπέροχον έννοιαν. Και ό άλλος άκούει έν σοβαρότητι, συγκινημένος κάπως, παρακολουθών τό βλέμμα του φίλου του φερόμενον επί των γραμμών, διαπορούμενος ίσως καθ' έαυτόν πώς τ' άψυχα αυτά στοιχεία τά κεχαραγμένα διά μελάνης επί του χάρτου να ήμπορούν να τω φέρουν την φωνήν τής μάνας του, να τω φανερώνουν τί σκέπτεται, να τω μεταδώσουν πληρηφορίας, να τω διαβιβάζουν έρωτήσεις, ώς να την έχη έμπροστά του και να την άκούη την ιδίαν.

Πρό τριών μηνών την άφήκεν εκεί κάτω εις την πατρίδα των, την Καλαμάταν, και έφυγε και ήλθεν εις τας 'Αθήνας, πλησίον του θεϊου του 'Αντώνη, διά να τον βάλη εις κανένα μαγαζί ή να τον μάθη καμμίαν τέχνην. Και έκτοτε πλανάται τό παιδίον άνά την πρωτεύουσαν, υπό την προστασίαν μόν του θεϊου του πάντοτε, άλλ' άφειμένον εις τας ιδίας του δυνάμεις, εργαζόμενον όπως ζήση, και άμειβόμενον διά λογαριασμόν του, υπηρέτης εις ένα μαγαζί, εις τό όποϊον τον έβαλε, μικροσκοπικός παλαιστής του άγώνος τής ζωής. Και ιδου όπου ή πτωχή μητέρα του, την όποϊαν ενόμιζεν, όταν έφευγεν, ότι την έχανε διά παντός, ή άπομείνασα εκεί εις τον τόπον των, χήρα με τ' άλλα δυό της μικρά, άποφασίσασα να τό έμπιστευθῆ ώς εις άλλην μητέρα εις την πρωτεύουσαν, εις την 'Αθήνα, ώς την ονομάζει — ιδου όπου του γράφει τώρα — περίεργον! ώς να του όμιλῆ — από την άκραν εκείνην τής Πελοποννήσου, από την Μεσσηνίαν, διά να τον έρωτήση τί κάνει και να μάθη τί γίνεται !...

« Παιδί μου, λέγει ή έπιστολή, παιδί μου, να έχης την εύχή μου, ν' άκοϋς τον μπάρμπα σου τον 'Αντώνη σέ ό,τι και αν σου λέη, σα να είμαι εγώ ή ύδία. Να κάνης την δουλειά σου άξια και τίμια και να γίνης καλός άνθρωπος, και να ιδω και εγώ και τ' άδελφια σου καλό από σένα, μιá και θέλησεν ό Θεός και μās πήρε τον πατέρα σου και μās άφησε στους πέντε δρόμους. Ν' άκοϋς τον άφεντικό σου και να κάνης ό,τι θελήματα σου λείει. Τά λεπτά σου να τά φυλάς και να μην τά σκορπῶς εδω κι εκεί και άμα σου περισσεύουν η να τά δίνης του μπάρμπα

σου νά σοῦ τὰ φυλάξῃ ἢ νά βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστόν ἀπό τοὺς πατριώ-
 τας μας καὶ νά μοῦ τὰ στέλνῃς... Μοῦ εἶπαν πῶς αὐτοῦ εἶναι ἓνα σχο-
 λεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ παιδιὰ, τῶν 'Απόρων, καὶ ἔγραψα καὶ εἰς τὸν μάρ-
 μπα σου νά σέ βάλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νά πηγαίνῃς, γιὰ νά μάθῃς καὶ λίγα
 γράμματα, γιατί σήμερα ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται... ».

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μακρὸν ἐν ἀφελείᾳ, μετὰ πόνου ψυ-
 χῆς, μετὰ κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ πεζότητι τῶν ἐκ-
 φράσεων μητρὸς ποθοῦσης νά ἴδῃ τὸ τέκνον τῆς ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργα-
 σίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ γινόμενον
 ἄνδρα τέλειον καὶ ἀποκαθιστάμενον καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν
 εὐτυχίᾳ. Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων καὶ τὸν
 νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἡ καλὴ ἐπαρχιώτις. Τὸν νουθετεῖ πῶς πρέπει
 νά βαδίζῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαρἀλλάκτως, νομίζεις, ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγήτεϊ,
 ὅταν ἦτο βρέφος καὶ θὰ τοῦ ἐμάνθανε πῶς νά βαδίζῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ
 ἐδάφους τοῦ ταπεινοῦ τῶν οἰκίσκου.

Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει
 ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας του ἀποτυπῶνται ἐκφρασις ἐνδο-
 μύχου ψυχικῆς ἐργασίας, ἣτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν ἐπή-
 ρειαν τοῦ γράμματος, καὶ ἐνίοτε τὸ ὄμμα του πλέει διὰ μιᾶς ὑγρὸν εἰς
 αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου
 τὴν μορφήν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα
 καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται
 ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολὴ :

« Παιδί μου Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἤρθε ἀπ' αὐτοῦ
 καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πῶς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τα-
 κτικά εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ
 ξοδεύεις τὰ λεπτά σου ὅπου τύχη. Ἐγώ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ
 κινεῖται καλὰ νά μὴν τύχη καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νά σέ
 ξέρω γιὰ παιδί μου .. ».

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ εἰδήσις ἣ
 εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμοῦσης νά δοκιμάσῃ τὸν χαρα-
 κτῆρα τοῦ παιδίου ; "Ἄδηνον. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνά-
 γνωσις, ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἐξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ
 συνεχόμενος πλέον :

- Ψέματα, ανακράζει αΐφνης ἐν ὄργῃ, εἶναι ψεύτης !
- Ποιὸς νᾶν' αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
- Τὸν ξέρω κι ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.
- « Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ἀγγελικὴ », ἐπανελάβεν ὁ ἄλλος.
- Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δύο μικροὶ ἀποχωρίζονται...
- Πότε θὰ ῥθης νὰ κάμουμε τὸ γράμμα πού θὰ στείλω ; ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.
- Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.
- Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἴσταται ἀκόμη ἐπὶ μακρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπλωμένον χαρτίον, καί, ἐνῶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :
- Ψεῦτες ! ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μεταξὺ τῶν ὀδόντων του θυμωδῶς. Ψεῦτες !...

Περιοδικὸν « Ἐστία »

M. Μητσάκης

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΦΟΡΕΣΙΑΣ

Ἄ Κώστας ἦτο δώδεκα ἐτῶν παιδί καὶ ἡγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο..., τὸ κολύμβημα.

Ἄ Ω ! Πῶς τὸ ἡγάπα τὸ κολύμβημα !...

Ἡ μεγαλύτερα του εὐτυχία ἦτο νὰ σμίξῃ τὴν θάλασσαν ἀφήνων ὀπίσω του ὑγρὸν αὐλάκι ὡσάν βαρκούλα ἢ νὰ ταλαντεύεται γλυκὰ γλυκὰ ἐπάνω εἰς τὸ γαλαζοπράσινον νερόν. Τοῦ ἤρεσκε νὰ παίξῃ σάν ψάρι μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κύμα, νὰ γλιστρᾷ σάν δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροβούτια, νὰ βλέπῃ θαλά, σάν ἀπὸ μέσα ἀπὸ γυαλί, τὸν βυθὸν κάτω τῆς θαλάσσης μὲ τὰ φύκια του, τὰ ὅποια ἐτραβοῦσε, διὰ νὰ προχωρῇ γρηγορώτερα. Νὰ παίρῃ φόρα, νὰ βουτᾷ μὲ τὸ κεφάλι καὶ νὰ βγαίῃ ἐπάνω ἀναπνέων μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν πνευμόνων του καὶ ἔπειτα νὰ ρίπτῃ τὴν ἄμμον, τὴν ὅποιαν ἔφερεν ἀπὸ κάτω μὲ τὴν φούκταν του.

Ἐπήγαινε βαθιά. Ὅταν ἦτο γαλήνη καὶ ἡ θάλασσα ὁμοιάζε μὲ

καθρέπτην, άλλον κρότον δὲν ἤκουεν ἐκεῖ μέσα εἰς τ' ἀνοικτὰ παρὰ τὸν κρότον τῶν χειρῶν του, μὲ τὰς ὁποίας ἐτάραζε τὴν θάλασσαν. "Όταν ἤσαν κύματα, δὲν ἐφοβεῖτο. Ἡ θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Ἐπροχωροῦσε χωρὶς φόβον κατεπάνω τους καὶ μὲ ἓνα τράβηγμα τῶν χειρῶν, πού τὸν ἐτίναζεν ὑψηλά, τὰ ἐπηδούσε, χωρὶς νὰ σπάσουν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ νὰ σκεπάσῃ ὁ ἀφρὸς τὸ κεφάλι του. Καὶ πότε τὸν ἀνέβαζαν ὑψηλά ὑψηλά, πότε τὸν κατέβαζαν χαμηλά χαμηλά μεταξὺ δύο θαλασσιῶν τοίχων. Ἐκινούντο τὰ κύματα, ἐβούιζαν σὰν ζωντανὰ ὄντα, καὶ, ὅπως τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο σὰν ἄλογα ἀτίθασα, τὰ ὁποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν ράχιν των καὶ τὸν ἀνετίναζαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν, ἀλλ' αὐτὸς μὲ τὰ χέρια του πού τ' ἀνοιγόκλειε διηύθυνε τὰ ἀφρισμένα χαλινάρια των...

Τὴν ἠγάπα πολὺ τὴν θάλασσαν ὁ Κώστας. Τὸν ἐνανούριζε μὲ τὸν ἤσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεε θάρρος μὲ τὸν ρόχθον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾷ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν πού ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί ὠραῖα πού ἐμοσχοβολοῦσαν τὰ φύκια της, πού ὠμοιάζαν σὰν πράσινα κεντήματα!

Μίαν Κυριακὴν ὁ Κώστας εἶχεν ὑπάγει πάλιν εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν. Ἐφυσούσεν ἤσυχος μπάτης. Τί ὠραῖα ἡμέρα διὰ κολύμβημα!

Ὁ Κώστας παρετήρει μὲ ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του:

— Κολύμβη ! κολύμβη ! Τί ἔμορφη. πού εἶναι ἡ θάλασσα ! Ἀκόμη στέκεσαι ;

Ἄλλ' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε :

— Μὴ κολυμβᾶς, Κώστα, μὴ κολυμβᾶς ! Θυμήσου τί ὑπεσχέθης εἰς τὴν μητέρα σου !

Τὴν φωνὴν ταύτην ἐνόμιζεν ὁ Κώστας ὅτι ἤκουεν ἀπὸ τὴν καινούργιαν τοῦ φορεσιᾶν, τὴν ὁποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Ἀλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ὠραῖα φορεσιά ἦτο ἐκείνη ! Κάτασπρη, λινή. Τὴν εἶχε ράψει ἡ μητέρα του μὲ τὰ χέρια της καὶ εἶχε βάλει ἐπάνω της ὅλην τὴν καλαισθησίαν της καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην, πού εἶχε διὰ τὸν υἱὸν της.

Μὲ τί καμάρι τὴν εἶχε φορέσει ὁ Κώστας ! Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἔκαμνε ἐπίσκεψιν εἰς τὴν μάμμην του. Ἐπειτα ἐπῆγεν εἰς τὰς θεῖας του.. Ἐπειτα εἰς ὅλους τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς μακρινούς ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι ἠπόρησαν διὰ τὴν ἔκτακτον ἐκείνην τιμὴν. Καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα,

εΐτε γεροντικά εΐτε νεανικά εΐτε παιδικά, μίαν φωνήν ήκουε : « Τί ώραία φορεσιά ! ».

Πώς ήτο λοιπόν δυνατόν νά τήν άποχωρισθή, νά τήν άφήση έξω εις τήν άκρογιαλιάν, επάνω εις τά χαλίκια, νά έμπιστευθή τήν φύλαξίν της εις άλλα παιδιά, και αυτός νά όλογυρνά μέσα εις τήν θάλασσαν γυμνός ;

— “Οχι ! ειπε. Δέν θά κολυμβήσω.

Και έπειδή ειχε θέλησιν και δέν μετέβαλλε τās άποφάσεις του, δέν παρετήρει με ζήλειαν έν παιδίον, τó όποϊον έκολύμβα εκείνην τήν στιγμήν εκεϊ πλησίον. Εύρήκε μόνον τά πιό καθαρά πετραδάκια τής άκρογιαλιάς, εκάθισεν εκεϊ με προσοχήν και έκνιτταζε τά πλοΐα, πού ήσαν άραγμένα μακράν, και τās λέμβους, πού ήσαν δεμένα από πίσω των.

Τί έσκέπτετο ό Κώστας ; Και αυτός δέν τó ήξευρε. “Αφηνε τās σκέψεις του έλευθέρως νά περιφέρονται επάνω εις τήν θάλασσαν, έως τ’ άντικρινά βουνά, τά όποΐα ήταν ήτο όμίχλη, εφαινοντο τόσον μακράν και τώρα, έπειδή ήτο αίθριος ό καιρός, εφαινοντο ως νά έκινήθησαν από τήν θέσιν των και νά έπλησίασαν.

“Εξαφνα, όμως, ό Κώστας άκούει φωνάς πλησίον του, ό νοΐς του έπιστρέφει γρήγορα από τó μακρινόν ταξιδιόν του εις τήν παραλιάν.

— ‘Ο ‘Αντώνης τής Μήτραϊνας πνίγεται ! Πάει ! Χάνεται !

“Εκεϊ, εμπρός του, αρκετά βαθιά ό Κώστας, βλέπει δυό χέρια πού κτυποΐν δυνατά τήν θάλασσαν, άκούει μουγκρητά και βλέπει ένα κεφάλι νά βουλιάζει, νά χάνεται κάτω από τó νερόν. “Ητο τó παιδίον, τó όποϊον έκολύμβα, ένω ό Κώστας εκάθητο εις τήν άκρογιαλιάν. Τό δυστυχές ειχε προχωρήσει βαθιά, και, έπειδή δέν ήξευρε νά κολυμβά καλά, απέκαμεν εις τόν δρόμον και επάλαιε με τά κύματα. Μερικά παιδιά τó ειχον ίδει και έβαλαν τīs φωνές.

“Ο Κώστας τινάζεται τότε επάνω. Παρατηρεϊ τριγύρο, αλλά κανέν άλλο παιδίον δέν είναι εις τήν θάλασσαν. Καμμιά βάρκα δέν περνά.

Μετ’ όλιγον φαίνεται πάλιν ή κεφαλή, άκούονται τά μουγκρητά και τά δυό χέρια κτυποΐν με άπελπισίαν τήν θάλασσαν, ως νά θέλουν νά κρατηθούν εις τήν ζωήν από τó νερόν. Αυτό, όμως, δέν πιάνεται. Δέν κρατεΐται. Και τó παιδί βουλιάζει...

Αί φωναί ειχον άκουσθή μακρύτερα. Πέραν δυό ναΐται σπρώχνουν πρós τήν θάλασσαν μίαν βάρκαν τραβηγμένην έξω εις τήν άκρογιαλιάν, και εις άλλος τρέχει νά πάρη τά κουπιά από ένα μαγαζί. “Αλλά θά

προφθάσουν ; Ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν ἀκούονται σπαρακτικαὶ φωναὶ :

— Πνίγεται ! Πνίγεται ! Πάει, χάθηκε !

Ἡ καρδιά τοῦ Κώστα κτυπᾷ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα. Τὸ γνωρίζει. Μίαν φοράν ἀκόμη θ' ἀναβῆ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου, καὶ ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω μὲ μᾶτια δάανοικτα, μὲ στόμα ἀνοικτό, χωρὶς ψυχὴν.

Ὁ Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾷ βιαστικὰ τὸ σακκάκι του, τὸ πετᾷ χωρὶς νὰ ἰδῆ ποῦ πέφτει, καὶ ὁρμᾷ εἰς τὴν θάλασσαν. Κολυμβᾷ μὲ γρηγοράδα. Σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε νοιάθει ἂν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα ποῦ φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον ἐμαζεύθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰν, ἐμβάλλει ὀξεῖαν κραυγὴν. "Ὅλοι φοβοῦνται μήπως ἀντὶ ἐνὸς παιδίου πνιγοῦν δύο. Καὶ παρατηροῦν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν τί θὰ γίνῃ.

Ὁ Κώστας εἶχε πλησιάζει τῶρα. "Ὀλην τὴν προσοχὴν του εἶχεν εἰς τὸ κεφάλι, τὸ ὁποῖον θ' ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φοράν, καὶ μόλις τὸ εἶδε, τὸ ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιά μὲ ἔλην του τὴν δύναμιν καὶ τὸ κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Εἶχεν ἀναγνώσει ἄλλοτε πῶς πρέπει νὰ καταπιανῶμεθα, διὰ νὰ σώσωμεν ἕνα ποῦ πνίγεται. Ἐπρόσεχε λοιπὸν νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ τὸ παιδί ποῦ ἐπαράδερνε καὶ νὰ σύρῃ καὶ ἐκεῖνον μαζί του εἰς τὸν βυθὸν διὰ παντός. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα τὸ σπρώχνει πρὸς τὴν ἀκρογιαλιὰν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾷ. Φθάνουν μετ' ὀλίγον εἰς τὰ ρηχά. Πατεῖ μὲ τὰ πόδια του καὶ σύρει μὲ τὰ δύο του χέρια τὸ παιδί ἕως τὴν ἀκρογιαλιὰν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

"Ὅλοι ἐτριγύριζαν τὸ παιδί καὶ ἔσκυβαν μὲ καρδιοχτύπι ἀπ' ἐπάνω του. Ἦτο ἄρα γε ζωντανὸν ἀκόμη ἢ εἶχεν ἀποθάνει ; Θὰ τὸ προφθάσουν ; Τὸ ἔβαλαν μπρούμυτα, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, διὰ νὰ βγάλῃ τὴν θάλασσαν ποῦ εἶχε καταπίει. Ἦτο κατάχλωμον ὡς νεκρόν. Ἐφθασε μετ' ὀλίγον ἡ χήρα ἢ μητέρα του μὲ λυμένα μαλλιά καὶ ἤρχισε νὰ κτυπιέται καὶ νὰ δέρνεται. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥραν ἐνοιωσαν μίαν ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστά μᾶτια ἀδύνατον ἀναπνοὴν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστά μᾶτια ἤνοιξαν καὶ ἀντίκρισαν τὰ μᾶτια τῆς μητέρας, ποῦ τὸ ἐκράτει εἰς τὴν ἀγκαλιά τῆς.

Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτήρα.

Ἄλλὰ ματαίως τὸν ἐζητοῦσαν τριγῦρο των. Ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἐκεῖ. Ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον

σῶμα, εἶχεν ἀποσυρθῆ παράμερα. Ἦτο τόσον κουρασμένος !... Τοῦ ἐφάνετο ὅτι θά λιγοθυμοῦσε. Τὰ αὐτιά του ἐβούιζαν καὶ ὄλα γυρνοῦσαν ὀλόγυρά του. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ σταθῆ εἰς τὰ πόδια του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ ἐτράβηξε πρὸς τὸ σπίτι του.

Δὲν ἐπῆγεν ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ὅπου ἦσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα. Ἐχώθηκεν εἰς κάτι στενοὺς παράμερους δρομίσκους. Ἡ φορεσιά του, ἡ ὀλοκαίνουργη λινὴ φορεσιά του, ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του τσαλακωμένον καὶ λερωμένον, τὸ γιλέκο καὶ τὸ πανταλόνι κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἔσταζαν θάλασσαν !

“Ὅταν ἐπερνοῦσεν, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκυταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ τοῦ εἶπουν :

— Τὸ κακόπαιδον! Ἐπαίξε καὶ ἔπεσε στῆ θάλασσα. Κρῖμα στὰ ὄμορφα καινούργια ροῦχα.

Ὁ Κώστας ἤμποροῦσε νὰ εἶπῃ εἰς αὐτάς :

— Δὲν ἐπαίξα, ἐγλύτωσα μίαν ζωὴν !

Ἄλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τί τὸν ἐνοίαζε ; Ἄς ἔλεγαν ὅτι ἤθελαν.

Ἀνέβη μὲ καρδιοχτύπι τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θά ἔλεγεν ἡ μητέρα του, ὅταν θά τὸν ἔβλεπεν εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ; Καὶ ἀλήθεια, ἐκπληξίς, λύπη καὶ θυμὸς ἐζωγραφίσθησαν μονομιᾶς εἰς τὸ πρόσωπόν της, ὅταν τὸν εἶδεν ἔτσι ἐμπρὸς της. Παρ’ ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη της. Ἄλλ’ ὁ Κώστας, ὠχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἐξάντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῆ.

Τότε ἤνοιξεν ἐκεῖνη τὴν ἀγκάλην της καὶ ὥρμησεν ὁ Κώστας καὶ ἡ μητέρα του τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἂν ἐπνιγόσουν καὶ σύ, παιδί μου ; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, θωπευτικά, ὡς ν’ ἀνατριχίαζε ἀκόμη ἡ μητρικὴ της καρδιά ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποῦ ἤγγισε τὸ παιδί της. Ἄλλ’ ὁ Κώστας ἠσθάνετο ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτὸν.

Ὁ πατέρας τοῦ Κώστα ἦτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἦλθε βιαστικά εἰς τὸ σπίτι. “Ὅταν εἶδε τὸν Κώσταν, τὸν ἐσηκώσεν ὑψηλὰ καὶ τὸν ἐφίλησε, καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἓνα δάκρυ αὐτός, ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν ἐδάκρυε.

Αὐτὰ φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λιγὴν φορεσιάν, τὴν ὁποίαν μὲ στοργὴν φυλάττει ἀπὸ τότε. Βλέπων αὐτὴν, ξαναβλέπει ἐμπρὸς του μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ δάκρυ τοῦ πατέρα του. Ἀσφαλῶς ἡ φορεσιὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ὠραιότερα, ἀπὸ ὅλας, ὅσας ἐφόρεσεν ἕως τώρα !

Ἄρ. Κουρτίδης

Η ΣΤΑΦΙΔΑ ΤΟΥ ΓΕΙΤΟΝΑ

Γείτονά του δὲν ἄφηνε ἀπεῖραχτον ὁ Ἀντώνης ὁ Κατσιβούλης. Ὅλο καὶ φιλονικοῦσε γιὰ τὰ σύνορα τῆς σταφίδας του. Ἄν δὲν παράβλεπαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς παίρνη κάθε χρόνο καὶ κάμποσο τόπο, ἔπρεπε νὰ περιμένουν δικαστήρια καὶ κάθε εἶδος ἀναποδιά. Μὰ περισσότερο εἶχε στενοχωρήσει τὸ Γιώργη τὸ Χριστοδουλιᾶ. Ἐνα χαντάκι χῶριζε τὶς σταφίδες τους, τ' ἄλωνια τους καὶ τὰ σπίτια τους.

Κάποιον Αὐγούστον ὁ Κατσιβούλης κι ὁ Χριστοδουλιᾶς εἶχαν μαζέψει στὴν ἀποθήκη τὸ πρῶτο χέρι. Μὰ ἡ περισσότερη σταφίδα ἦταν στ' ἄλωνια.

Ἐνα μαυραδάκι φάνηκε στὸν οὐρανό. Ὁ Κατσιβούλης μὲ τὴν γυναῖκα του καὶ τὴ μεγαλύτερή του κόρη ἔλειπαν στὴν πόλι. Τὴ σταφίδα τὴν πρόσεχε τὸ μικρό τους ἀγόρι, ὁ Νάσος, ὡς δέκα χρονῶν. Τὸν εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ γιὰ τὰ μάτια, γιὰτὶ κι ἀφύλαχτη νὰ ἦταν, κανεὶς δὲν τὴν πείραζε.

— Δὲν μ' ἀρέσει τὸ σημάδι, εἶπε στοὺς δικούς του ὁ Χριστοδουλιᾶς. Γρήγορα νὰ μαζέψουμε τὴ μαυρομάτα, νὰ μὴν ἔχουμε τὰ ἴδια τὰ περσινά.

Πέρσι ἔτυχε κι αὐτὸς νὰ λείπη. Ἦταν ἡ γυναῖκα του, μὰ σὲ μιὰ δυνατὴ κι ἐξαφνη μπόρα πού ἤρθε, λίγη σταφίδα πρόφτασε νὰ μαζέψη. Ὁ Κατσιβούλης μπορούσε νὰ βοηθήσῃ, μὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἀπάνω ἀπὸ τὸν ἐξώστη καθόταν καὶ ἐβλεπε μὲ χαρὰ πῶς ἔπιρνε τὸ νερὸ τὴν ξένη σταφίδα.

Τώρα ὁ Χριστοδουλιᾶς μὲ τοὺς δικούς του δούλευαν γρήγορα καὶ εἶχαν μαζεμένη τὴν περισσότερη σταφίδα. Ἀρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτες ἀραιὲς σταλαματιές. Ὁ Νάσος τοῦ Κατσιβούλη ἔβλε τὶς φωνές. Καταλάβαινε τὸ κακὸ πού τοὺς εὔρισκε, μὰ καταλάβαινε καὶ τὴν ἀδυναμία του.

—“Ε, θά κλάψης και σύ, ὅπως κλάψαμε και μεῖς πέρσι, εἶπε τὸ ἀγόρι τοῦ Χριστοδουλιᾶ.

— Κάνε τὴ δουλειά σου και τέτοια λόγια δὲ μ’ ἀρέσουν. Τ’ ἀκούς ;... Νὰ μὴ σ’ ἀκούσω νὰ τὸ ξαναπῆς ! εἶπε αὐστηρὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Δὲν ἤθελε τὸ κακὸ κανενός, μὰ και δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ μαζέψῃ τὴ σταφίδα τοῦ Κατσιβούλη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε !...

“Ἐπειτα, ὅμως, συλλογίστηκε : « Καὶ τί φταίει τὸ μικρὸ νὰ πεινᾷ ὅλο τὸ χρόνο ; Κι ἔπειτα ἔχει νὰ παντρέψῃ και τὴν κόρη του και τὴν προῖκα θὰ τὴν δώσῃ ἀπὸ τούτῃ τὴ σταφίδα... Ὅθι εἰπῆς, κι ἐγὼ φτωχὸς ἤμουν κι εἶχα νὰ παντρέψω, κι ἐγὼ εἶχα μικρὰ και πείνασαν. Τὰ σκέφτηκε ἐκεῖνος ; Γιατί νὰ μὲ σκοτίζουν ἐμένα τώρα ; ».

Ἡ σταφίδα του στὸ μεταξὺ ἦταν ἀσφαλισμένη. Τώρα μποροῦσε νὰ πάῃ σπιτάκι του. Δυνατὸς ἀέρας σήκωσε σύννεφο τὴ σκόνῃ, κι ὕστερα οἱ σταλαματιᾶς ἄρχισαν νὰ πέφτουν πιὸ πυκνά. Μιὰ ἀστραπὴ θάμπωσε τὰ μάτια τους κι ἀκολούθησε βροντὴ ποὺ ἔσεισε τὴ γῆ.

— Κρῖμα νὰ χαθῆ ἡ μαυρομάτα ! συλλογίστηκε.

Πέρασαν ἀπὸ τὸ νοῦ τὰ ἔξοδα και τὰ βάσανα ποὺ περνοῦν, ὥσπου ν’ ἀποθηκιάσουν τὴ σταφίδα και νὰ τὴν πουλήσουν. Κλάδεμα, σκάψιμο, ξανασκάψιμο, βλαστολόγημα, κοφολόγημα, χαράκωμα θειάφισμα και ράντισμα μὲ γαλαζόπετρα. “Ἐπειτα τὸ καρδιοχτύπι νὰ τρυγηθῆ ἡ σταφίδα, ν’ ἀπλωθῆ στὸ ἄλώνι, νὰ ξεραθῆ, νὰ μαζευτῆ, νὰ τὴν βάλουν στὰ σακιά και... νὰ ῥθῃ κι ὁ ἔμπορος.

— ‘Αμαρτία νὰ χαθῆ ἡ μαυρομάτα ! εἶπε πάλιν ὁ Χριστοδουλιᾶς.

Στάθηκεν ἔπειτα γιὰ μιὰ στιγμὴ συλλογισμένος κι ἔπειτα φώναξεν :

— ‘Εμπρός, παιδιὰ, ἐλάτε νὰ μαζέψουμε και τοῦ γείτονα τὴ σταφίδα.

Κάτι θέλησαν νὰ μουρμουρίσουν μερικοί, μὰ μὲ μιὰ ματιὰ ὁ Χριστοδουλιᾶς τοὺς ἔδωσε νὰ καταλάβουν πὼς ἔπρεπε νὰ τρέξουν, σὰ νὰ ἦταν δική τους και καλύτερα ἀκόμη. Δὲ δίστασαν περισσότερο, και ὅλοι ρίχτηκαν πρόθυμα στὴ δουλειά.

Τὴν ὥρα ποὺ πλάκωσεν ἡ δυνατὴ βροχὴ κι αὐλάκωναν τὸν οὐρανὸ οἱ ἀστραπὲς και ξεκούφαιναν οἱ βροντές, δὲν ἦταν οὔτε ἐπιρὶ σταφίδα στ’ ἄλώνια. Τὴν ἴδια ὥρα φάνηκε ἀπάνω στὸ ἔλογο του τρεχάτος ὁ Κατσιβούλης. “Ἐσταζαν κι οἱ δυὸ ἀπὸ τὸ νερὸ και τὸν ἰδρῶτα. Καθὼς εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ ἄλώνι ἄδειο, ἔβαλε τὶς φωνές. “Ὅταν πλησίασε και εἶδε τὸ Χριστοδουλιᾶ, τοῦ κόπηκεν ἡ ἀναπνοή.

— ‘Ἐσὺ νὰ μοῦ κάμῃς αὐτὸ τὸ καλὸ !

— Γιατί ὄχι; Γείτονες εἴμαστε, εἶπε μὲ γέλιο ὁ Χριστοδουλιᾶς. Πρῶτα θὰ δῆ κανεῖς τὸ γείτονά του κι ὕστερα τὸν ἤλιο.

Ὁ Ἄντωνης ὁ Κατσιβούλης εἶχεν ἀπομείνει ἄφωνος, σὰν ἀποσβολωμένος. Αἰσθανόταν δυὸ πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα. Αἰσθανόταν καὶ εὐγνωμοσύνη καὶ ντροπὴ! Εὐγνωμοσύνη γιὰ τὸ γείτονά του καὶ ντροπὴ γιὰ τὸν ἑαυτό του!

Νώντας Ἐλατος

Ο ΦΟΙΝΙΞ

Τὸν εἶδον τὸ πρῶτον ἀνάγλυφον ἐπὶ χαλκοῦ, ὅταν, ἑπταετῆς μόλις, ἀπεθαύμαζον ὑπερμεγέθη δεκάρα.

Εἶχεν ἀπλωμένας τὰς πτέρυγας τὸ πτηνόν, καθήμενον ἐπὶ δέσμης ξύλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα γλῶσσαι πυρῶς περιέβαλλον τὸ σῶμα του. Τὸ πτηνὸν ἀτάραχον, μὲ λαιμὸν τεταμένον ἀνέβλεπε πρὸς ἀκτινοβόλον σταυρὸν, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του.

Δὲν ἐγνώριζον οὔτε τί ἦτο τὸ νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν ἀνά χεῖρας, οὔτε ποῖον ἦτο ἐκεῖνο τὸ πτηνὸν οὔτε καὶ ἡδυνάμην νὰ ἀναγνώσω ἀκόμη τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα τὸ περιέβαλλον κύκλῳ καὶ τὰ ὁποῖα ἐσημείωναν ἓνα ἠγιασμένον ὄνομα, « Ἰ ω ἄ ν ν η ς Κ α π ο δ ῖ σ τ ρ ι α ς, Κ υ β ε ρ ν ῆ τ η ς τ ῆ ς Ἐ λ λ ἄ δ ο ς », ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὁσάκις ἀναπολήσω, ἡ ψυχὴ μου κάμπτεται εἰς γονυκλισίαν.

Θὰ μὲ ἐρωτήσετε τί εἶναι τὸ πτηνὸν αὐτό; Εἶναι μόνον βέβαιοι περὶ αὐτοῦ, ἐπι ἀνάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν γαμφωνύχων καὶ τὸ γένος τῶν αετῶν. Ἄλλ' οὐδὲν ζωολογικὸν μουσεῖον τὸν φιλοξενεῖ, καὶ φοβοῦμαι ὅτι δυσκόλως θὰ ἀνεύρετε τῆς ὑπάρξεώς του μάρτυρας αὐτόπτας.

Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν θέλουν ζῶντα ἡμίσειαν χιλιετηρίδα. Ἄλλοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ιστορικοί, Ἕλληνες καὶ ξένοι διάσημοι, λέγουν:

« Αἱ Ἰνδίαί καὶ ἡ Αἰθιοπία γεννοῦν τὰ ὠραιότερα πτηνά. Τὸ περιφημότερον πάντων εἶναι ὁ φοῖνιξ, ἐὰν τὰ περὶ ὑπάρξεώς του δὲν ἀποτελοῦν μῦθον. Ζῆ εἰς καὶ μόνος φοῖνιξ καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, ἐλίγῳ δὲ τὸν εἶδαν.

» Ἐχει, λέγουν, μέγεθος αετοῦ, γῦρο δὲ εἰς τὸν λαιμὸν πτέρωμα λάμπον ὡς χρυσός· τὸ ἄλλο σῶμα ἔχει πτέρωμα πορφυροῦν, ἢ οὐρὰ εἶναι

κυανή με παρένθετα ροδόχροα πτερά, επί δε τῆς κεφαλῆς ἔχει λοφίον.

» Λέγουν ὅτι οὐδεὶς εἶδε ποτε τοῦτο νὰ τρώγῃ.

» Ὁ φοῖνιξ ζῆ εἰς τὴν Ἀραβίαν 509 ἔτη.

» Ὅταν γηράσῃ ὁ φοῖνιξ κατασκευάζει φωλεὰν ἀπὸ κλάδους κασιὰς καὶ ἀπὸ ἄλλους εὐώδεις κλάδους· ἔπειτα γεμίζει τὴν φωλεὰν αὐτὴν ἀπὸ ἀρώματα, θέτει πῦρ καὶ θνήσκει καιόμενος ἐπ' αὐτῆς.

» Ἀπὸ τὴν τέφραν καὶ τὰ ὕστᾱ του γεννᾶται κατ' ἀρχὰς σκώληξ, ὁ ὁποῖος μεταμορφοῦται εἰς φοῖνικα.

» Τὸ πρῶτον καθῆκον τοῦ νέου φοῖνικος εἶναι ν' ἀποδώσῃ ἐπικηδείους τιμὰς εἰς τὰ λείψανα τῆς πρώην αὐτοῦ ὑπάρξεως καὶ νὰ φέρῃ ταῦτα μεθ' ὀλοκλήρου τῆς φωλεᾶς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡλίου ἐπὶ βωμοῦ ».

Ἐπειδὴ εἶναι τοιαύτη ἡ ποιητικωτάτη περὶ τοῦ πτηνοῦ παράδοσις, ὁ Χριστιανισμός, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς δόγμα τὴν ἀθανασίαν, τὴν νίκην τοῦ θανάτου, τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀτελεύτητον αὐθυπαρξίαν τῆς ψυχῆς, δὲν ἠδύνατο νὰ εὔρῃ οὐδὲν τὸ ποιητικώτερον καὶ παραστατικώτερον σύμβολον ἀπὸ τὸν φοῖνικα.

Διὰ τοῦτο ἀπαντῶμεν ἐπὶ τῶν τάφων τῶν πρώτων χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνάγλυφον τὸν φοῖνικα, ὡς σύμβολον ἀναστάσεως εἰς νέαν ζωὴν. Καὶ τοιοῦτον σύμβολον θεωροῦν αὐτὸ οἱ Χριστιανοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ Χριστιανικοὶ συγγραφεῖς (Κλήμης, Ὁριγένης, Ναζιανζηνός).

Καὶ ἤδη, ὅταν ἡ Ἑλλὰς σχίζουσα τὰ ἐντάφια σάβανα ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπὶ τόσους αἰῶνας κατέκειτο, ὅταν ἀληθῶς ἐκ τῆς τέφρας τῆς ἐγεννήθη κατὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἐλευθερία,

σὰν τὴ σπίθα κρυμμένη σὴ στάχτη,

ποῖον παραστατικώτερον, ποῖον ποιητικώτερον σύμβολον ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ ὡς αἰώνιον αὐτοῦ ἔμβλημα τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστὰν Ἑλληνικὸν Ἔθνος, παρὰ τὸν φοῖνικα, τὸν ὁποῖον ὁ πατὴρ τοῦ Ἔθνους καὶ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ὁ ὁποῖος ἐπίστευεν ἀδιασείστως καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ θεμελιώσεως ἀληθοῦς ἑλληνικοῦ μέλλοντος, ἔταξεν ἔμβλημα αὐτοῦ ;

Ἡδύνατο ἐπιτυχέστερον νὰ συμβολίσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος ὁ μέγας τοῦ Ἔθνους πολίτης ;

ΑΕΤΟΣ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰτὸ τὸν ἔκλεισαν μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.
 Κι ὁ κόκκορας τὸν ρώτησε : « Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
 ποὺ τὰ ἄρχεις ὅλα τώρα ;
 Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του, καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
 καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς, ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
 μέσ' στὰ καλά καθούμενα νὰ φᾶς κανένα βέλος.
 Για πές μου τί σοῦ λείπει
 κι ὅλο σὲ δέρνει ἡ λύπη
 καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς ; ».
 Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε : « Σὰν κόκκορας μιλάς ».

« Μῦθοι »

Ἄλ. Φωτιάδης

Ο ΑΝΑΠΟΔΙΑΣΜΕΝΟΣ

Τὴν κοινὴν περιέργειαν εἶχε διαγεῖρει τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἢ γιὰ Σπύραινα. Τούλάχιστον δωδεκάκις ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἶχεν ἐμφανισθῆ ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὁ λιμὴν τῆς νήσου καὶ τὸ μακρινὸν πέλαγος.

— Τί νὰ ἔπαθεν ἄρά γε ; ἔλεγον αἱ γειτόνισσαι.

— « Οὔτε καράβια στὸ γιאלὸ οὔτε πουλιὰ στὸν κάμπο ! », ἐμουρμούριζεν ἡ γραῖα καὶ ἐπέστρεφε περίλυπος, ἐνῶ ὁ βορρᾶς ἐφύσα μανιώδης.

Ἐπνεεν ἤδη ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα. Εἰς τὰ βουνὰ ἐλεύκαζον αἱ χιόνες καὶ ὁ βορρᾶς ἐμαίνετο εἰς τὸ πέλαγος. Οὐδὲν ἰστίον εἰς τὸν ἔρημον πόντον. Τὰ πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀποκλεισμένα εἰς τοὺς λιμένας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀλιεῖς ἀπελπισθέντες πλέον ἔθεσαν ἐντὸς σάκκων τὰ δίχτυα, ἔσυραν εἰς τὴν ἀκτὴν τὰ πλοιαρία των καὶ καθήμενοὶ εἰς τὰ καφενεῖα τῆς παραλίας ἐρρόφων λαιμάργως τὸν ἀργιλέν των.

Ἦτο πλέον δειλινόν. « Ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ χοιρινὸν διὰ τὴν αὐριανὴν ἑορτὴν καὶ ὅσα ἄλλα τρόφιμα ἀπῆται ἡ ἡμέρα. Καὶ ἡ γριά Σπύραινα ἐθεάθη καὶ πάλιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου. Ἐστρέφετο νὰ ἀπέλθῃ, ὅτε τὴν ἐσταμάτησε νεαρὸς ναύτης κατέρχόμενος εἰς τὴν ἀγοράν :

— Τὸν Γεωργάκη περιμένεις, θειὰ Σπύραινα ; Μὲ ποιὸ καράβι ταξίδεψε ;

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ, παιδάκι μου. Τὸν περιμένομεν ἀπὸ τῆ Σαλονίκη. Πῆγαν ἀλάτι ἀπὸ τὶς Φώκιες.

— Μὲ τὸν καπετὰν Κωνσταντῆ; λέγει ὁ ναύτης καὶ ἤρξατο γελῶν. Μὲ τὸν Ἀναποδιασμένο; Καὶ κάθεται καὶ τὸν καρτερεῖς, θειά Σπύρινα; Θὰ τὸν θύμωσαν οἱ ναῦτες, καὶ θὰ τὸν πείραξεν ὁ Γεωργάκης, σὰν ἀστεῖος πού εἶναι, καὶ θὰ τὸ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο. Ξέρεις τί ἀναποδιασμένος πού εἶναι; Καλὰ Χριστοῦγεννα! προσέθηκεν ὁ γαύτης καὶ κατῆλθε πρὸς τὴν ἀγοράν.

Ἡ γραῖα ἔμεινε ἀφωνος, προσπαθοῦσα νὰ ἐμποδίσῃ δυὸ μεγάλα δάκρυα, τὰ ὅποια ἔλαμψαν εἰς τὰ μάτια τῆς ὡσὰν διαμάντια.

Κάτι ἤξερεν ἡ γραῖα· κάτι εἶχεν ἀκούσει περὶ τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ καὶ ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὴν μητρικὴν τῆς καρδίαν ἀόριστοι φόβοι. Καὶ ἐνῶ προηγουμένως εἶχεν ἀποφασίσει νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ κρεοπωλείου καὶ νὰ προμηθευθῇ ὀλίγον χοιρινόν, τῶρα τόσον ἐλυπήθη, ὥστε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μὲ κενὰς τὰς χεῖράς.

— Ἀκοῦς νὰ πάγῃ μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον!

Δὲν εἶναι παρᾶξενον ἐπάνω εἰς τὸ γλέντι του νὰ ἔσπασε τὸ παλιοκάικο.

Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, τὸν ὁποῖον οἱ ἀστεῖοι καὶ εἴρωνες νησιῶται ἀπεκάλουσαν ἀναποδιασμένον, ἦτο πλοίαρχος ἐξήκοντα πέντε περίπου ἐτῶν. Ξηρὸς καὶ αὐστηρὸς, διεκρίθη πάντοτε διὰ τὴν φιλεργίαν του καὶ τὴν ναυτικὴν του ἱκανότητα. Πρῶτος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ ἐπιδείξῃ πλοῖον τῆς πατρίδος του, τὴν « Εὐαγγελίστριαν », εἰς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης· ἠδύνατο νὰ μαντεύῃ ὅλας τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ. Ἦτο εἰς ἄκρον οἰκονόμος καὶ τὸ ὄνειρόν του ἦτο ν' ἀποκτήσῃ μέγαν βρῖκιον. Καὶ τὸ κατώρθωσε.

Μὲ ποῖαν χαρὰν κατέπλευσε διὰ πρώτην φορὰν μὲ τὸ βρῖκιον ἐκ τοῦ Δουνάβεως εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου! Ὅταν ἀπεβιβάζετο διὰ τῆς λέμβου εἰς τὸ λιμεναρχεῖον, οἱ ναῦται ἐκωπηλάτουσαν καὶ αὐτὸς ἐκαμάρωνεν εἰς τὴν πρύμνην.

Ἄλλ' εἶχε μίαν μεγάλην ἰδιοτροπίαν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς. Δὲν ἐδέχετο ποτὲ ὀδηγίας καὶ παρατηρήσεις ἐκ μέρους τῶν ναυτῶν του διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πλοίου. Ὅσάκις δὲ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἰδιοτροπίαν του αὐτὴν ἤθελον νὰ ὀδηγήσωσι τὸν καπετὰν Κωνσταντῆν, οὗτος ἔπραττεν ὅλας τὸ ἐναντίον, ἔστω καὶ μὲ βλάβην τοῦ πλοίου του.

Τρίς εἶχε προσαρᾶξει τὴν « Εὐαγγελίστριαν » ἐπὶ βράχων, διότι κατὰ τὸν πλοῦν τῷ ὑπεδείχθη παρὰ ναύτου νὰ προσέξῃ, ἐπειδὴ ἐκεῖ κάπου ἦτο ὕφαλος ἄγνωστος τάχα εἰς αὐτόν. Καὶ ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς τὴν ἐγνώριζεν. Ἦξερεν, ὡς ἔλεγε, « νὰ περάσῃ ὅλες τὶς ξέρες μὲ κλειστά μάτια »· ἀλλὰ τοῦ ἤρχετο ἄσχημα « νὰ τὸν δασκαλεύουν τὰ παιδιὰ του ».

« Ὅταν τῷ ὑπεδείχθη ποτὲ γνωστὴ εἰς αὐτὸν ὕφαλος :

— Σὺ θὰ μὲ μάθῃς, ἀγράμματε ; εἶπεν ὁ Κωνσταντῆς θυμωμένος. Καὶ ἐνῶ ἦτο ἔτοιμος μὲ δεξιωτάτην κίνησιν νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν καὶ νὰ παρακάμψῃ τὴν ὕφαλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀδηγεῖται, ἐξηκολούθησε νὰ πλῆῃ κατ' εὐθείαν καὶ ἰδοῦ :

Κράφφ ! ἔτριξεν ἡ « Εὐαγγελίστρια » ἐπὶ τῆς ὕφαλου.

Εὐτυχῶς καὶ τὰς τρεῖς φορές οὐδὲν ἔπαθε τὸ ξύλινον σῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξεθύμαινε πάντοτε ἡ παράδοξος ἰδιοτροπία τοῦ καπετὰν Κωνσταντῆ.

Ἡ γριὰ Σπύραϊνα, ἴσως ἀπὸ τὸν γεννηθέντα ἐν αὐτῇ φόβον, ἀπέκαμε περὶ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ δὲν ἐφάνη πλέον εἰς τὸν βράχον. Ἦτο καὶ τόσοσ δριμύ τὸ ψῦχος... Μίαν στιγμὴν ἠκούσθη μία γειτόνισσα εἰς τὴν θύραν :

— Τὰ συχαρίκια. Ἦλθ' ὁ Γεωργάκης.

— Ἦλθε, παιδί μου ;

Τοῦτο μόνον εἶπεν ἡ γραῖα καὶ ἐξῆλθε τρέχουσα πρὸς τὴν παραλίαν. Ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς συνήθιζε πάντοτε τὰ Χριστούγεννα νὰ τὰ ἐορτάζῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ποιμὴν τις ἀπὸ πρῶιας ἰδὼν πλοῖον κατερχόμενον ἐκ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὴν γραῖαν, ἣτις ὡς εἶδομεν, τσάκις παρετῆρει τὸ πέλαγος ἀπὸ τῷ βράχου.

Καὶ ἀληθῶς περὶ τὴν ἐσπέραν ἐφάνη ἡ « Εὐαγγελίστρια » κάμπουσα τὴν πρὸ τοῦ λιμένος ξηρὰν νησίδα καὶ προσπαθοῦσα διὰ λοξοδρομιῶν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτόν, διότι τὴν ὥραν ἐκείνην ἔπνεεν ὀξύτατος βορειοανατολικὸς ἄνεμος. Ἀλλὰ πολὺ ἐδυσκολεῦετο νὰ προσεγγίσῃ τὸν λιμένα.

Ὁ Κωνσταντῆς ἐπεριποιεῖτο πολὺ τὸ πλοῖον του. Ἦγάπα πολὺ τὸ μαῦρο χρῶμα καὶ ἔστिल्βε κατάμαυρη ἡ « Εὐαγγελίστρια ». Εἶχε συνηθίσει, ὅταν ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, νὰ ὑψώνῃ πλὴν τῆς μεγάλης σημαίας τοῦ πλοίου του καὶ ὅλα τὰ ποικιλόχρωμα ἐκεῖνα σήματα τὰ « σε-

νιάλα » λεγόμενα, τὰ χρησιμεύοντα διὰ τὴν ἐν τῷ πελάγει συνεννόησιν.

— Θέλω νὰ μὲ καταλαβαίνουν, σὰν ἔρχωμαι, ἔλεγεν ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς.

Οἱ κάτοικοι εὐκόλως ἀνεγνώρισαν τὴν « Εὐαγγελίστρια ». Συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἠὺχαριστοῦντο βλέποντες τὸ μικρὸν βρίκιον ν' ἀψηφῆ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἀνέμενον πάντοτε καὶ καμμίαν ἀναποδιὰν του, διὰ νὰ γελάσουν. Δὲν ἐφραντάζοντο, ὅμως, καὶ δὲν ἐπεθύμουν τόσον θλιβερὸν ἀτύχημα.

Κατὰ τὴν τελευταίαν βόλταν ὁ Γεωργάκης ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς, ὅτι ἔφθανεν εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ βλέπων ὅτι ὁ πλοίαρχος κακῶς διηύθυνε τὸ πλοῖον ἐλησμόνησε μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμη καὶ ἐφώναζε :

— Τί κάνεις, καπετὰν Κωνσταντῆ ;

Ἐκεῖνος ἔλεγε ἤδη ἀντιληφθῆ τὸ λάθος του καὶ ἤτοιμάζετο νὰ τὸ διορθώσῃ. Ὑπακούων, ὅμως, εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν του ἐθεώρησε καλύτερον νὰ καταστρέψῃ τὸ πλοῖον, παρὰ νὰ φανῆ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν ναυτικὴν. Καὶ ἀφῆκε τὸ πλοῖον εἰς τὸ ἐπικίνδυνον δρόμον του.

Καὶ ἰδοὺ ἀπαίσιος τριγμὸς ἀκούγεται, ὡς νὰ ἐθραύοντο τὰ ὀστᾶ πελωρίου σκελετοῦ.

Ἡ « Εὐαγγελίστρια » εἶχε προσαράξει ἐπὶ τῆς βραχώδους ξηρονήσου.

Περὶ τῆς σωτηρίας τῆς οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπίς. Ἀλαλαγμὸς ἠκούσθη πρὸς τὴν ἀγορὰν καὶ ὄλοι ἔσπευδαν πρὸς τὴν ξηρόνησον. Καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ διεκρίνετο ὁ ὀλολυγμὸς τῆς γριᾶς Σπύραινας, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐμουρμούριζε :

— Ἀκοῦς, νὰ πάη μὲ τὸν Ἀναποδιασμένον ! Ἀκοῦς ἐκεῖ !

Ἄλλοτε πάλιν ἐφώναζε πρὸς τὸν υἱὸν τῆς :

— Ἐβγα ἔξω, Γεωργάκη ! Ἐβγα ἔξω !

Ἄλλ' οἱ ναῦται ἔμενον ἀκόμη ἐντὸς τοῦ σκάφους, νομίζοντες ὅτι καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν κατοίκων θὰ ἠδύναντο νὰ τὸ σώσουν.

Ἐκεῖνος ὁ καπετὰν Κωνσταντῆς, ὡς νὰ μὴ συνέβη τίποτε καὶ ὡς νὰ μὴ ᾔτο αὐτὸς ὁ αἷτιος τῆς καταστροφῆς του, κατεγίνετο καὶ αὐτὸς, μεταβαίνων ἀπὸ τῆς πρήρας εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἐκφωνίζων ἀσυναρτήτους φράσεις.

Ἄλλ' ὅλα εἰς μάτην. Εἷς δυνατὸς κλονισμὸς διέλυσε τὸ πλοῖον καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν θάλασσαν ἱστοί, ἱστία, σχοινία, ξύλα καὶ διάφορα ἐπιπλά τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ ναῦται μόλις ἐπρέφθασαν καὶ ἔσωσαν τὰς κκ-σέλας των.

Οἱ νησιῶται τεθλιμμένοι βαθέως διελύθησαν. Ἐκαστος μετέβη εἰς τὸν οἶκον του, διὰ νὰ ἐγερθῆ μετὰ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν χαρμόσυνον ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων.

Μετ' ὀλίγον ἔσβησαν καὶ τὰ φῶτα τῶν ὀλίγων οἰκιῶν, ἐν αἷς, φαίνεται, περισσότερο ἠγγρύπησαν. Πλὴν ἔξω εἰς τὰ Ἀλώνια οἰκίσκος τις μονόροφος διετῆρει τὸ φῶς του ἀκόμη· ἐκεῖ ἦ γριά Σπύραινα, ἡ μητέρα τοῦ Γεωργάκη, ἠγγρύπνει καὶ φέρουσα καινούργες σάλι, ἀτάραχος καὶ γαληνιαία, καθημένη παρὰ τὴν ἐστίαν ἐγυάλιζε μετὰ μητρικῆς ἀγαλλιᾶσεως τὰ ὑποδήματα τοῦ υἱοῦ της· καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς πυρᾶς ἀνεπαύετο τεταραγμένον ὕπνον ἀκόμη, διότι ἀνελογίζετο, ἴσως, εἰς τὸν ὕπνον του, ὅτι ἐγένετο αἰτία τόσης καταστροφῆς, χωρὶς νὰ συλλογισθῆ τὴν ἰδιοτροπίαν τοῦ Ἀναποδιασμένου.

« Διηγήματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Ε ΠΑΛΑΙΟΤΗΤΕΣ ΙΩΝΙΚΟΥ ΒΟΥ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Όταν ἐχθροὶ καὶ βάρβαροι μὲ βέλη καὶ μὲ τόξα
σ’ ἀπόδιωξαν, ὦ Δόξα,
ἀνέβηκες ἐκεῖ·
κι ἀθάνατη ἐμαρμάρωσες, καθὼς καὶ στὸ παραμῦθι,
ποῦ πέτρινη ἐκοιμήθη
ἡ κόρη ἡ εὐγενική.

‘Ο βράχος ἀξιώθηκε προσκύνημα νὰ γίνη
κι ἀθάνατος νὰ μείνη
στοῦ χρόνου τῆ βοή·
κι ἐμπνέει μεγάλα ὄνειρα καὶ αἰσθήματα γενναῖα,
κι ἐνώνει αὐτὸς τῆ νέα
μὲ τὴν ἀρχαία ζωή.

Κι ὅλες οἱ σκόρπιες πέτρες² του κι οἱ μαρμαρένιοι στῦλοι
γενῆκαν τόσα χεῖλη
μὲ σάλπιγγος φωνή,
καὶ βροντερὰ σ’ ἐκήρυξαν στὴ γῆ, στὴν οἰκουμένη,
ὦ Δόξα τιμημένη,
ὦ Δόξα ἀληθινή !

Ἰω. Πολέμης

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΣΤΑΤΙΣ

Ἡ Ἀθηναῖα δὲν ἦταν θεὰ πολεμικὴ μόνον. Ἐπροστάτευε τὸ ἀνθρώπινο γένος μὲ σοφὲς συμβουλές. Αὐτὴ ἐφεῦρε τὸ ἄροτρο κι ἔμαθε τοὺς ἀνθρώπους νὰ βάζουν τὰ βόδια στὸν ζυγό. Ἐπειτα ἐφεῦρε διάφορα γυναικεῖα ἐργόχειρα καὶ γι’ αὐτὸ εἶχεν ὀνομαστῆ Ἐργάνη. Σ’ αὐτὴν ὀφείλουν τὴν πρόσδόν τους αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Σ’ αὐτὴν ἀπεδίδeto ἡ ἐφεύρεσις τῆς οἰκοδομικῆς, τῆς ποιητικῆς, τῆς ραπτικῆς. Ἀκόμη καὶ τῆς ἰατρικῆς. Αὐτὴ ἐφρόντιζε γιὰ τὴν μόρφωσιν. Ἄν δὲν ἦταν αὐτὴ, ἴσως ἴσως οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐνικοῦσαν στὴν Τροία. Δὲν ἤμποροῦσεν αὐτὴ, ἡ πολυσεβάστη παρθένος, νὰ ἀνεχθῆ τὴν ἀπαγωγὴ τῆς Ἑλένης ἀπὸ τὸν Πάρι. Καὶ τοῦ, ἐβοήθησε νὰ βγάλουν τὴν ντροπή...

Ἡ Ἀθηνᾶ ἦταν μιὰ θεά, πού εὐρίσκετο σ' ὅλες τῖς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ἦταν ἡ ἀθάνατη πού ἐρρίζωνε κι ἔθρεφε μέσα στίς καρδιές τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τὸν πόνο τῆς πατρίδος, κάθε εὐγενικό αἶσθημα. Ὁ Παλαμαῖς τραγουδώντας τῖς θεῖες χάρες της λέει :

Τῶν τραγουδιῶν οἱ ἀντίλαλοι κι οἱ βρόντοι τῶν ἀρμάτων
 ζευγαρωμένοι ἀκούγονται μέσ' στὸ γοργό σου διάβα.
 Περνᾶς, τὰ κάστρα τὰ ψηλά, τὰ σιδηροχτισμένα
 σωριάζονται, συντριβονται σὰ νὰ ἦτανε γυαλένια,
 ἂν ἔτυχε καὶ τὰ ἴχτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων.

Περνᾶς, καὶ χῶρες ταπεινές, ξαρμάτωτες, μονάχες
 θεριεύουν κι εἶν' ἀνίκητες, φτάνει τὸ δίκιο νὰ ἴχουν,
 ἀπλώνεις τὴν ἀσπίδα σου καὶ τῖς ἀποσκεπάζεις.
 Κι ἐνῶ κρατεῖς φαρμακερὸ κι ἀλάθευτο κοντάρι,
 κι ἐνῶ προστάξεις δοῦλο σου τὸ θάνατο, τὸ φόβο,
 ἔχεις πιστὴ συντρόφισσα τὴν πλουτοδότρα Εἰρήνη,
 κι ἡ Νίκη ἐσέν' ἀκολουθᾷ μὲ τὴ Δικαιοσύνη.

Περνᾶς, συνάζονται οἱ λαοὶ στὰ καρπερὰ χωράφια
 κι οἱ βασιλιᾶδες κάθονται στὴ μέση σὰν πατέρες
 καὶ διαλαλοῦνε οἱ φύλακες κι ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τους
 πεζοὶ καὶ καβαλλάρηδες καὶ βγαίνουν καὶ παλεύουν,
 κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 τίμια στεφάνια ἀπ' τὰ κλαριά τῆς δάφνης καὶ τῆς λεύκης,
 κι οἱ μεγαλόφωνοι ποιητὲς γεμᾶτοι ἀπὸ τὸ φῶς σου
 στὴ λύρα τὴν ἐφτάχορδη τὴ νίκη τους παινεύουν.

Τὰ βόδια τὰ δουλευτικά τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ὀργάνουν
 κι ἀκολουθᾷ κατάκοπος ὁ ζευγολάτης· ὅμως
 μιὰ θύμησι ἀκριβώτατη τὸν κόπο του ἀλαφρώνει,
 τὸν καρτερᾷ ἢ γυναῖκα του στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του,
 νὰ τὸν ποτίσῃ μὲ κρασί τὸ βράδυ σὰν γυρίσῃ.

Παρέχει γάμοι γίνονται κι ἀντιλαλοῦν φλογέρες,
 καὶ πᾶν ἐμπρὸς οἱ νιόνυφοι καὶ πίσω οἱ συμπεθέροι.

Στ' ἀμπέλια πλούσια κρέμονται τὰ κόκκινα σταφύλια,
 τρυγᾶνε οἱ νιοὶ καὶ πλάι τους νιές μὲ πλεχτὰ καλάθια,
 κι ὅταν τελειώνῃ ὁ τρυγητός, χοροὶ, χαρὲς ἀρχίζουν,
 καὶ λιγερόφωνο παιδὶ πικρὸ τραγοῦδι λέει,
 λέει τὸ τραγοῦδι τὸ παλιὸ τοῦ νιοῦ, πού πῆρε ὁ Χάρος
 σὰ δροσερὸ τριαντάφυλλο στοῦ τρυγητοῦ τὸ κάμα.

Περναῖς, κι ἀνθρωπινώτερο τὸν ἄνθρωπο τὸν κάνεις,
 σὰν ἀστραπή, σὰν ἄνεμος παντοῦ ταράζεις, λάμπεις,
 τ' ἄστρα τὸ φῶς σου ζήλεψαν κι οἱ αἰτοὶ τὸ πέταμά σου !

Ὁ ποιητὴς τὴν βλέπει νὰ περναῖ παντοῦ, νὰ βοηθῇ, νὰ μάχεται,
 νὰ ἐμπνέη, νὰ καθοδηγῇ. Μὰ κάποτε ἡ Ἀθηναῖ ἐστάθηκεν « ἐδῶ στὴ μέ-
 γαλόπρεπτην Ἀκρόπολιν ἐπάνω ». Καὶ τῆς λέει ὁ ποιητὴς :

Παλάτι σου εἶν' ὁ Ὀλυμπος, κι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναός σου,
 καὶ τοῦ ναοῦ σου ὁ πιὸ λαμπρὸς βωμὸς εἶν' ἡ Ἀθῆνα !

« Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηναῖν »

Κ. Παλαμᾶς

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΧΟΛΗΝ ΗΡΩΩΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ ΧΕΙΡΩΝΟΣ

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἴωλκὸν τῆς
 Θεσσαλίας ὁ υἱὸς τοῦ Κρηθέως Αἴσων. Ὁ Αἴσων εἶχεν ἀδελφὸν ἀπὸ
 ἄλλον πατέρα, τὸν Πελίαν. Ἡ μήτηρ τοῦ Πελίου καὶ τοῦ Αἴσωνος, ἡ
 Τυρά, ὅταν ἐγέννησε τὸν Πελίαν, τὸν ἀπέθεσεν εἰς δασῶδες ὕρος. Ἐκεῖ
 ἄγριος ἵππος τὸν ἐπάτησεν ἐλαφρῶς εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ὅποιον ἔγινεν
 ἐκ τούτου « πελιόν », δηλαδὴ μαυροκίτρινον.

Κάποιος ποιμὴν εὔρε τυχαίως τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβε καὶ τὸ ὠνό-
 μασε Πελίαν ἀπὸ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου.

Ὅτε ἐνηλικιώθη ὁ Πελιάς, ἔγινε πολὺ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ
 ὅλοι τὸν ἐφοβοῦντο. Ἔμαθε τότε ὅτι ὁ Αἴσων ἦτο ὁμομήτριος ἀδελφός
 του καὶ κατῴρθωσε νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Ἴωλκῆς. Ἐντὸς ὀλίγου
 χρονικοῦ διαστήματος ὁ Πελιάς ἤρχισε νὰ συλλαμβάνῃ καὶ νὰ φονεύῃ
 ὅλους τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ Αἴσων ἀντελήφθη ὅτι ἐκινδύνευεν σοβαρῶς.

Ἔλαβε λοιπὸν τὸ μικρὸν τοῦ τέκνον καὶ ἔφυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τὴν Ἰωλκόν. Ἀπὸ φόβον μήπως συλληφθῆ καθ' ὁδὸν ἀπὸ τοὺς φύλακας τοῦ Πελοῦ ἐβάδιζε διὰ μέσου ἀμπελώνων καὶ ἐλαιώνων καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου, πλησίον τοῦ μέρους, ἀπὸ τὸ ὅποιον πηγάζει ὁ χεῖμαρρος Ἄναυρος.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ ἓν πυκνόφυλλον δένδρον, ἀνεπαύθη ὀλίγον μὲ τὸ τέκνον τοῦ καὶ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἤρχισε ν' ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος ἀπὸ ἀποκρήμνους καὶ δυσβάτους ἀτραποὺς καὶ μακρὰν ἀπὸ τὰς γνωστὰς διαβάσεις. Εἰς τὸν δρόμον τοῦ παρετήρησε πλησίον τῆς ρίζης μεγάλου πλατάνου πηγὴν ὕδατος διαυγοῦς καὶ εἰς τὸ βάθος μιᾶς δασώδους ἐκτάσεως σπήλαιον ἀπόκρημον.

— Βλέπεις, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Αἴσων, τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο μέρος ; Ἐκεῖ εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον ἐνὸς σοφοῦ Κένταυρου. Ὁ Κένταυρος αὐτὸς ὀνομάζεται Χείρων. Ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τὴν Ἀρτέμιδα καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Εἶναι μοναδικὸς εἰς τὴν Θήραν, θαύμασιος εἰς τὴν ἰατρικὴν, ἀφθαστος εἰς τὴν μουσικὴν, ἀνυπέβλητος εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ διάσημος εἰς τὴν μαντικὴν τέχνην. Ὅλοι οἱ ἐπιφανεῖς ἥρωες ὑπῆρξαν μαθηταὶ τοῦ. Ἄλλ' ἄς προχωρήσωμεν πρὸς τὰ ἐκεῖ.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασαν πλησίον τοῦ σπηλαίου. Ἐστάθησαν καὶ ἔβλεπον μὲ πολὺν θαυμασμόν. Τὸ μέρος ἦτο καταπράσινον καὶ κατάφυτον ἀπὸ μεγάλα καὶ πυκνόφυλλα δένδρα· εἰς τοὺς κλάδους τὰ εἶχον τὰς φαιλέας τῶν ἀναριθμητὰ πτηνὰ. Καὶ ἀπὸ τοὺς βράχους, ἔνωθεν τοῦ σπηλαίου, ἐκρέμοντο πρὸς τὰ κάτω κλήματα κατάφορτα ἀπὸ σταφυλάς. Ἀπὸ δύο δροσερὰς πηγὰς ἔτρεχεν ὕδωρ κρυσταλλῶδες καὶ ἐκυλίετο ἠρέμα κάτω εἰς χλοερὰν κοιλάδα. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἠκούετο γλυκὺς ἤχος λύρας καὶ φωνὴ ἀνδρός, ὁ ὅποιος ἔψαλλε. Καὶ ὅλη ἡ γῦρο ἔκτασις ἀντήχει ἀπὸ τὴν θεῖαν μελωδίαν.

Ὁ Αἴσων εἶπεν εἰς τὸ τέκνον τοῦ μὲ φωνὴν χαμηλὴν :

— Ὑπαγε, τέκνον μου, εἰς τὸ σπήλαιον. Θὰ εὔρης ἐκεῖ ἄνθρωπον παρὰδοξον. Μὴ τὸν φοβηθῆς· πλησίασον, βάλε τὰς χεῖρας σου ἐπάνω ἀπὸ τὰ γόνατά του καὶ εἶπέ του : « Ἐν ὀνόματι τοῦ Διός, τοῦ πατρὸς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τίθεμαι ὑπὸ τὴν προστασίαν σου ».

Τὸ παιδίον ὑπήκουσε μὲ προθυμίαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ μὲ θάρρος καὶ ἀφοβίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπροχώρησεν εἰς τὸ βάθος, ὅπου εἶδε τὸν Κένταυρον Χείρωνα καθήμενον ἐπάνω εἰς κλά-

δους μυσρίνης καὶ δάφνης. Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ μέσου εἶχε μορφήν ἀνθρώπου, πρὸς δὲ τὰ κάτω σῶμα ρωμαλέου ἵππου. Αἱ λευκαὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς του ἐκυμάτιζον ἐπάνω εἰς τοὺς πλατεῖς ὤμους του, ὁ δὲ χιονόλευκος καὶ μακρὸς του πώγων ἐπιπτε μεγαλοπρεπῶς ἐπάνω εἰς τὸ στῆθός του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἡμεροὶ καὶ γλυκεῖς, τὸ δὲ μέτωπόν του ὑψώνετο ὑπερήφανον.

Διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς του ἐκράτει χρυσὴν λύραν, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἔκρουεν ἀρμονικῶς τὰς χορδὰς καὶ ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν. Ἐψαλλε πῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἔγινε τὸ Χάος καὶ ἡ Γῆ· τὰ σκοτεινὰ Τάρταρα καὶ ὁ κάτασπρος Οὐρανός· τὰ ἀλμυρὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ οἱ αἰώνιοι θεοί, οἱ ὅποιοι κατοικοῦν εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου. Ἐψαλλε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγγων τῆς γῆς· τὰ μέταλλα καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους· τὰ βότανα καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν δυνάμιν· τὴν φωνὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὴν πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος. Ἐψαλλε τὴν ὑγίαν καὶ τὴν ρώμην τοῦ σώματος· τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν γενναϊότητα· τῆν μουσικὴν καὶ τοὺς ὕμνους· τὸ κυνήγιον καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ σώματα τῶν ἡρώων ἀναπτύσσονται εἰς κάλλος καὶ ἀκμὴν· ἔψαλλε τὸν πόλεμον καὶ τὸν ἔνδοξον θάνατον· τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἰσονομίαν· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βᾶσις τῆς κοινωνικῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μελωδικὴ φωνὴ τοῦ Κενταύρου ἐξεχύνετο ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἀντήχουν αἱ βαθεῖαι φάραγγες· τὰ δὲ ἄγρια θηρία ἐπλησίαζον πρὸς τὸ μέρος τῆς φωνῆς, ὡσάν νὰ ἐμαγεύοντο ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς μελωδίας. Ἐπὶ τῶν δένδρων, ἔξω τοῦ σπηλαίου, ἦτο συνηθροισμένον πλῆθος παντοειδῶν πτηνῶν, τὰ ὅποια ἐπέταξαν ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς ὕμνους τοῦ σοφοῦ.

Τὸ παιδίον ἔμενε σιωπηλόν· ἔβλεπε μὲ θαυμασμὸν τὸν σεβάσιμον Κένταυρον. Ἦκουε μὲ προσοχὴν τὸ ἄσμα του καὶ ἐλησμόνησεν ἐντελῶς τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρὸς του.

Ὁ Χεῖρων ἀντελήφθη τὸ παιδίον καὶ τὸ προσεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πλησίον του. Ὁ μικρὸς ὑπήκουσεν. Ἔσπευσε πρὸς τὸν Χεῖρωνα καὶ ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὰς χεῖρας του ἐπὶ τῶν γονάτων του· ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἠμπόδισε καὶ μὲ τρόπον ἡμερον τοῦ εἶπε :

— Ἐγὼ γνωρίζω καλὰ καὶ σὲ καὶ τὸν πατέρα σου. Εἶπέ εἰς τὸν πατέρα σου νὰ εἰσέλθῃ.

Τὸ παιδίον προθύμως ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κενταύρου καὶ ἐντὸς ὀλίγου εἰσῆλθεν ὁ Αἴσων.

— Διατὶ δὲν ἤλθες ὁμοῦ μὲ τὸν υἱόν σου ; ἤρώτησεν ὁ Χείρων.

— Ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἀπεκρίθη ὁ Αἴσων, ἂν εἶναι τολμηρὸς καὶ ἄφοβος, ὅπως ἀρμόζει εἰς υἱὸν ἥρωος. Ἄλλὰ, διὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Διός, λάβε τὸν υἱόν μου ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ ἐκπαίδευσον αὐτὸν μετὰ τῶν υἱῶν τῶν ἄλλων ἡρώων. Ὅταν δὲ μεγαλώσῃ, ἄς κατεβῆ εἰς τὴν Ἰωλκὸν καὶ ἄς ἀπαιτήσῃ τὰ δίκαιά του.

Ὁ Χείρων ἤκουσε μὲ εὐμένειαν καὶ καλωσύνην τοὺς λόγους τοῦ Αἴσωνος· ἔσυρε πλησίον του τὸ παιδίον, ἔθεσε τὴν χεῖρα του εἰς τὴν ξανθὴν του κεφαλὴν καὶ εἶπεν :

— Ἦκουσας τί εἶπεν ὁ πατήρ σου ; Θέλεις νὰ μείνης πλησίον μου ; Δὲν μὲ φοβεῖσαι ;

— Εὐχαρίστως θὰ μείνω πλησίον σου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον μὲ θάρρος, διότι τὸ θέλει ὁ πατήρ μου· οὔτε σὲ φοβοῦμαι. Θὰ ἤθελα μάλιστα ἐγὼ νὰ εἶμαι Κένταυρος, ἂν ἡδυνάμην νὰ εἶχω συγχρόνως καὶ τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς σου.

Ὁ Χείρων εἶπε μειδιῶν :

— Κάθισε λοιπὸν πλησίον μου· θὰ ἔλθουν καὶ οἱ συμμαθηταί σου !

Ἐπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Αἴσωνα καὶ εἶπε :

— Σὺ δέ, υἱὲ τοῦ Κρηθέως, ὕπαγε ἤσυχος. Ὁ υἱός σου δὲν θὰ καταβῆ εἰς τὴν Ἰωλκὸν, πρὶν γίνῃ ἄξιος νὰ δοξάσῃ καὶ σὲ καὶ τὸ γένος του.

Δὲν παρῆλθε πολλὴ ὥρα καὶ ἔφθασαν οἱ παῖδες τῶν ἡρώων φέρουτες ἄφθονον κυνήγιον.

Ὁ Χείρων θωπεύων διὰ τῶν χειρῶν τοὺς νεαροὺς κυνηγοὺς ἔλεγεν εἰς καθένα ἐπαινετικὸν λόγον.

Ἀμέσως ἔσχισαν ξύλα, ἤναψαν πυρὰν καὶ ἔψησαν τὰ κρέατα τῶν κάπρων καὶ τῶν ἐλάφων. Ἐπειτα ἐλούσθησαν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἔφαγον μὲ πολλὴν ὄρεξιν καὶ ἔπιον ὕδωρ ἀπὸ τὴν πηγὴν. Ὁ Χείρων δὲν ἐπέτρεπε νὰ πίνουν οἶνον, διότι ἔλεγεν ὅτι ἦτο βλαβερὸς εἰς τοὺς νέους.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύθησαν ὀλίγην ὥραν συνομιλοῦντες ἢ ψάλλοντες ἢ παίζοντες λύραν. Ἐπειτα ἐσηκώθη ὁ Κένταυρος καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἄκραν ὑψηλοῦ βράχου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, τὴν ὁποίαν ἐφώτιζεν ἡ σελήνη καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ λάμπῃ ὡς ἄργυρος. Ἐκεῖ ἐστάθη, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἤρχισε νὰ

κρούη τὴν λύραν ἀρμονικῶς, ἐνῶ συγχρόνως ἔψαλλε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν ὕμνον εἰς τὴν νύκτα, τοὺς ἀστέρας, τὴν σελήνην.

Οἱ νέοι ἔμενον ἀκίνητοι καὶ ἤκουον μὲ εὐλάβειαν· ὅτε δὲ κατέβη ὁ Χείρων, ἔτρεξαν ὅλοι καὶ ἐφίλησαν τὰς χεῖρας του. Ἐπειτα ἕκαστος κατέβη εἰς τὴν κλίνην του. Ὁ Κένταυρος, ὅμως, δὲν ἐκοιμήθη· ἔμεινε πολλὴν ὥρα κ' ἄγρυπνος. Παρετήρει τὸν δρόμον τῆς σελήνης καὶ τὰς θέσεις τῶν ἀστέρων καὶ ἐχάραττεν ἐπάνω εἰς ὄστρακα τὰ συμπλέγματα τῶν ἀστερισμῶν. Περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐκοιμήθη εἰς στρῶμα μυρσίνης καὶ δαφνης σκεπασμένον μὲ πυκνόμαλλα δέρματα ἄρκτων.

Περὶ τὸ λυκαυγές, ὅτε ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου ἐφωτίσθη ἀπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀγαθὸς Χείρων ἐξύπνησε πρῶτος, ἐξῆλθε πρῶτος ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ μετέβη εἰς μίαν δροσερὰν πηγὴν. Ἐλουσε τὸ σῶμα του εἰς τὰ διαυγῆ ὕδατα αὐτῆς καὶ προσυχήθη εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅλα τὰ ἀγαθὰ. Ἐπειτα ἐπέστρεψεν, ἔλαβε κερατίνην σάλπιγγα καὶ ἐσάλπισε τρίς. Οἱ παῖδες ἐξύπνησαν· ἔτρεξαν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἐλούσθησαν· κατόπιν ἐξῆλθον εἰς μακρὸν περίπατον, ὁ δὲ Κένταυρος προεπορεύετο διδάσκων.

Αἱ χρυσαῖ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἤρχισαν νὰ φωτίζουν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, ὅτε ὁ σοφὸς Κένταυρος καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον καὶ προεγευμάτισαν. Ἡ τροφή των ἦτο ἄρτος, μέλι, βούτυρον καὶ γάλα. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς τὴν λύραν του καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Ὁ Χείρων, ὡσάντις ἤκουε παρατονίαν τινά, ἐλάμβανε τὸ πλῆκτρον ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ μαθητοῦ καὶ μὲ μειδιάμα πατρικὸν ἐδίδασκε πῶς νὰ παίξῃ τὸν ἀρμόζοντα τόνον.

Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις καὶ αἱ ἄλλαι καλὰ καὶ λεγόμεναι τέχναι ἐξεγείρουν εὐγενῆ αἰσθήματα· ἐνθαύουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ μεγάλα προκαλοῦν τὸ ἔλεος, ἐμπνέουν τὴν γαλήνην, ἀνυψώνου τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν! ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χείρων.

Μετὰ τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς ἐσηκώθησαν ὅλοι. Ἐκάθισαν εἰς λίθινα καθίσματα πλησίον εἰς τὰς ρίζας μεγάλων δένδρων καὶ ἤκουον μὲ προσοχὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ «περὶ Θεοῦ καὶ περὶ δικαιοσύνης μάθημα».

—Ἡ δικαιοσύνη, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κένταυρος, εἶναι ἡ βῆσις τῆς ἀνωθρήνης κοινωνίας· ὅπου δὲν ὑπάρχει δικαιοσύνη ἐκεῖ συσσωρεύονται

όλα τὰ κακά, όσα βασανίζουn τήn ανθρωπότῃτα. Διά τοῦτο ό Θεός διώρισεν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀγρυπνοῦn καὶ νὰ ἐπιβλέπουn τοὺς ὑπῆρέτας τοῦ κράτους, νὰ μὴ παρεκτρέπωνται ἀπὸ τήn ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης· πάντα δὲ παρεκτρεπόμενον τὸν τιμωροῦn αὐστηρῶς. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ ἔθνους του, πρέπει νὰ προσπαθῇ ἡμέραν καὶ νύκτα νὰ καταστήσῃ τὸν λαόν του εὐτυχῆ καὶ τήn βασιλείαν του κραταιὰν καὶ ἔνδοξον.

Τοιαῦτα ἔλεγεν εἰς τοὺς νεαροὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι ἦσαν ἐπίδοξοι διάδοχοι κραταιῶν βασιλέων.

Κατὰ τὸ δειλινὸν ἐπορευόντο εἰς μέρος καταπράσινον καὶ ἐπίπεδον. Ἐκεῖ ἀπέβαλλον τὰ ἐνδύματά των καὶ ἤρχιζον γυμναστικὰς ἀσκήσεις. Ἄλλοι ἐπυγμαχοῦn, ἄλλοι ἔτρεχον, ἄλλοι ἐπῆδων καὶ ἄλλοι ἐπάλαιον· ἀπὸ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς γέλωτας αὐτῶν ἀντήχουν αἱ πέριξ κοιλάδες καὶ φάραγγες.

Ἐπειτα ὁ Χείρων ἐλάμβανεν εἰς τὰς χεῖρας τήn λύραν καὶ οἱ νέοι ἐσχημάτιζον χορόν. Καὶ ὁ μὲν γέρων ἔκρουε τὰς χορδὰς ἀρμονικῶς, ἐκεῖνοι δὲ ἐχόρευον ρυθμικῶς.

Ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος καθ' ἡμέραν διδασκόμενος καὶ γυμναζόμενος μετὰ τῶν συμμαθητῶν του ἀνεπτύσσετο καὶ κατὰ τήn ψυχῆν καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἔγινε θαλερὸς νεανίας, εὐρωστος καὶ δυνατός.

Ὁ Χείρων τὸν ἐδίδαξεν ὅλα, ὅσα ἐθεώρει ἀναγκαῖα, διὰ νὰ τὸν καταστήσουν ἄξιον μαχητῆν καὶ τολμηρὸν ἥρωα· τὸν ἐδίδαξεν ἄχι μόνον τήn μουσικῆν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μυστήρια τῆς ἰατρικῆς. Καὶ κατέστη ὁ υἱὸς τοῦ Αἴσονος ἔμπειρος εἰς τὸ νὰ διακρίνῃ τήn ἱαματικῆν δύναμιν τῶν βοτάνων καὶ εἰς τὸ νὰ ἰατρεύῃ πᾶσαν πληγῆν. Ἐνεκα τούτου ὠνομάσθη Ἰάσων.

Ὅταν ἤλθεν ὁ χρόνος ν' ἀναχωρήσῃ ὁ Ἰάσων, ἤκουσε τὸν σαφὸν Χείρωνα νὰ τοῦ λέγῃ : « Ἰάσων, πρόσεχε εἰς δύο πράγματα. Ποτὲ μὴ φερθῆς ἀποτόμως πρὸς κανένα καὶ νὰ κρατῆς πάντοτε τὰς ὑποσχέσεις σου ».

Ὁ Ἰάσων ὑπεσχέθη νὰ φυλάξῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ σεβασμίου διδασκάλου του, τὸν κατεφίλησε μὲ δάκρυα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνεχώρησεν.

Ο ΠΡΙΑΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Ὁ Πρίαμος μέσ' στή σκηνή μπαίνει τοῦ Ἀχιλλέα.
Τὰ γόνατά του ἀγκάλιασε καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ χέρια
καὶ μὲ τρεμάμενη φωνὴ παρακαλεῖ καὶ λέει :

- Θυμήσου, παλληκάρι μου, τὸ γέρο σου πατέρα.
Μπορεῖ κι αὐτὸν νὰ τυραννοῦν ἄλλοι γειτόνοι γῦρο
καὶ νὰ μὴν ἔχῃ βοήθῃ. Μὰ ζῆ μὲ τὴν ἐλπίδα
νὰ ἰδῆ τὸ λατρευτὸ τοῦ γιού. Μ' ἀλλοίμονο σὲ μένα,
ὅπου ἄχασα τόσα παιδιὰ ! Καὶ τὸ καλύτερό μου
τὰ χέρια σου τὸ ἀφάνισαν. Ἔτσι τὸ ἔθελε ἡ μοῖρα,
ἐκείνου πού μ' ὠρφάνεψε τὰ χέρια νὰ φιλήσω...
Αυτήσου με καὶ πᾶρ' τὴν πλοῦσια ξαγορά μου,
καὶ δῶσ' μου πίσω τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ μου τὸ κουφάρι.

Σὰν εἶδε ἔτσι τὸν Πρίαμο δακρύζει ὁ Ἀχιλλέας.
Κλαίει γιὰ τὸν πατέρα του, κλαίει καὶ γιὰ τὸν φίλο.
Κλαίει καὶ ὁ γέρο βασιλιάς γιὰ τ' ἄμοιρο παιδί του.
Κι ἅμα τὸ κλάμα χόρτασαν, σηκώθηκε ὁ Ἀχιλλέας
Καὶ τοῦ Πριάμου ἔπιασε τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει :

- Δυστυχισμένε βασιλιά, πῶς βάσταξε ἡ καρδιά σου
νὰ ῥθῆς ἐδῶ σὲ μένανε, πού σοῦ ἔχω σκοτωμένα
τόσ' ἀντρειωμένα σου παιδιὰ ; Καρδιά ἔχεις σιδερένια.
Μὰ σήκω τώρα, κάθισε, κι οἱ δύο μας τώρα πρέπει
τις λύπες μας νὰ κλείσωμε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας.
- Πῶς νὰ καθίσω, στρατηγέ, προτοῦ νὰ ἰδῶ τὸ γιού μου !
Δῶσ' μου τὸ παλληκάρι μου, καὶ πάρε, μὲ χαρά σου,
τὰ πλοῦσια δῶρα πού ἔφερα. Καὶ οἱ θεοὶ νὰ δώσουν
πίσω νὰ πᾶς στὸν τόπο σου γιὰ τὸ καλὸ πού κάνεις.

Τότε λοξὰ τὸν κύτταξε καὶ τοῦ ἔπε ὁ Ἀχιλλέας :

- Μὴ μ' ἐρεθίζεις, γέροντα, νὰ μὴ τὸ μετανιώσω,
κεῖνο πού θέλει ἡ γνώμη μου καὶ οἱ θεοὶ προστάζουν.
Κι ὁ Πρίαμος φοβήθηκε κι ἄλλο δὲν εἶπε λόγο.
Κι ἐκεῖνος σὰ λιοντάρι εὐθύς ἀπ' τὴ σκηνή του βγαίνει
κι οἱ παραγυιοὶ του πᾶν κοντά. Ξεχεύουνε τ' ἅμαξι
καὶ παίρνουνε τοῦ Ἐκτορα τὴν ξαγορά τὴν πλοῦσια.

Κι ό 'Αχιλλέας φώναζε και πρόσταζε τις σκλάβες
καλά να πλύνουν τὸ νεκρό, να τὸν ἀλείψουν λάδι,
ἐκεῖ κάπου παράμερα, μὴν τὸν ἰδῆ ὁ γέρος.
Και οἱ σκλάβες σάν τὸν πλύνανε, με λάδι τὸν ἀλείψαν
καὶ τὸν ὤμορφοστόλισαν. Καὶ τότε ὁ 'Αχιλλέας
μονάχος τὸν ἐσήκωσε, τὸν ἔβαλε στὸ στρῶμα
κι οἱ παραγυιοὶ του, οἱ δυὸ μαζί, τὸν πήγανε στ' ἀμάξι.

- Ἔστερα μπαίνει στὴ σκηνή, κάθεται στὸ θρονί του
κι εἶπε στὸ γερο - Πρίαμο, ποὺ ἀμίλητος καθόταν :
- Λεύτερο τώρα, γέροντα, τὸ λείψανο, ὅπως εἶπες,
ἦσυχο ἐκεῖ στὸ στρῶμα του. Κι ἅμα χαράξῃ ἡ μέρα,
πάρ' το καὶ σῦρε στὸ καλό. Μόν' ἔλα τώρα, ἄς φάμε.
Εἶπε κι οἱ δοῦλοι του ἔσφαξαν λευκόμαλλον ἀρνάκι,
τὸ ψήσανε, τὸ λιάνισαν καὶ κάθισαν νὰ φᾶνε.
Ἄ γέρος πίνοντας ἐκεῖ θαυμάζει τοῦ 'Αχιλλέα
τὸ στέριο λεβεντόκορμο καὶ τὴν ἀντρίκιαν ὄψι,
κι ὁ 'Αχιλλέας τὸ ἀγαθὸ τὸ ἀνάβλεμμα τοῦ γέρου
καὶ τὴ γλυκειὰ του τὴ λαλιὰ καὶ τὴ σοφὴ κουβέντα.
Κι ἀφοῦ ἤπιαν κι ἀπόφαγαν, ὁ Πρίαμος τοῦ λέει :
 - Παιδί μου, ἡ ὥρα πέρασε, πές τους νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν
λίγο κι ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ. Δὲν ἔχω κλείσει μάτι,
ἀφόντας ὁ λεβέντης μου σκοτώθηκε καὶ πάει.
Εἶπε ὁ 'Αχιλλέας κι ἐτοιμάσαν, καὶ ρώτησε τὸ γέρο :
 - Πές μου, πόσο θέλεις καιρὸ τὸν Ἔκτορα νὰ κλάψῃς,
νὰ πῶ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος ; Κι ὁ Πρίαμος τοῦ εἶπε :
 - Μέρους ἐννιά τὸ λείψανο θὰ κλαῖμε μέσ' στὸν πύργο,
στὶς δέκα θὰ τὸν θάψωμε καὶ θὰ δειπνήσῃ ὁ κόσμος,
τὴ μέρα τὴν ἐνδέκατη θὰ στήσωμε τὸ μνημα.

Τ' ἄλλο πρωὶ σηκώθηκεν ὁ πικραμένος γέρος,
πῆρε τοῦ γυιοῦ του τὸ κορμὶ καὶ γύρισε στὴν Τροία,
κι ὅπως τὰ συμφωνήσανε ἔτσι κι ἔγιναν ὅλα.

« Ὀμήρου Ἰλιάς »
(Ραψῳδία Ω)

Μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου

ΑΓΩΝ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ Τρωικοῦ πολέμου εἶχε φονευθῆ, ὡς γνωστόν, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ὁ Πάτροκλος. Ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἀπένειμε πάσας τὰς ἄλλας ἐπικηδείους τιμὰς εἰς μνήμην τοῦ φίλου του, προκηρύσσει καὶ ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐκάλεσε νὰ μετάρχουν οἱ ἐπιφανεῖς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνες. Πρῶτον ἐκ τῶν ἀγωνισμάτων ὠρίσθη τὸ θεαματικώτερον καὶ ἐλκυστικώτερον, ἡ ἀρματοδρομία.

Τὸ ἀρματοδρόμιον τῆς Τρωάδος εἶχε σχῆμα πελωρίου ἐπιμήκους τόξου, τοῦ ὁποίου ἡ μὲν χορδὴ ἐξετείνεται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας, ἡ δὲ εἰς τὸ βάθος τῆς πεδιάδος κορυφῆ ὠρίζετο ἀπὸ τὸν καμπτήρα, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ κορμὸν δένδρου. Ταῦτον ἀφοῦ θὰ ἔκαμπτον οἱ ἀρματηλάται, θὰ εἰσέρχοντο εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου. Ἡ ἀφεταιρία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δεξιοῦ σκέλους. Ἀπέναντι δὲ τοῦ τέρματος ὑπῆρχε χαμηλὸς γήλοφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθηντο οἱ ἡγεμόνες. Ὁ ἄλλος λαός, διεσπαρμένός περὶ τὴν ἀπέραντον ἐξωτερικὴν γραμμὴν τοῦ ἀρματοδρομίου, περιέμενεν ἀνυπομόνως τὴν ἑναρξιν τοῦ ἀγῶνος.

Ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο μὲν ἀθλοθέτης, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ἑλλανοδίχης. Ἡ κρίσις, ὅμως, καὶ ἡ ἀπόφασίς του περὶ τῶν ἀθλητῶν τότε μόνον θὰ εἶχεν ἀπόλυτον κύρος, ὅταν θὰ ἐπεδοκιμάζετο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας καὶ τὸν λαόν. Γενικὸς ἔφορος τοῦ ἀγωνίσματος ἦτο ὁ παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως Φοῖνιξ, ὁ ὁποῖος εἶχε σταθῆ καὶ ἐπώπτευεν εἰς τὸν καμπτήρα. Θὰ ἡγωνίζοντο δὲ πέντε ἀρματηλάται: ὁ ἐκ Φερῶν Εὐμηλος, ὁ Αἰτωλὸς Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Μενέλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος Ἀντίλοχος καὶ ὁ Κρῆς Μηριόνης.

Ἡ κλήρωσις ἠνόησε τὸν Ἀντίλοχον, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὴν ἐσωτερικὴν καμπύλην τοῦ στίβου. Δεύτερος ἐτάχθη δεξιόθεν ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος ὁ Διομήδης.

Ἀφοῦ πάντες κατέλαβον τὰς θέσεις των, εἰς ἓν σῆμα τοῦ Ἀχιλλέως ὑφώνουν τὰς μάστιγας καὶ καταφέρουν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ ὁποῖοι ὀρμοῦν μὲ καλπασμὸν ἐπὶ τοῦ στίβου. Ἡ φορὰ τῶν ἀρμάτων εἰς ταχεῖα καὶ φαίνονται ταῦτα, ἄλλοτε μὲν ὅτι ἐγγίζουν τὸ ἔδαφος, ἄλλοτε δὲ ὅτι μετεωρίζονται ὑπεράνω τῆς γῆς. Ὁ κονιορτὸς σηκώνεται εἰς νέφη. Αἱ χαῖται τῶν ἵππων κυματίζουν. Τὸν ἀέρα γεμίζουν οἱ κρότοι τῶν ἀρμάτων καὶ αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ὁποῖοι παροξύνουν τοὺς ἵππους.

Ἄστραπιαίως διανύεται ἀπὸ ὅλους τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἄρματοδρομίου. Κάμπτεται τώρα ὁ καμπτήρ καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν σκέλος πρῶτος διακρίνεται νὰ εἰσέρχεται ὁ Εὐμηλος, πολὺ δὲ πλησίον του φαίνεται νὰ ἔρχεται ὁ Διομήδης. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐκφεύγει ἔξαφνα ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους ἡ μάστιξ καὶ ἔνεκα τούτου ἀνακόπτεται ἀποτόμως ἡ ὀρμὴ τῶν ἵππων του. Τὸ ἄρμα του τώρα φέρεται ἀκανονίστως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἡ λύπη φέρει δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰτωλοῦ. Εὐτυχῶς μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἀθηνᾶς, ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος, ἀναλαμβάνει τὴν μάστιγα καὶ μὲ μεγαλυτέραν τώρα ὀρμὴν ἐξακολουθεῖ τὴν πορείαν του. Δὲν θὰ ἡδύνατο, ὅμως, νὰ φθάσῃ πλέον τὸν Εὐμηλον, ἂν δὲν συνέβαινεν εἰς τοῦτον ἓν δυστύχημα. Ἐνῶ ὑπερήφανος καὶ βέβαιος διὰ τὴν νίκην του ἐκάλπαζεν ὁ Εὐμηλος, ἔξαφνα θραύεται τὸ ἄρμα του, διασκορπιζονται αἱ φορβάδες του, αὐτὸς δὲ ἐκτινάσσεται ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ μωλωπίζεται δεινῶς εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰς χεῖρας.

Ἐπωφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Διομήδης παρεκκλίνει ὀλίγον τὸ ἄρμα του, προχωρεῖ καὶ ἀφήνει ὀπισθεν τὰ συντρίμματα τοῦ Εὐμήλου κατευθυνόμενος εἰς τὸ τέρμα. Ὅπισω του εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν ἔρχεται ὁ Μενέλαος καὶ τοῦτον ἀκολουθεῖ ὁ Ἀντίλοχος. Διέτρεχον τὸν στίβον βαίνοντες ἀριστερά. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασαν πρὸς τὸν χάνδακα, ὁ Ἀντίλοχος συλλαμβάνει ἀμέσως τὸ σχέδιον νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ στρατήγημα, μὲ κίνδυνον ἔστω καὶ τῆς ζωῆς του.

Σπεύδει λοιπὸν πρῶτος νὰ λοξεύσῃ δεξιᾶ, ἀφοῦ ὑπελόγησεν ἀσφαλῶς ὅτι ὁ Μενέλαος ἢ θὰ ἐβάδιζε πάντοτε ἀριστερὰ καί, ὅταν θὰ διεπέρα μὲ ὀρμὴν τὸν χάνδακα, θὰ ἀνετρέπετο ἢ θὰ ἐλόξευε καὶ αὐτὸς καὶ θὰ ἔφθανε συγχρόνως μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸ στενὸν πέρασμα. Ἄλλὰ τότε ἢ θὰ συνεκρούοντο καὶ θὰ συνετρίβοντο καὶ τὰ δύο ἄρματα ἢ θὰ ὑπεχώρει ὁ Μενέλαος, ὅτε ὁ Ἀντίλοχος θὰ ἐκέρδιζεν ἀσφαλῶς τὴν νίκην. Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ Ἀντίλοχου δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη καὶ αὐτὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον, ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιᾶ. Τοιουτοτρόπως τὰ ἄρματα συνητήθησαν. Ὁ Μενέλαος βλέπει τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ ἀντιπάλου του, τὸν ἐπιτιμᾷ ὡς ἀδέξιον καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ συγκρατήσῃ ὀλίγον τὸ ἄρμα του, διὰ νὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν προσπεράσῃ εἰς τὸν κατώτερον εὐρύχωρον δρόμον. Ἄλλ' ὁ Ἀντίλοχος, ἀδιάφορος εἰς τοὺς λόγους τοῦ Μενέλαου, μαστιγώνει τοὺς ἵππους του καὶ πρῶτος διέρχεται ταχέως τὸν στενὸν δρόμον ἀφήνων τὸν Μενέλαον ὀπίσω εἰς ἀπόστασιν βολῆς δίσκου.

Ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κορυφούται. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν Ἰδομενεὺς ἔρχεται εἰς διαπληκτισμὸν μὲ τὸν Αἴαντα, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀϊλέως, περὶ τοῦ ποῖος ἐκ τῶν ἀγωνιζομένων προηγεῖται. Εὐτυχῶς ἐπεμβαίνει ἀποφασιστικὸς ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν, ἀφοῦ συνέστησε νὰ ἔχουν ὀλίγην ὑπομονήν, διότι τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος δὲν θὰ βραδύνη. Καὶ πράγματι μετ' ὀλίγον καθαρὰ διακρίνεται τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους, τὸ ὁποῖον προχωρεῖ μὲ τόσῃν ὀρμῇν, ὥστε οἱ τροχοὶ του δὲν ἀφήνουν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ Διομήδης φθάνει πρῶτος, καὶ υπερήφανος, ἀφοῦ ἐπήδησεν ἀπὸ τὸ ἄρμα, λαμβάνει τὰ βραβεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει ἀμέσως εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνήν του.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς καταφθάνει ὁ Ἀντίλοχος ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὸν Μενέλαον εἰς ἀπόστασιν ἐλαχίστην. Μετὰ τοῦτον καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς δόρατος ἔρχεται ὁ Μηριόνης καὶ τελευταῖος ὁ Εὐμηλος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἔσυρε τὸ ἄρμα του, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἐκράτει τὰ ἦνια τῶν ἵππων του.

Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπων τὸ θλιβερὸν κατάντημα τοῦ γενναίου Εὐμήλου, ὁ ὁποῖος διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων του καὶ διὰ τὴν ἰδίαν του ἰκανότητα ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν προτέρων νικητῆς, συγκινεῖται. Ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡ συμπάθεια περιβάλλει τὸν ἥρωα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς προτείνει νὰ δοθῇ εἰς τὸν Εὐμηλον τὸ δευτέρον βραβεῖον, ἀφοῦ τὸ ἀτύχημα δὲν προῆλθεν ἐξ αἰτίας του.

Ἄλλ' ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου καὶ τῶν δικαιωμάτων του σηκώνεται εὐθὺς ὁ νεαρὸς Ἀντίλοχος καί, προτοῦ ἐπικυρωθῆ ὀριστικῶς τὸ δευτέρον βραβεῖον εἰς τὸν Εὐμηλον, προβάλλει ἔνστασιν :

— Ὅα θυμῶσω, λέγει, πολὺ ἐναντίον σου, Ἀχιλλεῦ, ἂν ἐκτελέσης τὴν ἀπόφασίν σου. Μοῦ ἀφαιρεῖς αὐθαιρέτως τὸ βραβεῖον μου μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν συνετρίβετό τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, θὰ ἤρχeto αὐτὸς νικητῆς πρῶτος ἐξ ὅλων. Ἀλλ' ἡ πρόφασις αὕτη οὔτε ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ οὔτε ἐπὶ τοῦ δικαίου στηρίζεται, διότι τὸ ἀτύχημά του ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἀλαζονείας του. Ὁ Εὐμηλος ἔχων πεποίθησιν εἰς τὰς δυνάμεις του παρέλειψε πρὸ τοῦ ἀγῶνος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν. Ἐὰν προσήγchetο εἰς τοὺς θεοὺς, δὲν θὰ ἔμενε τελευταῖος. Ἡ καθυστέρησίς του, ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἀσεβείας του, εἶναι ἡ τιμωρία τῶν θεῶν. Ἐὰν σὺ τὸν λυπῆσαι, δὲν σ' ἐμποδίζει κανεὶς νὰ τοῦ δώσης ὅ,τι δήποτε θέλεις ἀπὸ τὰ πολύτιμα τῆς σκηνῆς σου. Ἀλλὰ τὴν φορβάδα

αὐτὴν ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα νὰ τὴν λάβῃ, διότι μοῦ ἀνῆκει, ἀφοῦ ἔφθασα δεῦτερος. "Ὅστις δὲ θέλει νὰ μοῦ τὴν διαφιλονικήσῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου.

Ὁ Ἀχιλλεὺς δὲν ἐξωργίσθη μὲ τοὺς λόγους τοῦ Ἀντίλοχου. Τούναντίον ἀνεγνώρισε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ὅτι εἶχε δίκαιον, καὶ ὅτι ὁ Εὐμηλος δικαίως ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀσέβειάν του πρὸς τοὺς θεοὺς. "Ενεκα τούτου ὁ Ἀχιλλεὺς μετέβαλεν ἀμέσως γνώμην. Συνεχάρη τὸν φίλον του διὰ τὴν παρρησίαν του καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐγκρίνει τὴν πρότασίν του νὰ δώσῃ εἰς τὸν Εὐμηλον ἐκ τῆς σκηπῆς του χαλκοῦν θώρακα μεγάλης ἀξίας. Τοιοῦτοτρόπως ὑπερίσχυσαν περιφανῶς ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ δίκαιον, διεσώθησαν δὲ συγχρόνως ἡ ὑπόληψις καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἑλληνοδικῶν.

Ἄλλ' ἂν ὁ Ἀντίλοχος διέσωσε τὸ βραβεῖον ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Εὐμήλου, ὁ ὅποιος, ὡς εὐσυνείδητος, ἄφρονος παρέστη μάρτυς τῆς ἀνωτέρω σκηπῆς, ἔμελλε τώρα νὰ διαφιλονικηθῆῖ αὐτὸ ἀπὸ ἄλλον ἀνταγωνιστὴν, ὁ ὅποιος δικαιότερον θὰ τὸ διεξεδίκει.

Καὶ ἰδοὺ σηκώνεται ὁ Μενέλαος. Ἐπιβάλλει σιωπὴν εἰς ὅλους καὶ ἐπικαλεῖται τὴν ἀμερόληπτον καὶ δικαίαν κρίσιν τῶν ἡγεμόνων. Στρέφεται ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀντίλοχον καὶ τῷ προτείνει νὰ ὀρισθῆῖ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ποσειδῶνος, προστάτου τῶν ἄρματοδρομιῶν, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη δόλον κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ἀντίλοχος δὲν ἐδίστασεν οὔτε ἐβράδυνεν ν' ἀπαντήσῃ ὅπως ἤρμοζεν εἰς τὴν πρόκλησιν τοῦ Μενελάου. Διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ μεταχειριζόμενος δόλον δύναται μὲν νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην καὶ τὸ ὑλικὸν βραβεῖον, ἀλλὰ χάνει τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιαν νίκην τῆς ἀρετῆς.

— Ἡσύχασε, εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον. Ἐγὼ βέβαια εἶμαι πολὺ νεώτερός σου, σὺ δὲ πρεσβύτερος καὶ ἐξοχώτερος. Γνωρίζεις ποῦ φθάνει ἡ ἀπερυσκείψια νεαροῦ ἀνδρός, ὅταν ἡ φρόνησίς του δὲν εἶναι ἰκανὴ νὰ συγκρατήσῃ τὴν ὀρμὴν του. Ἄλλὰ μὴν ἀνησυχήσῃς. Εἶμαι προθυμότατος νὰ σοῦ παραχωρήσω ὄχι μόνον τὴν φορβάδα αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι ἔχω ἰδικόν μου, διότι οὔτε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου θέλω νὰ χάσω οὔτε πρὸς τοὺς θεοὺς νὰ ψευδορκήσω.

Ἀμέσως δέ, ἀφοῦ ἔλαβε μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας τὴν φορβάδα, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἀπὸ τὴν εὐγενῆ αὐτὴν χειρονομίαν τοῦ Ἀντίλοχου ἐξαφανίζεται ἡ ὀργὴ τοῦ Μενελάου καὶ ἀνακουφίζεται ἡ ψυχὴ του, διότι δὲν ἤθελε

νά γίνη ἔχθρὸς τοῦ φίλου του. Φαιδρύνεται το πρόσωπόν του καί, ἐνῶ ἀμιλλᾶται κατὰ τὴν μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν εὐγενῆ ἀντίπαλόν του, τῷ λέγει :

—'Αντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονον ἐναντίον σου, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἔδειξες ἐπιπολαιότητα καὶ ἀπερισκεψίαν. Μόνον σήμερον ὑπερίσχυσε τῆς φρονήσεώς σου ἡ νεανική σου ὀρμή. Τοῦ λοιποῦ, ὅμως, ἀπόφευγε νὰ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα τεχνάσματα πρὸς τοὺς καλυτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος Ἕλλην ὑπέπιπτεν εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Σέ, ὅμως, σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ ἀγαθὸς πατὴρ σου Νέστωρ καὶ ὁ ἀδελφός σου πολλὰ παθήματα πρὸς χάριν μου ὑπέστητε. Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ μοῦ ἀνήκει ἡ φορβάς, σοῦ τὴν παραχωρῶ εὐχαρίστως, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἡγεμόνες ὅτι οὔτε ἰσχυρογνώμων εἶμαι οὔτε κατάχρησιν τοῦ ἀξιώματός μου θέλω νὰ κάμω.

Αἱ διαθέσεις αὐταὶ καὶ οἱ λόγοι τῶν δύο εὐγενῶν ἀντιπάλων μεταβάλλουν τὸν χαρακτήρα τῶν ἀγῶνων. Ἐνῶ πρῶτον ἐπρόκειτο ἀγὼν διὰ τὴν νίκην τῆς ὕλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀθλητικῆς δεξιότητος, αἴφνης μετατρέπεται εἰς ἀγῶνα εὐγενείας ἤθους. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως δὲν ὑπάρχουν πλέον νικηταὶ καὶ ἡττημένοι οὔτε βραβεῖα ὕλικά, ἀλλὰ βραβεῖον αἰώνιον, τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ.

Ὁ Ἄχιλλεύς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαιον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, στρέφεται εἰς στιγμὴν εὐγενοῦς ἐξάρσεως τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ἀντιλόχου καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸ πέμπτον βραβεῖον τῶν ἀγῶνων. Μὲ τὴν πράξιν του αὐτὴν ἠθέλησε νὰ δείξῃ ὁ ἥρωας ὅτι πατέρες, οἱ ὅποιοι ἀνατρέφουν τοὺς υἱοὺς των μὲ τοιαύτην εὐγενῆ ἀγωγὴν, εἶναι ἄξιοι πανελληνίων βραβείων διότι ἀγαθὸς καὶ εὐγενὴς πατὴρ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἓνα ὑτέροχον ἀθλητὴν.

« Διάλεξις »

Π. Ι. Θεοδωρόπουλος

ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Τότε έτσι εκείνος κύτταξε σιωπώντας τὸ παιδί του
 μὲ θλιβερὸ χαμόγελο, κι ἡ ὄμορφη Ἀνδρομάχη
 ἤρθε κλαμένη, τοῦ ἔπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι κι εἶπε :

- Καημένη, ἄχ! τὸ φιλότιμο θὰ σ' ἀφανίση. Πές μου,
 τ' ἀθῶο αὐτὸ δὲν τὸ πονᾷς, δὲ μὲ λυπᾶσαι ἐμένα,
 ποὺ μαύρη χήρα κι ἔρημη σὲ λίγο θὰ μ' ἀφήκης ;
 τί γλήγορα ὄλοι οἱ Δαναοὶ θὰ τρέξουν νὰ σὲ σφάζουν.
 Μὰ ἂν εἶναι νὰ σὲ στερηθῶ, καλύτερα γιὰ μένα
 νὰ μὲ σκεπάση ἡ μαύρη γῆς. Γιατὶ ἄλλο πιά ἀντιστύλι
 δὲ θὰ μοῦ μείνη, μόν' καημοί, τὰ μάτια σὰ σφαλίσσης.
 Μὴ γὰρ πατέρα ἐγὼ ἔχω πιά ἢ τὴ γλυκειά μου μάννα ;
-

Ἐχτορα, τώρα ἐσὺ γονιὸς κι ἐσὺ γλυκειά μου μάννα,
 ἐσὺ εἶσαι σὲ μένα ἀδερφὸς καὶ τρυφερό μου ταίρι,
 μόν' πιά λυπήσου με, κι αὐτοῦ στὸ κάστρο μεῖνε ἀπάνου,
 μήπως μὲ ρίξης σὲ χηρεῖα καὶ τὸ παιδί σ' ὄρφανια.
 Καὶ στῆσ' τους στὸν Ἄρνο κοντὰ τοὺς λόφους, ποὺ πατιέται
 ἐκεῖ πιὸ ὀ τοῖχος εὐκολα κι ἀνεβατὴ εἶναι ἡ χώρα.

.....

Τότε ὁ μεγάλος Ἐχτορας τῆς ἀπαντᾷ δυὸ λόγια :

- Γυναῖκα, ναί, κι ἐγὼ ὅλα αὐτὰ στὸ νοῦ μου τ' ἀναδεύω,
 ὅμων τροπὴ ἀπ' τίς Τρώισσες, ντροπὴ ναι ὀμπρὸς στοὺς Τρῶες
 νὰ σέρνουμε ἐτσι σὰν κιοτῆς ἀλάργα ἀπ' τοὺς πολέμους...
 Μήτε τὸ θέλει μου ἡ καρδιά τί πάντα παλληκάρι
 ἔμαθα νὰ ἔμαι καὶ μπροστὰ στίς κονταριές νὰ τρέχω,
 τὸ γονικό μου θέλοντας νὰ διαφεντέψω θρόνο.
 Ναί, ξέρω, μοῦ τὸ λέει αὐτὸ ἀλάθευτα ἡ ψυχὴ μου,
 θὰ φέξη ἡμέρα, δὲν ἀργεῖ, ποὺ θάχαθῃ ἡ πατρίδα
 κι ὁ βασιλιάς ὁ Πρίαμος κι ὁ ξακουστὸς λαὸς του·
 μὰ δὲ μοῦ σφάζει τὴν καρδιά, τῶν Τρῶων σὰ λογιᾶζω
 τὰ πάθια ἢ καὶ τῶν δύστυχων γονιῶν μου οὔτε τόσο
 τῶν ἀδερφῶν μου, ποὺ πολλοὶ μὲς' στὰ χυρῶ τους νιάτα
 θὰ κυλιστοῦν στὸ αἶμα τους σφαγμένοι ἀπ' το Ἄρὺς γῆτες,

ὅσο γιὰ σένα, ὅταν κανεῖς ἀπ' τῶν ὄχτρῶν τ' ἀσκέρι
 σὲ σέρνῃ σὲ πικρὴ σκλαβιὰ στὰ δάκρυα βουτηγμένη,
 κι ἄλλῃ ἴσως, στὸ Ἄργος ὅταν πᾶς, νὰ φαίνῃς θὰ σὲ βάζῃ
 καὶ μὲ τὴ στάμνα ἀπ' τὴν πηγὴ νερὸ θὰ πᾶς νὰ φέρνῃς
 ἄθελα, δόλια, μὰ σκληρὴ θὰ σὲ στενεύῃ ἀνάγκη.

Καὶ σὰ σὲ βλέπουν πού περναῖς ἀχνὴ καὶ δακρυσμένη,
 νὰ το, θὰ λέν, τοῦ Ἐχτορα τὸ ταῖρι, πού τῶν Τρώων
 ἦταν τὸ πρῶτο αὐτὸς σπαθὶ στῆς Τροίας τοὺς πολέμους.
 Ἔτσι ἴσως ποῦν κι ὁ πόνος σου θὰ ξανανοίγῃ πάντα,
 σὰ βλέπῃς πὼς ἀπ' τὴ σκλβιὰ νὰ βγῆς δὲν ἔχει ἐλπίδα.
 Μὰ θέλω νὰ μὲ φάῃ ἢ γῆς, ἢ μαύρη πλάκα θέλω,
 προτοῦ σὲ δῶ νὰ δέρνεσαι καὶ σκλάβα νὰ σὲ σέρνουν !

Ἔτσι τῆς εἶπε κι ἀπλώσε τὰ χέρια στὸ παιδί του.
 Μὰ πίσω γέρνει τὸ παιδί στὸν κόρφο τῆς τροφοῦ του
 μὲ τὶς φωνές, τί τό σκιαζε ἢ ὄψι τοῦ γονιοῦ του,
 σὰν εἶδε π' ἀστραφετὴ ὁ χαλκὸς σπιθόβολα ἀπ' τὸ κράνος
 κι ἀπάνου σάλεψε ἀγριωπὴ ἢ ἀλογίσια φούντα.

Γέλασε τότε ἢ μάννα του, μὰ στάλα κι ὁ πατέρας,
 καὶ βγάζει ἀπ' τὸ κεφάλι εὐτὺς ὁ Ἐχτορας τὸ κράνος
 καὶ τ' ἀπιθώνει χάμου ἐκεῖ, καθὼς λαμποκοποῦσε
 κι ὅταν τὸ γυιό του φίλησε καὶ χόρεψε στὰ χέρια,
 στὸ Δία κι ὄλους τοὺς θεοὺς δεήθηκε ἔτσι κι εἶπε :

- Παρακαλῶ σε, Δία μου, θεοί, παρακαλῶ σας,
 ἄς δώσῃ ἢ χάρι σας κι αὐτό, ὁ γυιὸς μου μέσ' στοὺς Τρῶες,
 ὅπως κι ἐγώ, νὰ ξακουστῇ ἔτσι ἀντρειωμένος πάντα
 κι ἄξιός τῆς Τροίας βασιλιάς. Κι ἄς ποῦν γι' αὐτὸν μιὰ μέρα :
 Αὐτὸς ἀπ' τὸν πατέρα του πολὺ πιὸ παλληκάρι,
 καθὼς γυρᾷ ἀπ' τὸν πόλεμο, καὶ ματωμένα ἄς φέρνῃ
 στὸ σπίτι λάφυρα ἀπ' ἐχτρὸ πού σκότωσε παρμένα,
 πού νὰ τὸν δῆ ἢ μαννούλα του καὶ νὰ χαρῆ ἢ καρδιά της.
 Εἶπε καὶ βάζει τὸ παιδί στῆς γυναικὸς τὰ χέρια
 κι ἐκείνη πίσω τὸ γειρε στὸν μυρισμένο κόρφο
 καὶ πικροχαμογέλασε μὲ μάτια δακρυσμένα...

Μετάφρασις Ἀλ. Πάλλη

« Ὀμήρου Ἰλιάς »
 (Ραψοδία Ζ)

Η ΑΡΧΑΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Σήμερον έπεσεκέφθην τήν 'Ολυμπίαν. Πίστευσέ με μόνον και χάριν τούτου άξίζει να έλθω ξένος τις εις τήν 'Ελλάδα. 'Ενταῦθα ή άρχαιότης παρίστανται ενώπιόν σου περισσότερον ζωντανή και μεγαλοπρεπής ή και εις τήν 'Ακρόπολιν αυτήν. Δέν λέγω ότι δια τής θεάς τών έρειπίων ή φαντασία δύναται να σχηματίση τελειότεραν εικόνα τής άρχαιότητος. 'Η 'Ολυμπία δέν ήτο πόλις, ήτο ιερόν. 'Υπό τήν έποψιν του ίδιωτικοῦ βίου, ή Πομπήτα παρέχει μεγαλύτερον ενδιαφέρον. Εύρίσκει δέ τις και εις τήν Νικόπολιν αυτήν και τήν Πλευρώνα ὕλην δι' άρχαιολογικάς μελέτας, τήν όποίαν δέν θα εύρη ένταῦθα.

'Η 'Ολυμπία είναι τι ὅλως διάφορον, αλλά και ὑπέρτερον.

Είδον από του Κρονίου λόφου τά έρείπια τών ναών, τών παλαιστροών, τών αναθηματικῶν μνημείων άπλούμενα ως εις χάρτην. 'Ενόμισα ότι αναζή ένωπιόν μου πᾶν ὅ,τι μέγα και ώραϊον ὑπῆρξεν εις τήν άρχαίαν 'Ελλάδα. Τά έντός τής στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οικοδομήματα άνακαλοῦν εις τήν μνήμην σου μυρίας άναμνήσεις. 'Ενθυμείσαι ότι επί χίλια περίπου έτη ένταῦθα συνεκεντρώθη ὀλόκληρος ή δόξα τής 'Ελλάδος. Νομίζεις ότι άντηχοῦν εισέτι περι σέ αί φωνάι, αίτινες έπευφήμουν τόν Θεμιστοκλή, νικητήν τής Σαλαμίνος και σωτήρα τής 'Ελλάδος. Οί στέφανοι, τούς όποίους ο Πίνδαρος άπθθανάτισε, περιπταπτανται έναερίως ένωπιόν σου. 'Ενταῦθα ο Θουκυδίδης, παῖς ξετι, ήκροάζετο τās διηγήσεις του 'Ηροδότου, ένταῦθα συνήρχοντο οί τεχνῖται τής 'Ελλάδος και εξέθετον τά άριστουργήματά των εις τόν θαυμασμόν θεατῶν, οὔτινες άπένεμον τήν άθανασίαν. 'Η άρχαία 'Ελλάς ὀλόκληρος συνοψίζεται, οὔτως ειπεῖν, και συγκεφαλαιοῦται έντός τής μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

'Η τοποθεσία τής 'Ολυμπίας ὀμοιάζει προς μέγιστον άμφιθέατρον. Εις τὸ μέσον έτελεῖτο τὸ θέαμα. Οί περίξ λόφοι άποτελοῦν τās βαθμίδας. Οί θεαταί συνωθούμενοι ὑπό τήν σκιάν τών δένδρων έβλεπον από ὕψηλά τήν λαμπράν τελετήν τών άγώνων. Αί πολύχρωμοι χλαμίδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθύ πράσινον τών πεύκων, έπηύξανον τήν λαμπρότητα τής σκηνῆς. Εις τās γυναίκας δέν έπετρέπετο ή έντός του ιεροῦ περιβόλου είσοδος κατά τās ήμέρας τών άγώνων. 'Ισως, ὅμως, να ήρχοντο αὔται επί τών λόφων, να ὑπέκρυπτον τόν πέπλον ὑπό τήν σκιάν του φυλλώματος και να έθεώρουν κρυφίως τὸ άπθγορευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόουν τὴν ἱερείαν τῆς Δήμητρος, ἥτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου τῶν εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἱεράν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἠδύναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο οὗτοι ἀναμέσον τῶν ὠραίων μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἑραῖον. Ἐπειτα ἴσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῶ οἱ ἱερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵππόδρομον, ὅπου ὁ νικητὴς ἐλάμβανε τὸν κότινον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵππόδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἤδη καταργηθῆναι κατὰ τὸ 394 μ.Χ. ἐπὶ αὐτοκρατορίας Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν, ὅμως, τὸ πᾶν καταστραφῆ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς β' ἑκατονταετηρίδος δύο σεισμοί, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνέτρεψαν ὅσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στήλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κεῖνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους τῶν διαζευγμένους, ὅπως τότε κατέπεσαν.

Σύγχρονος καταπτώσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ὁ ποταμὸς Κλάδεος, ὅστις ρεεῖ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεως, ἐπλημύρισε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἐρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε μετὰ τὸ στρῶμα γῆς πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἐδάφους ἤλθον καὶ κατώκησαν Χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ διασωθέντα ἔχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα.

Κατὰ τὴν νέαν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἄλλη πλημύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα μέτρα. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὸν ξηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφείλομεν τοὺς θησαυρούς, τοὺς ὁποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

« Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν »

Α. Βικέλας

ΑΓΩΝΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Με ἐξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν ἐπεδίδοντο οἱ πρόγονοί μας εἰς τὴν γυμναστικὴν. Δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ πόλις, ἡ ὁποία νὰ μὴ εἶχε γυμναστήριον (γυμνάσιον) κατάδενδρον καὶ λαμπρῶς διακεκοσμημένον.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἡ γυμναστικὴ διὰ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν.

Ἐκεῖ εἰς τοὺς ἀγῶνας ὄλαι αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπεδείκνυον ὅ,τι ἐξαιρετικὸν εἶχον. Καὶ οἱ ἀριστοὶ καρποὶ τῆς γῆς καὶ τὰ εὐμελέστερα σώματα τῶν νέων καὶ τὰ τελειότερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τοῦ πνεύματος, ὅλα ἐπεδείκνυοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦταν τέσσαρες : τὰ Ἴσθμια, τὰ Νέμεα, τὰ Πύθια καὶ τὰ Ὀλύμπια.

Ἀλλ' ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ λάμψις τῶν Ὀλυμπίων ἦτο ἀφθαστος.

Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἠδύνατο κανεῖς νὰ θαυμάσῃ τῆς Ἑλλάδος τὴν ρώμην καὶ τὴν ἀλκὴν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν ἀρχικῶς τοπικοί· ἀργότερον ἐγιναν πελοποννησιακοί, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀνεπτύχθησαν εἰς πανελληνίους.

Πρῶτος ἰδρυτὴς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων ἔθεωρεῖτο ὁ Ἡρακλῆς. Τοὺς διερρῦθμισε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡλίδος Ἴφιτος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος ἀνεχώρουν ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν εἰς τὰ πέρατα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν οἱ σ π ο ν δ ο φ ο ρ ο ι, διὰ νὰ ἀναγγεῖλουν τὴν ἑναρξιν τῆς ἱερομηνίας τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς ἐκεχειρίας.

Τότε κατέπαυε πᾶσα ἐχθροπραξία· εἰρήνη καὶ ἀδέλφωσις ἐξηπλώνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀφόβως δὲ καὶ ἀκινδύνως ἠδύναντο νὰ ταξιδεύουν διὰ μέσου καὶ τῶν μέχρι χθὲς ἐχθρῶν καὶ πολεμίων οἱ ἀγωνισταὶ καὶ οἱ προσκυνηταὶ τοῦ ἱεροῦ ἢ οἱ θεωροὶ τῶν ἀγῶνων.

Καὶ συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Μαιώτιδος· ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος· ἐκ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θρακῆς· ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου· ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κυρήνης. Συνέρρεον κατὰ χιλιάδας διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης οἱ εὐσεβεῖς καὶ οἱ φίλαθλοι καὶ ὅσοι ὠνεῖρεύοντο νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βάρβαροι καὶ οἱ δοῦλοι δὲν ἀπεκλείοντο τῆς θεᾶς τῶν ἀγῶνων,

ἀλλὰ κυρίως Ἕλληνες ἔσπευδον εἰς τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο κέντρον. Καὶ ὄχι μόνον κοινοὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς σοφοὶ καὶ πολιτικοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, ὁ Λουκιανὸς καὶ ἄλλοι.

Πολλοὶ μάλιστα ἐκ τῶν σοφῶν, ποιητῶν καὶ ρητόρων ἀνεγίνωσκον ἢ ἀπήγγελλον συγγράμματα, ποιήματα καὶ λόγους.

Ὅτε ὁ πατὴρ τῆς Ἱστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν τῶν Μηδικῶν πολέμων, ἀντελήφθη ἐκτὸς τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι ἐδάκρυον, καὶ παῖδα ἄγνωστον του, τὸν ὅποιον ὁ πατὴρ του Ὀλορος ἐπέπληττε διὰ τοῦτο. «Ὀλορε, ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου κατέχεται ἀπὸ μεγάλην μάθησιν», ἀνεφώνησε τότε ὁ Ἡρόδοτος. Καὶ ἦτο ὁ νέος ἐκεῖνος ὁ Θουκυδίδης, ὁ μετέπειτα μέγιστος τῶν ἱστορικῶν τῆς οἰκουμένης.

Τακτικοὶ ἐπισκέπται τῶν ἀγῶνων ἦσαν αἱ θεωρίαι τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἀποικιῶν, δηλ. οἱ ἐπίσημοι πρέσβεις ἢ ἀντιπρόσωποι, τοὺς ὁποίους ἔστελλεν ἐκάστη πόλις.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἑλλανοδίκαι εἶχον ἤδη ὑποδεχθῆ καὶ καταγράψει εἰς τὸ λεύκωμα ἡ γραμματεῖον τοὺς ἀγωνιστὰς μετὰ τὸ ὄνομα αὐτῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος των, ὡς καὶ τὰ ἀγωνίσματα, εἰς τὰ ὅποια θὰ μετεῖχον.

Ὅρος ἀπαραίτητος, διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς ὡς ἀγωνιστής, ἦτο νὰ εἶναι Ἕλλην τὴν καταγωγὴν καὶ πολίτης ἐλεύθερος, καὶ νὰ μὴ εἶχε διαπραΐξει ἀσέβειάν τινα.

Οἱ ἀγῶνες διήρκουν ἐπὶ πέντε ἡμέρας καὶ διεξήγοντο μετὰ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐπιβλητικότητα.

Ἐξαιρετικῶς πανηγυρική, ὅμως, ἦτο ἡ πέμπτη καὶ τελευταία ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπενέμοντο τὰ ἄθλα.

Ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ἐπὶ αἰῶνας διετηρεῖτο μετ' εὐλαβείας καὶ προφυλάξεως εἰς κότινος. Παῖς ἀμφιθαλῆς (τοῦ ὁποίου δηλ. ἔζων ἀμφότεροι οἱ γονεῖς) ἔκοπτεν ἐκ τοῦ κοτίνου τούτου διὰ χρυσοῦ δρεπάνου δέκα ἐπτὰ κλάδους μικροὺς θαλλοὺς· ἕκαστος δὲ ἐκ τούτων ἐδένετο διὰ ταινιῶν καὶ ἐσχηματίζοντο οὕτω δέκα ἐπτὰ στέφανοι, ἰσάριθμοι πρὸς τὰ δέκα ἐπτὰ ἀγωνίσματα, τῶν ὁποίων ἦσαν βραβεῖα.

Ὁ κῆρυξ ἀνεκήρυσσε μετὰ στεντορείαν φωνὴν ἐνώπιον τῶν Παν-

ελλήνων τὸ ὄνομα τῶν νικητῶν καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ὁ ὀλυμπιονίκης προσήρχετο πρὸ τῶν ἑλλανοδικῶν, ὅπου εἷς ἐξ αὐτῶν τὸν ἐστεφάνωνε διὰ στεφάνου κοτινίου, ἐν ᾧ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν μὲ ὑπέρτατον ἐνθουσιασμόν ἐπευφήμει τὸν εὐδαίμονα νικητὴν καὶ τὸν ἔρραине μὲ μῆλα καὶ ρόδα καὶ φύλλα καὶ ἄνθη. Ὁνειρον παντὸς εὐρώστου καὶ ἡσκημένου ἀγωνιστοῦ ἦτο νὰ λάβῃ τὸν στέφανον καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα του ἀνακηρυττόμενον.

Ἰσόθεοι καὶ υἱοὶ θεῶν ἐθεωροῦντο οἱ νικηταὶ τῶν ἀγῶνων· ἐθαυμάζοντο δὲ ἀκόμη περισσότερον, ἂν συνέπιπτε νὰ κατήγοντο ἀπὸ οἰκογένειαν ὀλυμπιονικῶν. Καὶ ἡ πατρὶς τῶν ὀλυμπιονικῶν ἐτιμᾶτο ἐξαιρετικῶς.

Οἱ νικηταὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τῶν φίλων καὶ τῶν συμπολιτῶν των ἐπέστρεφον πανηγυρικῶς εἰς τὴν πατρίδα των. Καὶ ἡ πόλις των ἐκρήμιζε μέρος τῶν τειχῶν της, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκη τειχῶν, ὅταν ἔχῃ τοιοῦτους πολίτας.

Ὁ νικητὴς διήρχετο ἐπευφημούμενος τὰς κυριωτάτας ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας τῆς πόλεως καὶ μετέβαινον εἰς τοῦ πολιούχου θεοῦ ἢ ἥρωος τὸν ναὸν ἢ τὸ ἥρῳον. Προσέφερον εὐχαριστήριον θυσίαν καὶ ἀκολούθως παρεκάθητο εἰς τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον προσέφερε πρὸς τιμὴν του ἢ πόλις ἢ ὁ δῆμος.

Πλεῖσται ὅσαι τιμαὶ ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἱερονίκας καὶ εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐτιμῶντο ἐξαιρετικά. Περισσότερον ὅλων ἐτιμῶντο οἱ ὀλυμπιονίκαί. Ὁ Πίνδαρος, ὁ μέγιστος ἐκ τῶν λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἔλεγεν : « Ὅπως τὸ ὕδωρ εἶναι τὸ ἀριστον ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅπως ὁ χρυσὸς εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἐκ τῶν μετάλλων, ὅπως τὴν ἡμέραν δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν οὐρανὸν ἄστρον θερμότερον καὶ φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον, τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπάρχει καὶ ἀγὼν ἀνώτερος ἀπὸ τὰ Ὀ λ Ὑ μ π ι α ».

« Οἱ Ἀγῶνες »

Ἄντ. Κεραμόπουλος

ΥΜΝΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

Ἄρχαιο Πνεῦμ' ἀθάνατο, ἀγνὲ πατέρα
τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ,
κατέβα, φανερώσου κι ἄστραψε ἐδῶ πέρα,
στὴ δόξα τῆς δικῆς σου γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Στὸ δρόμο καὶ στὸ πάλεμα καὶ στὸ λιθάρι,
στῶν εὐγενῶν ἀγῶνων λάμψε τὴν ὁρμή·
καὶ μετ' ἀμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι,
καὶ σιδερένιο πλάσε κι ἄξιο τὸ κορμί.

Κάμποι, βουνὰ καὶ πέλαγα φέγγουν μαζί σου,
σὰν ἓνας λευκοπόρφυρος μέγας ναός.
Καὶ τρέχει στὸ ναὸ ἐδῶ προσκυνητῆς σου,
Ἄρχαιο Πνεῦμ' ἀθάνατο, κάθε λαός.

« Ἀσάλευτη ζωὴ »

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι ὀλόγυρα νὰ τρέχει,
κι ἀκούω νὰ κράζει τ' ὄνομα, καθὼς καὶ τὴν πατρίδα
τοῦ νικητῆ, ποὺ νίκησε καὶ σ' ὅλα βγήκε πρῶτος.
Καὶ βλέπω τὸν ὁμορφονιὸ καὶ τ' ἄξιο παλληκάρι
νὰ ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ σωρὸ κι ἀγάλια νὰ πηγαίνει
καὶ ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστερό του χέρι
καμαρωτός, περήφανος μπρὸς στὸ χρυσὸ τραπέζι,
ποὺ ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
Τὴν ξέρω κείνη τὴν ἐλιά, τὴν ἄγρια, τὴν ἅγια.
Τὴν εἶδα, ποὺ τὴν φύτεψεν ὁ Ἡρακλῆς στὴν Ἄλτι,
κι ἄπλωσ αὐτὴ τὲς ρίζες της κι ἐθήριψε γιὰ πάντα.
Εἶδα κι ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ὀρφάνια δὲν γνωρίζει,
τό 'δα νὰ κόβη τὰ κλαδιὰ μὲ τὸ χρυσὸ δρεπάνι
καὶ νὰ τὰ φέρνῃ τρέχοντας νὰ γίνουν τὰ στεφάνια.
Βλέπω τὸν πρῶτο νικητὴ στεφανωμένο τώρα!
Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιό, ποὺ τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,

χαρά στή μάνα, μακριά πού καρτερεί με πόθο...
 Χαρά στή δοξασμένη του και ξακουστή πατρίδα,
 όπου γεννᾶ τέτοια παιδιά και τέτοια παλληκάρια ! . .

Ἰω. Πολέμης

Η ΕΡΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΣΕΙΔΩΝΟΣ

Μίαν ωραίαν άττικὴν ἡμέραν, ἐνῶ λαμπρὸς ἀνέβαινε ὁ ἥλιος ὑπεράνω τοῦ Ὑμητοῦ, σκεπτικὸς ἐκάθητο ὁ Κέκροψ εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Γύρο του ἐκάθητο αἱ τρεῖς θυγατέρες του. Ἐτραγουδοῦσαν καὶ ἐκέντων τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Ἐξαφνα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀκροπόλεως ἠκούσθησαν φωναὶ θορυβῶδεις, ὡς ἐὰν ἐφιλονίκουν ἄνθρωποι. Ἐντὸς ὀλίγου ἀντελήφθη ὁ Κέκροψ ὅτι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ὠμίλουν τόσοσ μεγαλοφῶνως καὶ εἶχον πλέον εἰσέλθει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἦσαν εἷς ἀνὴρ εὐραστός καὶ ἀθλητικὸς με ὑγρὸν βλέμμα καὶ πῶγωνα μακρὸν καὶ κόμην κυματίζουσαν, καὶ μία γυνὴ εὐσχημος καὶ μεγαλοπρεπῆς.

— Μὲ συγχαρεῖς, ἰδικὸς μου εἶναι, ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ με ζωηρότητα.

— Καθ' ὀλοκληρίαν ἀπατᾶσαι, διότι εἶναι ἰδικὸς μου, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ με ὑπερηφάνειαν.

— Οὐδεὶς ἀκόμη μοῦ εἶπεν ὅτι ἀπατῶμαι, εἶπεν ὁ ἀνὴρ με ὀργήν.

— Ἀντὶ νὰ φιλονικῶμεν, ἀπεκρίθη μετριοπαθῶς ἡ γυνὴ, ἰδοὺ ἐδῶ πρόχειρος δικαστής. Ἄς τοῦ ἐκθέσωμεν τὴν ἔριν ἡμῶν.

— Περὶ τίνος πρόκειται ; ἠρώτησεν ὁ Κέκροψ.

— Ὁ τόπος οὗτος, ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ, λέγω ὅτι εἶναι ἰδικόν μου κτῆμα καὶ ἔχω ἀπειροὺς ἀποδείξεις.

— Καὶ ἐγὼ κηρύττω ἀπεναντίας, διέκοψεν ἡ γυνὴ, ὅτι εἶναι ἰδικὸς μου καὶ κανεὶς δὲν μοῦ τὸ ἔχει ἀμφισβητήσει. Θέλωμεν νὰ κρίνης μετὰξὺ ἡμῶν.

— Καὶ ἔκρινα ἤδη, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ. Ὁ τόπος οὗτος, ἂν ἐπιτρέπετε, δὲν εἶναι οὔτε τοῦ ἐνὸς οὔτε τοῦ ἄλλου, ἀλλ' εἶναι ἰδικὸς μου, διότι εἶμαι ὁ Κέκροψ, ὁ βασιλεὺς του.

— Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει, ἀπήντησεν ὁ ἀνὴρ.

— Πῶς δὲν ἐμποδίζει ; εἶπεν ὁ Κέκροψ.

— Δὲν ἐμποδίζει, διότι εἶμαι ὁ Ποσειδῶν.

— Καὶ ἐγὼ ἢ Ἀθηναῖα, προσέθεσεν ἡ γυνή.

— Ἄ ! τότε ἀλλάζει, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, καὶ τότε τὸ μόνον, τὸ ὅποιον δύναμαι νὰ εἶπω, εἶναι ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι ἰδική σας καὶ ὄχι ἰδική μου. Ἀλλὰ τίνος ἐκ τῶν δύο ; Πῶς θέλετε νὰ τὸ κρίνω ἐγὼ ὁ θνητός ;

— Ἐγὼ τὴν ζῶνω εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας μου καί, ἂν θέλω νὰ τὴν σφίξω, τὴν καταστρέφω, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν.

— Ἐγὼ προστατεύω καὶ σώζω τοὺς κατοίκους τῆς καὶ ἡ πόλις αὐτὴ ἔχει τὸ ὄνομά μου, εἶπεν ἡ Ἀθηναῖα.

— Δηλαδή τὸ ἰδικόν μου, εἶπε μέσα τοῦ ὁ Κέκροψ.

— Τὸ ἰδικόν σου ἔχει σήμερον, ἀπήντησεν ἡ θεά, διότι ἠννόησε τὰς σκέψεις του. Κεκροπία καλεῖται, ἐν ὄσῳ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰς πτωχὰς αὐτὰς καλύβας, αἱ ὅποιαι ἔχουν σκορπισθῆ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἀποκρήνου αὐτοῦ βράχου. Ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα Ἀθηναία θὰ ἴδῃ νὰ φθάνη ἡ δόξα τῆς μέχρι τῶν ἀστρῶν. Θὰ ζήσῃ αἰωνίως καὶ θὰ ἀναδειχθῇ λαμπρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλην χώραν τῆς γῆς.

— Εἰς τὰ ὑγρά νῶτα μου θὰ τῆς φέρω θησαυροὺς ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν, καὶ θὰ τῆς παρουσιάσω τὰς ὁδοὺς τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος τῆς.

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ἡ Ἀθηναῖα, θὰ τῆς δίδω τὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὴν φρόνησιν εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις, ἡ ὅποια σώζει καὶ μεγαλύνει τὰς πόλεις.

— Καί, ὅμως, εἶπε μὲ ὀργὴν ὁ Ποσειδῶν, τὴν χώραν, τὴν ὅποιαν καυχᾶσαι ὅτι θὰ προστατεύσῃς, ἀφῆνεις νὰ ληστεύουν οἱ Βοιωτοί.

— Δὲν τὴν βλέπτουσι τόσον, ἀπεκρίθη μὲ πικρίαν ἡ Ἀθηναῖα, ὅσον οἱ βάρβαροι τῆς Καρίας μὲ τὰς συνηθείας των, τοὺς ὁποίους τῆς φέρεις εἰς τοὺς λιμένας τῆς.

— Βλέπω, ἀπεκρίθη ὁ Κέκροψ, ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καὶ τῶν δύο διὰ τὴν χώραν αὐτὴν εἶναι πολὺ μεγάλαὶ καὶ ἴσαι ἀναμεταξύ των. Ἐπίσης εἶναι ἴσα καὶ ὅσα κακὰ φέρετε ἢ ἐπιτρέπετε εἰς τοῦτον τὸν τόπον. Εἰς τὰ παρόντα κακὰ δὲν δύναμαι νὰ στηρίξω τὴν κρίσιν μου. Διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ πῶς νὰ κρίνω ἐγὼ ὁ ἐφήμερος θνητός, ὁ ὅποιος δὲν ἔχω τὴν δύναμιν νὰ προφητεύσω τὸ μέλλον ; Εἶμαι ἀπλοῦς ἄνθρωπος καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἄξιον εὐγνωμοσύνης θεωροῦμεν ὄχι ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἀληθῶς εὐεργετεῖ.

“Αν τὸ ἴδιον ἰσχύῃ καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, πράττετε τώρα κάτι χάριν τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν εὐεργεσίαν θὰ δοθῇ τὸ μεγαλύτερον βραβεῖον.

Καὶ οἱ δύο θεοὶ ἔκαμαν νεῦμα τότε, ὡς εἰάν ἔλεγον : « Μὰ τὸν Δία, δὲν ὀμιλεῖ ἀνόητα ».

— Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ποσειδῶν. Καὶ ἰδοῦ!

Καὶ ἐκτύπησε βιαίως μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν ξηρὸν βράχον. Ὁ βράχος ἐσεισθη δυνατὰ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἡ δὲ τρίαινα ἐβυθίσθη μέχρι τῶν σπλάγχων τῆς γῆς καὶ ἤνοιξε φρέαρ, τὸ ὁποῖον ἐγένευσεν ὕδωρ.

— Ἰδοῦ! ἐπανελάβεν ὁ θεός, δίδω ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν Ἀττικὴν. Ὁ ἥλιος θὰ ἐξήραινεν ὅλην τὴν ζωὴν, θὰ ἀπερρόφα τὰ σπάνια νερά τῶν ρυάκων της, θὰ ἐμάραινε τὰ φυτὰ της καὶ θὰ μετέβαλλε τὴν γῆν εἰς καιομένην κάνιν. Τὸ φρέαρ τοῦτο τὴν ἔσωσε. Τεχνητὸς ρυαξ θὰ ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς καὶ θὰ σκορπιζῇ δρόσον καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν εἰς καταπράσινον καὶ εὐφορον κῆπον. Ἄλλ’ ὁ ρυαξ αὐτὸς θὰ δεικνύῃ συγχρόνως μὲ τοὺς κυματισμοὺς του, ὅτι δωρῶ εἰς τὴν χώραν τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα θὰ εἶναι τὸ πεδίον τῶν θριάμβων τῶν κατοίκων της καὶ θὰ περιφέρει τροπαιοῦχους τὰς σημαίας των ἕως ἐκεῖ, ὅπου φθάνουν τὰ κύματά της.

— Αὐτὰ, εἶπεν ὁ Κέκροψ, δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητα. Ἄλλ’ ὁ δικαστής, διὰ νὰ κρίνῃ ἀμερολήπτως, πρέπει νὰ ἀκούσῃ καὶ τὰ δύο μέρη.

Αὐτὴ ἦτο πλαγία πρόκλησις πρὸς τὴν Ἀθηναῖν, ἵνα καὶ αὐτὴ ὀμιλήσῃ. Τότε ἡ Ἀθηναῖα ἐκτύπησεν ἐπίσης τὴν γῆν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδός της, καὶ ἀμέσως ἐφύτρωσε παχύτατος βλαστὸς ἐλαίας, ὁ ὁποῖος ταχέως ἠῤῥήθη εἰς θαλερὸν καὶ πολυκαρπὸν δένδρον. Ὁ Κέκροψ ἐτέρπετο βλέπων τὸ καταπράσινον καρποφόρον δένδρον καὶ ἐδροσίζετο κάτω ἀπὸ τὴν ὠραίαν σκιάν του.

Ἡ Ἀθηναῖα ἀφοῦ ἔκοψε, τοῦ προσέφερον ἓνα ἐκ τῶν πρασίνων καρπῶν αὐτοῦ. Ἄλλ’ ὁ Κέκροψ, ὅταν τὸν ἐδοκίμασε, παρεμόρφωσε τὸ πρόσωπόν του σιωπᾶν. Οἱ καρποί, ὅμως, τάχιστα ὠρίμασαν καὶ ἀπὸ πράσινοι ἐγένιναν μαῦροι. Τότε ἡ Ἀθηναῖα ἔδωσε καὶ πάλιν καρπὸν εἰς τὸν Κέκροπα. Οὗτος, ἀφοῦ τὸν ἐγεύθη, τὸν εὗρε γλυκὺν καὶ ἡ πλάστιγξ τῆς κρίσεώς του ἀπὸ τὸν Ποσειδῶνα, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχε σχεδὸν κλίνει, ἤρχισεν ἤδη νὰ στρέφεται πρὸς τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν.

— Ἄν τὸ ὕδωρ γονιμοποιῇ τὴν γῆν, εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἰδοὺ τὸ ἄριστον αὐτῆς προῖόν. Αὐτό, ἀφοῦ ἐνδύσῃ καὶ πεδιάδας καὶ ὄρη, θὰ μεταβάλλῃ τὴν ἔρημον χώραν τῆς Ἀττικῆς εἰς χαριέστατον κῆπον. Ὁ καρπὸς αὐτοῦ θὰ εἶναι τῶν κατοίκων αὐτῆς τροφή προσφιλής. Ὁ δὲ χυμὸς αὐτοῦ θὰ δωρίσῃ εἰς τὴν γῆν τὸ οὐράνιον φῶς καὶ θὰ μεταβάλλῃ τὴν νύκτα εἰς ἡμέραν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲ τὸ δένδρον τοῦτο δωρῶ τὸ ὑπέρτατον τῶν ἀγαθῶν, τὴν εἰρήνην, τῆς φρονήσεως τὴν θυγατέρα!

»Αὐτὴ ἡ εἰρήνη, εἶναι τῶν ἀνθρώπων ὁ μέγας εὐεργέτης, αὐτὴ εἶναι ὁ πλουτοδότης θεός, αὐτὴ στηρίζει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἀνδρικοὶ ἀγῶνες, ὁ πόλεμος καὶ αἱ νῆκαι, τὰς ὁποίας θὰ στολιζοῦν ἐξ ἴσου καὶ οἱ κλάδοι μου, τότε συντελοῦν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν, ὅταν μόνον προπαρασκευάζουν τὴν εἰρήνην. Ἄλλως φυτεύουσιν χωρὶς νὰ θερίζουν, καταστρέφουν χωρὶς νὰ οἰκοδομοῦν. Εὐτυχεῖς ὁ λαός, ὁ ὅσπως ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην καὶ ὁ ὅσπως νικᾷ ὄχι διὰ νὰ νικήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην. Πᾶσα ἡμέρα αὐτοῦ εἶναι ἡμέρα εὐδαιμονίας, πᾶν βῆμα αὐτοῦ τὸν ὀδηγεῖ εἰς εὐπορίαν, πᾶς βῶλος τῆς γῆς του μεταβάλλεται εἰς χρυσόν.

— Καὶ τῶν δύο τὰ δῶρα εἶναι θεῖα καὶ ἀνεκτίμητα. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀσθενῆ ἀνθρωπίνην μου κρίσιν ἀνετέθη ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ αὐτῶν, παρακαλῶ καὶ τοὺς δύο νὰ εἴσθε εὐσπλαχνικοὶ εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἀλλὰ τὴν κυριότητα αὐτῆς ἀναθέτω εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος δὲν ὑπόσχεται μόνον τοὺς κερανοὺς τῶν πολέμων. Τὴν παραχωρῶ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος μᾶς χορηγεῖ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης καὶ τὸ ἥμερον καὶ διαρκὲς αὐτῆς φῶς.

Μόλις εἶπεν αὐτὰ ὁ Κέκροψ, ὁ Ποσειδῶν θυμωμένος ἀνεπήδησε καὶ ἐκτύπησε τὸ ἔδαφος τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς τριαίνης του τόσον ἰσχυρά, ὥστε τὰ ἔχνη τῶν ὀδόντων τῆς φαίνονται ἀκόμη μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βράχου, ὅστις εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἔπειτα κτισθέντος Ἐρεχθείου.

Ἄλ. Ραγκαβῆς

« Ἀπαντα »

ΦΑΕΘΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

Μίαν φοράν, εἰς ἀρχαιοτάτους καιρούς, κατ'ἴκει εἰς ἄγνωστόν τινα καὶ βαθεῖαν κοιλάδα, ἐντὸς σκιεροῦ ἄλλους δαφνῶν, ἀφιερωμένου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, γυνὴ ὠραία καὶ νέα ὀνομαζομένη Κλυμένη. Ἀπέφυγε δ' αὐτῇ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ καθ' ἡμέραν, εἰς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, συνέλεγεν ἄνθη καὶ ἐστεφάνωνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔπειτα δὲ ὅλον τῆς τὸν καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν θυγατέρων τῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις ὀνομάζετο Φαέθων.

Τὸ παιδίον ἦτο σπανίας ὠραιότητος. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦταν γαλανοὶ ὡς τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ, ἡ κόμη του ἦτο ξανθὴ καὶ ἐγρύσιζε καί, ὅταν ἐμειδίᾳ, ἔλεγε ἐχάραζεν ἡ ἀνατολή. Ἡ ἀγάπη τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του πρὸς αὐτὸν ἦτο λατρεία. Ἀλλὰ καὶ εὐφυῖαν καὶ καλλὴν θέλησιν εἶχεν ὁ μικρὸς Φαέθων, καὶ ὅτι τὸν ἐδίδασκαν ἡ μήτηρ του καὶ αἱ ἀδελφαὶ του, τὸ ἐμάνθανεν εὐκόλως καὶ προθυμότατα. Καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν δὲ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος ἐξαισιῶς ἐπέδιδε, καὶ ὅλοι οἱ ὀμηλικῆς του τῶν περίεξ κοιλάδων τὸν ἐθεώρουν κατὰ πάντα ἀνώτερόν των.

Ἀλλὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὸ κακόν του μέρος, ὅτι συνηθίσας εἰς τοὺς ἐπαίνους ἀπώλεσε τὴν μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι τῶν προτερημάτων ὁ στολισμός, καὶ ἐγένετο οἰηματίας. Τὸ κακόν δὲ ἦτο ὅτι οὔτε ἡ μήτηρ οὔτε αἱ ἀδελφαὶ του συνετέλουν πολὺ εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν φιλαυτίαν του, διότι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀγάπης τὸν ἐβλαπτεν ἀντὶ νὰ τὸν ὠφελῇ.

Πατέρα δὲν εἶχεν ἴδει οὐδ' ἤκουσε νὰ γίνῃ ποτὲ λόγος περὶ τοῦ πατρὸς του. Μόνον ἄπαξ, ὅταν ἡ μήτηρ τὸν ἐδίδασκεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Διὸς ἦτο ὁ Κρόνος καὶ πατὴρ τοῦ Κρόνου ὁ Οὐρανός, ἠρώτησεν αἴφνης ὁ μικρὸς Φαέθων :

— Καὶ ἰδικός μου πατὴρ ποῖος εἶναι ;

Τότε ἡ Κλυμένη ἠναγκάσθη, μετὰ πολλὰς παρορμήσεις τοῦ νεαροῦ υἱοῦ, νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ὅτι ὁ πατὴρ του ἦτο ὁ θεὸς Ἀπόλλων.

Μετὰ τινα ἔτη οἱ κάτοικοι τῶν περίεξ χωρῶν εἶχον μεγάλην πανήγυριν καὶ ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Συνέρρευσαν λοιπὸν ἐκεῖ οἱ ἀξιώτεροι νέοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα διαγωνισθῶσιν. Ὅστις ὑπερίσχυεν ἐλάμβανε στέφανον, ἐπηνεῖτο, ἐχειροκροεῖτο, καὶ εὐτυχεῖς ἐλογίζοντο οἱ γονεῖς, ὅτινες τὸν ἐγέννησαν.

Μεταξὺ ὄλων τῶν ἀγῶνων λαμπρότεροι ἐθεωροῦντο οἱ ἵππικοί, καὶ τὸ πλῆθος ὄλων ἤτο βέβαιον ὅτι τὸ βραβεῖον θὰ λάβῃ εἰς Θεσσαλός, ὅστις ἐκίχθητο ὑπερήφανος εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὠραιότατον ὄλων τῶν ἵππων καὶ ἐφαίνετο ἔχων μεγάλην ἐπιτηδαιότητα νὰ τὸν διοικῇ. Καὶ τῶ ὄντι. ὅταν ἤρχισαν νὰ τρέχωσιν, αὐτὸς ἐτινάχθη ὄλων ἐμπρός. Ὁ δὲ Φαέθων, ὅστις καὶ αὐτὸς ἠγωνίζετο μετὰ τῶν ἱπέων, ἔμεινε μακρὰν ὀπίσω, ἀναβαίνων ἵππον, ὅστις ἐφαίνετο ἄγριος καὶ νευρώδης, ἤτο ἕμως μικρὸς καὶ οὐχὶ ἐπιδεικτικός. Ἄλλ' ὅτε δὲν ἀπεῖχον πλέον πολὺ τοῦ τέρματος, ἐπληξε δι' ἐνὸς τῶν πτερνιστήρων τὸν ἵππον του, ὅστις δὲν ἤτο, ὡς οἱ ἄλλοι, ἐξηντημένος, ἐπήδησε μέγιστον πῆδημα, καὶ τρέχων ὡς ἀστραπὴ ἐφθασε πρὸ τοῦ Θεσσαλοῦ.

— Εὕγε ! Εὕγε ! ἐφώναζον αἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ὅτε ἐφάνη εἰς τὰς ὄψεις ὄλων ὁ νεανίας ὠραῖος καὶ φέρων τῆς νίκης τὸν στέφανον.

Μετὰ δὲ τὸ ἵπποδρόμιον ἤρχισεν ἡ ἄρματοδρομία καὶ μετὰ θαυμασμοῦ εἶδε τὸ πλῆθος τὸν Φαέθοντα, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζε κατάκοπον ἐκ τῆς πρώτης νίκης, παραταχθέντα καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἵπποι του ἤσαν τέσσαρες, ξανθοὶ καὶ τόσον θυμοειδεῖς καὶ ἀνυπόμονοι, ὥστε οἱ θεαταὶ ἐπίστευον ὅτι τότε κατὰ πρῶτον ἐξεύχθησαν εἰς ἄρμα, ἐφοβοῦντο δὲ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα διὰ τὸν Φαέθοντα.

Ἄλλ' ὡς τὸ σύνθημα ἐδόθη, ὁ νέος τοὺς ἠγγισεν ἐλαφρῶς διὰ τῆς μάλιστα, τοὺς προεκάλεσε διὰ γλυκείας φωνῆς, καὶ οἱ ἵπποι ὠρμησαν ὡς βέλος ἐμπρός. Θαυμασία δὲ ἤτο ἡ ἄνεσις καὶ ἡ ἐπιδεξιότης, μεθ' ἧς διήθουνε τὰς ἡνίας, ἀπέφευγε τὰ προσκόμματα, ἔκοπτε τὴν ὁδὸν τῶν ἀνταγωνιστῶν του σοφοῦς ἐλιγμούς ἐκτελῶν. Καὶ μόλις ἐφθασεν εἰς τὸ τέρμα, διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ἀνεχαίτισε τοὺς ἵππους, ἀνεπήδησε τοῦ ἄρματος καὶ ἔρριψε τὰς ἡνίας εἰς τὸν ἵπποκόμον, πρὶν ἀφιχθῶσιν οἱ ἄλλοι.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν θεατῶν ὄρια δὲν ἐγνώριζεν. Αἱ εὐφημῖαι των ἐφθانون μέχρις οὐρανοῦ καὶ ὄλαι αἱ χεῖρες πρὸς αὐτὸν ἐξετείνοντο καὶ ἔρριπτον στεφάνους.

Ὅρια δὲν εἶχεν ἡ εὐτυχία τῆς Κλυμένης, ὅταν εἶδεν αἴφνης ἐμπρός της τὸν Ἀπόλλωνα νὰ ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν της συνοδεύων τὸν νικητὴν υἱόν. Μετὰ μεγίστης δὲ χαρᾶς ἤκουσε καὶ τὸν Φαέθοντα διηγούμενον περὶ τῶν θριάμβων του. Κατωτέρα δὲ τῆς ἰδικῆς της δὲν ἤτο καὶ τῶν θυγατέρων της ἡ ἀγαλλίασις διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πατρὸς των καὶ διὰ τὰς νίκας τοῦ ἀδελφοῦ των.

Ἄλλα τὰ πάντα ἥλλαξαν μορφήν, ὅταν ὁ Ἀπόλλων εἶπε :

— Κλυμένη, ὡς μήτηρ ὑπακούεσαι ὑπὸ τοῦ νεανίσκου τούτου. Εἰπέ του νὰ μὴ ἐπιμένῃ νὰ μοῦ ζητῇ ὅ,τι μοῦ ἐζήτησεν.

— Ὅχι, μήτηρ, μὴν τὸν ἀκούης, ἀνέκραξεν ὁ Φαέθων. Μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσω. Ἐζήτησα νὰ ὀδηγήσω καὶ ἐγὼ μίαν μόνον ἡμέραν τὴν ἄμαξάν του εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀφήσῃ.

— Τὸν ὄλεθρόν σου, ἀλόγιστε, ἀπεκρίθη μετὰ περιπαθείας ὁ Ἀπόλλων, τὴν καταστροφὴν σου ζητεῖς. Ἡξεύρεις τί εἶναι οἱ ἵπποι μου, τοὺς ὁποίους ζητεῖς νὰ δαμάσῃς ; Ζήτησον ἐπίσης νὰ ἠνιοχήσῃς τὴν βροντὴν καὶ τὸν κεραυνόν.

— Φίλιτατε Φαέθων, ἀνεφώνησε τρέμουσα ἡ μήτηρ του, ἄφησε τὴν φαντασίαν αὐτὴν. Ἄν δυστύχημα σοῦ συμβῆ, ἤξευρε ὅτι μὲ φονεύεις.

Ὅμοίως καὶ αἱ ἀδελφαὶ του τὸν ἐλάμβανον εἰς τὰς ἀγκάλας των καὶ τὸν παρεκάλουν. Ἄλλ' ἐκεῖνος γελῶν ὑπεροπτικῶς :

— Φοβεῖσθε, ἔλεγε, διότι δὲν μὲ εἶδατε εἰς τὸ ἵπποδρόμιον. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἵπποι τοῦ πατρός μου, ἵπποι εἶναι πάντοτε. Καὶ θὰ ἰδοῦν ἂν ἤμπορῶ νὰ τοὺς δαμάσω.

— Νεανίσκε, νεανίσκε, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἡ ὑπεροψία εἶναι μέγα ἀμάρτημα. Ἀμάρτημα πολλὰκις θανάσιμον.

— Ἄλλ' ἀρνῆθητί τὸ ἄφρον ζήτημά του, εἶπεν ἡ Κλυμένη πρὸς τὸν θεόν. Ὅτε ὑπεσχέθῃς, δὲν ἤξευρες τί θὰ σοῦ ζητήσῃ.

— Τοῦτο δυστυχῶς δὲν δύναμαι, εἶπεν ὁ Ἀπόλλων. Ὡμοσα κατὰ τῆς Στυγός, καὶ ὁ φοβερὸς αὐτὸς ὕρκος παρὰ τοῖς θεοῖς δὲν ἀναιρεῖται.

Ὅτε ἡ δυστυχὴς Κλυμένη ἤκουσε τοῦτο, παρεδόθη εἰς ὄλην τὴν ἀπελπισίαν της, καὶ μόλις κατώρθωσεν ὁ Ἀπόλλων νὰ τὴν παρηγορήσῃ ὀλίγον, ὑποσχεθεὶς ὅτι θέλει ὀδηγήσῃ καὶ διατάξῃ τὸν υἱόν του πῶς νὰ πράξῃ, ἵνα ἀποφύγῃ πᾶν δυστύχημα.

Μετὰ νέας λοιπόν, ἐπίσης ματαίας, προσπαθείας τοῦ νὰ μεταπέισωσι τὸν ἰσχυρογνώμονα παραλαβὼν αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὅπου τὸν ἔφερον ἐν ἀκαρεῖ, διότι οὕτως ὠδοιπόρουν οἱ θεοί. Ἐκεῖ δὲ τὸν ὠδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ ἵπποστάσιόν του, στίλβον ὄλον ἐκ χρυσοῦ. Ἐκεῖ τέσσαρες χιόνος λευκότεροι ἵπποι σκάπτοντες τὸ ἔδαφος δι' ἀργυρῶν ὀπλῶν ἔτρωγον χρυσὴν κριθὴν εἰς ἀργυρᾶς φάτνας καὶ εἰς χρυσταλλίνους κάδους ἔπινον νέκταρ, τὸ ποτὸν τῶν θεῶν. Ἴπποκόμοι δὲ αὐτῶν ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες νέαι παρθένοι, αἱ Ὁραι, δώδεκα αἱ τῆς νυκτός, μελανὰ ἐνδεδυμένα, καὶ δώδεκα λευκοφόροι, αἱ τῆς ἡμέρας.

Τότε ἐδίδαξεν ὁ Ἀπόλλων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ πῶς ἡμέρας νὰ προσφωνῇ τοὺς ἵππους, πῶς νὰ τοὺς ψηλαφῇ, χωρὶς νὰ τοὺς πλήττη διὰ τῆς χρυσοῦς μάστιγος, πῶς νὰ τοὺς ὀδηγῇ, ἀλλὰ νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ, πῶς νὰ κρατῇ τὰς ἡνίας, χωρὶς οὔτε νὰ τὰς τείνῃ οὔτε νὰ τὰς χαλαρώνῃ. Καὶ ἀφοῦ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα τῷ παρήγγειλε. τὸν ἐνουθέτησε διὰ τελευταίαν φορὰν νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀνοήτου ἀποφάσεώς του, ἀλλὰ καὶ πάλιν χωρὶς νὰ τὸν πείσῃ.

— Καίρὸς λοιπὸν, εἶπε.

Καὶ τοῦ ἔδειξε τὰς Ὠρας τῆς νυκτός, αἵτινες εἶχον στρέφει τὰ νῶτα σιωπηλῶς, καὶ τὰς Ὠρας τῆς ἡμέρας, αἵτινες μειδιῶσαι καὶ ἐλαφρῶς ὀρχοῦμεναι ἐπλησίαζον καὶ ἐζεύγνυον τοὺς τέσσαρας λευκοὺς ἵππους εἰς δίφρον κατάχρυσον, ἐν ἐκάλυπτον μύριοι καὶ μύριοι ἀκτινοβολοῦντες ἀδάμαντες.

Ὁ Φαέθων ἐθαμβώθη τὸ κατ' ἀρχάς. Ἄλλ' εὐθὺς πάλιν θάρρος λαβὼν ἐπήδησεν εἰς τὸν δίφρον βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν ἐσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἀγαθὴ τύχη ! τῷ εἶπεν. Προσοχὴν, ἡρεμίαν πνεύματος καὶ περὶ σκεψὶν !

Τότε προῦχώρησε νεᾶνις φαιδρά, ἔχουσα ρόδων πλήρεις τὰς χεῖρας, ἤνοιξε διὰ χρυσοῦ κλειδίου τὴν πύλην τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐσκορπίσε τὰ ρόδα εἰς τὸ κατώφλιον. Τὴν αὐτὴν στιγμήν ὁ Ἀπόλλων προσεφώνησε τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἐκινήθησαν.

Κατ' ἀρχάς ἐβάδιζον βῆμα βραδύ, διότι ἡ ἀνοδος ἦτο ἀπότομος. Ἄλλὰ τοῦτο ἐστενοχώρει τὸν τολμητιάν, ὅστις ἐνθυμούμενος τὰ ἵπποδρόμια ἐκραύγαζεν « ἐμπρὸς λοιπὸν », καὶ ἐκτύπα διὰ τῆς μάστιγος τὸν ἄερα.

Εἰς τὴν ξένην ταύτην φωνήν, εἰς τῆς μάστιγος τὸ πλατάγισμα οἱ ἵπποι ἀνετινάχθησαν σφοδρῶς καὶ ἤρχισαν καλπάζοντες ὡς παράφοροι. Ὁ πλατὺς οὐρανὸς ἐφευγεν ὑπὸ τοὺς πόδας των καὶ περὶ τὸν Φαέθοντα ἦτο χάος, ὅπου ἐβλεπεν ἐν σκοτοδίνῃ σπινθηροβολοῦντας ἀστερισμοὺς εἰς σχῆμα καρκίνων, σκορπίων καὶ λεόντων, καὶ βαθέως ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν γῆν, ἣτις ἐστρέφετο ὡς χειρόμυλος.

Ἄλλ' ὁ Φαέθων ἦτο γενναῖος. Ἦρπασε τοὺς χαλινούς καὶ σπασμωδικῶς τοὺς ἀνέστυρεν. Οἱ ἵπποι τότε ἀνωρθώθησαν εἰς τοὺς ὀπισθίους των πόδας.

Ὁρμιζόμενος ὁ νεανίας τοὺς ἐκτύπησε διὰ τῆς μάστιγος, καὶ αὐ-

ταί φοβερῶς χρεμετίσαντες καί φυσήσαντες ἐκ τῶν ρωθῶνων φλόγας ὤρμησαν, ὡς ἂν ἐδιώκοντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ἐκ τοῦ χρεμετισμοῦ των οἱ θόλοι τοῦ οὐρανοῦ ἐσείσθησαν. Ἐκ τῶν φλογῶν των τὰ σύννεφα ἐβάφησαν ἐρυθρά. Πᾶν κίνημα τοῦ νέου των ἡνιόχου τοὺς ἠρέθιζε ἢ τοὺς ὠδήγει, καὶ ἐφέροντο τυφλῶς καὶ ἀτάκτως. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέσυρε τοὺς χαλινούς, ἀνεπήδων πρὸς τὰ ἄνω σχεδὸν καθέτως, καὶ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀνέβαινον εἰς ἀγανῆ ὕψη μακρυνόμενοι τῆς γῆς. Ἡ γῆ τότε ἐστερημένη τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου ἐκαλύπτετο ὑπὸ χιόνων καὶ ὑπὸ πάγων, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐγίνοντο κρύσταλλα, καὶ φυτὰ καὶ ζῶα καὶ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ ψύχους. Ὅτε δὲ ἐκουράζοντο οἱ εὐρωστοὶ του βραχίονες καὶ ἐχαλαροῦντο οἱ χαλινοί, ὤρμων οἱ ἵπποι κατὰ κεφαλῆς πρὸς τὴν γῆν, καὶ, ὅπου ἐπλησίαζον, αἱ πεδιάδες μετεβάλλοντο εἰς ἀμμόδεις ἐρήμους καὶ ἤναπτον ὡς λαμπάδες τὰ δάση, καὶ οἱ ποταμοὶ ἐξηραίνοντο καὶ ἀπέραντος πυρκαϊὰ ἐβροσκεν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰς κατοικίας.

Τότε μεγάλη κραυγὴ ἠγέρθη ἐξ ὅλης τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἐξέπεμπον δεήσεις πρὸς τὸν Δία νὰ ἀποτρέψῃ τὸ μέγα δεινόν.

Ὁ δὲ Ζεὺς ἰδὼν τὸν ἥλιον ὅτι ἐκινεῖτο, ὡς ἂν ἐμέθυε, καὶ ἐννοήσας ὅτι ὠδηγεῖ αὐτόν, οὐχὶ ὁ Ἄπόλλων, ἀλλὰ χεῖρ πρωτόπειρος καὶ ἀνίκανος, ἤρπασε μετ' ὀργῆς τὸν κεραυνὸν καὶ τὸν ἐσφενδόνισε κατὰ τοῦ αὐθάδους. Φοβερὸς τριγμὸς ἠκούσθη καθ' ὅλην τὴν φύσιν. Ὁ κεραυνὸς ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ πλήξας ἀπεκύλισε τὸν Φαέθοντα. Καὶ οἱ μὲν ἵπποι, γνωρίζαντες τὴν βροντὴν τῶν θεῶν, ἔντρομοὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν φάτνην των, ἀφέντες καθ' ἕλλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν γῆν εἰς σκύτος βυθισμένη. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς νεανίου φερόμενον διὰ τοῦ κενοῦ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, παρὰ τὸν ποταμὸν Ἡριδανόν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, εἰς τὸ μέρος ἀκριβῶς ὅπου ἔμενον ἡ μήτηρ καὶ αἱ ἀδελφαὶ του μετ' ἀγωνίας περιμένουσαι τὴν ἐπιστροφὴν του.

Τὴν ἀπελπισίαν των ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ. Τὸν ἀγαπητὸν τῆς καρδίας των, τὸν πλήρη ζωῆς καὶ ἐλπίδων νεανίαν, τὸν εἶχον ἤδη ἐμπρὸς των πτῶμα ἄμορφον καὶ ἠκρωτηριασμένον. Διὰ τῶν χειρῶν των ἔσκαψαν τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ τὸν ἐνεταφίασαν, καὶ ἐκεῖ τὰς εὗρισκεν ὁ ἀνατέλλων, καὶ ἐκεῖ ὁ δῦων ἥλιος νὰ κλαίωσιν ἀπαρηγορήτως, καὶ ὁ ποταμὸς ἔπινε τὰ δάκρυά των.

Ὁ Ἄπόλλων, ὅμως, ἠλέησε τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του. Καὶ νὰ ἐλαττώσῃ μὲ τὴν θλιῖψιν των δὲν ἠδύνατο, διότι καὶ ὁ ἴδιος τὴν

λοίμονον δὲ εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἔρριπτεν ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὄπλα του, ὅπως σωθῆ. Ὁ δειλὸς καὶ ρίψασπις ἦτο ἐν Σπάρτῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς. Ἐὰν ἦτο ἄγαμος, δὲν εὔρισκε σύζυγον, ἐὰν εἶχε θυγατέρας, δὲν εὔρισκε γαμβρόν! Ὡστε δικαίως ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι δὲν θαυμάζει ἂν οἱ Σπαρτιάται ἐπροτίμων τὸν θάνατον τοῦ τοιοῦτου ἀτίμου καὶ ἐπονειδίστου βίου.

Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτη δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λαμπρυνθῆ καὶ νὰ δοξασθῆ, διότι ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τῶν γυναικῶν κρέμαται ἰδίως ἡ εὐδαιμονία τῶν λαῶν· αὐταὶ εἶναι αἱ πρῶται παιδαγωγοὶ τῶν τέκνων, αὐταὶ εἰσάγουσιν ἐν τῷ βίῳ τὴν σωτήριον λιτότητα ἢ τὴν φθοροποιὸν πολυτέλειαν, αὐταὶ διατηροῦσι τὰ ἀγὰ ἤθη, ἅτινα σφῶζουσι τὰς κοινωνίας ἢ διατρέφουσι τὴν κακοήθειαν, ἥτις ἐξαντλεῖ, ἐξευτελίζει καὶ καταστρέφει τοὺς λαοὺς.

Ἰδίως δὲ καὶ τὰ τῆς διαίτης τῶν βρεφῶν ἦσαν κανονισμένα ἐν Σπάρτῃ, ὅπως ὑγιᾶ καὶ εὐρωστα καὶ ἄφοβα ἀναδειχθῶσιν, ὅθεν καὶ διὰ οἴνου ἔλουον αὐτά, ὅπως τὰ ἐνισχύσωσι, καὶ ἄνευ σπαργάνων τὰ ἀνέτρεφον, ὅπως μὴ παρεμποδίζηται ἡ ἐλευθέρη ἀνάπτυξις τῶν μελῶν των, καὶ εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἀπομόνωσιν τὰ συνήθιζον, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται μηδὲ νὰ κλαίωσι, καὶ περὶ τὴν τροφήν τὰ ἐμάνθανον νὰ μὴ ἔχωσιν ἰδιοτροπίας. Καὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τοιοῦτοτρόπως ἀνέτρεφον τὰ παιδία τῆς Σπάρτης ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῶν. Γινόμενα δὲ ἑπταετῆ ἐλαμβάνοντο παρὰ τῶν γονέων καὶ παρεδίδοντο εἰς τοὺς παιδαγωγούς, οἵτινες ἀνέτρεφον αὐτά, ἰδίως ὅπως τὰ προπαρασκευάσωσιν ἀνδρείους καὶ πειθαρχοῦντας στρατιώτας τῆς Σπάρτης. Καὶ γράμματα μὲν δὲν ἐμάνθανον, εἰμὴ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Ἐγυμνάζοντο νὰ τρέχωσι, νὰ πηδῶσι, νὰ παλαιῶσι, νὰ ρίπτωσι δίσκον ἢ ἀκόντιον, ἅπας δὲ ὁ βίος αὐτῶν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἦτο σχολεῖον καρτερίας, πειθαρχίας καὶ λιτότητος· ἡ τροφή των ἦτο ἀπλουστάτη, ἡ ἐνδυμασία τῶν ἐλαφρά, ὁ ὕπνος των ἐπὶ καλάμων.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι νὰ ἀποκρίνωνται μετὰ βραχύτητος ζωηρᾶς καὶ ἀποφθεγματικῆς, ἥτις κατέστη ὁ παροιμιώδης χαρακτήρ τῆς Σπαρτιατικῆς ὁμιλίας. Ὅτε π.χ. προέτρεπέ τις τὸν Λυκοῦργον νὰ συστήσῃ ἐν Σπάρτῃ δημοκρατίαν, λακωνικῶς ὁ Λυκοῦργος τῷ ἀπήντησε : « Σὺ γὰρ πρῶτος ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν ». Ὁ σύντομος καὶ εὐρωστος λόγος ἀποδεικνύει νοῦν ὑγιᾶ καὶ εὐρωστον.

Κατεβάλλετο δὲ πᾶσα προσπάθεια ἐν Σπάρτῃ, ὅπως γίνωσιν οἱ

νέοι εὐπειθεῖς, σεμνοί, σώφρονες, σεβόμενοι τοὺς γέροντας, τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἡ κυριώτερα βᾶσις πάσης εὐδαίμονος πολιτείας. Τὸ βῆμα καὶ τὸ βλέμμα τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐπεδείκνυον τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην αὐτῶν· ἐνώπιον τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν πάντοτε συνεσταλμένοι ὡς κόραι καὶ σιωπηλοὶ ὡς ἀγάλματα, τὴν δὲ μέθην ἐβδελύττοντο βλέποντες τοὺς ἐπίτηδες ἐνώπιον αὐτῶν ἐκτεθειμένους δούλους, τοὺς ὁποίους εἴλωτας ἐκάλουν, μεθύοντας καὶ τὰ αἰσχίστα ἐν τῇ μέθῃ πράττοντας.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀνατροφῆς τῶν νέων καὶ οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου ἐπὶ αἰῶνας ἀλώβητοι διατηρήθησαν καὶ ἡ δόξα τῆς Σπάρτης ἀμάραντος ἀνεδείχθη.

Ἐκ δὲ τῶν ὠραίων τεχνῶν αἱ μόναι τὰς ὁποίας ἐδιδάσκοντο οἱ νέοι τῆς Σπάρτης ἦσαν ὁ χορὸς, τὸ ἱερὸν καὶ ἡρωικὸν ἄσμα, ὁ αὐλὸς καὶ ἡ κιθάρα. Ἄλλὰ καὶ ὁ χορὸς ἦτο ἀνδρικός, οὐχὶ θηλυπρεπῆς, ἐρρυθμιζέτο δέ, ὅπως διερεθίζῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων, διότι, τριῶν ὄντων τῶν χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας, ὁ μὲν χορὸς τῶν γερόντων ἀρχόμενος ἐψάλλεν : « Ἄμμες ποκ' ἤμες ἄλκιμοι νεανίαι » (Ναί ! ἡμεῖθα ἡμεῖς ποτε ἀνδρεῖοι νεανίαι). Ὁ δὲ χορὸς τῶν ἀκμαζόντων ἀνδρῶν ἀπαντῶν ἐψάλλεν : « Ἄμμες δέ γ' εἰμές· αἱ δὲ λῆς, πείραν λάβε » (Ἄλλ' ἤδη εἴμεθα ἡμεῖς, δοκίμασον, ἂν θέλῃς). Ὁ δὲ χορὸς τῶν παίδων ἐλεγεν : « Ἄμμες δέ γ' ἐσόμεθα πολλῶ κάρρονες » (Ἡμεῖς δὲ θέλομεν φανῆ πολὺ καλύτεροί σας).

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν εἰκοσίων ἐτῶν ἤρχιζεν ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία τοῦ Σπαρτιάτου, ἐξακολουθοῦσα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιάται ἔχοντες πάντοτε ὡς σύνθημα τὸ « νίκη ἢ θάνατος » ἀνεδείχθησαν ὁ πολεμικώτερος λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Γερουσιασταὶ δὲ ἐξελέγοντο, κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποθνησκόντων οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη καὶ ἀνακηρυττόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς ἄριστοι κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ σωφρονέστεροι καθ' ἅπαντα τὸν βίον.

Ἐὰν δέ τις δὲν ἐξελέγετο, δὲν ἠγανάκτει οὐδὲ ὕβριζεν οὐδὲ ἐσυκοφάντει, ἀλλ' ἔχαιρε, διότι ἡ πατρίς, τὴν ὁποίαν πάντες ὡς κοινὴν μητέρα ἠγάπων καὶ τῆς ὁποίας τέκνα εὐπειθῆ πάντες ἐθεωροῦντο, εἶχεν ἄλλους καλυτέρους αὐτοῦ. Τοὺς λόγους τούτους εἶπε χαίρων ὁ Σπαρτιάτης Παιδάργτας, ὅτε ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθησαν ἄλλοι.

“Ότε ό Λυκοῦργος εἶδε τούς Σπαρτιάτας συνηθίσαντας εἰς τήν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων αὐτοῦ, καί τὰ καλά καί σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς νομοθεσίας του, γήφράνθη, καθώς, κατὰ τόν Πλάτωνα, γήφράνθη καί ό Θεός, ὅτε ἔπλασε τόν κόσμον καί εἶδε τήν πρώτην ἀρμονικὴν αὐτοῦ κίνησιν. Τότε δὲ ἐπεθύμησε νά καταστήσῃ διαρκῆ καί, εἰ δυνατόν, ἀθάνατον τήν νομοθεσίαν του ἐπ’ ἀγαθῶ τῆς Σπάρτης.

“Όθεν συγκαλέσας εἰς ἐκκλησίαν τούς βασιλεῖς, τούς γερουσιαστάς καί τόν λαόν ό Λυκοῦργος ἐζήτησε παρ’ αὐτῶν νά τῷ ὑποσχεθῶσιν ἐνόρκως, ὅτι δὲν θέλουσι μεταβάλλει ἢ μετακινήσει τι ἐκ τῆς νομοθεσίας του, μέχρις οὔ ἐπανέλθῃ ἐκ Δελφῶν, ὅπου ἐπρόκειτο νά μεταβῆ, ὅπως συμβουλευθῇ τόν θεόν περὶ τῆς νομοθεσίας του καί περὶ τῆς ἀνάγκης τροπολογιῶν εἰς αὐτήν. Ἄφου δὲ πάντες προθύμως ὠρκίσθησαν ὅτι, ἂν ό Λυκοῦργος δὲν ἐπανέλθῃ, οὐδὲν ἐκ τῆς νομοθεσίας αὐτοῦ θέλουσι μεταβάλλει, ό Λυκοῦργος ἀνεχώρησεν εἰς Δελφούς, ὅπου ἡ Πυθία τοῦ Ἀπόλλωνος τῷ εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι του καλῶς ἔχουσι καί ὅτι ἡ Σπάρτη θέλει διαμείνει ἐνδοξοτάτη, ἐν ὅσῳ φυλάττει τούς νόμους αὐτοῦ.

Τὸν χρησμὸν τοῦτον ἔσπευσε νά κοινοποιήσῃ ό Λυκοῦργος εἰς τήν Σπάρτην, ἀλλ’ ἐφοβεῖτο μήπως οἱ συμπολίται του θεωροῦντες ἑαυτοὺς λελυμένους ἐκ τοῦ ὅρκου των ἐπιχειρήσωσι μεταβολὰς εἰς τήν νομοθεσίαν του πρὸς βλάβην τῆς Σπάρτης. “Όθεν ἐπ’ ἀγαθῶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀπεφάσισε νά ὑποβληθῇ εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν μακρὰν τῆς φίλης Σπάρτης. Καί ἐνῶ, κατὰ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην, οὐδὲν φίλτερον τῆς πατρίδος γῆς, μακάριοι δὲ ὅσοι εὐτυχῶντες ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι διάγουσιν, ό Λυκοῦργος ὑπ’ εὐγενοῦς φιλοπατρίας ἐμπνεόμενος ἐθυσίασε τήν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα ἀπομακρυνθεὶς διὰ παντός τῆς πατρίδος του, μέχρις οὔ ἀπέθανεν, ὡς λέγουσιν, ἐν Κρήτῃ, ὑποβληθεὶς οὕτως εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καί τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενιτεία καθ’ ἡμέραν ποτίζει τούς ξένους.

Ἡ εὐγενὴς καί φιλόπατρις ἐπιθυμία τοῦ Λυκοῦργου ἐξεπληρώθη πληρέστατα, διότι οἱ Σπαρτιάται, πιστοὶ εἰς τὸν ὅρκον των, διατηρήσαντες ἐπὶ πεντακόσια ὅλα ἔτη τούς νόμους του, διὰ τῆς φιλοπατρίας καί τῆς ἀνδρείας των πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀνέδειξαν τήν Σπάρτην.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ο ΔΙΚΑΙΟΣ

Δικαίως θαυμάζεται ὁ Ἀριστείδης περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν διὰ τὴν σώφρονα διαγωγὴν του καθ' ἑλὴν τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του βίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας ὄχι μόνον ἀνδρείως ἠγωνίσθη, ἀλλ' εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἔντιμον εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριοι εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἰκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ τῆς πατρίδος κάθε προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάσωμεν, κάθε ἔχθραν νὰ λησμονῶμεν καὶ καλὸν ἀντὶ κακοῦ νὰ ἀποδίδωμεν, πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως νὰ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μαυρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, διότι αἱ θέσεις δὲν τιμοῦν τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἰκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμοῦν τὰς θέσεις, καὶ ὅτι χωρὶς ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν κανένα μέγα ἔργον δὲν κατορθώνεται διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων ἐπανῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχόν, ἀλλ' ἐνάρετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, χωρὶς οὐδεμίαν ἐπιτήρησιν, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ λάφυρα, οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. « Χρεωστοῦμεν », οὔτε εἰς ἄλλον ἐπέτρεψε νὰ ὑπηρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὄχι διὰ νὰ πλουτίσωμεν ἢ διὰ νὰ δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ χωρὶς πληρωμῆν, ἔστω καὶ χωρὶς δόξαν ».

Εἰς τὴν εὐγενῆ του ψυχὴν ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμηδένιζε κάθε ἄλλο αἴσθημα, ἐπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἦσαν

τοιοῦτοι, ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἔνδοξος μάχῃ τῶν Πλαταιῶν δὲν ἤθελεν σώσει τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ἡ δὲ ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἤθελον ἐκλείψει ἔκτοτε διὰ παντός.

Ὁ Ξέρξης ἀναχωρήσας ἐντροπιασμένος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγὸν τοῦ Μαρδόνιον, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσίου παρὰ διὰ τῶν ὄπλων, ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι τότε, δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι, εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος τοῦ Ξέρξου εἶχον ἐρημώσῃ καὶ καταστρέψει.

Ὁ πρέσβυς τοῦ Μαρδονίου ἐπρότεινε λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ ἐξῆς :

— Ὁ Μαρδόνιος εἶναι ἔτοιμος ν' ἀνιδρύσῃ δι' ἐξόδων τοῦ ὄλας τὰς κατακαείσας οἰκίας σας καὶ τοὺς καταστραφέντας ναοὺς, νὰ σᾶς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα καὶ νὰ σᾶς κάμῃ κυρίους τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, εἰάν ἐδέχεσθε νὰ καταθέσῃτε τὰ ὄπλα σας.

Οἱ Σπαρτιαῖται γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσει οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν, μήπως εἰς τὴν ἀπελπισίαν των παραδεχθῶν τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Δι' αὐτὸ ἔστειλαν συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀπορρίψουν τὰς περσικὰς προτάσεις καὶ νὰ ἐξακολουθήσουν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων καὶ τὰ ἰδικὰ του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωσε τὴν ὠραίαν ἐκείνην καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἡ ὁποία καὶ μόνη ἦτο ἱκανὴ ν' ἀπαθανάτισῃ τὸ ὄνομά του. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου :

— Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ νομίζουν ὅτι τὰ πάντα δύνανται νὰ ἐξαγορασθοῦν μὲ τὰ χρήματα, διότι αὐτοὶ οὐδὲν πολυτιμώτερον τοῦ χρυσίου γνωρίζουν. Ἄλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν καὶ δυστυχίαν μας λησιμονοῦν τὴν ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ φιλοτιμίαν μας. Ἄς πληροφορηθοῦν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρυσίον ἤθελάν ποτε πωλῆσει οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἄς μάθῃ δὲ

καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέλομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας.

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν ἔγινεν, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη καὶ ἡ Ἑλλάς ἐσώθη !

« Γεροστάθης »

A. Μελάς

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

Εἰς τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς Ἑλληνικῆς Μεσογείου ἰδρύθη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μία πόλις, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἔγινεν ἀφορμὴ πολλῶν πολέμων. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βυζάντιον, ἡ κατόπιν ὀνομασθεῖσα Κωνσταντινούπολις.

Ἡ θέσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἰδρύθη, εἶναι θαυμασία. Μὲ ἓνα μικρὸν πορθμὸν χωρίζεται ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἡ θάλασσα καθιστᾷ τὸν τόπον αὐτὸν τὸν μὲν χειμῶνα γλυκύν, τὸ δὲ θέρος δροσερόν.

Ἡ εὐφορία τῶν πέριξ τόπων, καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, εἶναι ἐξαιρετική. Λειμῶνες χλοεροὶ ἐκτείνονται καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ Βοσπόρου εἰς μεγάλας ἐκτάσεις, ὅπου βόσκουν ἄφθονα πρόβατα καὶ βόες. Εἰς τοὺς ἀγρούς ὠριμάζουσιν οἱ δημητριακοὶ καρποί· αἱ ἄμπελοι παράγουσιν εὐώδεις μεγάλας σταφυλάς, μεταξύ δὲ αὐτῶν ὑφῶνται κατάφορτα κατὰ τὸ θέρος τὰ καρποφόρα δένδρα, κερασεῖαι μὲ τραγανά, μεγάλα ὡς καρύδια, καὶ βαρύτατα κεράσια, ἀπιδέαι, ροδακινέαι, συκαῖ μὲ γλυκύτατα ὡς μέλι σῦκα, πεπόνια καὶ καρπούζια, τῶν ὁποίων ὅστις ἐδοκίμασε τὴν γλυκύτητα, ποτὲ δὲν τὰ λησμονεῖ.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν καρποφόρων ἄφθονα εἶναι καὶ τὰ ἄλλα δένδρα, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν πρασινάδα τῶν γλυκαίνουον ὅπου στρέψῃ τις τὸ βλέμμα, αἱ πλάτανοι, αἱ κυπάρισσοι, αἱ δάφναι, αἱ μυρσίνοι, τὰ πεῦκα. Τί δὲ νὰ εἶπῃ τις διὰ τὰ ἄνθη, τὰ τριαντάφυλλα, τὰ γαρύφαλα, τοὺς μενεξέδες καὶ τόσα ἄλλα ; Πάντα ταῦτα, καθὲν εἰς τὴν ἐποχὴν του, γαμίζουσι τὸν ἀέρα μὲ τὴν εὐωδίαν των, ἀναπαύουσιν τὸ βλέμμα καὶ πλημμυρίζουσιν τὴν καρδίαν μὲ χαρὰν.

Ἄλλ' ἐὰν ἡ γῆ παρέχῃ εἰς τοὺς τόπους αὐτοὺς τόσον ἄφθονα τὰ ἀγαθὰ της, καὶ ἡ θάλασσα δὲν μένει ὀπίσω. Ἡ Προποντίς, ἡ ὁποία στενεύει καὶ κλείεται ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μὲ τὸν Βόσπορον καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μὲ τὸν Ἑλλήσποντον, εἶναι ὡσὰν μία μεγάλη γαληνιαία λίμνη. Εἰς

τὰ ἕσυχα νερά της εὐρίσκουν καταφύγιον ἀπὸ τὰ θυμωμένα νερά τῆς Μεσογείου ἑκατομμύρια ἰχθύων. Ἀλλὰ μεγάλα κέρδη ἔχουν κυρίως οἱ ἀλιεῖς ἀπὸ τοὺς ἰχθύς, οἵτινες κατ' ἀγέλας κατέρχονται διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἡ μεγίστη αὕτη θάλασσα, ἥτις μόνον διὰ τοῦ στενοῦ αὐτοῦ συνδέεται μὲ τὴν Μεσόγειον, ἔχει ὕδατα γλυκύτατα, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν ποταμῶν, οἵτινες ἐκβάλλουσιν εἰς αὐτήν. Καθὼς δὲ παρετήρησαν πολλοί, δὲν ἔχει καὶ θαλάσσια θηρία. Διὰ τοὺς δύο αὐτοὺς λόγους πολλὰ εἶδη ἰχθύων τῆς Μεσογείου καταφεύγουν εἰς τὸν Εὐξείνιον, διὰ τὴν πολλὰπλασιασθῶσιν ἕσυχα ἐκεῖ. Ἀνέρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ κατέρχονται κατὰ τὸ φθινόπωρον εἰς μεγάλας ἀγέλας. Τότε οἱ ἀλιεῖς τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς Προποντίδος συλλαμβάνουσιν αὐτοὺς κατὰ χιλιάδας. Δύο δὲ εἶναι τὰ πολυπληθέστερα ἐξ αὐτῶν : οἱ σκόμβροι (σκουμπριά) καὶ αἱ παλαμίδες, ἐκ τῶν ὁποίων μεγάλας ποσότητας οἱ ἀλιεῖς ταριχεύουσι καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐφορίας τῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ πλούτου τῆς θαλάσσης καὶ ἄλλη ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῶσων πολέμων διὰ τὴν θέσιν αὐτήν.

Ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ὅστις κατέχει τὸν Βόσπορον δύναται ἢ νὰ λαμβάνῃ φόρους ἀπὸ τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια μεταβαίνουν ἢ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸν Πόντον, ἢ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν αὐτῶν ἐντελῶς. Οὕτω δὲ τὰ πολυάριθμα προϊόντα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχει ὁ Εὐξείνιος, τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Καυκάσου, τῆς Βορείου Μικρᾶς Ἀσίας, δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι. Τὰ πολυτιμώτατα δὲ καὶ ἀφθονώτατα ἐξ αὐτῶν σήμερον εἶναι τὰ σιτηρὰ τῆς Ρωσίας καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Βατούμ.

Ὡσὰν δὲ νὰ ἐφρόντισεν ἐπίτηδες ἡ φύσις, ἔδωκεν εἰς τὸν κατέχοντα τὸ στενὸν καὶ ναύσταθμον ἀσφαλέστατον, τὸν παμμέγιστον Κεράτιον λιμένα. Λέγεται οὕτω, διότι ὁμοιάζει πρὸς κέρατον ἐλάφου. Τὴν εἴσοδον αὐτοῦ σχηματίζουσι δύο ἀκρωτήρια. Εἰς τὴν εἴσοδόν του ἔχει ἄνοιγμα δύο χιλιομέτρων, ὅσον δὲ προχωροῦμεν ἐντὸς στενεύει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Εἶναι βαθὺς μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀκτῆς, ὥστε καὶ μεγάλα πλοῖα νὰ προσορμίζωνται ἀφόβως. Καὶ ἀπὸ τὰς δύο ἕχθας του ὑψώνονται βουνά ὥστε εἶναι ἠσφαλισμένοι πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους. Ἐξω ἤμπορεῖ νὰ βοῆξῃ ἡ ἀγριωτέρα καταιγίς, εἰς τὸν Κεράτιον, ὅμως, εἶναι γαλήνη.

Ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ἓνα ποταμὸν. Τὸ μῆκος του ἀπὸ τὸν Εὐξείνιον ἕως τὴν Προποντίδα εἶναι 27 χιλιόμετρα, τὸ δὲ μεγαλύτερον

πλάτος του εἶναι 3.200 μέτρα, ἄλλοῦ, ὅμως, στενεύει ἕως 500 μέτρα.

Τὸ θέαμα, τὸ ὅποιον παρουσιάζει εἰς τοὺς διαπλέοντας αὐτόν, εἶναι μαγευτικόν. Καὶ ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡ ἀσιατικὴ ἀκτὴ αὐτοῦ παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν· ἄλλοῦ μὲν καταβαίνουν ἀπότομοι καὶ κρημνώδεις, καὶ τὰ νερά σκορπίζουν τοὺς ἀφρούς των εἰς τὰ ἀκρογιάλια· ἄλλοῦ πάλιν πλησιάζουν ὀμαλώτατα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ ὅποια τὰς φιλεῖ μὲ ἤσυχα ἤσυχα κυματάκια. Ἐδῶ μικρὰ ἀκρωτήρια προχωροῦν ἄγρια πρὸς τὴν θάλασσαν, παρέχει κολπίσκοι νανουρίζουν ἤσυχα ἐπάνω εἰς τὰ νερά των λεῖωτη πρασινάδα. Βάλετε εἰς ὅλα αὐτὰ καὶ τὴν ἐλαφρὰν αὔραν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα καὶ θὰ ἐνοήσετε διατί, ὅστις περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ, λέγει καθ' ἑαυτόν : « Ἄχ, ἂς ἦταν ποτὲ νὰ μὴ τελειώσῃ τὸ ταξίδι ! ». Θὰ ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς μαγικὰς λίμνας τῶν παραμυθιῶν, ἂν δὲν τὸν ἀφύπνιζεν ἀπὸ τὸ ὄνειρον αὐτὸ τὸ ρεῦμα τοῦ πορθμοῦ.

Καὶ πράγματι τοῦ Βοσπόρου τὸ ρεῦμα εἶναι ὄρητικόν. Εἰς τὸν Εὐξείνου Πόντον ἐκβάλλουσι τριάκοντα περίπου ποταμοὶ μεγάλοι· οὗτοι μὲ τοὺς ὄγκους τῶν ὑδάτων των φέρουν μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ μεγίστους ὄγκους χωμάτων καὶ πετρῶν. Διὰ τοῦτο τὰ ὕδατα τοῦ Εὐξείνου διαρκῶς πληθύνονται καὶ ὑψώνονται· τὰ δὲ πλεονάζοντα ὕδατα ἐξέρχονται μὲ ὄρμην διὰ τοῦ Βοσπόρου εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἔπειτα διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὴν Μεσόγειον. Δι' αὐτὸ εἶπομεν ὅτι ὁ Βόσπορος ὁμοιάζει μὲ ποταμόν.

Ἄδ. Ἀδαμαντίου

Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἡ ἐνθουσιαστικὴ ὄρμη τῶν στρατῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ ἡ ἰσχυρὰ συγκρότησις τῶν στρατῶν τῆς Ρώμης ἐλληροδοτήθησαν εἰς τὰς στρατιὰς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Χριστιανὸς Ἕλληνας στρατιώτης τοῦ μεσαιῶνος, ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, ὅπως θὰ τὸν εἴπωμεν — ἀφοῦ τὴν μεσαιωνικὴν μας αὐτοκρατορίαν τὴν ὀνομάζομεν Βυζαντινὴν — ὁ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης εἶναι ἀπόγονος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λαμπρότεροι στρατοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦσαν οἱ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου,

και τής αρχαίας Ρώμης οι χριστιανικοί στρατοί, δια τουτο ο Βυζαντινός στρατιώτης είναι ο απόγονος του Μακεδόνος και του Χριστιανού Ρωμαίου στρατιώτου. Διότι εις τα δύο μεγάλα ονόματα, τα ονόματα του Μεγάλου 'Αλεξάνδρου και του Μεγάλου Κωνσταντίνου, συνοψίζεται ολόκληρος ο χαρακτήρ τής Βυζαντινής αυτοκρατορίας και του Βυζαντινού αυτοκράτορος. Οι Βυζαντινοί, δηλαδή οι προπάτορές μας του μεσαιωνος, είναι οι κατ' ευθείαν απόγονοι των αρχαίων 'Ελλήνων. Παρέλαβον, όμως, πολλά και από τους Ρωμαίους, και ή Βυζαντινή αυτοκρατορία υπήρξε κατ' αρχάς μια συνέχεια τής Ρωμαϊκής. Δια τουτο ο Βυζαντινός αυτοκράτωρ έτιμᾶτο και έπροσκυνείτο από τους υπηκόους του και από τους ξένους λαούς, ως ο απόγονος των δύο μεγάλων βασιλέων, του Μακεδόνος και του Ρωμαίου.

'Ο Βυζαντινός στρατιώτης, και μάλιστα ο πεζός, ώμοιάζε με Μακεδόνα και με Ρωμαίον στρατιώτην. 'Ο όπλισμός ώμοιάζε περισσότερο με τον αρχαιον ρωμαϊκόν. 'Εφόρει άλυσιδωτόν θώρακα, ο οποίος έλέγετο λ ω ρ ί κ ι ο ν. Είχε περικεφαλαίαν, ή οποία έλέγετο κ α σ ί ς (ή λέξις είναι μακεδονική), και εις τους πόδας του περικημιδας. Αυτά ήσαν τα άμυντικά όπλα του. 'Ως επιθετικά δε όπλα είχεν όμοια με τα των αρχαίων Μακεδόνων, πολυ μακράν λόγχην, όπως και εκείνοι, ή οποία έλέγετο κ ο ν τ ά ρ ι ο ν, και πολυ κοντόν σ π α θ ί ο ν. 'Η άσπίς, ή οποία έλέγετο σ κ ο υ τ ά ρ ι ο ν, όμοιάζει και αυτη με την αρχαίαν.

Το βυζαντινόν στρατεύμα περιελάμβανεν, όπως και τα αρχαία, τους βαρέως όπλισμένους, σ κ ο υ τ ά τ ο υ ς (διότι είχον το σκουτάριον), και τους ελαφρώς όπλισμένους με τ ο ξ ά ρ ι ο ν, τους τ ο ξ ό τ α ς. 'Υπήρχον δε και ίππεις τ ο ξ ό τ α ι, άλλ' οι έπίφοβοι ίππεις ήσαν οι κ α τ ά φ ρ α κ τ ο ι, οι οποιοι έπροφυλάσσοντο ολόκληροι με άλυσιδωτόν όπλισμόν, όπως και οι ίππόται τής Δύσεως.

Κανεις άλλος από τους αρχαίους στρατούς δεν ήτο τόσοσ πολυ παρεσκευασμένος, όσον ο βυζαντινός. Οι μεσαιωνικοί μας πρόγονοι είχον τελειοποιήσει την στρατιωτικήν τέχνην εις μέγιστον βαθμόν, όσον ουδεις άλλος λαός. Μόνον άφ' ότου έχρησιμοποιήθη ή πυρτις και κατεσκευάσθησαν όπλα και κανόνια, από του 1500, ήλλαξεν ή στρατιωτική τέχνη. Οι βυζαντινοί στρατοί ήσαν οι πρώτοι στρατοί του κόσμου.

Οι χριστιανικοί μας στρατοί του μεσαιωνος είχον τελειοτάτην όργάνωσιν, όχι μόνον εις τον όπλισμόν, αλλά και εις την επιμελητέαν. Και δια τουτο βλέπομεν τους Χριστιανούς μας αυτοκράτορας να όδη-

γοῦν ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων τὸν στρατὸν τῶν ἀπὸ τῆν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Συρίαν.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἄλλας σπουδαίας πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας ὑπῆρχον μεγάλα ἀποθῆκαι ὄπλων, ἐνδυμασιῶν καὶ παντὸς ἄλλου χρησίμου πράγματος εἰς ἓνα στρατὸν. Δὲν εἶχε δὲ ὁ βυζαντινὸς στρατὸς μόνον πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ πυροβολικόν του, ἃς εἴπωμεν. Εἶχε παντὸς εἶδους μηχανήματα διὰ τὰς πολιορκίας πόλεως, **π ε τ ρ ο β ὀ λ α** ὄργανα, κλίμακας, ξυλίλους πύργους. Ἦτο δὲ καταλεπτῶς ὀρισμένον πόσον θὰ βαδίσῃ ὁ στρατὸς, ἀπὸ τοῦ θὰ λάβῃ τὰς προμηθείας, τοῦ θὰ εὖρῃ ὕδωρ, τοῦ πρόκειται νὰ σταθμεύσῃ. Καὶ ἠκολούθουν αὐτὸν μεγάλα ἐφοδιοπομπαί.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ἰδίως, τὸ ὁποῖον προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἦτο ἡ τελειοτάτη νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία ἐνὸς βυζαντινοῦ στρατοῦ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μάχης ὑπῆρχον ἰδιαιτέροι τραυματιοφορεῖς, οἱ ὅποιοι ἀπέσυρον τοὺς τραυματίας, ὅπισθεν δὲ τοῦ στρατοῦ ἦσαν τὰ φορητὰ νοσοκομεία, εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο αἱ ἰατρικαὶ βοήθειαι. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἐπιείκῃαν καὶ τὴν μαλακότητα, τὴν ὁποίαν ἐδείκνυον εἰς τοὺς νικημένους οἱ Βυζαντινοὶ στρατηγοί. Οἱ μεσαιωνικοὶ μας στρατοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ χριστιανικοὶ στρατοί.

Εἰς ἰδιαιτέρον σῶμα ἀνῆκεν ὁ στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ἐφύλαττε τὰ σύνορα. Ἐπειδὴ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα **ἄ κ ρ α ι**, καὶ ὁ στρατιώτης τῶν ἄκρων ἐλέγετο **ἄ κ ρ ῖ τ α ς**. Ἐκεῖ εἰς τὰ σύνορα ἠγρύπνουν οἱ ἀκρίται, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν χριστιανικὴν αὐτοκρατορίαν. Πύργοι καὶ κάστρα τοὺς ἐπροστάτευον, μεγάλα στρατιωτικὰ ὁδοὶ τοὺς ἔβαλλον εἰς συγκοινωνίαν μὲ τὸ κέντρον. Κατ' ἀποστάσεις εἰς τὰς κορυφὰς βουνῶν ἦσαν κτισμέναι βίγλαι, δηλαδὴ ὑψηλοὶ πύργοι. Ἐν καιρῷ κινδύνου ἤναπτον οἱ φρουροὶ πυράς. Ὡς μὲ ὀπτικὸν τηλέγραφον ἐπήγγαινον ἀμέσως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ εἰδησις μιᾶς ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ ὁ Χριστιανὸς βασιλεὺς ἐξῆρχετο εἰς τὸν πόλεμον.

Ὁ δὲ στρατιώτης τῶν ἄκρων, ὁ **ἄ κ ρ ῖ τ α ς**, ὁ σιδηροῦς στρατιώτης, ὁ ὁποῖος ὑπερῆσπιζετο ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ σύνορα τὸ χριστιανικὸν βασίλειον, ἐγένετο ὁ ἀθάνατος τύπος τοῦ Χριστιανοῦ "Ἑλληνοῦ ἥρωος. Ἀπὸ τὸν στρατιώτην ἀκρίταν ἐπλασεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὸν μεσαίωνα τὸν ἀνδρειωμένον, ὁ ὁποῖος εἰς τὰ ὑπέροχα δημῶδη τραγούδια ὀνομάζεται Διγενῆς Ἀκρίτας καὶ νικᾷ ἄλλους τοὺς ἐχθροὺς, ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν Χάρον εἰς τὰ **σ ι δ ε ρ ἔ ν ι α ἄ λ ὶ ν ι α**

Ἐὸ στρατὸς ἦτο ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες τῆς πολιτείας. Ἐὸ αὐτοκράτωρ χαιρετίζει τοὺς στρατιώτας του ὡς ἐξῆς : « Ἀγωνίασθε, τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται καὶ παιδιὰ ἐμά, ἵνα ἐπιδείξησθε τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ὀρθὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν ἀγάπην ».

Ἐὸ Βυζαντινὸς λοιπὸν στρατιώτης ἦτο στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ. Ἐὸ φεῖλε νὰ δείξη τὴν ἀνδρείαν του, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν σταυροφόρον σημαίαν του, διότι ἄλλως ἐθανατώνετο ἀμέσως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐδείκνυε τὴν ὀρθὴν πίστιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐμάχετο λοιπὸν μὲ τὴν ὀρμὴν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ μὲ τὴν πίστιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ἐὸ. Ἐὸ ἀδαμαντίου

Ἐὸ ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενῆ στὸν Ἐὸ
καὶ ἄλλους μαζί... Κλαίει, δέρνεται
τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στ' ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὀμορφιᾶς τὴν πούλια.

Καὶ σὺν νὰ μὴν τὸν πάτησε
τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἐὸ ἀκρίτας μόνον ἀτάραχα
κυττάει τὸν καβαλλάρη.

— Ἐὸ Ἐὸ ἀκρίτας εἶμαι, Χάσουντα,
δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
Μ' ἄγγιζες καὶ δὲ μ' ἔνοιωσες
στὰ μαρμαρένια ἄλῶνια

Εἶμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
 Στὴν 'Εφτάλοφην ἔφερα
 τὸ σπαθὶ τῶν 'Ελλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τόρταρα,
 μονάχα ξαποσταίνω.
 Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμᾶς

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ 'Αθηναῖοι ἔκτιζον πρὸ τοῦ Παρθενῶνος ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ρώμην καὶ τὸν αὐτοκράτορα αὐτῆς, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος ἡμῶν 'Ιησοῦς Χριστός.

'Ἡ διδασκαλία του ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν μὲ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγάλματα τῶν ἐλληνικῶν θεῶν.

Οἱ 'Απόστολοι ἔφερον τὸ Εὐαγγέλιον ἐνωρὶς εἰς τὴν 'Ελλάδα. 'Αλλὰ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἡ νέα θρησκεία ἦτο ἀκόμη ἀνίσχυρος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτῆς κατεδιώκοντο, πολλοὶ δὲ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεώς των.

'Όταν, ὅμως, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἐγένετο αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ πράγματα ἤλλαξαν. 'Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀνεγνωρίσθη ὡς θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ ἀρχαία ἔσβηνεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις οὔτου ἐπὶ τέλους οὐδεὶς ὀπαδὸς αὐτῆς ἔμεινεν.

Εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο θρησκειῶν ἀπολέσθησαν πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον εἰς τὰς 'Αθήνας, ὅσον καὶ ἀλλοῦ. Οἱ Χριστιανοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοναχοί, κινούμενοι ἀπὸ ὑπερβολικῶν ζῆλων κατὰ τῶν εἰδώλων, συνέτριβον τὰ ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων θεῶν καὶ πολλάκις κατέστρεφον καὶ αὐτοὺς τοὺς ναοὺς των.

Εὐτυχῶς, ὅμως, τὰ κυριώτερα οἰκοδομήματα τῆς 'Ακροπόλεως δὲν ἐβλάβησαν. Μετεβλήθησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας καὶ τοιουτοτρόπως διεσώθησαν.

Πρῶτος ἐξ ὅλων τῶν ναῶν ἀφηρέθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν Παναγίαν ὁ Παρθενῶν. Ἡ μετατροπὴ αὐτοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν ἔγινεν ἴσως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἔκτισεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Κατὰ τὴν μετατροπὴν ἔγιναν καὶ μερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Κατεσκευάσθησαν ἀψίδες, ἠνοίχθησαν θύραι, ἐκτίσθη νάρθηξ, εἰκονοστάσιον, γυναικωνίτις καὶ ἄλλα.

Ἀναμφιβόλως ἔβλαψαν ἀρκετὰ αἱ μεταρρυθμίσεις αὐταὶ τὸν Παρθενῶνα. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὅμως, ἐξηκολούθησεν ὁ Παρθενῶν νὰ εἶναι ὁ ὠραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν. Αὐτὸς ἦτο ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς πόλεως, καὶ ἡ Παναγία, ἡ ὁποία ἐλατρεύετο εἰς αὐτόν, ὠνομάζετο Ἀθηνιώτισσα, ὡσὰν νὰ ἦτο αὐτὴ ἡ κατ' ἐσχῆν προστάτις τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ ναὸς τῆς Νίκης μετετρέπησαν εἰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας. Πλεῖστα πολύτιμα ἀγάλματα κατεστράφησαν ἢ ἐφθάρησαν. Τὰ ἀναπόσπαστα, ὅμως, τμήματα τῶν κτιρίων δὲν ἐβλάβησαν, ὅπως αἱ Καρυάτιδες, τὰ ἀετώματα, αἱ μετόπαι, ἡ ζωφόρος τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἄλλα.

Τὰ πάντα εἶχον τότε ἀλλάξει.

Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἦσαν πλέον πόλις ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος, ἀλλὰ μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις μεγάλου κράτους, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ὅταν μὲν οἱ αὐτοκράτορες αὐτῆς ἦσαν φρόνιμοι, γενναῖοι καὶ δραστήριοι, αἱ ἐπαρχίαι εἶχον τοῦλάχιστον ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην καὶ ἀπελάμβανον εὐημερίαν τινά. Ὅταν, ὅμως, ἦσαν — ὅπως συνέβη συχνά — ἀδύνατοι ἢ ἐστενοχωροῦντο ὑπὸ πολλῶν συγχρόνως ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, τότε αἱ ἐπαρχίαι ὑπέφερον τὰ πάνδεινα. Ἀταξία ἐπεκράτει παντοῦ, διάφοροι βάρβαροι γείτονες εἰσέβαλλον εἰς τὴν χώραν καὶ ἐλεηλάτουσαν αὐτήν. Πειραταὶ ἀπεβιάζοντο εἰς τὰς παραλίας καὶ ἤρπαζον ὅ,τι εὔρισκον.

Καὶ αἱ Ἀθῆναι φυσικὰ ὑπέφερον καὶ αὐταὶ πολλὰ ἀπὸ διαφόρους ἐχθρούς. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις σπανίως εἶχε καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἡμέρας ὁμοίας μὲ τὰς παλαιὰς ἐκεῖνας τὰς γεμάτας δόξαν καὶ λαμπρότητα, ὅταν οἱ σύγχρονοι τοῦ Περικλέους Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι καὶ ὑπερήφανοι ἀνέβαινον εἰς τὸν ἱερὸν βράχον, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἀθηνῶν τὸν νέον πέπλον καὶ τὴν μεγάλην ἐκατόμβην.

Μία από τὰς σπανίας αὐτὰς ἡμέρας ἦτο ἐκείνη τοῦ ἔτους 1018 μετὰ Χριστόν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειος ὁ Β' ἐπεσκέφθη τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Παρθενῶνα, διὰ νὰ προσευχηθῆ.

Ὁ ἀνδρεῖος αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, ἐπολέμησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μὲ ἐπιμονὴν κατὰ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν αὐτοὺς ἐντελῶς καὶ κατέστρεψε τὸ βασιλείον των. Τότε κατέβη ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εὕρισκετο, μέχρι τῶν Ἀθηνῶν. Ἀκολουθοῦμενος ἀπὸ τοὺς νικηφόρους στρατιώτας του ἀνέβη μὲ μεγάλην πομπὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἐπροσκύνησε καὶ ἠὺχαρίστησε τὴν Θεοτόκον διὰ τὰς νίκας του κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Προσέφερε δὲ εἰς τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ πολλὰ πολύτιμα δῶρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μία χρυσὴ κανδήλα.

Τὸ προσκύνημα αὐτὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου εἶχε μεγάλην σημασίαν. Καὶ ἐὰν ἡ Ἀκρόπολις εἶχε ψυχὴν, ὀλόκληρος θὰ συνεταράσσετο ἐκ θεμελίων ἀπὸ χαράν, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπάτησε τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς.

Ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ κατέστρεψεν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐπικινδυνωδεστέρους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατέβη μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ φωτεινότερον κέντρον τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Παναγίαν καὶ ν' ἀφιερῶσιν μέρος ἀπὸ τὰ πολύτιμα λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς.

Ἐκ τοῦ βιβλίου « Ἀκρόπολις » 1918

Χρ. Τσουντας

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

(Εἰς πολλοὺς λαοὺς ἐπικρατεῖ ἡ δοξασία ὅτι, διὰ νὰ εἶναι στερεὸν καὶ προφυλαγμένον ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἕνα οἰκονομικὸν οἰκοδόμημα, πρέπει νὰ κτισθῆ εἰς τὰ θεμέλιά του ἢ εἰς τοὺς τοίχους του ἐν ζῶον. Συμφώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπάρχουν παραδόσεις ὅτι ἐθυσιάσθησαν ἀνθρώπιναι ὑπάρξεις κατὰ τὴν θεμελίωσιν μεγάλων οἰκοδομημάτων. Τὸ θῦμα ἐγένετο τὸ σ τ ο ι χ ε ι ὀ τοῦ οἰκοδομήματος, διὸ καὶ σ τ ο ι χ ε ι ὀ ε ἰ ω σ ι ς ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἢ διὰ θυσίας οἰκοδόμησις. Εἰς τοιαύτην παράδοσιν στηρίζεται καὶ τὸ ἐπόμενον πανελληνιον τραγοῦδι, τοῦ ὁποίου παραλλαγὰ ἀναφέρονται καὶ εἰς ἄλλας γεφύρας ἢ ἄλλα οἰκοδομήματα, π.χ. εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ, τοῦ Πηνειοῦ, τῶν Ἀδάνων, εἰς τὴν βρύσιν τῆς Ἀράχovas, εἰς τὸ ὕδραγωγεῖον

των Δέρκων κλπ. Τήν ἑλληνικήν ταύτην παράδοσιν παραλαβόντες προσήρμωσαν εἰς ἰδικά των οἰκοδομήματα καί οἱ ἄλλοι λαοί τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου).

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἐξῆντα μαθητάδες
γεφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.

Ἵλημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :

— Ἄλλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεφές μας,
ὄλημερίς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμίζεται !

Πουλὰκι ἐδιάβη κι ἕκατσεν ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.

Δὲν ἐκελάγηδε σὰν πουλὶ μηδὲ σὰν χελιδόνι,

παρὰ ἐκελάγηδε κι ἔλεγεν μ' ἀνθρώπινη λαλίτσα :

— Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲ στεριώνει.

Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,

παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφη γυναῖκα,

πύργεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γίωμα.

Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι :

« Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γίωμα,

ἀργὰ νὰ πάη καὶ νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι ἀλλιῶς ἐπῆγε κι εἶπε :

« Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἀλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γίωμα,

γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι ».

Νὰ τῆγε κι ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.

Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.

Ἵπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ κι ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :

— Γεῖά σας, χαρά σας, μάστοροι καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες.

Μὰ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι εἶναι βαργωμισμένος ;

— Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα,

καὶ ποιὸς νὰ μπῆ καὶ ποιὸς νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι ναῦρη !

— Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κι ἐγὼ νὰ πᾶ' σ' τὸ φέρω,

ἐγὼ νὰ μπῶ κι ἐγὼ νὰ βγῶ τὸ δαχτυλίδι ναῦρα.

- Μηδὲ καλὰ κατέβηκε μηδὲ στὴ μέση ἐπῆγε.
 — Τράβα, καλέ μ', τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
 τί ὄλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἦρα.
 Ἔνας πιχάει μὲ τὸ μυστρί καὶ ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
 παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
- Ἀλλοίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !
 Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κι οἱ τρεῖς κακογραμμένες.
 Ἡ μιά ἔχτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
 κι ἐγώ, ἡ πλιὸ στερνότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
 Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι ὡς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
- Κόρη, τὸ λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δῶσε,
 πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση.
 Κι αὐτὴ τὸ λόγον ἄλλαξε· κι ἄλλη κατάρρα δίνει :
- Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
 Τὶ ἔχω ἀδερφό στὴν ξενητεία, μὴ λάχη καὶ περάση.

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΠΑΣΤΕΡ

Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ ἐγεννήθη εἰς τὴν Δόλην, μικρὰν γαλλικὴν πόλιν, ἣ ὅποια κεῖται πλησίον τοῦ ἔρους Ἰούρα, τὴν 17 Δεκεμβρίου 1822.

Ὁ πατήρ του ἦτο συνταξιούχος ἐπιλοχίας, παρασημοφορημένος μάλιστα ἐπ' ἀνδραγαθία εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης. Μετὰ τὴν ἀποστρατείαν του κατέμεινεν εἰς τὴν Δόλην, ὅπου ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βυρσοδέψου. Καί, ὅμως, ἐκ τοῦ ταπεινοῦ βυρσοδέψου καὶ τοῦ πτωχικοῦ οἴκου ἐγεννήθη μέγας εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν ὅποιον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες ἐπεσκέφθησαν καὶ ἐτίμησαν μὲ τὰς ὑψίστας τιμὰς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπότης ὅλη αἰωνίως θὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα μετὰ σεβασμοῦ μεγάλου.

Εἰκοσαετῆς ὁ Παστέρ εἰσήχθη εἰς τὴν « Ἀνωτάτην Σχολὴν Θετικῶν Ἐπιστημῶν » τῶν Παρισίων.

Ὅτε ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, ἤσχολεῖτο ἰδίως περὶ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν. Εἰς τὰς διαφόρους διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἐρεύνας του ἀνεκάλυψεν ὅτι εἰς τὰ μόρια τοῦ κοινοῦ καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑγρά πλανῶνται ὀργανικὰ ὄντα, τὰ ὅποια ζοῦν, κινοῦνται καὶ πολλαπλασιάζονται.

Τοῦτο ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ μετ' ἐπιμονῆς τὰς ιδιότητας καὶ τὴν ζωὴν τῶν μικροβίων καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ πλῆθος πραγμάτων, τὰ ὅποια μέχρι τότε ἦσαν ἄγνωστα.

Ἀνεκάλυψεν λοιπὸν ὅτι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια ἀφθονοῦν εἰς τὴν φύσιν, συντελοῦν εἰς τὰς ζυμώσεις, δηλ. εἰς τὰς μεταβολὰς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται πᾶν ὑγρὸν ἢ πᾶσα ζωικὴ ἢ φυτικὴ οὐσία.

Αἱ ζυμώσεις εἶναι ἔργον τῶν μικροβίων. τὰ ὅποια ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὄρους πολλαπλασιάζονται καταπληκτικῶς ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος καὶ ἀλλοιώνουν τὰς οὐσίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον. Ἄνευ αὐτῶν οὔτε τὸ γάλα θὰ ἐπήγνυτο οὔτε τὸ γλεῦκος θὰ μετεβάλλετο εἰς οἶνον ἢ ὄξος οὔτε ἡ ζύμη τοῦ ἄρτου θὰ διεστέλλετο οὔτε σῆψις θὰ ἐπήρχετο.

Ὁ Παστέρ μετὰ πολλὰ πειράματα ἀνεκάλυψεν ἐπίσης ὅτι, ἐὰν θερμανθοῦν αἱ οὐσίαι εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν θερμοκρασίας, καταστρέφονται τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια καὶ παρακαλύεται πᾶσα ἀλλοίωσις τῶν οὐσιῶν τούτων.

Ὁ Παστέρ θέσας ἐντὸς κλιβάνου ἀγγεῖα περιέχοντα γάλα καὶ βούτυρον παρετήρησεν ὅτι αἱ οὐσίαι αὗται διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν χρόνον.

Ἡ θερμότης τοῦ κλιβάνου ἐφόρευε τὰ ἐντὸς αὐτῶν μικρόβια, τὰ ὅποια θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζύμωσιν, θὰ διετηροῦντο δὲ αἱ οὐσίαι αὐταὶ ἐπ' ἄπειρον εἰς καλὴν κατάστασιν, ἂν νέα μικρόβια τὰ ὅποια ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ ἀέρος δὲν προσέβαλλον αὐτάς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐπιζωφτία ἐνσκήψασα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν κατέστρεψε τοὺς μεταξοσκώληκας καὶ ἐπέφερεν ἀνυπολόγιστους οἰκονομικὰς καταστροφὰς εἰς τοὺς πληθυσμούς τῆς χώρας ἐκείνης.

Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν Παστέρ, ἵνα μελετήσῃ καὶ ἀνακαλύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς νόσου, καὶ ἵνα προσπαθῆσῃ νὰ ἐξεύρῃ θεραπείαν. Ὁ Παστέρ διήλθε πέντε ὀλόκληρα ἔτη ἐντὸς τῶν βομβυκοτροφείων. Διαρκῶς ἐμελέτα, εἰργάζετο, ἐκοπίαζε, μέχρις ὅτου ἐπέτυχε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἰτία τῆς νόσου εἶναι τὰ μικρόβια, τὰ ὅποια εἰσερχόμενα μετὰ τῆς τροφῆς εἰς τὸν ὄργανισμὸν τῶν σκώληκων κατέστρεφον τοὺς ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ ἓνα καὶ μόνον ἀσθενῆ σκώληκα εἶναι εὐκολώτατον νὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος εἰς πάντας τοὺς σκώληκας, οἱ ὅποιοι ἐκτρέφονται εἰς τὸ ἴδιον δωμάτιον.

Ἀφ' οὗ ἀνεκαλύφθη τὸ αἴτιον τῆς νόσου, ἡ θεραπεία ἦτο εὐκόλος πλέων ἡ καθαριότης, ἡ ἀπολύμανσις, ἡ ἐκτροφή ἐκάστης ἡλικίας εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα καὶ ἡ καταστροφή τῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς νόσου μεταξοσκώληκων συνετέλεσαν εἰς τελείαν θεραπείαν τοῦ κακοῦ.

Ἐκτοτε ἡ θεραπεία τῶν μεταξοσκώληκων ἐξέλιπε πάντες δὲ σχεδὸν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ προμηθεύονται ὡὰ μεταξοσκώληκων ἐξητασμένα μικροσκοπικῶς καὶ παρεσκευασμένα κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Παστέρ.

Διὰ τὴν σπουδαιότητην ταύτην ἐφεύρεσιν ὁ Παστέρ ὑπεβλήθη εἰς πολλοὺς κόπους· ἠσθένησε δὲ ἐπικινδύνως καὶ ἔπαθε παράλυσιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός. Καὶ παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔπαυσε τὰς ἐρεῦνας του.

Ὁ Παστέρ παρατήρησεν ὅτι τὰ μικρόβια, ὅταν ἔρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν οἶνον, πρὸς τὸν ζῦθον, πρὸς τὸ γάλα καὶ πρὸς πάσας τὰς οὐσίας, ἀλλοιώνουν ταύτας καὶ προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας αὐτῶν. Ἄλλα μικρόβια ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ αἷμα τῶν ζῴων καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιφέρουν διαφόρους νόσους. Μετὰ τὰς παρατηρή-

σεις ταύτας ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν νόσων τῶν κατοικιδίων ζῴων καὶ εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ προβλήματος, ἂν καὶ αὐταὶ προέρχονται ἀπὸ τὰ μικρόβια. Ἐπίστευε δὲ μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι, μετὰ ἐπιτυχῆ διάγνωσιν καὶ ἐξακρίβωσιν τῆς αἰτίας τῶν νόσων, θ' ἀποβῆ εὐκολος ἢ θεραπεία αὐτῶν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν μικροβίων.

Σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις αὐτοῦ εἶναι ὁ προφυλακτικὸς ἐμβολιασμός κατὰ τοῦ σ π λ η ν ἄ ν θ ρ α κ ο ς τῶν ζῴων, τῆς ἐ ρ υ θ ρ ᾶ ς τῶν χοίρων καὶ τῆς χ ο λ ῆ ρ α ς τῶν ὀρνίθων.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι ἔθαπτον τὰ πτώματα τῶν ζῴων, τὰ ὅποια ἀπέθνησκον ἐξ ἀνθρακος· ἐθεώρουν τοῦτο ἐπαρκὲς προφυλακτικὸν μέτρον κατὰ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου. Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο πλάνη· διότι τὰ μικρόβια τοῦ ἀνθρακος ζοῦν ὑπὸ τὴν γῆν ὀλόκληρα ἔτη· οἱ δὲ σκώληκες, οἱ ὅποιοι τρώγουν ταῦτα μετὰ τῶν πτωμάτων, ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ μεταδίδουν τὰ μικρόβια εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Ἐκτοτε, καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Παστέρ, τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἀποθνήσκουν ἐξ ἀνθρακος, καίονται.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Παστέρ συνεχίησαν ὅλον τὸν κόσμον. Εἰς ἱατρικὸν συνέδριον, τὸ ὅποιον συνεκροτήθη ἐν Λονδίῳ, τρισχίλιαι ἱατροὶ ἠκροῶντο ὄρθιοι καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ ἐχειροκρότουν τὸν Παστέρ.

Συνεχίζων ὁ ἀκάματος Παστέρ τὰς ἐρεῖνας του, ἀνεῦρε τὰ αἷτια τῶν μεταδοτικῶν νόσων τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ 1885, ὡς ὕψιστον ἐπιστέγασμα τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τῆς λύσσης δι' ἐμβολιασμοῦ καὶ κατέστη περιώνυμος ὁ Παστέρ.

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν μικρόβια, τὸ ὅτι διὰ τούτων μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ νόσοι εἶναι γνῶσις μεγίστη καὶ ὠφελιμωτάτη· ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνεκάλυψε τὰ μικρόβια τῶν πλείστων καὶ σπουδαιοτάτων νόσων.

Καὶ ἂν ἡ ἱατρικὴ ἐπιστῆμη δὲν ἐφεῦρε μέχρι τοῦδε τὰ μέσα τῆς θεραπείας ὅλων τῶν ἀσθενειῶν, ἐφεῦρεν, ὅμως, πολλὰ καὶ ποικίλα προληπτικά, ἀπολυμαντικά καὶ ἄλλα προφυλακτικά μέτρα. Διὰ τῶν μέτρων τούτων κατέστησε τὰ μικρόβια ἀνίκανα, ὄχι μόνον νὰ δράσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν ἀπλῶς καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐντὸς ξένου σώματος ὑγιοῦς ἢ καὶ ἀσθενικοῦ.

Εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπιστῆμην ὑπῆρξε σωτηρία ἢ ἀρχὴ τοῦ

Παστέρ, ό παστερισμός, ό όποϊος ευρύτατα χρησιμοποιεΐται σήμερα. Διά τών επιδέσμων και τών απολυμαντικῶν μέσων επιτυγχάνεται, ώστε μηδέ πυρετός άπλοϋς νά προσβάλλη τούς ύφισταμένους έγγειρησιν, ακόμη και όταν όλόκληρα μέλη τοϋ σώματος αποκόπτονται.

Οί διεθνείς θαυμασταί τοϋ μεγάλου Παστέρ δι' έράνων, οί όποϊα άπεστάλησαν εκ πάσης γωνίας τής γής, συνέλεξαν μέγα χρηματικόν ποσόν, διά τοϋ όποϊου άνηγέρθη τό 1886 τό μέγα Ίνστιτοϋτον Παστέρ εν Παρισίοις, τό όποϊον χρησιμεϋει ως λυσσαιατρείον και ως έργαστήριον μικροβιολογικῶν μελετῶν.

Πρό τοϋ Ίνστιτοϋτου σύμπλεγμα χαλκοϋν παριστᾶ ένα ποιμενόπαιδα, ό όποϊος κρατεΐ εκ τοϋ λαιμοϋ λυσσώντα λύκον και προσπαθεΐ νά δέση τό στόμα τοϋτου.

Ό ήρωϊκός οϋτος ποιμενόπαις είναι ό δεκατετραετής Ζουμπιλ, ό όποϊος, διά νά σώση τέσσαρας μικρούς παΐδας από λύκου λυσσώντος, ώρμησε, συνέλαβε τόν λύκον, παρά τοϋ όποϊου ύπέστη πολλά δήγματα, περιέσφιξε δι' άμφοτέρων τών χειρῶν τόν λαιμόν αϋτοϋ και τέλος τόν έσυρε και τόν έπνιξεν εντός τής λίμνης. Αϋτός είναι ό πρώτος λυσοδηκτος, τόν όποϊον θεράπευσεν ό Παστέρ.

Τό σύμπλεγμα συμβολίζει τας δύο νίκας : τήν μεγάλην νίκην τοϋ μικροϋ βοσκοϋ και τήν νίκην τοϋ Παστέρ κατά τής λύσεως.

Ό Παστέρ έρευνῶν και έργαζόμενος μέχρι τής τελευταίας στιγμής τής ζωής του απέθανε τήν 28ην Σεπτεμβρίου 1895 και έτάφη εις τό Πάνθεον τών Παρισίων.

Κατά τό 1920 ιδρύθη και εν Άθήναις διά δωρεῶν και κρατικῆς άρωγῆς « Ίνστιτοϋτον Παστέρ ».

Τοϋτο έχει προορισμόν τήν μελέτην τών μολυσματικῶν και παρασιτικῶν νόσων τοϋ ανθρώπου και τών κατοικιδίων ζώων εν Έλλάδι και τήν ύπόδειξιν μέτρων προς παρακώλυσιν τής μεταδόσεως αϋτῶν. Έχει προσέτι τήν διεϋθυσιν τοϋ άγῶνος κατά τής έλονοσίας και τής φυματιώσεως και τήν παρασκευήν διαφόρων έμβολίων.

Α. Καζλαμάνος

Η ΧΑΡΑ

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
 Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ;
 Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὑψηλά.
 Εἶπέ τε μου, ποῦ ἢ μορφὴ τῆς γελᾷ;

Εἰς βάθῃ κοιλάδων ἐπῆγα ζητῶν
 Τὸν ρύακα εἶδα ποῦ πίπτει κροτῶν
 καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ.
 Μαζί των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρὰ.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.
 Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστέρων χρυσῶν
 πτηνὸν ἐκελάδει εἰς μυσίνην γλωρὰν,
 πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαρὰν.

Ἐζήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,
 εἰς δειπνῶν θαλάμους λαμπρούς κι ἡχηρούς,
 εἰς φῶτα, εἰς σκεύη χρυσᾶ κι ἀργυρᾶ,
 πλὴν αὐτὴ εἰς αὐτὰ δὲν εὐρέθη ἡ χαρὰ!

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακρὰν,
 μακρὰν εἰς χωρίου κοιλάδα μικρὰν
 τριγῦρο τῆς εἶχε παιδιὰ ἀρκετά·
 κι ἐπηδα μ' ἐκεῖνα κι ἐγέλα μ' αὐτά.

Ποῦ εἶσθε, καλοὶ παιδικοὶ μου καιροί;
 ἐφώναξα τότε μὲ στήθος βαρύ.
 Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἡ χαρὰ,
 κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορά!

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Είς ἓν μικρὸν χωρίον τῆς Ἡπείρου, τὸ Λάμποβον, ἐγεννήθη τὸ 1800 ἀπὸ γονεῖς πτωχοῦς ἓνα ἀγοράκι, τὸ ὁποῖον ἐβάπτισαν Βαγγέλην. Τὸ παιδί ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμεγάλωσεν. Ἦτο ἐξυπνον, ζωηρόν, φιλότιμον. Γράμματα δὲν ἔμαθε πολλά, διότι τὸ μικρὸν χωρίον μὲ τὰς ἑκατιμὸν. Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἑπτὰ ἔτη. Ἔγινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Ἄλλὰ περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰ γράμματα ἠγάπα ὁ Βαγγέλης τὰ ὄπλα. Ἀπὸ μικρὸς ἦτο καλὸς σκοπευτής. Δὲν θὰ εἶχεν ὑπερβῆ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅτε τὸν ἐστρατολόγησεν ὁ Ἀλῆ-πασᾶς ὁ Τεπελενλῆς καὶ τὸν ἔστειλε φρουρὸν εἰς ἓν φρούριον πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ ἔμεινεν ὁ Βαγγέλης ἑπτὰ ἔτη. Ἔγινεν εἴκοσι χρόνων καὶ ἦτο πρῶτος εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἐξυπνάδα.

Τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ-πασᾶς ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ σουλτάνου. Οὗτος ἀπέστειλε στρατεύματα καὶ ἀρχιστράτηγον τὸν Πασόμπην μὲ τὴν διαταγὴν νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν, νὰ συλλάβῃ ζωντανὸν τὸν Ἀλῆν, ἢ, ἂν φονευθῆ, νὰ τοῦ ἀποστείλῃ τὴν κεφαλὴν του.

Τότε ὁ Πασόμπης ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος τοῦ σουλτάνου τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας νὰ συμπολεμήσουν κατὰ τοῦ Ἀλῆ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἐστέναζον οἱ ἄμειροι εἰς τὴν ξενιτειάν καὶ μὲ λαχτάραν ἐκύτταζαν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν τὰ βουνὰ τῆς ἀγαπημένης πατρίδος των. Ὑπεσχέθη νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ἐλευθέραν τὴν ἥρωικὴν των πατρίδα. Οἱ Σουλιῶται ἔτρεξαν προθύμως, ἠνώθησαν μὲ τὸ στράτευμα τοῦ σουλτάνου, ἐπολέμησαν, ὅπως πάντοτε, ἥρωικὰ καὶ ἐκυρίευσαν ἀρκετὰς πόλεις.

Ἄλλ' ὁ Πασόμπης δὲν παρέδιδε τὸ ποθητὸν Σούλι εἰς τοὺς ἀνδρείους Σουλιώτας, καὶ οἱ Σουλιῶται δυσηρεστημένοι ἐστρατοπέδευσαν χωριστὰ ἀπὸ τὸ σουλτανικὸν στράτευμα. Τότε ὁ Ἀλῆς ἐσκέφθη νὰ ἀφελθῆ ἀπὸ τὴν δυσἀρέσκειαν αὐτὴν καὶ νὰ ἐλύσῃ τοὺς Σουλιώτας μὲ τὸ μέρος του. Ἐκάλεσε λοιπὸν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Σουλιωτῶν, τὸν Μάρκον Μπότσαρη, εἰς τὰ Ἰωάννινα, εἰς τὴν μικρὰν νῆσον τῆς λιμνης, ὅπου εἶχε τὴν κατοικίαν του. Ἡ συμφωνία ἐγινεν ἀμέσως.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1820 μία φοβερὰ «μπαταριά», συμπτροκρότησις τριακοσίων σουλιωτικῶν ὄπλων, ἐδόνησε τὸν ἀέρα. Ταυτοχρό-

νωσ μία δυνατή φωνή έβροντοφώνησε προς τὸ σουλτανικὸν στρατό-
πεδον :

— 'Ε ! σεῖς ! 'Από τώρα κι ἐδῶ ἔχομεν πόλεμον. Σᾶς τὸ λέγω ἐγώ,
ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, διὰ νὰ μὴ μὲ νομίσετε ἄπιστον.

Τὴν συμπτουροκρότησιν ἐκείνην τῶν ὅπλων καὶ τὴν φωνὴν ἤκου-
σεν ὁ Βαγγέλης, ἔμαθεν ὅτι οἱ Σουλιῶται πολεμοῦν διὰ τὴν ἐλευθέρω-
σιν τοῦ 'Αλῆ, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ
φεύγει ἀπὸ τὸ φρούριον. Τρέχει πρὸς τὸν Μπότσαρη, ὅστις τὸν ἐδέ-
χθη εἰς τὸ ὄνομαστὸν σουλιώτικον σῶμα του.

'Ο Βαγγέλης ἦτο τώρα ὠραῖος καὶ ὑψηλὸς νέος, μὲ μύστακα λε-
πτόν, ζωηροὺς ὀφθαλμούς, σῶμα εὐκαμπτον, εὐκίνητον καὶ χαριτωμέ-
νον. 'Αληθινὸς λεβέντης. Τόσην ἔδειξεν ἀνδρείαν ἀμέσως, ὥστε ὁ Μπό-
τσαρης τὸν ἔκαμε πρωτοπαλλήκαρόν του. Εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους,
εἰς ὅλα τὰ τολμηρὰ ἐκεῖνα κατορθώματα τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, ὁ
Βαγγέλης ἦτο τὸ δεξιὸν χέρι.

'Εν τῷ μεταξῷ ὁ καπετὰν Ζέρβας ἠτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ
διακόσια παλληκάρια εἰς τὴν 'Ηπειρον καὶ ὁ Βαγγέλης ἐζήτησεν ἀπὸ
τὸν ἀρχηγόν του τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτός. Καὶ ἐπήγε.

Τὸ Σούλι τώρα τὸ κατεῖχαν οἱ Σουλιῶται, ἀλλὰ πολυάριθμος
ἐχθρικός στρατὸς τὸ ἐπολιόρκει ἀπ' ὅλα τὰ μέρη. 'Ἦτο ἀπόλυτος
ἀνάγκη νὰ συνεννοηθῇ ὁ Ζέρβας μὲ τοὺς πολιορκουμένους διὰ νὰ ἐπι-
τεθοῦν ἐκ συμφώνου κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ
Σουλίου καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Ζέρβα ἀπὸ τὴν κοιλάδα. 'Αλλὰ πῶς νὰ
γίνῃ ἡ συνεννόησις ; 'Εν τούτοις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ Σουλιῶται.

— Παιδιά, λέγει ὁ καπετὰν Ζέρβας, ποιοὺς πάει στὸ Σούλι ;

Σιωπὴ ἐπεκράτησε μερικὰς στιγμὰς· οὔτε ἀναπνοὴ δὲν ἤκούετο.
'Εξαφνα ἐτινάχθη ἐπάνω ἓνα παλληκάρι.

— 'Εγὼ πάω ! εἶπε μὲ ἀπόφασιν.

'Ἦτο ὁ Βαγγέλης.

— 'Αν πάῃ ὁ Βαγγέλης, πηγαίνω καὶ ἐγὼ μαζί του, λέγει ἄλλος ἀν-
δρεῖος.

'Ο Βαγγέλης δὲν ἦτο μόνον ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔξυπνος.
'Εγνώριζεν ὅτι οἱ πολιορκηταὶ εἶχον ραμαζάνι καὶ ὅτι μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἡλίου, πεινασμένοι καὶ ἐξηντημένοι, ἐρίπττοντο ὅλοι εἰς τὴν τρο-
φὴν μετὰ τὴν νηστείαν τῆς ἡμέρας. 'Εκείνην τὴν ὥραν ἐξέλεξεν ὁ
Βαγγέλης διὰ τὸ τολμηρόν του σχέδιον.

Ἐπροχώρησε μὲ τὸν σύντροφόν του χωρὶς νὰ τὸν ἐνοήσουν πλησίον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔπειτα ἐσκεπάσθη ὁλόκληρος μὲ χόρτα καὶ φύλλα δένδρων, ἔπεσε κάτω καὶ συρόμενος μὲ τὴν κοιλίαν, μὲ τὸν σύντροφόν του ὀπίσω του, διέσχισε τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Οἱ ἐχθροὶ ἀνύποπτοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησαν τίποτε. Ἄλλ' ὅταν εἶδον νὰ προχωροῦν τὰ ζωντανὰ ἐκεῖνα δένδρα, τὰ πράσινα φαντάσματα, ἐτινάχθησαν ἐπάνω φωνάζοντες :

— Σουλιῶται ! Σουλιῶται ! Καὶ ἤρχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ἄλλ' οἱ δύο ἀνδρεῖοι εἶχον ἤδη ἀπομακρυνθῆ. Ἐξαφνα ἀνωρθώθησαν, ἐπέταξαν τὰ χόρτα καὶ τὰ φύλλα καὶ ταχεῖς ὡς ἀστραπὴ εἰσώρμησαν εἰς τὸ δάσος καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνέβησαν εἰς τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Φαντάζεσθε μὲ ποῖον ἐνθουσιασμὸν τοὺς ὑπεδέχθησαν οἱ πολιορκούμενοι !

Ὁ Βαγγέλης ἐξηκολούθησε νὰ ρίπτεται εἰς τοὺς κινδύνους, ἕως ὅτου ἡ Ἑλλάς ἐγίνεν ἐλευθέρα. Ἡ πατρίς ἐτίμησε τὸ ἥρωικὸν τέκνον της, τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ταξιάρχου καὶ τοῦ ἐχάρισεν ἐθνικὰς γαίας.

Ἄλλ' ὁ Βαγγέλης ἤθελεν ἐνέργειαν, ζωὴν, κίνησιν. Τώρα ποῦ ἐπέρασεν ἡ λαχτάρα τῶν κινδύνων ἤθελε νὰ ἀφοσιωθῆ εἰς κάτι πολὺ μέγαλον, τὸ ὁποῖον νὰ ἀπαιτῆ ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς του.

Τὸ 1831 ἀφῆκε καὶ τὸν βαθμὸν καὶ τὰς ἐθνικὰς γαίας καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον του, διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ τοὺς ἰδικούς του. Ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του νὰ αἰματώνη βλέπων τὸ χωρίον του σιλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλαβωμένον. Ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας εἶχαν ἀφήσει ἐλευθέραν ἀπὸ τὰς φυλαβωμένον.

Χρήματα δὲν εἶχεν, ἀλλ' εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν καὶ εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις. Ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν γεωργίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐνοικίασε τὰ κτήματα τῶν ἐκεῖ ἐλληνικῶν μοναστηρίων. Καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς μὲ σύστημα καὶ μὲ μέθοδον. Ὅταν ἤλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερισμοῦ κανὲν κτῆμα δὲν εἶχε δώσει τόσον ἀφθονον καρπόν.

Τότε ἐφθασεν ἐκεῖ ὁ ἐξάδελφός του Κωνσταντῖνος, ὅστις μὲ τὴν εὐφυίαν καὶ τὴν δραστηριότητά του ἔγινε πολῦτιμος βοηθὸς τοῦ ἐξάδελφου του.

Ὁ Βαγγέλης ἠγόρασεν ἐν τῷ μεταξὺ πολλά καὶ μεγάλα κτήματα καὶ ἔγινεν ἑκατομμυριούχος.

Ἀλλὰ μέσα εἰς τὸν πλοῦτον, εἰς τὴν εὐτυχίαν, μέσα εἰς τὴν ἡγεμονικὴν τοῦ ζωῆν δὲν ἐλησμόνησε τὴν Πατρίδα. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἦτο καὶ τώρα τόσο μεγάλη, ὅσον εἰς τὴν νεότητά του. Τότε τῆς εἶχεν ἀφιερῶσει τὴν ζωὴν του, τώρα ἤλθεν ἡ ὥρα νὰ τῆς ἀφιερῶσῃ τὴν περιουσίαν του.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀκόμη συνέλθει ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἐρήμωσιν τῆς μακρᾶς σκλαβιάς. Ὁ Βαγγέλης, ὅστις ἐγνώριζεν ἐξ ἰδίας πείρας τὰ ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ἐδῶσεν ἀρκετὸν ποσὸν καὶ διοργανώθη τὸ 1859 ἡ πρώτη ἐκθεσις — τὰ « Ὀλύμπια » — εἰς τὴν ὅποιαν ἔλαβον μέρος χίλιοι περίπου ἐκθέται ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθεσαν προϊόντα γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ βιομηχανίας.

Ὁ Βαγγέλης ἐνεθαρρύνθη ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ιδρύσῃ καὶ ὠραῖον μεγαλοπρεπὲς κτίριον διὰ τὰ « Ὀλύμπια », ὥρισε δὲ νὰ γίνεταί κατὰ τριετίαν ἐκθεσις ὅλων τῶν προϊόντων καὶ νὰ βραβεύωνται τὰ καλύτερα.

Τὸ 1865 ἀπέθανεν ὁ Βαγγέλης. Ὅταν ἠνοιχθῆ ἡ διαθήκη του, ὁ κόσμος ἐπληροφόρηθη ὅτι ἐδῶρισεν ὅλην τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του εἰς τὸ Ἔθνος. Δὲν ἐλησμόνησεν, ὅμως, καὶ τὸ πτωχὸν χωρίον του, ἐφρόντισε νὰ ἐπισκευασθῇ ἡ ἐκκλησία καὶ νὰ κτισθῇ σχολεῖον.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην του τὰ ὀστᾶ τοῦ Ζάππα μετεφέρθησαν ἐκ Βλαχίας καὶ ἐτάφησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου τοῦ Λαμπόβου, ἡ δὲ κεφαλὴ του εἰς ἓνα τοῖχον τοῦ Ζαππείου.

Κάθε ἐπισκέπτῃς τοῦ ὠραίου μεγάρου, ἀφοῦ περάσῃ τὰ μαρμάρινα προπύλαια καὶ προχωρήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν στρογγύλην στοάν, εἰς ἓνα τοῖχον δεξιὰ ἐπὶ ἐρυθρᾶς πλακῶς ἀναγινώσκει :

« ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ Η ΚΕΦΑΛΗ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΖΑΠΠΑ »

Ἄρ. Κουρτίδης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Ὁ Νικόλαος Γύζης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος Ἑλλην ζωγράφος τῆς ἐποχῆς μας.

Ἐγεννήθη τὴν 1 Μαρτίου 1842 εἰς τὴν Γῆνον. Ἐν τῷ πατρικῷ τοῦ οἴκῳ ὑπῆρχεν ἀνηρτημένη ἐντὸς πλαισίου χαλκογραφία τις, παριστώσα ἓνα ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ μικρὸς Νικόλαος μόλις πενταετής, ἐπὶ ὥρας ἔμενεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ τὴν παρετήρει μετὰ προσοχῆς.

Ἡμέραν τινά, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μήτηρ τοῦ ἀπουσίαζεν ἐκ τῆς οἰκίας, κατάρθρωσε νὰ καταβιβάσῃ τὴν εἰκόνα καί, ἀφοῦ ἐπεξεργάσθη αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ μολυβδοκόνδυλον καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Τὸ πρῶτον αὐτὸ ἔργον ὁ μικρὸς ζωγράφος ἀποπεράτωσε μετὰ τινὰς ἡμέρας μετὰ τὴν ἄδειαν τῆς μητρὸς του· φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ὁ ἴδιος διηγεῖτο κατόπιν, τὸ ἀντίγραφον ὁμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πρωτότυπον.

Μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ πατὴρ τοῦ ἀποκατέστη οἰκογενειακῶς ἐν Ἀθήναις. Ἡ γείτων, μετὰ τῶν τέκνων τῆς ὁποίας ὁ μικρὸς Γύζης ἔπαιζεν ἐν Ἀθήναις, ἔτυχε νὰ ἔχῃ ἀνηρτημένους εἰς τὸν οἶκον τῆς δύο χαλκογραφίας. Ὁ Γύζης ἐβασάνιζε τὴν μητέρα του καθ' ἑκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἐκάστην παρακαλῶν αὐτὴν νὰ ζητήσῃ τὰς χαλκογραφίας, διὰ νὰ τὰς ἀντιγράψῃ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ μήτηρ τοῦ ἐδίσταζεν, ὁ μικρὸς μετέβη μόνης τοῦ καὶ τὰς ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καλὴν γείτονα. Τῷ ἐδόθη πρῶτον ἡ μία, τὴν ὁποίαν καὶ ἀντέγραψε τὸσον πιστῶς, ὥστε ἡ ὁμοίότης τοῦ ἀντιγράφου πρὸς τὸ πρωτότυπον ἐξέπληξε τοὺς πάντας.

Κατόπιν ἀντέγραψε καὶ τὴν ἄλλην μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας. Ἐκτοτε, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τοῦ πατρὸς του, ἐπεδόθη εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐνῶ ἡ μήτηρ τοῦ κρυφίως ἐχορήγει εἰς αὐτὸν τὰ ὑλικά. Κατόπιν, ὅμως, εἰσῆλθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς του εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, διότι ἐπίεσθη καὶ οὗτος ὅτι ὁ μικρὸς Νικόλαος εἶχεν ἐξαιρετικὴν κλίσιν.

Ὁ Γύζης εἰσῆλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον ὀκταετής. Ὁ πατὴρ τοῦ ἠναγκάσθη νὰ τὸν δηλώσῃ ὡς δωδεκαετῆ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἐγίνετο δεκτός, ὡς πολὺ μικρός. Ἦτο ὁ πρῶτος τῆς τάξεώς του, ἠρίστευε πάντοτε εἰς ἄλλους τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ διετήρησε τὰ πρωτεῖα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν ἐστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς Μόναχον πρὸς

έξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του. Εἰς τὸ Μόναχον εἰργάσθη ἐπὶ ἕξ ἔτη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, τὰ δὲ δύο τελευταῖα ἔτη ἐφοίτησεν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πιλότυ, ὁ ὁποῖος μεγάλως ἐτίμα τὸν Γύζην, ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπέροχον αὐτοῦ καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐξαιρετὸν αὐτοῦ χαρακτήρα.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας πρὸς τοὺς γονεῖς του, ἔπειτα δὲ ἐπεχείρησε ταξίδιον σπουδῆς εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, μεθ' ὃ ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας. Μολονότι αἱ παιδικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν ἡλιόλουστον πατρίδα του οὐδέποτε εἶχον ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὴν μνήμην του, ἐν τούτοις νέαν δρόσον καὶ ζωὴν προσέλαβον αὐται, ὅτε ὁ Γύζης ἐπανεῖδε τὴν εὐλογημένην χώραν. Ἡ ζωηρότης τοῦ χρωματισμοῦ τῶν μετὰ ταῦτα εἰκόνων του, ὡς καὶ πλεῖστα θέματα αὐτῶν ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ταξίδια ταῦτα.

Νυμφευθεὶς ὁ Γύζης ἐν Ἀθήναις τὴν Ἀρτεμιν Νάζου, ἦλθεν εἰς Μόναχον καὶ ἱδρυσεν ἐκεῖ εὐδαίμονα οἶκον. Ἀπὸ τοῦ 1880 ἔγινεν ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1882 διωρίσθη καὶ τακτικὸς καθηγητῆς αὐτῆς.

Ὅτε τὸν ἐζήτησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν, πόσῃ χαρὰν ἠσθάνθη! Μὲ ποίους παλμοὺς ἀνελογίζετο τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἀνέμενον ὑπὸ τὸν γαλανὸν οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλὰ δὲν ἠτύχησεν ὁ Γύζης νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνειρόν του. Μακρὸς καὶ ἐξαντλητικὸς πυρετὸς τὸν κατέβαλε, τὸν ἔρριψε κλινὴν καὶ τέλος τὸν ἔφερον εἰς τὸν τάφον τῆ 22 Δεκεμβρίου 1900. Ἡ ξένη γῆ ἐδέχθη τὸ τετιμημένον σῶμα του καὶ τὸ διαφυλάττει φιλοστόργως ὡς δευτέρᾳ πατρὶς τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ ἔργα τοῦ Γύζη, ἐμπνευσμένα κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς παραδόσεις, ἐτίμησαν κατ' ἐξοχὴν τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν τέχνην καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν ἴδιον πανευρωπαϊκὴν φήμην ζωγράφου ἐξαιρετικῆς ἀξίας. Ἐκ τῶν πινακῶν του, πολλοὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὰς Πινακοθήκας τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Δρέσδης, σπουδαιότεροι θεωροῦνται: « Τὸ τάμα », « Ἡ Ἰουδίθ », « Τὸ κρυφὸ σχολεῖό », « Τὸ παραμῦθι τῆς γαιγιᾶς », « Ἡ δόξα τῶν Ψαρῶν », « Ἡ ἀρμονία », « Ἡ ἀποθέωσις τῆς Βαυαρίας », « Ἡ ἑαρινὴ συμφωνία » κλπ.

'Εκθεσις τῶν ἔργων του ὀργανώθη ἐν 'Αθήναις κατὰ Μάρτιον τοῦ 1928.

'Η φιλοπατρία του ἦτο φλογερά. 'Οσάκις ἔγραφε περὶ 'Ελλάδος, περιέκλειεν εἰς τὸν χάρτην ὅλην του τὴν ψυχὴν καὶ ἐξέφραζεν ὅλον του τὸν πόνον διὰ τὰ δεινοπαθήματά της. "Ἐγραφε κάποτε εἰς φίλον του : « Δὲν ἤμπορῶ ἀκόμη νὰ ἐννοήσω εἰς τί ἔπταισεν αὐτὴ ἡ ἔνδοξος παλαιὰ 'Ελλάς καὶ ἔπρεπε νὰ καταδικασθῇ πρὸ χιλιάδων ἐτῶν εἰς τὸν σπαραγμὸν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἰσχυροτέρων βαρβάρων. Μήπως διότι ἐφώτισε τὴν οἰκουμένη καὶ διότι ἤλλαξε τοὺς θεοὺς αὐτῆς, ἢ μήπως διότι εἶναι ὠραία καὶ γλυκεῖα ; ».

Πρὸς οἰκεῖν του, ὁ ὁποῖος τῷ παρεπονεῖτο διὰ τὸν καύσωνα τῶν 'Αθηνῶν, ἔγραφε τὰ ἐξῆς : « Σᾶς συλλυποῦμαι, ὅτι ὑποφέρετε ἀπὸ τόσην ζέσθην. Εἰς τοῦτο πταίετε σεῖς οἱ ἴδιοι. 'Εὰν δενδροφυτεύσετε, θὰ εὔρουν τοῦλάχιστον τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγόνια σας δροσερώτετον κλίμα. Κρῖμα εἰς τὴν ὠραίαν 'Ελλάδα μας. Μόνον τοὺς σπόρους τῶν ὀπωρικῶν, τὰ ὅποια τρώγετε, ἂν ἐρρίπτετε εἰς τὴν γῆν, τὴν ἀγίαν γῆν τῆς 'Ελλάδος, αὐτὴ θὰ σᾶς ἐδώριζε δένδρα. Πολλὰ θὰ ἐχάνοντο, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θὰ ἐμεγάλωναν ».

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1895, ὀλίγον πρὶν ἢ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὰς 'Αθήνας, ἔγραψεν εἰς τοὺς αἰκείους του : « Τὸ πρὸ τόσων ἐτῶν σχέδιόν μου νὰ ἔλθω εἰς τὰς 'Αθήνας καὶ νὰ σᾶς ἴδω, νὰ ἐπανίδω τὴν πατρίδα μου, τὰ ἀδέλφια μου, τοὺς φίλους μου, νὰ ἴδω τὴν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ καὶ φοβοῦμαι, τὸν ζωγραφιστὸν ὀρίζοντα τῶν 'Αθηνῶν, Θεοῦ θέλοντος, πραγματοποιεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὸ ὄνειρον αὐτὸ μοῦ φέρει διαδοχικῶς χαράν, λύπην, φρίκην, γλυκύτητα... "Ἄν ἰδῆτε ὅτι πολὺ συγκινοῦμαι, στείλατέ με πάλιν ὀπίσω, διώξατέ με πάλιν εἰς τὰ ξένα... ».

Ναοῦ θυσιαστήριον ἦτο τὸ ἐργαστήριόν του καὶ ἱεροφάντης πιστὸς καὶ θεόπνευστος ὁ διδάσκαλος. « Ἐκαθήμεθα, γράφει εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν του, καὶ ἐκνιτάζαμεν τοὺς ἀμαυροὺς μελαγχολικοὺς ὀφθαλμοὺς του. 'Αγάπη ἔλαμπε μέσα εἰς αὐτούς, μόνον ἀγάπη. Καὶ ἡ ἀγάπη αὐτὴ διεχύνετο θαυμασίως εἰς τὰς καρδίας μας καὶ διαρκῆς εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐντός μας, ὅταν ἀφήναμεν τὸν διδάσκαλον ».

Στ. Σπεράντας

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΡΕΥΝΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχὴ,
κι ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἄγιες ἀγάπες τρισευλογημένες,
ποῦ τίς καρδιές ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στὸ ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἀγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτου ἀπ' τὴ σκέπη τὴ δική σας ἴσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί,
κι ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ !

Ἀγάπες, ὦ ! φανῆτε πάλι ἐμπρός μου !
Αὐγές τῆς πίστεως, χρυσαυγές τοῦ κόσμου,
κι ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο, ἀδελφός.

Κ. Παλαμᾶς

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

(Ὁ Σπύρος, ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ λεβέντικα τσοπανόπουλα τοῦ Σουλιοῦ, πρῶτος στὸ ντουφέκι, στὸ λιθάρι, στὴν ὀμορφιά, στὸ τραγοῦδι, στὸ χορὸ καὶ στὸ περπάτημα, παντρευόταν τὴν πεντάμορφη Χαίδη ἀπὸ τὴν Κιάφα. Δὲν εἶχε μείνει ἄνθρωπος ποῦ νὰ μὴν ἔλεγε: Χαρὰ στὸ ταιριασμένο τ' ἀντρόγυνο· αἰτὸς παίρνει τὴν περιστέρα κι ἡ περιστέρα τὸν αἰτὸ.

Μὰ τὴ στιγμή ποῦ πάτησε ἡ νύφη τὸ κατώφλι τῆς θύρας τοῦ γαμπροῦ κι ἔπεφταν τὰ ντουφέκια σὰ χαλάζι, ἔμπηξε ἡ νύφη ἓνα ξεφωνητὸ μεγάλο, σωριάστηκε κατὸ γῆς καὶ μαῦρο αἷμα πετάχτηκε ἀπ' τὰ στήθια τῆς καὶ χύθηκε σάν αὐλάκι πάνω στὴν κάτασπρη κι ἠλιόπλουμη φορεσιά τῆς!

Ἡ Χαίδη ἦταν νεκρή! Σκόρπιο κι ἀλαλο γύρισε πίσω ὄλο τὸ Σούλι μὲ δακρυσμένα μάτια καὶ λύπη βαρειά στὰ στήθια. Μόνου ὁ γαμπρὸς ὁ Σπύρος δὲν φάνηκε πουθενά).

Κανείς δὲν τὸν εἶδε κατὰ τοῦ εἶχε κάνει. Κανείς δὲν τὸν εἶδε τὴν δρόμον εἶχε πάρει. Τὸ ἀλόγῳ του γύρισε μονάχο στὸ σπίτι του χωρὶς καβαλλάρη καὶ μὲ τὰ χαλινάρια σβάρνα. "Ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι θὰ ἔπασσε στὸ ποτάμι καὶ πνίγηκε, ἄλλοι ὅτι θὰ τρύπωσε σὲ καμμιὰ σπηλιά κι ἐκεῖ πέθανεν ἀπὸ τὴν πίκρα του, χωρὶς νὰ τὸν ἰδῆ κανείς, κι ἄλλοι ὅτι ἐπῆρε τῶν ὀμματιῶν του. Τὸ Σούλι τὸν ἔχασε, τὸ σπίτι του τὸν ξέγραψεν ἀπὸ τοὺς ζωντανούς κι ἔκανε τὰ μνημόσυνά του !

"Ὅπως ἡ λύπη τρώγει τὴ χαρά, ἔτσι κι ὁ καιρὸς τρώγει τὴ λύπη, σὰν ποὺ τρώγει ὅλα τὰ πράματα. Πέρασαν χρόνια πολλὰ καὶ ξεχάστηκεν ὁ νυφάτικος θάνατος τῆς Χαίδως ἀπὸ τὴν Κιάφα κι ὁ γαμπριάτικος χαμὸς τοῦ Σπύρου ἀπὸ τὸ Σούλι.

Μιά μέρα, ὕστερα ἀπὸ σαράντα χρόνια ἀπὸ τὸ σκοτωμὸ τῆς Χαίδως καὶ τὸν ξαφανισμὸ τοῦ Σπύρου, λίγους μῆνες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο πόλεμο, ποὺ ἔχουν κάνει οἱ Σουλιῶτες μὲ τὸν Ἄλῃ-πασᾶ, ἔφαινε ἕνα καλόγηρος, ξηντάρης ἀπάνω κάτω στὴν ἡλικία, ψηλὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Σουλιοῦ, τὸ ἀθάνατο Κούγκι. "Ἐρχονταν ἀπὸ τὸ "Ἁγιον Ὀρος κι ἤξερε πολλὲς γλωσσες, καὶ τὰ ρούσικα. "Ἐφερε σταυρούς γιὰ τὲς γυναῖκες καὶ τὰ παλληκάρια καὶ κομπολόγια γιὰ τοὺς γέροντες καὶ τίς γριές. Κανένας δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε εἶχε μάθει ποῦθε κρατοῦσεν ἡ γενιά του. Ἦταν πάντα κατσοφιασμένος, κι ὅταν τὸν ρωτοῦσαν ποῦθε εἶναι, ἀλλάζε κουβέντα καὶ δὲν ἀπολογοῦταν. Σὲ λίγο ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Σουλιωτῶν, ἔγινε γούμενος, πνευματικὸς καὶ δάσκαλος ὅλων τῶν Σουλιῶν καὶ τῶν Παρασουλιῶν. "Ὡμνυαν ὅλοι στ' ὄνομά του, καὶ δὲν ἦταν κρίσι καὶ φιλονικία, ποὺ νὰ μὴν πᾶν σ' αὐτόν. "Ὅ,τι ἔλεγε ἦταν καλῶς εἰπωμένο, κι ὅ,τι ἔκανε καλῶς καμωμένο, κι ὅλοι τὸν ἔλεγαν Ἄϊ-Καλόγηρο.

Τὸ ψυχασάββατο συνήθιζαν οἱ Σουλιῶτες νὰ κάνουν μνημόσυνα στὸ μοναστήρι τοῦ Κουγκιοῦ. Ὁ Ἄϊ-Καλόγηρος μνημόνευε τὰ πεθαμένα ὀνόματα ὅλων τῶν σπιτιῶν τοῦ Σουλιοῦ. Κοντὰ στοὺς ἄλλους ἔδωκε τὴ φυλλάδα τῶν πεθαμένων καὶ ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ ξαφανισμένου γαμπροῦ Σπύρου, γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσῃ. Ὁ γούμενος ἄρχισε νὰ μνημονεύῃ τὰ ὀνόματα ψηλὰ στὲς σκουτέλες, ποὺ ἦταν γεμάτες κόλλυβα, καὶ ἀντὶ νὰ μνημονεύσῃ τὸ ὄνομα «Σπύρος», ποὺ ἦταν γραμμένο στὴ φυλλάδα, μνημόνευε «Χαίδω», ποὺ δὲν ἦταν γραμμένο. Ὁ Φῶτος, ποὺ εἶχε τ' αὐτιά του ἐκεῖ, τὸ κατάλαβε κι εἶπε τοῦ γούμενου.

— Σπύρο, δέσποτά μου, κι ὄχι Χάιδω !

‘Ο γούμενος ξεροκατάπιε δυὸ τρεῖς φορές μὴ μπορώντας νὰ ξεστομίση τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου, ἀλλ’ ὁ Φῶτος τοῦ μετάειπε :

— Μνημόνεψε, ‘Αγιε γούμενε, τὸ ὄνομα τοῦ Σπύρου μου !

Στὴ στιγμὴ, τοῦ γούμενου τὰ μάτια ξεχειλίσαν ἀπὸ τὰ δάκρυα, κι ὅπως ἦταν-γιεροφορμένος μὲ τὸ θυμιατήρι στὸ δεξιὸ καὶ μὲ τὴ φυλλάδα στὸ ζερβὶ ἀγκάλιασε τὸ Φῶτο καὶ τοῦ εἶπε κλαίγοντας :

— ‘Η Χάιδω, Φῶτο μου, θέλει μνημόνευμα ! ‘Ο Σπύρος ζῆ κι εἶναι μπροστά σου !

Ξαπόρεσαν ὅλοι ὅσοι βρῖσκονταν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κουγκιοῦ μαθόντας ὅτι ὁ ἀγνωστος γούμενος ἦταν ὁ γαμπροχαμένος Σπύρος κι ἀπὸ τότε τὸν ὠνόμασαν ἀπὸ ‘Αι-Καλόγερο, πού τὸν ἔλεγαν, Καπετὰν Καλόγερο, καὶ σ’ ὅλους τοὺς πολέμους, πού ἔκανε τὸ Σουλι μὲ τὸν ‘Αλῆ-πασᾶ, ἦταν πρῶτος καὶ πάντα χρησίμευε νὰ καταπαύῃ τὲς διχῶνοιες πού φύτρωναν ἀνάμεσα στοὺς ἀρχηγούς τοῦ Σουλιοῦ.

Στὲς 18 ‘Αντριῶς τοῦ 1803, λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο χαλασμό τοῦ Σουλιοῦ, ὁ Καπετὰν Καλόγερος, μὴ θέλοντας νὰ παραδώσῃ στὰ χέρια τοῦ τυράννου τὸν ἑαυτό του, τοὺς δώδεκα συντρόφους του καὶ τὸ ἀγαπημένο του Κούγκι, ἀφοῦ περικυκλώθηκεν ἀπὸ χιλιάδες ὀχτροὺς καὶ δὲν εἶχεν ἄλλο τρόπο νὰ τοὺς σκοτώσῃ, κι ἀφοῦ μετάλαβε τοὺς συντρόφους του, ἔρριξε μιὰ πιστολιὰ μέσα στὸ ὑπόγειο τῆς ἐκκλησιᾶς, πού βρῖσκονταν ἑκατὸ βαρέλια γεμᾶτα μπαρουτι, κι ἀνατινάχθηκαν στὸν ἀέρα ἀνακατωμένοι μὲ φωτιά, καπνὸ, ἄρματα, πέτρες, ξύλα, αἶμα, βόγγους, κλάμματα, λαχτάρια καὶ κουρνιαχτό. Κι ἡ ‘Ιστορία στὸ πλάι τοῦ Σουλιοῦ ἔγραψε μὲ ἀσβεστα χρυσᾶ γράμματα τὸ ὄνομα τοῦ Καπετὰν Καλόγερου : « Σαμουήλης » !

Χρ. Χρηστοβασίλης

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ

Τρία πουλιὰ ἀπ’ τὴν Πρέβεζα διαβήκανε στὴν Πάργα, τὸ ‘να κυττάει τὴν Ξενιτειά, τ’ ἄλλο τὸν ‘Αι-Γιαννάκη, τὸ τρίτο τὸ κατὰμαυρο μοιρολογαίει καὶ λέει :

— « Πάργα, τουρνιαὶ σὲ πλάκωσε, τουρνιαὶ σὲ τριγουρίζει·
δὲν ἔρχεται γιὰ πόλεμο, μὲ προδοσιὰ σὲ παίρνει·
βεζίρης δὲν σὲ νίκησε μὲ τὰ πολλὰ τ’ ἀσκήρια.

Ἐφρευγαν Τούρκοι σὰ λαγοὶ ἀπ' τὸ Παργινὸ τουφέκι,
 κι οἱ Λιάπηδες δὲν ἤθελαν νὰ ῥτουν νὰ πολεμήσουν.
 Εἶχες λεβέντες σὰ θεριά, γυναῖκες ἀντρειωμένες,
 πῶτρωγαν βόλια γιὰ ψωμί, μπαρούτι γιὰ προσφάγι·
 τ' ἄσπρα πουλῆσαν τὸ Χριστό, τ' ἄσπρα πουλοῦν καὶ σένα.
 Πάρτε, μαννάδες, τὰ παιδιά, παπάδες, τοὺς ἄγιους,
 ἄστε, λεβέντες, τ' ἄρματα, ἀφῆστε τὸ τουφέκι,
 σκάψτε πλατιά, σκάψτε βαθιὰ ὅλα σας τὰ κιβούρια
 καὶ τ' ἀντρειωμένα κόκκαλα ξεθάψτε τοῦ γονιοῦ σας.
 Τούρκους δὲν ἐπροσκύνησαν Τούρκοι μὴν τὰ πατήσουν ».

« Ἐκλογαί » Νικ. Πολίτου

Δημοτικὸν

Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ

...Ὁ Ἄλῃ-πασῶς σιέλνει αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐπίτηδες στὴ Ζάκυνθο τὸ γραμματικὸ του Μάνθο Οἰκονόμου νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κολοκοτρῶνη στὰ Γιάννινα νὰ πάρῃ στὴν αὐλὴ του ὅποια θέσι θέλει. Ὁ Κολοκοτρῶνης δὲ δέχτηκε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ « μεγάλο θεριό » τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἔλεγε τὸν Ἄλῃ. Ὁ πόθος νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ μονάχα γι αὐτήν, θέριεψε κάθε μέρα πρὸ ζωντανὸς κι ἀκράτητος μέσα του.

Ἐπαιρνε πολλὰς φορὰς τὸ στερνοπαίδι του, τὸν Κολῶνο, ἀπὸ τὸ χεράκι κι ἀνέβαιναν τὸ δρόμο τοῦ κάστρου. Τοῦ δειχνε μακριὰ τὰ βουνὰ τοῦ Μοριά μὲ τίς σαχτογάλαζες κορφές :

— Ἐκεῖ ἔζησαν οἱ πρόγονοί μας, τοῦ ἔλεγε. Αὐτὸς ὁ τόπος στενάζει τώρα κάτου ἀπ' τὸ ζυγό.

Τὸ λαϊκὸ τραγούδι ἔχει κάμει ἀθάνατες τοῦτες τίς στιγμὲς καὶ τὴ σιωπηλῇ, βαθειὰ συγκίνησί τους :

- Τί ἔχεις, πατέρα μου, καὶ κλαῖς καὶ βρυχναστενάζεις ;
- Βλέπω τὴ θάλασσα πλατειὰ καὶ τὸν Μοριάν ἀλάργα,
 μὲ πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ μεγάλο ντέρτι...

Δὲν ἀπελπιζόταν, ὅμως, ποτέ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἢ πίστι τοῦ ἦταν ἀσάλευτη, πὼς μιὰ μέρα θ' ἄστραφτε σ' αὐτὰ τὰ βουνὰ

ή ρομφαία τῆς λευτεριάς. Μὰ πῶς ; Σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτησι, πού ἦταν γεμάτη ἀγωνία, ἔλαβε τέλος ἀπόκρισι ἕνα πρῶτὸ τοῦ 1818.

Ὁ 'Αναγνωσταρᾶς, ἀπὸ τοὺς καπεταναίους πού εἶχαν ἀνέβει στὴν Πετρούπολι νὰ γυρέψουν ἀπὸ τὸν τσάρο μισθοὺς, εἶχε γυρίσει τώρα μαζί μὲ τὸν Χρυσοσπάθη καὶ τὸ Δημητρακόπουλο κατηχημένος στὰ μυστήρια τῆς Φιλικῆς νὰ κατηχήσῃ κι ἄλλους.

Εἶχαν βγῆ κρυφὰ στὴν Ὑδρα κι ἀγνώριστοι μένανε στὸ σπίτι τοῦ Καλαβρυτινοῦ Νικηφόρου Παμπούκη, πού ἦταν δάσκαλος στὸ ὕδραϊκο σχολεῖο. Τὸ πρῶτο πού σκέφθηκαν ἦταν νὰ μπάσουν στὴ Φιλικὴ τὸν Κολοκοτρώνη. Τοῦ ἔστειλαν πρόσκοπο τὸν Πάγκαλο. Ἦταν αὐτός, πού εἶχε μπάσει τὸν 'Αναγνωσταρᾶ τὸ 1804 στὸ ρούσικο στρατὸ καὶ τώρα γύριζε μυστικὰ στὴν Ἑλλάδα, τῆς Φιλικῆς ἀπόστολος καὶ αὐτός. Τὸν εἶχαν γιὰ τοὺς καπεταναίους. Ὁ 'Αναγνωσταρᾶς τοῦ εἶχε δώσει γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ἕνα γράμμα.

Ὁ Κολοκοτρώνης τὸν θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκεν, ὅμως, ἅμα τὸν εἶδε. Τὸν τράβηξε σ' ἕνα ἐξοχικὸ περίπατο. "Ὅταν ἄρχισε νὰ τοῦ κἀνὴ τὸ συνηθισμένο ψάρεμα στοὺς κατηχούμενους, ὁ Κολοκοτρώνης τὸν ἔκοψεν ἀνυπόμονα.

— Πές μου τα ὅλα, μίλα ξάστερα ! Δὲν ταιριάζουν σὲ μένα λόγια λοξά. Εἶναι χρόνια πού προσμένω τέτοιο χαμπέρι.

Τοῦ τὰ εἶπεν ὅλα. Φῶς ἄστραψε μέσα του. Ἡ ἰδέα μιᾶς πανελληνιας συνωμοσίας, πού νὰ ἐνώνῃ πολιτικούς κι ἱερωμένους, ἐμπόρους καὶ ναυτικούς, ὀπλαρχηγούς καὶ προεστοὺς, μιᾶς συνωμοσίας, πού θὰ χτυποῦσε μ' ὅλους τοὺς τρόπους τὸν τύραννο, μὲ δυνάμεις ἑλληνικές, χωρὶς μάταιη ἐλπίδα γιὰ ξένη βοήθεια, τοῦ φαινόταν ἡ μόνη σωτηρία. Εἶδε μπροστά του ζωντανὸ τὸ δρόμο τοῦ λυτρωμοῦ. Γύρεψε στὴ στιγμή νὰ ὀρκισθῆ.

— Ἐγώ, ἡ φαμίλια μου, τ' ἄρματά μου, τὸ αἷμα μου, ὅ,τι ἔχω, εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τράβηξαν κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο, τὸ δρόμο τῆς Μπόχαλης μὲ τίς μύριες ὀμορφιές. Τριγυρισμένο ἀπὸ καρυδιές, ἐλιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές καὶ λεμονιές, ζωσμένο παρσινάδα καὶ λουλούδια εἶναι ἕνα ἐκκλησάκι : Ὁ 'Αἰ - Γιώργης τῶν Λατίνων. Δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τοὺς δυτικούς... Λατῖνοι λέγονταν ἡ φαμίλια πού τὸ ἔχτισε. Ἦταν τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησάκι τοῦ Κολοκοτρώνη.

Σ' αὐτὸ εἶχε βαφτίσει ὅσα παιδιὰ εἶχε ἀποκτήσει στὴ Ζάκυνθο.

Στούς ἴσκιους του, στὸ πλάτωμά του εἶχαν καθίσει σταυροπόδι πολλές φορές νὰ κλάψουν τὶς συμφορὲς τῶν Χριστιανῶν. Κάτω ἀπὸ τὶς πορτοκαλιές καὶ τὶς κιτριές του εἶχαν στρωθῆ ἑπίσημες ἀνοιξιὰτικες μέρες, ὅπως ἡ Λαμπρῆ, νὰ φᾶνε τὸ σουβλιστὸ ἀρνί. Στὴν πλάτη του εἶχαν μαντέψει αἵματα τουρκικά, καὶ ψυχωμένοι ἀπὸ τὰ καλὰ μαντέματα ἔσπερναν τὸ λεβέντικο χορό.

Σὲ τοῦτο τὸ ἐκκλησάκι, πού εἶχε δεθῆ τόσο μὲ τὴν ἱστορία τῆς φαμίλιας του, τῆς ξενιτειᾶς του καὶ τῶν πόνων του γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τράβηξεν ὁ Κολοκοτρώνης τὸν Πάγκαλο, γιὰ νὰ δώσῃ μπροστά του τὸν μεγάλον ὄρκο τῆς Φιλικῆς. Ὁ παπᾶς ἦταν δικὸς τους. Ἦταν ὁ Ἡπειρωτῆς Ἄνθιμος Ἀργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στὴ Ζάκυνθο, κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ. Αὐτὸς ὄρκιζε τοὺς φιλικούς καὶ κρατοῦσε τακτικὸ ἀρχεῖο.

Ἀπάνω σ' ἓνα σκεβρωμένο παλιὸ εἰκονισματάκι μὲ τρεμοσβησμένες μορφὲς ἔβαλε τὸ πλατὺ μεγάλο χέρι του ὁ Ἐλευθερωτῆς τῶν ραγιαδῶν νὰ δώσῃ τὸν ὄρκο. Εἶναι γονατιστός, σκυμμένος: μπροστά στὸ μεγαλεῖο τῆς ἰδέας τὸ μισόφωτο τῆς ἐκκλησιᾶστας ἐξαυλώνει τὶς τρεῖς μορφὲς. Κορμιὰ δὲν ὑπάρχουν. Ψυχὲς λειτουργᾶνε.

Μιά μιὰ ξαναγυρίζουν τὶς φοβερὲς λέξεις τοῦ ὄρκου οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' ὅλες τὶς γωνιές, πού εἶναι γεμᾶτες σκοτάδι καὶ μυστήριο. Καὶ τὶς μεγαλώνουν, τὶς πληθαίνουν, σὰν νὰ εἶναι μπροστά ὅλα τὰ μαῦρα κοπάδια τῶν ραγιαδῶν καὶ νὰ ὀρκίζονται μαζί του.

Ἀνήσχοι φτερουγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο οἱ ἀντίλαλοι αὐτοὶ σὰν πουλιά, πού γυρεύουν ἀνοιχτὸ διάβα νὰ πετάξουν στὴν Ἑλλάδα, νὰ κρᾶζουν σὲ συναγεμῶ τὰ σύννεφα τῆς μεγάλης τρικυμίας. Ὑστερα οἱ φράσεις γιὰ τὴν πατρίδα κόβονται ἀπὸ στεναγμούς κι ἀναφιλυτὰ.

Καὶ τώρα σιωπὴ βαθεῖα καὶ κατανουκτική. Τὸ μυστήριο ἔχει τελειώσει. Ὁ Κολοκοτρώνης γυρίζει ἀλλαγμένος στὸ σπῆτι του. Πότε εἶναι ἐλαφρὸς, χαρούμενος πετάει, καὶ πότε πέφτει ἔξαφνα σὲ συλλογὴ. Τὸν βλέπουν γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερ' ἀπὸ μῆνες νὰ κυττάξῃ, νὰ συγυρίζῃ τ' ἄρματα του. Κατεβαίνει στὸ ὑπόγειο καὶ ἐξετάζει μὴ λείπῃ τίποτε ἀπὸ τὴ σέλα του. Δὲν εἶναι ἤσυχος πιά. Ὀνειρεύεται ντουφέκι σπαθί, μάχες, νύκτες, θάνατο.

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Λάμπουν τὰ χιόνια στὰ βουνὰ κι' ὁ ἥλιος στὰ λαγκάδια,
 λάμπουν καὶ τ' ἀλαφρὰ σπαθιά τῶν Κολοκοτρωναίων,
 πῶχουν τ' ἀσήμια τὰ πολλά, τὶς ἀσημένιες πάλες,
 τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά, τὶς ἔξη τὰ τσαπράζια·
 ὅπου δὲν καταδέχονται τῇ γῆς νὰ τὴν πατήσουν.

Καβάλλα τρῶνε τὸ ψωμί, καβάλλα πολεμᾶνε,
 καβάλλα πᾶν' στὴν ἐκκλησιά, καβάλλα προσκυνᾶνε,
 καβάλλα παίρν' ἀντίδερὸ ἀπ' τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Φλωριά ρίχνουν στὴν Παναγιά, φλωριά ρίχνουν στοὺς ἄγιους,
 καὶ στὸν ἀφέντη τὸ Χριστὸ τὶς ἀσημένιες πάλες :

« Χριστέ μας, βλόγα τὰ σπαθιά, βλόγα μας καὶ τὰ χέρια ».

Κι ὁ Θεωδωράκης μίλησε, κι ὁ Θεωδωράκης λέγει :

— « Τοῦτ' οἱ χαρὲς ποὺ κάνουμε σὲ λύπη θὰ μᾶς βάλουν.

Ἐπόψ' εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὴν ὑπνοφαντασιά μου,
 θολὸ ποτάμι πέρναγα καὶ πέρα δὲν ἐβγῆκα.

Ἐλάτε νὰ σκορπίσουμε, μπουλούκια νὰ γενοῦμε.

Σῦρε, Γιῶργο μ', στὸν τόπο σου, Νικήτα, στὸ Λοντάρι·

ἐγὼ πάου στὴν Καρύταινα, πάου στοὺς ἐδικούς μου,

ν' ἀφήκω τῇ διαθήκῃ μου καὶ τὶς παραγγολές μου,

τὶ θὰ περάσω θάλασσα, στὴ Ζάκυνθο θὰ πάω ».

« Ἐκλογαὶ » Ν. Πολίτου

Δημοτικὸν

ΜΙΑΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΝΕΛΣΩΝ

Ὁ καθένας φαντάζεται μὲ τί πείσμα κυνηγοῦσεν ὁ Νέλσων τοὺς Ὑδραίους, ποὺ τοῦ ἔσπαζαν τοὺς μπλόκους. Μιὰ μέρα εἶδε ἕνα μεγάλο καὶ γοργὸ καράβι. Καμμιὰ σημαία. Σὰν νὰ τὸ ἔξεραν ὅμως. Σὰν νὰ τὸ ξανάχαν κυνηγήσει. Ἦταν τὸ καράβι τοῦ Μιαούλη. Ὁ Νέλσων πρόσταξε μιὰ φρεγάδα καὶ μιὰ κορβέτα νὰ τὸ πιάσουν. Σινιάλα, τρουμπέτες, κανόνια. Αὐτὸς φεύγει πάντα καὶ τέλος γλιστρᾷ στὸ λιμάνι.

Λυσασσμένοι τοῦ φυλᾶν καρτέρι μέρα νύχτα. Τέλος, νὰ τος ποὺ ξαναβγαίνει. Τοῦ ρίχνονται, τὸν παίρνουν τὸ κατόπι μὲ γεμᾶτα πανιά· μὰ ποῦ νὰ τὸν φθάσουν· χαλοῦν τὸ μπαρούτι τοὺς ἄδικα στὶς κανονιές. Ἄξαφνα ὁ ἄνεμος τὸν προδίδει· ἡ πνοὴ κόβεται, τὰ πανιά λασκάρουν, τρέμουν. Οἱ μπάλες βυθοῦν ὀλόγυρα στὸ καράβι. Ἡ φρεγάδα κι ἡ κορβέτα ζυγώνουν· δυὸ βάρκες φθάνουν μ' ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες ἀρμα-

τωμένους, άνεβαίνουν, χύνονται στην κορβέτα, πιάνουν τὸ Μικούλη. Ἐτάραχος. Τὸν κατεβάζουν. Σὲ λίγο ἢ μοῦρα ὀλάκερη ἔχει πλακώσει· κοπάδι ὄρνια, πελώρια, ποὺ ρίχνονται ἄξαφνα σὲ περαστικό κυνήγι. Αὐτὰ ἔχουν ἀκόμα τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα στὰ πανιά τους.

Σὲ λίγο άνεβάζουν τὸ Μικούλη στὸ πλοῖο τοῦ Νέλσωνος καὶ τὸν μαζάζουν στὴν κάμαρα του. Ὁ Νέλσων δὲν γυρίζει νὰ τὸν κυττάξῃ. Περιπατεῖ βουβὸς πάνω κάτω, ἀγριεμένος. Ὁ Μικούλης τοῦ ρίχνει μιὰ ματιά.

Αὐτὸς εἶναι, λοιπόν, ὁ τρομερὸς Νέλσων ;

Τὸ κορμί του φαγωμένο ἀπὸ τοὺς ἀφάνταστους κόπους, τὴν ἀγρύπνια καὶ τὴν ἀνησυχία, τσακισμένο ἀπὸ τὸ ξεροβολητὸ — τὸν ἔπιανε ἢ θάλασσα — εἶχε σουρώσει. Ἦταν σκέλεθρο, σωστὸ φάντασμα. Στὸ μακρουλὸ κεφάλι του ἄγρια κι ἄκουρα τὰ μαλλιά του κατέβαιναν μπροστά, στὰ μάγουλά του καὶ τὸ σβέρκο του. Ἡ μορφή του στεγνή, ἀδύνατη, ξυρισμένη, μὲ μιὰ μύτη μεγάλη, ἐκφραστική, μαυρισμένη ἀπὸ τὸν ἥλιο, ψημένη ἀπὸ τὴν ἄλμη ἔμοιαζε μὲ γριάς. Δὲν ἦταν ἀκόμη σαραντὰ πέντε χρονῶν κι ὅμως ἔδειχνε πολὺ μεγαλύτερος. Τὸ δεξὶ βγαλμένο μάτι, μὲ τὴν κλεισμένη βαθεῖα πληγή, μὲ τὸ πετσὶ τραβηγμένο ἕνα γύρο, ἔκανε τὴν ἀσκήμια του ἐπιβλητική. Καθὼς περπατοῦσε πάνω κάτω, τὸ δεξὶ μανίκι τῆς στολῆς του ἄδειο πῆγαινε πέρα δῶθε· εἶχε χάσει τὸ χέρι στὶς ἐπιχειρήσεις. Ἀνθρώπινο κουρέλι κοντολογῆς, ποὺ εἶχε ἀφήσει τὰ κομμάτια του ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὲ τόπους δοξασμένων πολέμων. Ἀρρωστος βαριά θὰ φαινόταν, ἂν τὸ γερὸ του μάτι δὲν ἄστραφτε ἀπὸ ζωὴ καὶ θέλησι.

Σέβας βαθὺ στὸν ἥρωα πλημμύρισε τὴν καρδιά τοῦ Μικούλη. Τοῦ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση καὶ ἡ ἀπλότητα τῆς ναυαρχικῆς κάμαρας. Ἐνα τραπέζι μὲ χάρτες καὶ βιβλία. Ἀπὸ πάνω ἡ ἐγγλέζικη κορώννα. Εἰκόνες τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

Κάποια φορὰ ὁ Νέλσων στάθηκε μπροστὰ του. Χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ πάλι τὸν ρώτησε ἀπότομα :

— Εἶσαι Ἕλληνας ;

— Ναί, κύριε ναύαρχε !

Αὐτὴ τὴ γλῶσσα, ὅπως μᾶς βεβαιώνει στ' ἀπομνημονεύματά του ὁ λόρδος Κόχραν, ὁ άνεψιὸς τοῦ Ἀγγλοῦ ναύαρχου, ποὺ εἶχε κατεβῆ στὸν ἀγῶνα τοῦ Εἰκοσιένα, μιλοῦσε κάπως ὁ Μικούλης. Τὴν εἶχε μάθει στὰ ταξίδια του καὶ τὴ μεταχειριζόταν πάντα μὲ τοὺς ξένους. Ἦταν, νὰ ποῦμε, ἡ διπλωματική του γλῶσσα. Ὁ Νέλσων τὴν καταλάβαινε καὶ τὴ μιλοῦσε κι αὐτὸς λίγο.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΟΥ ΓΗ

Κάν σάλπισμα, πού πέρασε άπ' ανατολή σέ δύοσι,
 κάν μιá κραυγή, κάν μιá στριγγιά φωνή με εΐχε ζυπνήσει
 τόν όρθρο τó βαθύ.

« Σήκω », μοϋ φώναζε, « ξανά με τ' άρματα ζωσμένα,
 βγήκαν και πán κοπαδιαστές οί σκιές τού Εΐκοσιένα
 κι ό κόσμος άκολουθεΐ ».

Κι έτρεξα μέσ' στό ήμίφωτο τού λόγγου. Κρύφιο μέρος.
 Στή συνοδεία, πού στάθηκε, τώρα μιλεΐ ένας γέρος,
 πού άμφια χρυσά φορεΐ.

Και λέει : « Ψηλά τó λάβαρο, πού δίνω σας, κρατηστε,
 παιδιά εΐστε τών προγόνων σας. Για τήν Έλλάδα όρμηστε,
 πού χρόνους καρτερεΐ ».

Κι οί σκιές στόν κάμπο, νά, ώρμησαν σαν χείμαρρος πού άφρίζει.
 Κι αυτών με τ' άμφια τά χρυσα τόν είδα νά δακρύζει
 και νά τις εύλογηΐ.

Κι άκουσα τó μαρτιάτικο πουλί νά τραγουδάη :
 « Χαρήτε μιάν ανάστασι τά έλεύθερα πελάη
 κι ευαγγελίζου γη ».

« Γαλάζιες ρίμες »

Στ. Σπεράντσα

ΤΟΥ ΝΙΚΟΤΣΑΡΑ

- Τί έχουν τής Ζίχνας τά βουνά και στέκουν μαραμένα ;
 Μήνα χαλάζι τά βαρεΐ, μήνα βαρϋς χειμώνας ;
- Ουδέ χαλάζι τά βαρεΐ οϋδέ βαρϋς χειμώνας,
 ό Νικοτσάρας πολεμάει με τρία βιλαέτια :
 τή Ζίχνα και τó Χάντακα, τó έρημο τó Πράβι.
 Τρεΐς μέρες κάνει πόλεμο, τρεΐς μέρες και τρεΐς νύχτες,
 χωρίς ψωμί, χωρίς νερό, χωρίς ύπνο στό μάτι.
 Χιόνι έτρωγαν, χιόνι έπιναν και τή φωτιά βαστοϋσαν.

Τὰ παλληκάρια φώναζε στὶς τέσσερες ὁ Νίκος.
 — « Ἀκοῦστε, παλληκάρια μου, λίγα κι ἀντρεωμένα,
 βάλτε τσελίκι στὴν καρδιά και σίδερο στὰ πόδια
 και ἀφήστε τὰ τουφέκια σας και βγάλτε τὰ σπαθιά σας,
 γιροῦσι για νὰ κάμωμε, νὰ φτάσωμε στὸ Πράβι ».
 Τὸ δρόμο πῆραν σύνταχα και ἔφτασαν στὸ γιοφύρι,
 ὁ Νίκος μὲ τὸ δαμασκί τὴν ἄλυσό του κόφτει.
 Φεύγουν οἱ Τοῦρκοι σὰν τραγιά, πίσω τὸ Πράβι ἀφήνουν.

Δημοτικόν

« Ἐκλογαί » Ν. Πολίτου

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ

Ἄπο μικρὸν παιδίον ὁ Γούναρης ἦτο ὑπηρετὴς τοῦ Ὁμερ Βρυώνη.
 Ὅταν ἐμεγάλωσεν, ἔγινεν ὁ κυνηγὸς τοῦ. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔφερε συ-
 χνά εἰς τὸν κύριόν του ἀγριοχοίρους, ἐλάφους, κοσσύφους, πέρδικας.
 Ὁ στρατὸς τοῦ Ὁμερ Βρυώνη ἐπολιόρκει στενωτάτα τὸ Μεσο-
 λογγιον.

Καὶ τότε ὁ Γούναρης ἐξῆρχετο συχνὰ εἰς τὸ κυνήγιον· εἰς τὰ πέ-
 ριξ βουνὰ εὗρισκε λαγωούς και ἄγρια πτηνά, ὅσα δὲν εἶχον φύγει μα-
 κρὰν ἀπὸ τὴν ταραχὴν τοῦ πολέμου και τὸν κρότον τῶν πυροβολισμῶν.

Ὁ Γούναρης ὑπηρετεῖ τόσα ἔτη πιστῶς τὸν αὐθέντην του· μολα-
 ταῦτα οὗτος δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν, και διὰ τοῦτο
 ἐκράτησεν εἰς Ἄρταν τὴν γυναῖκα και τὰ τρία τέκνα τοῦ Γούναρη·
 θὰ τὰ ἐφόνευεν, ἐὰν ὁ Γούναρης ἔκαμνε καμμίαν ἀπιστίαν.

Μίαν ἐσπέραν ὁ Γούναρης εὗρίσκετο ἐν τῇ σκηνῇ του μετὰ τῶν
 συντρόφων του Ἀλβανῶν. Πάντες ἐκοιμῶντο βαθύτατα και μόνος ὁ Γού-
 ναρης ἐκάθητο ἀγρυπνος και συλλογισμένος. Ἄπο πολλὸν καιρὸν δὲν
 εἶχε λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του, και πολλὰ ὑποψίασι τὸν
 ἐβασάνιζον.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξύπνησεν ὁ Ἄλῃ ἀγᾶς, πιστὸς φίλος και σύντρο-
 φος τοῦ Γούναρη. Ἠρώτησε τὸν φίλον του, διατί δὲν κοιμᾶται ὕστε-
 ρον ἀπὸ τόσους κόπους τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ Γούναρης ὠμολόγησεν εἰς
 τὸν φίλον του τοὺς φόβους του.

‘Ο Ἄλῃ ἀγᾶς ἐσηκώθη, ἤναψε τὴν πίπαν του καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Γούναρη.

— Ἄκουσε, τῷ λέγει χαμηλοφώνως. Ἐμεῖς, Γούναρη, ἔχομε φάε ψωμί κι ἀλάτι. Γι αὐτὸ δὲν σοῦ κρύβω τίποτε. Αὔριο, μεθαύριο τὰ βᾶσανά μας θὰ τελειώσουν. Μεθαύριο κατὰ τὰξήμερ ὠματα θὰ γίνῃ ἡ ἐπίθεσις. Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐορτάζουν τὰ Χριστοῦγεννα καὶ θὰ εὐρίσκωνται ὅλοι εἰς τὰς ἐκκλησίας. Τὸ φρούριον θὰ εἶναι ἀνυπεράσπιστον καὶ θὰ τὸ καταλάβωμεν εὐκολα· ὥστε, φίλε μου, σὲ ὀλίγας ἡμέρας θὰ εἴμεθα εἰς τὰ σπίτια μας.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γούναρης ἐπῆγε πάλιν εἰς τὸ κυνήγιον ὀνοῦς του, ὅμως, τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐστρέφετο ἄλλου. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ λαγωοὶ διέρχονται ἐνώπιόν του, ἀλλ’ αὐτὸς οὐδὲν κἄν τὰ βλέπει. Παρῆλθε τοιοῦτοτρόπως ὀλόκληρος ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ὁ Γούναρης δὲν ἐφόνευσε τίποτε.

Εἰς τὴν ψυχὴν του γίνεται μία φοβερὴ πάλῃ. Γνωρίζει τὸ μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ σώσῃ τοὺς συμπατριώτας του. Μία λέξις του εἶναι ἀρκετὴ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φρικτὴν καταστροφὴν, ἀλλ’ ἡ λέξις αὐτὴ θὰ πληρωθῇ διὰ τῆς ζωῆς τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων του.

Σκέπτεται τοὺς ἰδικούς του καὶ ἡ ψυχὴ του λυγίζει. Δὲν θὰ ὀμολήσῃ. Θὰ πῆσῃ τὸ Μεσολόγγιον· θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Μετ’ ὀλίγας ἡμέρας θὰ σφίγγῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν του τὰ μικρὰ τέκνα του. Ὅποια χαρὰ! Τώρα λησμονεῖ τὰ πάντα. Γίνεται φαιδρός, ἀρπάζει τὸ ὄπλον του καὶ πυροβολεῖ ἐν πτηνόν, τὸ ὅποιον ἐπέταξεν ἕκ τινος θάμνου· προχωρεῖ μὲ βῆμα γοργόν καὶ ἐλαφρόν.

Αἴφνης ἀκούει ἐορτασίμους ἤχους κωδῶνων. Ἐκ τοῦ πολιορκουμένου φρουρίου ἀγγέλλεται ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ καὶ καλοῦνται οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Πρώτην φοράν εἰς τὴν ζωὴν του ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὸν γλυκὴν τοῦτον ἤχον. Ὁ σουλτᾶνος, διὰ νὰ ἀναγκάσῃ τοὺς Χριστιανούς νὰ λησμονήσωσι τὴν θρησκείαν των, εἶχεν ἀπαγορεύσει εἰς αὐτούς νὰ μεταχειρίζωνται κώδωνας εἰς τὰς ἐκκλησίας.

Διὰ τοῦτο, μόλις ἤκουσεν ὁ Γούναρης τὴν χαρμόσυνον κωδωνοκρουσίαν, ἤσθάνθη νὰ κλονίζεται ἡ καρδιά του. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Ἕλληγ, ὅτι ἦτο καὶ αὐτὸς Χριστιανός. Ἦτι ἦτο ἀδελφὸς τῶν πο-

λιορκουμένων. Ἐγρονυπέτησε καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Κατόπι ἐσηκώθη με νέον θάρρος εἰς τὴν ψυχὴν του.

—Ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα μου, εἶπε. Ἀπὸ ἐμὲ κρέμεται ἡ τύχη τοῦ Γένους μου. Θὰ κάμω τὸ χρέος μου.

Καὶ διηρθύθη με ὀρμὴν πρὸς τὴν παραλίαν. Εἶδε μίαν λέμβον εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν. Ἀμέσως με τὸ μανδῆλίον του ἔνευσε εἰς τὸν ἐπιβάτην τῆς λέμβου νὰ πλησιάσῃ. Ἦτο ὁ γραμματεὺς τοῦ στρατηγοῦ Μακρῆ, ἐρχόμενος ἀπὸ τὸ Αἰτωλικὸν εἰς τὸ Μεσολόγγιον.

Ὅταν ὁ Γούναρης ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἐξωμολογήθη εἰς αὐτὸν ὅλα, ὁ γραμματεὺς ἐκίνησε με δυσπιστίαν τὴν κεφαλὴν του. Πῶς νὰ πιστεύσῃ ἓνα Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος φροντίζει διὰ τὴν τράπεζαν τοῦ πασᾶ, ἐνῶ κινδυνεύει ἡ πατρίς του;

Μετὰ πολλοὺς, ὅμως, δισταγμοὺς οἱ λόγοι τοῦ Γούναρη ἔγιναν πιστευτοί. Μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐσήμαναν οἱ κώδανες. Δὲν ἐσήμαναν, ὅμως, διὰ τὴν μεγάλην ἐρορτήν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπατήσουν τὸν ἔχθρον. Ὅταν ἔκαμε τὴν νυκτερινὴν ἔφοδον, εὔρεν εἰς ὅλον τὸ φρούρον παρατεταγμένους τοὺς γενναίους ὑπερασπιστὰς τῆς πατρίδος.

Ὁ Γούναρης ἐπράξε τὸ καθήκον του. Τὸ Μεσολόγγιον ἐσώθη.

« Πάλις ἀγάπες » (διασκευὴ)

Ἄνθρ. Καραβίτσας

ΥΔΡΑΙΟΙ, ΣΠΕΤΣΙΩΤΑΙ, ΨΑΡΙΑΝΟΙ

Κατὰ τὸ ἔτος 1826, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, τόσον κατεπλήγησαν ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου οἱ Ἕλληνες, ὥστε μεταξὺ αὐτῶν γενικὴ ἐπεκράτησεν ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ Ἰμβραήμ πασᾶς, συμπληρῶν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς του, θὰ ἐπιπέσῃ μετ' ὀλίγον κατὰ τῶν Σπετσιῶν καὶ τῆς Ὑδρας καὶ θὰ γίνῃ εὐκόλως κύριος αὐτῶν. Οἱ Σπετσιῶται βλέποντες τότε ὅτι δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς ἐπὶ τῆς νήσου των, διότι ἦτο λίαν εὐπρόσβλητος, ἐνόμισαν ἀπαραίτητον χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας νὰ ἐγκαταλείψουν αὐτὴν καὶ μετοικοῦντες εἰς τὴν γειτονικὴν Ὑδραν νὰ συνενώσουν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μετὰ τῶν Ψαριανῶν ἀπάσας τὰς ναυτικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας, προεξάρχοντος τοῦ Λαζάρου Κουντουριώτου, μόλις ἔμαθον τὰς τοιαύτας σχέψεις καὶ προθέσεις τῶν γειτόνων των παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν Σπετσιωτῶν ἔγραψαν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς :

«Τὰ ὅσα ζητήματα οἱ ἀπεσταλμένοι σας μᾶς ἐπρότειναν, ἐνεκρίθησαν ὅλα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τὸν λαόν μας, τὸν ὁποῖον ἐπροσκαλέσαμεν εἰς συνέλευσιν ἐνώπιόν των καὶ τοιουτοτρόπως οὗτοι εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰς ἀποφάσεις του. Πρῶτον δηλ. ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας εἰς τὴν στενὴν ἔνωσιν καὶ ἀδελφικὴν ὁμόνοιαν, καὶ δεύτερον εἰς τὸ νὰ σᾶς παράσχωμεν τ' ἀναγκαῖα καταλύματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας, εἰς τὰ ὁποῖα χωρὶς νὰ πληρῶντε ἐνοίκιον νὰ μείνετε ὅσον καιρὸν θέλετε. Ὅσαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξύ τῶν συμπολιτῶν σας καὶ τῶν ἰδικῶν μας, θὰ λησμονηθοῦν καὶ δὲν θὰ ἀναφέρονται ὅσον καιρὸν συγκατοικήσωμεν. Ταχύνετε λοιπόν, ἀδελφοί, τὸν πανοικεῖ ἐρχομόν σας, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον ἢ γενικὴ ἐκστρατεία. Ὅταν φθάσουν ἐδῶ αἱ οἰκογένειαι σας, θὰ εὔρουν ἔτοιμα καὶ εὐκαιρα τὰ σπίτια τῶν Καμινίων, καθὼς καὶ ἀδελφικὴν δεξίωσιν ἐκ μέρους ὅλων μας».

Τὰ ἴδια ἔγραψαν καὶ πρὸς τοὺς Ψαριανούς.

Καὶ οἱ μὲν Ψαριανοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἡ «μετοίκησις τοῦ λαοῦ των ἦτο ἀδύνατος, ἀλλ' εἶναι πρόθυμοι νὰ ἐκπλεύσουν εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν μάθουν παρ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι». Οἱ δὲ Σπετσιῶται μετώκησαν τῷ ὄντι εἰς Ὑδραν καὶ ἔτυχον ἀδελφικωτάτης δεξιώσεως καὶ πολλῶν περιποιήσεων καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μετοικεσίας των.

«Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους»

Κ. Παπαρηγόπουλος

Ἡ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχῃ
περπατώντας ἢ Δόξα μονάχῃ
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληγάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ
γινωμένο ἀπὸ λίγα χορτάρια,
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

Α. Σολωμὸς

10. ΤΟΠΙΑ - ΦΥΣΙΣ
(Περιγραφαί)

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

“Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιᾶ,
ποῦ μέσ’ ἀπ’ τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιᾶ,
ποῦ δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοῦς, κακοῦς ἢ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ καὶ ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῖμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριᾶ νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχό
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτιῶδα,
μπαίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

“Ὅταν προβάλλῃς, “Ηλιε βασιλιᾶ,
γεμίξει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα,
καὶ φαίνεται πὼς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἢ πλάσι,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση !

Κι ὅταν ψηλά τ' ἀμάξι σου ἀνεβῆ
 στὰ μεσουράνια, στ' ἄπαρτα παλάτια,
 χτυπᾶς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ,
 ὅπου τολμήσῃ νὰ σέ ἰδῆ στὰ μάτια.
 Τότε τρισφωτεινὸς καὶ δυνατός,
 ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὠργισμένος
 καὶ μένει εὐθύς ὁ δόλιος ταπεινὸς
 καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλειμα καὶ σὺ νὰ ῥθῆς,
 κανεῖς δὲν ἤμπορεῖ νὰ σέ βαστήξῃ.
 Μέσα στὴ θάλασσα ν' ἀφανιστῆς,
 ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
 Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψι ἀληθινή :
 ποὺ ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
 καὶ πῶς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
 καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ καλοὶ
 δὲ χάνονται στοὺς ἄλλους τόπους.
 Αὐριο θὰ φέρῃς πάλι τὴ ζωὴ
 στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, τοὺς ἴδιους χώρους.
 Κι ὅσο τὰ χεῖλια μου ἔχουν τὴ μιλιὰ,
 θὰ τραγουδῆ ἢ καρδιά μου κάθε μέρα·
 χαῖρε, ἀφέντη, "Ἦλιε βασιλιᾶ,
 χαῖρε πατέρα !

Κ. Μάνος

Η ΚΟΙΛΙΑΣ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Μὴ ζητήσετε περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν· μὴ ἀφεθῆτε εἰς ἄλλο-
 τρίας ἐντυπώσεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ψυχὴν, τὴν
 ἀντίληψιν, τὴν φαντασίαν σας ἐκεῖ. Ἀπόδειξις τούτου, ὅτι οὐδενὸς
 τῶν ὅσοι ἔγραψαν περὶ τῶν Τεμπῶν ὁ κάλαμος, ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων
 χρόνων μέχρι σήμερον, ἠδυνήθη νὰ παράσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην σύμ-
 φωνον περὶ τῶν Τεμπῶν εἰκόνα. Ἄς φαντασθῆ τις ἐν πρώτοις τοὺς

δύο γίγαντας, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, τὰ δύο πανύψηλα ὄρη, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν δημοτικὴν ποίησιν, πάντοτε μαλώνουν, ἀποτελοῦντα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἡ γῆ ἀνεπλάττετο ἔτι καὶ ἀνεδημιουργεῖτο, ἐν καὶ μόνον ὄρος.

Ἄλλὰ τὸ ἐν τοῦτο καὶ μόνον ὄρος τὸ εἶχε πλήξει διὰ τῆς τρομερῆς τριαίνης τοῦ ὁ θαλάσσιος θεός, οἰκτεῖρας τοὺς Θεσσαλούς, τῶν ὁποίων τὴν γῆν εἶχε καταστήσει θεσσαλικὴν θάλασσαν ὁ Πηνεῖός, διὰ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὰ ὕδατά του πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ ἄς τὰ ἴδη σήμερον καθέτως ἀπεσχισμένα, μὲ τοὺς πανυψηλοὺς, τοὺς κατακορύφους βράχους των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, διαφαίνεται ταινία τις τοῦ οὐρανοῦ, δυνάμενα νὰ προσαρμωθοῦν καὶ πάλιν, ἐὰν ὑπερτάτη τις δύναμις ἀνελάμβανε νὰ τὰ προσεγγίσῃ· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομακτικῆς, τῆς ἀγρίας ταύτης εἰκόνος, καθ' ἣν οἱ ὀλύμπιοι ἄστοί, οἱ περιϋπτάμενοι τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου ταύτης, φαίνονται κάτωθεν ὡς χελιδόνες, ἄς προσβλέψῃ εἰς ἄλλην εἰκόνα ἀπολύτως ἀντιθέτου καλλονῆς, ἡμέρον, διεγείρουσαν εἰς τὴν ψυχὴν μελαγχολικὴν ἔκστασιν.

Ὁ Πηνεῖός διαρρέει διὰ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, στενῆς ὅσον μῶλις νὰ διέρχηται παρὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην ἢ ἀμαξά. Καὶ ποῦ μὲν ἢ παρὰ τὴν ὄχθην ὁδὸς ὑφοῦται ἐλάχιστα ἄνωθεν τοῦ ἐπιπέδου ποταμοῦ, ποῦ δὲ ἀνέρχεται εἰς ἰκανὸν ὕψος. Ἄλλ' ὅσον ὑψηλά καὶ ἀνφθάνῃ, πάντοτε ὑπερύψηλα θὰ βλέπῃ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὁ διαβάτης τὰ τρομακτικά, τὰ ἰλιγγιώδη τοιχώματα, τὰ ὁποῖα ἠγειρεν ἢ ἐργασία τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος ἀποσχίσασα καθέτως καὶ ἀπομακρύνασα τὸν Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν.

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπισκοποῦν τὰ ὑψηλά, τῶν βράχων τούτων ἢ ἐπιβάλλουσα μορφή γενεᾷ συναισθημάτα, τὰ ὁποῖα μόνον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικοῦ δέους δύναται νὰ παραβληθοῦν. Βράχοι κατακυλισθέντες ποτὲ ἀπέμειναν τρομακτικῶς αἰωρούμενοι ἐν τῇ ἀβύσσῳ καὶ σχισμοὶ καὶ σπηλαιώδεις ρωγμαὶ καὶ χαράδραι ὑπομνησκουν ἀρχαίας λατρεῖς βωμούς. Καὶ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τούτων τῶν βαθυσκουοχρῶν βράχων αἰωροῦνται δένδρα καὶ θάμνοι οἰονεὶ ἀνακρεμάμενα πρὸς τὴν ἄβυσσον καὶ ἀντηχοῦν διάτοροι οἱ κρωγμοὶ τῶν ἱεράκων καὶ τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδριοῦ αἰ γοεραὶ στοναχαί. Ὑψηλά, πολὺ ὑψηλά, τῶν κίρκων καὶ τοῦ χαραδριοῦ βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπρόσιτα εἰς τὸ ἀνθρώπινον βῆμα καὶ σχεδὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑφοῦνται ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς ἀβύσσου τὰ ἐρείπια τοῦ Κάστρου τῆς

ἽΡαίας, περὶ τὰ ὅποια περιδινοῦνται οἱ μεγαλοπρεπεῖς ὀλύμπιοι ἀετοί.

Πανταχόθεν ἀπὸ τῶν παρειῶν τῆς ἽΟσσης ἀναπηδοῦν ὕδατα ἄφθονα, ἀνεξάντλητα, διαυγῆ ὡς κρύσταλλα καὶ ψυχρὰ ὡς πάγος. Εἰκὼν ἀποτόμου ἀντιθέσεως ἐκτυλίσσεται εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς κοιλάδος, τῆς ὁποίας σχεδὸν ὅλον τὸ πλάτος καταλαμβάνουν τὰ ρεῖθρα τοῦ Πηγνεῖοῦ, μόλις ὑπολειπομένου πλάτους ἀμαξιτῆς ὁδοῦ πρὸς δεξιὰ ἐπὶ τῆς ἽΟσσης.

Τὴν εἰκόνα ταύτην μόνον ἐκεῖ, ἐκ τοῦ φυσικοῦ, δύνανται νὰ ἀπολάσσουν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου.

« ἽΥρο εἰς τὸν τόπον μας »

ἼΕμμ. Λυκοῦδης

ΗΛΙΟΦΩΤΑ ΜΕΣΑΝΥΚΤΑ

ἽΟταν πλέωμεν εἰς τὰς θαλάσσας τῶν πόλων, συναντῶμεν αἰφνιδίως τοὺς αἰωνίους παγετῶνας καὶ βλαστήσεις ἀπιστεῦτου ἀκμῆς καὶ χάριτος. Καὶ ἡ ὠραιότης των εἶναι ἀπερίγραπτος. ἽΗ πέννα δὲν ἔχει θέσιν πλέον. Μόνος ὁ χρωστήρ τοῦ ζωγράφου εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποδώσῃ τὴν ποικιλίαν τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος.

Δὲν βραδυάζει, δὲν νυκτάνει τώρα τὸ θέρος εἰς τὰς πολικὰς χώρας. Μετὰ τὰς ἔνδεκα τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶναι ρόδα δύσεως καὶ ρόδα ἀνατολῆς συγχρόνως.

ἽΟ ἀὴρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι κρυστάλλινος· ὁ ὀρίζων καλύπτεται ἀπὸ νέφη. ἽΑμφιβάλλει κανεὶς ἂν εἶναι νέφη ἔαρινὰ ἢ φθινοπωρινὰ. Εἶναι περίπου 12 ἡ ὥρα καὶ εὐτυχοῦμεν νὰ ἴδωμεν τὸν ἡλιον τοῦ μεσονυκτίου.

Βλέπομεν τὸ πανόραμα ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς δύσεως καὶ τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι τόσον φωτεινὸς εἰς τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν του ὁ ἡλιος, ὥστε θαμβώνει τὴν ὄρασιν. Δὲν εἶναι ἡμέρα, ἂν καὶ ἔχῃ τόσον χρυσοὺν φῶς. ἽΗ φύσις φαίνεται, ὡς νὰ θέλῃ νὰ κοιμηθῆ, παρ' ὅλον ὅτι μετὰ τὴν δύσιν ἀμέσως ἀκολουθεῖ πανηγυρικὴ ἡ ἀνατολή.

Τὸ ὄραμα εἶναι πρωτοφανές· τὸ πλοῖον πλέει ὡς φάντασμα εἰς νύκτα ἀλλόκοτον, νύκτα μὲ ἐκτυφλωτικὸν τὸν φλογώδη δίσκον τοῦ ἡλίου.

Φαίνεται τώρα ὅ,τι δὲν ἡμπορεῖ ἴσως ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ ἴδῃ εἰς κανένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Αἱ χαμηλαὶ βουνοσειραὶ περὶ τὴν

ἀκτὴν αἱ κοιλάδες των, τὰ ὀπισθεν αὐτῶν ὑψηλά, ὑψηλότερα, ἀνισομεγέθη βουνά, σχηματίζουν πύργους φανταστικούς, θαυμαστάς πυραμίδας, ἀσυνήθεις ἐπάλξεις ἀγερώχους ἀκροπόλεις, πελωρίους λόφους, ἀποτόμους αἰχμάς, τρομεροὺς κώνους ! Κάθε σχῆμα ὑπάρχει ἐκεῖ εἰς ὅλας τὰς ἀνωμαλίας, ἀλλὰ καὶ ὅλας τὰς ἁρμονίας.

Ἡ θάλασσα εἶναι μαύρη καὶ ἀργυρόχρους καὶ εἰς τὸ μέσον της ἀντανακλᾶται ὁ ἥλιος ὡς χρυσοῦς ὄφις. Εἰς τὸ βάθος τῆς μαγευτικῆς εἰκόνας ὑφούνται ὄρη πυραμιδοειδῆ, τόσον βαθυκύανα, ὅπως ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀλλαχοῦ παρόμοιον κυανοῦν.

Καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφαίνονται πελώρια λευκαὶ κηλίδες, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ὀλοκλήρους πλαγιάς. Εἶναι ὄγκοι χιόνων.

Ἄλλα ὄρη εἶναι κατάλευκα μὲ κορυφὰς τριανταφυλλένιας· ἄλλα ἔχουν λευκὸν καὶ πράσινον χρῶμα, ἄλλα βαθὺ πράσινον μὲ καφεκοκκίνοους ραβδώσεις ἢ μὲ ζωηροτάτους κιτρίνοους τόνους.

Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χρώματα παραμένουν ἐκεῖ ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς σταθερότητα μοναδικήν. Τὸ φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου τὰ ζωογονεῖ, ἀλλὰ δὲν τὰ παραλλάσσει. Ἡ στιγμὴ φαίνεται αἰωνιότης ὀλόκληρος. Μόνον μετὰ πολλὴν ὥραν παραλλάσσουν οἱ τόνοι· ἀλλ' ἡ παραλλαγή των εἶναι μία συνεχῆς ἀναγέννησις. Ὅ,τι συνέβη σιγὰ σιγὰ ἀναζωογονεῖται συγχρόνως. Καὶ μετὰ τῶν τεσσάρων σταθερωτέρων χρωματισμῶν — τοῦ κυανοῦ τῶν βουνῶν, τοῦ λευκοῦ τῶν χιόνων, τοῦ πρασίνοιο τῶν δασῶν καὶ ἀγρῶν καὶ τοῦ ἀργυροχρόου τῆς θαλάσσης — συναμειγνύονται ἀνταύγειαι χρυσαῖ, κίτρινοι, ρόδινοι, ἰώδεις, αἱ ὁποῖαι ἀντανακλῶνται εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν ξηράν, εἰς τὰ νέφη !

Σμήνη ἀλλοκότων πτηνῶν πετοῦν ἀνωθεν. Πλήθη παραδόξων ἰχθύων ὑφούνται καὶ βυθίζονται μὲ ἀλλοκότους ἤχους· κήτη θαλάσσια ἀναπηδοῦν.

Καὶ ἡ θάλασσα φρίσσει ἀπὸ τὰ σκιρτήματά των καὶ φαίνεται ὡς νὰ γεμίζῃ ἀπὸ ἄπειρα λεπτὰ μαργαριτάρια κάτω ἀπὸ τὸ λεπτόν χρυσὸν φῶς τοῦ νυκτερινοῦ ἡλίου.

Ἄν. Πεζοπόρος

Η ΑΓΙΑ ΛΑΥΡΑ

...Ἐνθυμοῦμαι τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἔφθασα τὸ πρῶτον εἰς Λαύραν, ἄγνωστος προσκυνητῆς τοῦ ἱεροῦ Σινᾶ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Μόλις ἐβάδιζον ἐκ τῆς παραχῆς καὶ τῶν ἀθρόων συγκινήσεων, αἵτινες ἐπλήρουν τὴν ψυχὴν μου. Διάστερον ἐξετείνετο ὑπεράνω τῆς μονῆς τὸ στερέωμα καὶ ὁ Γαλαξίας μετὰ τὰς μυριάδας τῶν ἀστέρων αὐτοῦ ἐφαίνετο στέφον τὸν ἅγιον τόπον, ἔνθα τὸ πρῶτον ἤχησεν ἡ πρόσκλησις τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Μόλις ὁ Γαλαξίας μοι ἐφάνη στέμμα ἀντάξιον νὰ περιβάλῃ τὴν κορυφὴν τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ναΐσκου, ἐν ᾧ μετὰ τῆς τελετῆς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐνανθρωπίσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως.

Εἰσῆλθον περιδεῶς εἰς τὸν περίβολον τῆς μονῆς. Τὰ γόνατά μου συνεκάμπτοντο· καὶ πολλάκις ἐπίεσα ἰσχυρῶς τὸ στήθος μου προσπαθῶν ματαίως νὰ καταστειλῶ τὴν ἀχαλίνωτον ἐπανάστασιν, ἣτις ἐμαίνετο ἔνδον μου. Ἦτο ἡ ὥρα καθ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἐψάλλον τὸ ἀπόδειπνον.

Ἄμυδρὸν ἔφεγγε φῶς ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς. Εἰς τὰς θέσεις δ' αὐτῶν τεταγμένοι προσηύχοντο οἱ μοναχοὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης καὶ μυστηριώδους σιωπῆς τῆς ἐκκλησίας...

Εἰς τὸ βαθύ αἶσθημα τῆς εὐλαβείας, ὑφ' ἧς κατελήφθη, προσετέθη καὶ τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ, ὅταν ἔμαθον ὅτι ἐν τῷ περιορισμένῳ ἐκείνῳ χώρῳ 964 ἐμόναζον μοναχοὶ εἰς χρόνους παρωχημένους, ὅτε τὸ βαθύ τῆς δουλείας σκότος διέσχίζε μόνῃ ἡ ἀκτίς τῆς θρησκείας καὶ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς μιᾶς ἀορίστου προσδοκίας ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Εἰς τοὺς ἀβεστοκτίστους τοίχους τοῦ ἐγκαταλελειμμένου ἱεροῦ καὶ καταρρέοντος οἰκοδομήματος, παρὰ τὰς ἀκόμψους ὕδατογραφίας, ἀνέγνων σημειώσεις ἄς προθύμως ἀντέγραψα. Εἷς τινὰ γωνίαν ἑνὸς τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἐζωγραφημένων κοίλων τοίχων ἀνέγνων:

«1826, Μαΐου 4, ἐπέρασεν ὁ Ἰμβραῆμ πασᾶς ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, καὶ κατέκαυσε τὴν Ἀγίαν Λαύραν ὁ Μερχαμετσηῆς Τοῦρκος».

Καὶ περαιτέρω ἔτι ἀνέγνων τὰ ἐξῆς:

«1827, Ἰουλίου 4, πάλιν ἐπέρασεν ὁ ἐπάρατος καὶ ἔκαμεν ἡμέρας 9 εἰς Ἐηροκάμπιον καὶ ἠφάνισε τότε πολλοὺς».

Ἡ παλαιὰ Λαύρα, ἡ μονὴ δηλονότι ἔνθα ἐμόναζον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ καλόγηροι, δὲν ὑφίσταται πλέον, δηρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰμβραήμ. Σωζεται, ὅμως, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς, αὐτὴ αὐτὴ ἔνθα ἱερούργησε καὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν ὁ Γερμανός.

Ἡνέφξα τὴν ἄνευ κλειδὸς θύραν καὶ εἰσεχώρησα μικρὸν ἐντός. Ἡ θύρα, κλείσασα ἐκ νέου ἀφ' ἑαυτῆς, μὲ ἀφῆκε κατὰμονον ἐντός σκοτούς, μόλις διασκεδαζομένου ὑπὸ ἀκτίνων τινῶν εἰσδυοῦς ἡ, οἰοεὶ λάθρα, εἰς τὸ κενὸν τοῦ ναοῦ ἀπὸ τῶν ρωγμῶν τῶν παραθύρων καὶ τινῶν ρυπαρῶν φεγγιτῶν.

Ἐνητένισα πρὸς τὴν Ὠραίαν Πύλην, πρὸς τὸν θόλον τοῦ ἡμελημένου ναοῦ καὶ τὸ ὑγρὸν ἔδαφος, ἀφ' οὗ κατὰ μέρος ἀφῆρέθησαν αἱ πλάκες. Ἐδῶ λοιπὸν ἱερούργησεν ὁ φιλόπατρις κληρικός! Καὶ ἀπὸ τῆς πύλης αὐτῆς τῆς ἱερᾶς κεραυνοβόλον ὑψώσας φωνὴν ἐκάλεσεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ δοῦλον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων! Μυρίας μαρμαρυγὰς ἀνέδωσαν τὰ στίβοντα ὄπλα τῶν πολεμιστῶν, ὑψωθέντα εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἱεράρχου, ἐνῶ τὰ γόνατα ἐκάμφθησαν καὶ ἡ κλίναςα κεφαλὴ ἐδέχθη τὴν εὐλογίαν τῆς ἐκκλησίας!

Σέλας ἀκτινοβόλον καταυγάζει αἴφνης τὸν θόλον τοῦ ναοῦ. Οὐρανία μολπὴ ἤχει εἰς τὸ κενόν· καὶ ἄγγελος, φωτεινὸν ἱμάτιον περιβεβλημένος καὶ ρομφαίαν πυρίνην πάλλων ἐν ταῖς χερσίν, ὀδηγεῖ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τὰ τέχνα τῶν Ἑλλήνων!

Ἰδοὺ ὁ Ἱεράρχης ἀναλαμβάνων τὴν σημαίαν! Ἰδοὺ κατερχόμενος ἀπὸ τῆς Ὠραίας Πύλης καὶ ἐν μεσῶ ὕμων χωρῶν ἀπὸ τῆς ἀναιμάκτου θυσίας πρὸς τὴν αἱματηράν, ἐν ἧ ἐπέπρωτο νὰ θεμελιωθῇ τὸ ἐνδοξόν καὶ εὐγενέστατον ἔργον...

Ἡνέφξα τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐξῆλθον. Εἰς τὰ ὄτα μου ἀντήχουν εἰσέτι ψαλμοὶ καὶ παιᾶνες...

Διατί νὰ μὴ ἐμπνεώμεθα πάντοτε οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ἅτινα συνετάρασσον καὶ ἐμὲ τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐξηρχόμην τοῦ δεδοξαμένου ναοῦ τῆς ἱερᾶς καὶ Ἑθνικῆς Λαύρας.

Ἐφημερίς «Ἐστία», 25 Μαρτίου 1896

Σπ. Παγανέλης

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Πέντε φίλοι άπεφασίσαμεν νά έορτάσωμεν τó Πάσχα εις τó "Άγιον Όρος.

Έξεκινήσαμεν από την Θεσσαλονίκην τήν έσπέραν τής Μεγάλης Παρασκευής άτμοπλοϊκώς και την αύγην έξυπνήσαμεν εις τόν λιμένα τής Δάφνης. Αύτη είναι τó έπίνειον τού 'Αγίου Όρους. Έμπρός μας όρθώνεται ó "Αθως, έν βουνόν, τó όποϊον προβάλλει κατ' ευθείαν από τά κύματα, όλόρθον, άπότομον, ύπερήφανον, ώς νά θέλη νά ύψωθή πρós τόν ούρανόν.

Καταλήγει εις μίαν όμαλήν σχετικώς κορυφήν με την έκκλησίαν τού Σωτήρος εις την τελευταίαν άκραν της. Πλούσιον δάσος από καστανάς τó σκεπάζει. Είς τά πλάγια τού βουνού είναι διασκορπισμένα « κελλιά », « καλύβαι », όπου πνευματικά οικογένειαί άπ' όλίγους καλογήρους καλλιεργούν όλίγα στρέμματα έλαιών και άμπέλων.

Χαμηλότερα και πλησίον τής παραλίας φαντάζουν τά μοναστήρια. Από τó άτμόπλοϊον χαιρετίζομεν τάς μονάς Γρηγορίου, Διονυσίου, 'Αγίου Παύλου, Ήεροποτάμου με τούς τρούλλους, τούς πύργους, τούς παλσιούς τοίχους των. Τήν προσοχήν μας ιδιαιτέρως συγκεντρώνει ή Σιμωνόπετρα. Είναι μία σωστή άετοφωλιά, στημένη τολμηρότατα με τούς πανυψήλους πύργους και τά έπτά πατώματά της εις ένα γιγαντιαϊόν βράχον. Άριστερά μας προβάλλει ó άκατέργαστος όγκοι τής ρωσικής μονής τού Παντοκράτορος, κάτι μετ'ξύ φρουρίου, στρατώνος και άνακτόρου.

Είς την Δάφνην μάς έπερίμεναν άντιπρόσωποι τής 'Ιερ'ας Έκκλησίας με δύο ήμίονους και δύο φύλακας.

Ήππεύσαμεν και έτραβήξαμεν διά τάς Καρυάς, διά νά ύποβάλωμεν τά σέβη μας εις τήν 'Ιεράν Σύναξιν, ώσάν νά είπωμεν τήν Κυβέρνησιν τού 'Αγίου Όρους, και νά έφοδιασθώμεν με συστατικές έπιστολάς.

Αί Καρυαί είναι ή πρωτεύουσα και τó έμπορικόν κέντρον τού 'Αγίου Όρους. Μία πολίχνη από τάς πλέον περιέργους, όπως όλαι αί άλλαι. Οικίαι παλαιαί και νέαι, πτωχικαί, μεγαλοπρεπή καταστήματα, έργαστήρια, φοϋρνοι κ.τ.τ. Άλλ' όταν πλησιάσῃ τις, έννοεί ότι εύρίσκειται εις ένα κόσμον διαφορετικόν, άγνωστον, πρωτοφανή. Καλογήρους συναντάτε παντού. Άμίλητοι, σοβαροί, ήσυχαι σ'ας χαιρετοϋν με τó « εύλογείτε ».

Εἰς τὰς ὀλίγας διαθεσίμους ἡμέρας ἐπεσκεψόμεθα τὸν Ἐηροπόταμον καὶ τὰς Βασιλικὰς μονὰς Βατοπεδίου, Ἰβήρων καὶ Λαύρας, τὸν Ἅγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν ρουμανικὴν Σκήτην. Τὸ Βατοπέδιον εἶναι ἡ Εὐρώπη τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἔχει καὶ ἠλεκτρικὴν ἐγκατάστασιν. Οἱ πατέρες τοῦ εἶναι προοδευτικώτεροι καὶ πλουσιώτεροι ἀπ' ἄλλους τοὺς ἄλλους. Τὰ θαυμάσια προπύλαιά του καὶ τὸ ὕψος τῶν οἰκοδομῶν τοῦ ὑπερβαίνουν καὶ τὰς ρωσικὰς μονὰς. Ὁμοιάζει μὲ ἀχυρωμένην πόλιν.

Εἰς τὸ Βατοπέδιον ἐμείναμεν τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Καί, ἂν καὶ διήλθαμεν πέντε ὁλοκλήρους ὥρας ἐν ὀρθοστάσιᾳ καὶ προσευχῇ, ἐφύγαμεν ἀπὸ τῆν ἐκκλησίαν ἀκούραστοι καὶ περισσότερον Χριστιανοί.

Εἰς τὸν Ἐηροπόταμον ἠκούσαμεν κάτι περίεργον.

Μᾶς ἐπέδειξαν σουλτανικὸν φερμάνιον, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ σουλτᾶνος ἀνοικοδόμησε τὴν ἡρειπωμένην μονήν, διότι οἱ Ἅγιοι Ταξίαρχοι τὸν ἐβοήθησαν εἰς μίαν τοῦ ἐστρατείας εἰς Αἴγυπτον.

Εἰς τὴν Λαύραν συνεζήσαμεν ὀλίγας ὥρας μὲ τοὺς ἐνδόξους αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Νικηφόρον Φωκᾶν καὶ Τσιμισκῆν. Εἰς τὰς δεήσεις κάθε ἡμέραν σήμερον ἐπαναλαμβάνεται ἡ εὐχή: « καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων ἡμῶν Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ ». Εἰς τὸν νάρθηκα ὑπάρχουν δύο εἰκόνες τῶν ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Εἰς πύργου φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τσιμισκῆ. Μία χαλκίνη πύλη τῆς μονῆς εἶναι λάφυρον τοῦ Φωκᾶ ἀπὸ ἐν ἀραβικὸν παλάτιον τῆς Κρήτης. Τὰ μανουάλια ἐπίσης. Διασώζονται ἐν στέμμα τοῦ Νικηφόρου, μία χλαμὺς τοῦ Τσιμισκῆ, ἐν χειρόγραφον Εὐαγγέλιον μὲ τεραστίους πολυτίμους λίθους, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ἐστρατείας τοῦ ἔγραφε καὶ ἐδιάβαζεν ὁ ἥρωϊκὸς Φωκᾶς, εἰς σταυρὸς τοῦ Τσιμισκῆ κ. ἄ.

Μὲ ἐν μικρὸν βενζινοκίνητον πλοῖον τῆς Λαύρας περιπλεύσαμεν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἁθῶ. Ἀπὸ τὴν ἰδίαν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἐφοβήθη ὁ Ξέρξης, ἀντικρύσαμεν τὰς « καλύβας ». Εἶναι σιῆται σφηνωμένοι εἰς κρημνούς, ὅπου δυσκολώτατα δύναται τις νὰ μεταβῇ εἴτε ἀπὸ τὴν ξηρὰν εἴτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Εἰς αὐτὰς ζοῦν οἱ « ἀναχωρηταί », καλόγηροι χωρισμένοι ἐντελῶς ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. Μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τοὺς ἐπισκέπτεται ἀπεσταλμένος τῆς μονῆς τῶν καὶ φέρει εἰς αὐτοὺς ξηρὸν ἄρτον καὶ ὕδωρ.

Ἐφύγαμεν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δάφνης μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην ἀπὸ ὠραίας ἐντυπώσεις καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθωμεν κάποτε πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν πολυτίμων θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Γ. Μόδης

Ο Α Θ Ω Σ

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα ! τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τ' οὐρανοῦ ἢ κορυφὴ σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότη.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κεφαλὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην τὰ νέφη.
Ἡ ἀστραπή τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνὴ σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἢ βροντερὴ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος,
σύ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον·
νὰ τρέχη βλέπεις ὑπὸ σέ ἢ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμός δὲν ἔλουσε τὸ μέγα μέτωπόν σου,
ἀσπάζεται ἢ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
Ἦ φύσις, τόσα τέκνα σου χωρὶς ψυχὴν καὶ αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ᾧ αἰωνία φύσις.

«Ὁδοιπóρος»

II. Σοῦτσος

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΛΥΜΝΟΝ

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, βραχώδη νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἐν ζφόφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν ἐκ τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα, ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαλιηναίας θαλάσσης νήσους σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἵτινες, ὅμως, στιγμιαίως ὡς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη μέσα μου τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἐνστικτον καὶ εἶπον μονολογῶν μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσω:

— Μπα, βουτηχτέλια! Μὰ περίεργον, ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτηχτέλια!

Ἄλλὰ τότε εἷς Καλύμνιος, ἰστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν:

— Δὲν εἶναι, κύριε, οὔτε βουτηχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάτιες.

— Τί εἶναι λοιπόν;

— Ἀφῆστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε ἄνευ μόνος σας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξῶν τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότε τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώνησα μὲ ἐκπληξίν.

— Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἔξω στὸ πέλαγος!

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ καὶ δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικούς τῶν ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια, τὸ ὀλιγώτερον! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὄπισθεν τοῦ ἄλλου, ὡς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν ἀμυχὸν τοῦ λιμένος καί, ἐνῶ ἡ « Σαλαμινία » ἔπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας με διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Ἐπροπονοῦντο, ὅμως, οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δύτου.

Ἄλλὰ τί ἐπάγγελμα!

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Δέν θά κάμω λόγον περί τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διά σκαφάνδρων. Ἄν καί ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διά τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολάς, ὥστόσοσον, ὅμως, δέν εἶναι τόσοσ φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Γυμνός ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 - 9 ὀκάδων, εἰς ὀπήν τοῦ ὁποίου διαπερᾶται λεπτόν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νά ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διά τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάρους 20 ὀργυιῶν. Ἀποσπᾶ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποίους ρίπτει ἐντὸς ἰκτινωτῆς ἀπόχης ἐξηρητημένης ἀπὸ τοῦ λαίμοῦ. Σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καί ὅλα αὐτὰ πρέπει νά τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ λεπτῶν.

Ἐὰν διά τινος κυλινδρικοῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καί βυθιζομένου δακτύλους τινάς εἰς τὸ ὕδωρ, διά τοῦ ὁποίου ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νά ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θά σᾶς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου. Κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένος καί ἀποκρύπτεται καί ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστῆσεως. Ἀπὸ πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκεῖνας τὰς στιγμάς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

Ἦδη τὸ καλλιμόρφον πλοῖον μας ποντίζει ὑπερήφανον εἰς τὸν λιμένα τῆς προκουμαίας.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰοδῆποτε ὁ κάλαμος θά ἦτο ἀνεπαρκῆς, ὅπως ἀποδώσῃ καί ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν τῆς ὁποίας σκάφος τῆς πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καί διά νά μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περί τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα. Θά μοῦ ἦτο δύσκολον νά καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἑλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καί τῶν Συμίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς « Σαλαμινίας », ἡ σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καί τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνεαι ἀντικείμενον προσκυνήματος καί γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ ἀρχαὶ αἱ κοινοτικαί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαός, μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς

συγκινήσεως. Ὅλαι αἱ οἰκίαι, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς ὑπερτάτην τιμὴν, ὡς εἶδος ἔθνικου ἁγιασμοῦ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτόν εἰς τινὰ τῶν δύο τούτων νήσων οὔτε ἤτο δυνατόν ἢ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγορὰν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχτο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μύσχοι, ἄμνοι, βῆ, ἔλαια οἴνου, τυρός ὀπωραὶ καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Στράβων παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὀπείων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ, ὡς εἶπον, ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ μόνον τρόφιμα

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα καὶ μίαν φαιδρὰν ἐκπληξίν, ἣ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνηγήσα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησιδα Ψέρημον, ἑπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μετὰ δύο ἐξαίρετους κυνηγετικούς κύνεας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅποι ἐκυριαρχοῦν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θυμάρι. Δὲν παρῆλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μετὰ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνὰ μίαν.

Δὲν ἐπίστευον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Αἱ πέρδικες εἶχον τὸ χρῶμα λευκόν, ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μετὰ ἐρυθρὸν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μετὰ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν περιδέριον περὶ τὸν λαιμόν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὕρισκεται εἰς τὴν νησιδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὅποιον, ὡς ἔμαθον κατὸ πιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

« Γύρω εἰς τὸν τόπον μας »

Ἐμμ. Λυκούδης

11. ΖΩΑ - ΠΤΗΝΑ
(Διηγήσεις - Περιγραφή)

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΓΕΡΗΣ

(Παράκληση - Απολογία)

Ο ΚΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Καθόμουν στὸν ἴσκιό τῆς καλύβας καὶ περίμενα νὰ δροσίση γιὰ νὰ κινήσω. Κοντὰ μου ὁ δραγάτης καθάριζε μὲ τὸ μαχαιράκι του ἕνα καλάμι, γιὰ νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του. Ἀντίκρυ μου τ' ἀμπέλι ἄπλωνε τὰ κλαδιά του πρασινοντυμένα κι ἔδειχνε ἀπὸ κάτω τὰ χοντρά μελωμένα σταφύλια του. Ὁ ἥλιος ἔρριχνε τὶς ἀκτῖνες του παντοῦ κι ἔχυνε νύστα σὲ ἀνθρώπους, σὲ ζῶα καὶ σὲ φυτά. Φύλλο δὲ σάλευε.

— Καλὰ καὶ σύ, εἶπε ἔξαφνα ὁ δραγάτης, «τρεῖς, τρεῖς, τρεῖς πα-
ράδες τὸ κρασί!». Λέγε το, ἀν δὲ βαριέσαι, ὡς τὸ βράδου!

— Γιὰ ποιὸν μιλάς; τὸν ἐρώτησα.

— Γιὰ τὸν ἀμπελουργό. Δὲν ἀκοῦς;

Ἄπλωσε τὸ χέρι κι ἔδειξε λίγο μακρῶς μας ἕνα πουλάκι μὲ φτερά μαῦρα καὶ οὐρά ἀσπρόμαυρη.

Ἡ κορυφή τοῦ κεφαλιοῦ, ὁ λαιμός, ἡ ράχι καὶ τὸ κάτω μέρος ἦταν κόκκινα. Δὲ φαινόταν μεγαλύτερο ἀπὸ σπουργίτη. Ἀπάνω σ' ἕνα σβῶλο ἀπὸ χῶμα γύριζε τὴν κίτρινη μυτίτσα του πὸτ' ἐδῶ καὶ πὸτ' ἐκεῖ, κι ἀδιάκοπα ἔχυνε ἀπὸ τὸ λαρύγγι του τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο τραγούδι!

— Τσιτ... τσιτ... τίρι λίρι τιριλί! Τσιτ... τσιτ... τίρι λίρι τιριλί!

— Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδου αὐτὸ θὰ λέῃ ἐξακολούθησεν ὁ δραγά-
της. Δὲν παύει νὰ μᾶς διαλαλῇ τὸ κρασί του.

— Ἐχει καὶ κρασί; ρώτησα μὲ χαμόγελο.

— Ἀφοῦ τὸν λένε κρασοπούλο!

— Ἐσὺ μοῦ τὸν εἶπες ἀμπελουργό.

— Ἀμπελουργός, κρασοπούλος τὸ ἴδιο εἶναι. Μάλιστα στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου τὸν λένε καὶ πετρουλίδα, γιατί συνηθίζει νὰ στέκεται στὴν πέτρα. Μιά φορά κι ἕναν καιρὸ λένε πὼς ἦταν ἄνθρωπος. Στὴν ἀρχὴ φύτεψε λίγα ἀμπέλια καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε ὁ πρῶτος νοικοκύρης τοῦ χωριοῦ.

Μιά χρονιά ἔτυχε νὰ μὴν κάνουν σταφύλια τ' ἀμπέλια. Ἄλλοι πῆραν τὴ μισὴ ἐσοδεία κι οἱ περισσότεροι οὔτε τσαμπί. Μὰ τοῦ ἀμπε-
λουργοῦ τ' ἀμπέλια παραφορτώθηκαν. Τί τοῦ ἤρθε τότε στὸ νοῦ. Νὰ γίνῃ καὶ κρασοπούλος. Ὅταν ἔφτασεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου κι ἤρθαν νὰ ἀγοράσουν τὸ μούστο του ὅσο κι ὅσο, δὲν πούλησεν οὔτε φόρτωμα. Ἐβαλεν ὅλον τὸ μούστο στὰ βαρέλια του κι ἄφου ψήθηκε κι ἔγινε κρασί, δὲν ἤθελε νὰ πουλήσῃ οὔτε κρασί.

— Δέν θά πουλήσω, παρὰ ὅταν φτάση ὀκᾶ καὶ λίρα, ἔλεγε μὲ πείσμα,
 — Στή μισή ὀκᾶ σοῦ δίνω δέκα ὀκάδες τοῦ χρόνου, τοῦ εἶπε κάποιος.
 — Γιά νά ἰδοῦμε ἂν θά ἔχῃς καὶ τοῦ χρόνου ! ἀποκρίθηκεν ὁ ἀμπε-
 λουργός.

Ἔτσι ἦρθεν ὁ χειμῶνας, ἦρθεν ἡ ἀνοιξι καὶ ἀνθισαν τ' ἀμπέλια.

— Ὅλα τ' ἀμπέλια εἶναι γεμᾶτα ἀνθό, τοῦ εἶπε κάποιος φίλος του.
 Τώρα πού σκαλίζουν καὶ βλαστολογοῦν, πούλησε τὸ κρασί σου νά τὸ
 πιοῦν οἱ ἐργάτες.

— Ἀφῆσε νά μποῦμε στὸν τρύγο καὶ βλέπουμε, εἶπεν ὁ ἀμπελουργός.

Ὅταν ἦρθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, ὁ μούστος ἔγινε τόσο ἄφθονος,
 πὸς ἔφτασε νά πουληθῇ μιὰ δεκάρα τὴν ὀκᾶ.

— Μιὰ δραχμὴ τὴν ὀκᾶ μπορεῖς τώρα νά τὸ πουλήσης τὸ ψημένο
 κρασί, εἶπε πάλιν ὁ φίλος του στὸν ἀμπελουργό. Ὁ κόσμος δουλεύει
 πολὺ καὶ τὸ θέλει τὸ κρασί.

— Ἐννοια σου, καὶ τοῦ χρόνου θά πουλιέται δυὸ λίρες τὴν ὀκᾶ, εἶπεν
 ὁ ἀμπελουργός. Κι ἔφτειασε καὶ ἄλλα βαρέλια νά βάλῃ τὸ νέο μούστο.

Τὸν ἄλλο χρόνο ἔγινε πιὸ πολλὴ ἔσοδειά. Καὶ τὸ χειρότερο, ὅταν
 δοκίμασε τὰ κρασιά του, τὰ περισσότερα τὰ βρῆκε μισόξινα. Καὶ στὰ
 δυὸ χρόνια ἐξάδεψε τόσα χρήματα γιὰ τὴν καλλιέργεια χωρὶς νά πάρῃ
 πεντάρα ! Τώρα φοβήθηκε. Ἐβαλε νά διαλαλήσουν στὸ χωριὸ πὸς
 πουλεῖ παλιὸ κρασί. Φτηνὸ τὸ ἔβαλε, τρεῖς παρᾶδες τὴν ὀκᾶ.

Μὰ ποίος ἀγόραζε τώρα κρασί ; Τὰ ὑπόγεια ἦταν γεμᾶτα. Λίγοι
 πῆγαν νά δοκιμάσουν, μὰ, ἀφοῦ τὸ βρῆκαν ξινό, δὲν ξαναπῆγαν.

— Γιά τουργί, κουμπάρε, δὲ βρίσκει ταίρι, τοῦ εἶπε ἓνας περι-
 παιχτικά.

Τί τὸν θέλεις τὸν καλὸ σου κρασοπούλο ! Σὰν τρελλὸς βγῆκε
 στὴν ἀγορὰ καὶ στὶς γειτονιὲς καὶ φώναζε :

— Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς... παρᾶδες τὸ κρασί ! Τρεῖς... τρεῖς... παρᾶ-
 δες τὸ κρασί !

Οὔτε τρεῖς οὔτε καὶ χάρισμα. Κανεὶς δὲν τὸ ἤθελε. Ὅπου περ-
 νοῦσε, ὁ κόσμος τὸν κοροῖδευε.

— Ὅκᾶ καὶ λίρα ! Ὅκᾶ καὶ λίρα ! φώναζεν ὁ ἓνας ἀπὸ δῶ.

— Δὲ σὲ συμφέρει, ζημιώνεσαι, κουμπάρε ! τοῦ φώναζεν ἄλλος. Δυὸ
 λίρες τὴν ὀκᾶ ! Δυὸ λίρες τὴν ὀκᾶ !

Ὁ ἀμπελουργὸς ἀπελπίσθηκε. Δὲ μπορούσε νά ζήσῃ πιά καὶ πα-
 ρακάλεσε τὸ Θεὸ νά τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τέτοια ζωή. Ὁ Θεὸς τὸν ἄκουσε

καὶ τὸν ἔκαμε πουλί. Μὰ καὶ πουλὶ πού εἶναι, ὅταν πλησιάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τρύγου, θυμᾶται τὴν παλιά του κατάστασι, γυρίζει στ' ἀμπέλια, ἀνεβαίνει στὶς ψηλὰς πέτρες καὶ φωνάζει ἀδιάκοπα : « Τρεῖς... τρεῖς... τρεῖς παραδες τὸ κρασί ! ».

— Νόστιμο παραμῦθι, εἶπα.

— Νόστιμο, ξενόστιμο, αὐτὸ εἶναι, εἶπε ὁ δραγάτης. Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ τὸν ἐμποδίσω ἔρριξε στὸ πουλί μὲ δύναμι ἕνα λιθάρι. Καλὰ πού δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ πουλί, ἐκεῖ πού κεληθοῦσε, λὲς κι ἔβλεπε τὰ κινήματα τοῦ δραγάτη καὶ πέταξε μακρὰ.

— Τί σοῦ φταίει τὸ ἀθῶο τὸ πουλάκι ; τοῦ λέω.

— Ἀλήθεια, τί μοῦ φταίει ; ρώτησε κι ἐκεῖνος καὶ χαμήλωσε τὸ κεφάλι ντροπιασμένος. Κι ἐγὼ δὲν τὸ συλλογίστηκα γιὰτὶ τὸ ἔκαμα !

Λαϊκὴ παράδοσις

Ἄνθρ. Καρκαβίτσας

ΠΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τὰ ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον — καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ — διατί, ἐνῶν ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποθνήσκουν ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἠμποροῦν νὰ ζήσουν, χωρὶς, νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνον τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπῃ, ἄλλα εἰς τὴν μέσην καὶ ἄλλα εἰς τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὁποῖα — ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιλιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα — ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλητρα τῆς στέγης μοῦ νίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα — ἐκτὸς ὀλίγων — τὰ πουλιά, ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά, ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, πού τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα φύχη, διὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν ἐδῶ, ἢ περοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν

άνοιξιν διά βορειότερα κλίματα και κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιο.

Ἄλλὰ κανεῖς νὰ μὴ νομίση ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπέτειες, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δύνουν συνολικὸν θάνατον ἢ χάλαζα, αἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν και πότε ἐπάνω σὲ βράχους, πού τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας και τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὺν πυκνῷ σύγνεφο ἐξαντλημένα ἐπάνω σὲ καράβια, στὶς κεραεῖες των, στὶς κορυφές, στὸ κατάστρωμα, στὰ σιμπούκια, ἔπου βροῦν.

Και διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ « Σαλαμὶς » ὡς ἀνακριτὴς. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου και Καρπάθου. Ἦτο πρωὶ τῆς 31 Αὐγούστου. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ἔπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῆ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας και ἀφοῦ ἐκύτταξε καλά, μοῦ εἶπε :

— Περίεργον ! Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σαν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρυκτῖα πού ἐπέπλεον. Ἐρριψαν κουβάδες και ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των. Ἀνέδιδαν τρομερὴ δυσοσμίαν, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν, πού δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὄλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτέλειωτη βροχὴ.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμὸν οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιωτὲς τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ και κορυφές και σχίζουσι τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἐπάνω ἀπ' τὰ κύματα τῶν θαλασσῶν χιλιῶν μιλίων, ὅπου τὸν Αὐγούστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπον μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια. Ἀποδημητικὰ εἶναι ἐπίσης μερικά μικροσκοπικὰ χειμωνιάτικα πουλιά, ἐμψυχα μικρά χρωματιστὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μὴ ἀνασαμὰ ἐλαφρὴ ἀέρος, διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ και νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὺν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμησ καὶ τόσα ἄλλα
 πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρῦδι, καὶ πρὸ πάντων τὰ πρα-
 σινοκίτρινα πουλάκια, πού συχνάζουν στ' ἀγκάθιο. μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ
 λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλουδίτσες μὲ πού-
 πουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας ;

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ σπολίδια τῶν πράσινων
 κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφρὸ βύθημα — λουλούδια καὶ
 αὐτὰ — διασχίζουν ἠπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλά κορφο-
 βούνια καὶ ἀπὸ τῆ βοή μανιασμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ
 ὀλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθά-
 σουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ
 ματάκια τους, μάτια σὰν ψιλὲς χανδρίτσες, τὸ ἔνστικτον !

Ἐμμ. Λυκούδης

« Γῦρε εἰς τὸν τόπον μας »

Ο ΚΟΣΣΥΦΑΣ

Πολλοὶ πιστεύουν πὼς στοὺς μεγάλους λόγγους εἶναι τὰ καλύτερα
 πουλιά. Ἀλλοίμονον ἂν ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰ ὁ κόσσυφας. Ὁ λόγγος θὰ
 ἦταν ἓνα πανηγύρι ἀρχοντοχωριατῶν μουγγῶν. Χρώματα; ἄλλο τίποτε.
 Ὑπάρχουν μάλιστα μεριά, ὡς λόγου χάριν ἡ τριγλιτάρα (δρυκολά-
 πτης), ὁ τσαλαπετεινὸς (ἔποψ) καὶ ὁ συκοφαγᾶς, πού εἶναι σὰν πολύ-
 χρωμοὶ ἐφημερίδες, ἂν ὅμως πρόκειται νὰ ἀνοίξουν τὸ στόμα των, νὰ
 εὔχεσθε νὰ μὴν εἴσθε ἐκεῖ. Ὅ,τι κωμικὸν ἤμποροῦσε νὰ δημιουργήσῃ
 εἰς φωνὴν ὁ Ὑψιστος, τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ λαρύγγια των.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν γελοιογραφιῶν ζῆ ὁ σκέτος κόσσυφας, αὐ-
 στηρὸς, σοβαρὸς, μαῦρος ὡς ἔβενος, μὲ τὸ κατακίτρινο ράμφος του,
 ὡς νὰ κρατῆ κεχριμπαρένια πίπα. Ἡ σύντροφός του, ὅμως, δὲν ἔχει
 οὔτε τὴν μαυρίλαν τῶν πτερῶν του οὔτε τὸ χρυσάφι τοῦ ράμφους του.
 Ὅ,τι εἶναι ἡ ἀμυγδαλιὰ εἰς τὸν φυτικὸν κόσμον εἶναι αὐτὸς εἰς τὸν
 πτερωτὸν τὸ λάλημά του θὰ πρωτοχαιρετίσῃ τὴν ἀνοιξιν ἓνα δύο μῆ-
 νες ἐνωρίτερα ἀπὸ τὸν κοῦκκον καὶ τὸ ἀηδόνι. Πρωτολαλεῖ, πρωτοζε-
 γαρᾶνεται, πρωτοφωλιάζει.

Πότε αὐτὸ τὸ πουλί, τὸ ὅποιον δὲν παύει τὸ τραγούδι, εὐρίσκει
 καιρὸν νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ θαῦμα τῆς ὑπομονῆς, τῆς τέχνης, τῆς φιλο-
 δουλειᾶς, πού εἶναι ἡ φωλιά του ; Ποτέ, ποτέ δὲν ἤμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ

κάνεις ότι έν ράμφος είναι δυνατόν να λεπτοουργήση τὸ καταστρόγγυλον ἐκεῖνο πῆλινον τάσι, τὸ καλοδεμένον ἀπ' ἔξω μὲ πολυτρίχια καὶ ρίζες, τὸ γαρνιρισμένον ἐπάνω σὲ χαλίγια, τὸ γαλακτωμένον ἀπὸ μέσα ἀπὸ καθαρὸν χρῶμα καὶ στρωμένον μὲ φρύγανα, χνούδια καὶ φτερά.

Τί περίεργον φαινόμενον ἡ τέχνη, ποῦ ἔχουν αἱ φαλαεὶ τῶν περισσοτέρων ᾠδικῶν πτηνῶν ! Μερικὰ ἀηδόνια ὑφαίνουν τὴν ἰδικὴν των κρεμαστὴν ἀπὸ ἓνα κλωνάρι ὡς κούνιαν, ἡ δὲ ποταμίδα (ὑπολατὲς) ἐνώνει ἐνὸς κλαδιοῦ κατεβατὰ φύλλα καὶ τὰ ράβει κάτω κάτω κατὰ τρόπον, ποῦ θὰ ἐξήλευε καὶ χεῖρ γυμνασμένη εἰς τὴν βελόνην. Φαίνεται ὅτι συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ἐκλεκτὰ πουλιὰ ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους : « οὐδὲν εἶδος παιδείας ἀτιμάζουσι ». Τραγουδισταὶ θαυμάσιοι, τεχνῖται λαμπροί, νοικοκυραῖοι τετραγωνικοί, γονεῖς στοργικώτατοι, ἄκακοι, μεγαλόψυχοι, πάντοτε καλόκαρδοι.

Κάμετε τὸν κόπον νὰ διαβάσετε αὐτὴν τὴν ἀφήγησιν, ποῦ κάνει φίλος λοχαγός :

— « Ὅτε διέμενον πρὸ ἐτῶν εἰς Καρπενήσιον ἕνεκα ὑπηρεσίας, εἶχον κόσσυφον ἐν κλωβίῳ.

Ἡμέραν τινὰ παιδίον χωρικοῦ μὲ παρεκάλεσε καθ' ὁδὸν νὰ ἀγοράσω μικρὸν τι πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἦτο ἀκόμη ἄνευ πτερῶν. Ἐνεκα τῶν παρακλήσεων τοῦ παιδιοῦ καὶ διότι ἐλυπήθην τὸ ἀτυχεῖς πτηνόν, τὸ ἠγόρασα.

Ἐπειδὴ δὲν εἶχον ποῦ νὰ τὸ βάλω, τὸ ἔθεσα ἐντὸς τοῦ κλωβίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον τὸν κόσσυφον. Ἐνῶ δὲ περιέμενον νὰ ἴδω αὐτὸν ἀνησυχοῦντα, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τὰ πτηνά, ὅταν θέτῳσιν εἰς τὸ κλωβίον αὐτῶν ἕτερον πτηνόν, παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως ὅτι οὗτος τοῦναντίον ἠὺχαριστήθη, ἐπλησίασε τὸ μικρὸν, τὸ ἐθῶπευσε καὶ δὲν ἤξευρε τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰν του διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τοῦ ἔθεσα καὶ τροφήν, ἦτις, ὡς γνωστόν, συνίσταται ἐκ κρέατος, ἀμέσως ἔλαβεν ἐκ τούτου μερικὰ τεμάχια καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ μικρὸν ὄρφανόν, τὸ ὁποῖον τὸ ἔφαγε μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ἐπέινα.

Ἐξηκολούθησε δὲ καὶ κατόπιν νὰ τὸ τρέφῃ μετὰ στοργῆς, μέχρις οὔ τὸ μικρὸν πτηνόν ἤρχισε νὰ τρώγῃ μόνον. Ἀφοῦ δὲ ἐμεγάλωσε καὶ ἐπτερώθη, διέκρινα ὅτι ἦτο ἀηδών, ἡ ὁποία ἐξῆσεν πολὺν καιρὸν μετὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ θεοῦ πατρός της ἐν ἄκρᾳ ἀγάπῃ καὶ ἀρμονίᾳ, ἦδον δὲ ἀμφοτέρα, ὡς ἐὰν ἀπετέλουν μουσικὴν συμφωνίαν ».

Ἀπὸ τὸν μῆνα Ἰουλίου, ὅμως, ὁ κόσσυφας γίνεται ἡ κληγὴ τοῦ

— Νόστιμο φαί, μὰ λίγο, εἶπε. Κίνησε τὰ μικρὰ πλοκάμια τῆς κι ἄρχισε νὰ ἀργοπλήη ἐμπρός. Σὲ λίγο ἄρπαξε δυὸ στρείδια.

— Τὰ στρείδια εἶναι πιὸ νόστιμα, εἶπε, ἀφοῦ τὰ ἔφαγε καὶ αὐτὰ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο.

Ἔνας κάβουρας ἐκεῖ κοντὰ πρόβαλε ἀπὸ τὸ θαλάμι του. Μὰ καθὼς εἶδε τὴ σουπιὰ τραβήχτηκε πάλι μέσα.

— Θὰ πεινάσουμε σήμερα, εἶπε στοὺς συντρόφους του. Ἔξω φυλάγει ἡ σουπιὰ.

— Ἐννοια σου, καὶ δὲ θὰ μοῦ γλυτώσης, εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ σταμάτησε.

Ἀπὸ τὸ θυμὸ τῆς ἄλλαξε χρώματα. Ἐγίνε κίτρινη, κόκκινη, γαλάζια, ὅσο πού πῆρε τὸ χρῶμα τοῦ βράχου καὶ δὲν ξεχώριζε καθόλου.

Ἦστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα βγῆκε πάλι προσεχτικὰ ὁ κάβουρας. Κύτταξε καλὰ, μὰ δὲν εἶδε τίποτα κακό.

— Ἐφυγε ! φώναξε δυνατὰ μὲ χαρὰ, βγῆκε, ἔφυγε !

Τρία τέσσερα καβούρια βγῆκαν κι ἄρχισαν νὰ κυττάζουν κι ἐκεῖνα μὲ προσοχὴ τὸ βράχο.

— Περιέργο ! εἶπεν ἓνας. Κύτταξε πῶς ἀλλάζει χρώματα ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ βράχου.

— Θὰ εἶναι ἀπὸ τὸ φῶς, πρόσθεσεν ἄλλος.

— Ἀπ' ὅ,τι κι ἂν εἶναι, θὰ πάω νὰ ἰδῶ, εἶπεν ἄλλος. Δὲ βλέπω παρὰ δέκα σκουλήκια μεγάλα καὶ παχιά, φώναξε σὲ λίγο.

Καὶ ἄπλωσε τὶς δαγκάνες του νὰ τσακώσῃ ἓνα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἔνοιωσε κάτι νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ καὶ νὰ τὸν σφίγγῃ. Ἦταν τὰ δυὸ μεγάλα πλοκάμια τῆς σουπιᾶς. Γρήγορα τὸν παράδωσαν στὰ μικρότερα πλοκάμια, κι ὥσπου νὰ καταλάβῃ τὸ ξαφνικὸ πού τὸν βρῆκε ἦταν στὸ στόμα τῆς.

— Ἡ σουπιὰ ! φώναζαν τ' ἄλλα καβούρια καὶ ἔτρεξαν σπρώχνοντας τὸ ἓνα τὸ ἄλλο νὰ ξαναμποῦν στὴν τρύπα τους. Ἔνα δυὸ ἀπ' αὐτὰ τσακώθηκαν ἀπὸ τὰ πλοκάμια τοῦ χταποδιοῦ.

— Μὰ μοῦ παίρνεις τὸ κυνήγι, ξάδερφε ! εἶπε μὲ παράπονο ἡ σουπιὰ.

— Νὰ μὴν κυνηγᾷς ἔξω ἀπὸ τὸ θαλάμι μου, εἶπε τὸ χταπόδι μὲ φόβρα. Ἐγὼ τὰ περίμενα τόσον καιρὸ τὰ καβούρια !

Καὶ ἄπλωσε τὰ κλωνάρια του νὰ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐκεῖνη, ὅμως, μὲ δυὸ σπρωξιὲς τοῦ νεροῦ βρέθηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά.

— Τί νά σοῦ κάμω, εἶπε τὸ χταπόδι, πού δὲ μπορῶ νά κολυμπήσω στὰ βαθιά !

Καί γιὰ νά παρηγορηθῆ, ἄρπαξε ἓνα μὲ τ' ἄλλο πολλά σαλιγκάρια, πού ἤθελαν νά ἰδοῦν τί ἔχει γίνεи.

Στὸ μεταξὺ βάρηκαν ρόδινα τὰ νερά ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ χρυσώθησαν οἱ ἀκρογιαλιές. Μέσα στῆ θάλασσα ζύπνησε ὁ κόσμος τῆς. Τὰ μεγάλα ψάρια κυνηγοῦσαν τὰ μικρά, καὶ αὐτὰ ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ μικρότερα κυνηγοῦσαν τὰ σαλιγκάρια, πού ζοῦν ἄφθονα στὰ πράσινα λιβάδια τῆς θάλασσας.

Ἡ σουπιὰ ἔφαγε ἀκόμη μερικά μύδια καὶ στρείδια, κατάπιε ὀλόκληρα ἓνα δυὸ ψαράκια, καὶ ἔπειτα χορτασμένη ἀποφάσισε νά γυρίσῃ στὸ θαλάμι τῆς.

Ἐξαφνα ἔπεσε μπροστά τῆς ἓνας ἴσκιος. Ἀπὸ τὰ νερά πού ταράχτηκαν κατάλαβε πὼς πλησίαζε κάποιον μεγάλο ψάρι, καὶ ἀλήθεια ἦταν ἓνα μεγάλο λαβράκι. Ἡ σουπιὰ κατάλαβε τὸν κίνδυνον καὶ δίνοντας μιὰ ἔτρεξε στοὺς βράχους ὅσο μποροῦσε γρηγορότερα. Μὰ τὸ λαβράκι ἦταν γοργοκίνητο καὶ σὲ λίγο τὴν ἔφτασε.

Κεφαλόποδο μὲ λένε,
καὶ ἂν μὲ χάσης, γύρευέ με,

εἶπε ἡ σουπιὰ, καὶ μονομιᾶς χύνει τὸ μελάνι τῆς στὸ κεφάλι τοῦ ψαριοῦ. Ἀμέσως θόλωσαν τὰ νερά καὶ ἡ σουπιὰ βρέθηκε στὸ βυθό, λίγο πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ θολούρα, καὶ ἔμεινε ἀκίνητη. Τὸ λαβράκι θαμπώθηκε, σὰν νά τοῦ ἔρριξαν στάχτη στὰ μάτια. Γιὰ κάμποση ὥρα κολυμποῦσε στὰ στραβά, καὶ εἶδε καὶ ἔπαθε νά βγῆ ἀπὸ τὴ θολούρα. Κύτταξε δεξιὰ, ἀριστερά, γῦρο, πουθενὰ σουπιὰ !

— Μοῦ ξέφυγε, εἶπε, μὰ δὲν εἶναι καιρὸς νά ψάχνω... Ἐφαγα ἀρκετά. Καὶ ὅμως πεινῶ ἀκόμη, πρόσθεσε.

Καὶ ρίχτηκε σ' ἓνα κοπάδι μαρίδες, πού περνοῦσε μπροστά του σὰ σύννεφο.

Ἡ σουπιὰ σὲ λίγο ἀνέβηκε πάλι ἀπὸ τὸ βυθό καὶ σιγὰ σιγὰ τραβήχτηκε στὸ βράχο. Ἐξαφνα βλέπει ἓνα σκουληκάκι, μὰ δὲν ἄργησε νά ἰδῆ πὼς ἦταν περασμένο σὲ ἀγκίστρι. Παραμέρισε λίγο καὶ παραφύλαγε. Ἐνας χάνος πιάστηκε σ' αὐτό, ἐκεῖ πού πῆγε ἡ σουπιὰ νά τὸν ἀρπάξῃ, ὁ ψαράς τράβηξε τ' ἀγκίστρι καὶ τῆς ξέφυγε. Πάλι ξα-

νάπεσε τὸ ἀγκίστρι καὶ πιάστηκε μιὰ πέρκα. Ὁ ψαρᾶς τὴν πῆρε κι αὐτή. "Ὅταν ξανάρριξε τὸ ἀγκίστρι, πέρασε πολὺς καιρὸς νὰ ξαναπιαστῇ ἄλλο ψάρι κι ὁ ψαρᾶς ἄρχισε νὰ τραγουδῇ :

Χάνος, εἶμαι, χάνομαι,
πέρκα εἶμαι, πιάνομαι,
γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

Κι ἀλήθεια πλησίασε ἓνα ὄμορφο ψαράκι μὲ πράσινα, κόκκινα, κίτρινα καὶ μαῦρα χρώματα. Πλησίασε τὸ σκουληκάκι καὶ σιμποῦσε μὲ προφύλαξι λίγο λίγο, ὥσπου ἄφησε γυμνὸ τὸ ἀγκίστρι. Ὁ ψαρᾶς ἔνοιωσε τὸ τσίμπημα καὶ τράβηξε τὸ ἀγκίστρι ἀπάνω μὲ ὄρμη. Τὸ ψαράκι ἦταν γύλος κι ἄρχισε νὰ γυρίζῃ χαρούμενο καὶ νὰ τραγουδῇ :

Γύλος εἶμαι, σὲ γελῶ
καὶ τὸ δόλωμα χαλῶ.

— Τὸν ψαρᾶ τὸν γελᾶς, μὰ ὄχι καὶ μένα ! εἶπε ἡ σουπιὰ.

"Ἀπλῶσε τὰ πλοκάμια της κι ἄρπαξε τὸ παιγνιδιάρικο ψαράκι. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἔπιασε δυὸ τρεῖς ἄλλους γύλους, ἓνα χάνο καὶ μιὰ μικρούλα πέρκα.

Τῆς κεντήθηκε πάλι ἡ ὄρεξι καὶ δὲν ἤθελε νὰ γυρίσῃ στὸ θαλάμι της. Μὰ τὴν ὥρα, ποὺ ἔτοιμαζόταν ν' ἄρπάξῃ ἓνα μπαρμποῦνι χρυσοκόκκινο, πέρασε ἀπὸ πάνω της μιὰ βάρκα. "Ἐνας ψαρᾶς ὀρθὸς μὲ τὸ καμάκι στὰ χέρια κύτταξε προσεχτικὰ τὸ βυθί. Τσάκ ! ἀκούστηκε, μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἡ σουπιὰ ἔχυσε ἄλλο μελάνι καὶ γλύτωσε, κι ἔτσι τὸ καμάκι μπήχτηκε στὰ χαλίκια. Ἀπὸ τὸν κρότο ταραχτήκε τὸ χταπόδι μέσα στὸ θαλάμι του, τὸ εἶδε ὁ ψαρᾶς καί, πρὶν προφτάσῃ νὰ χύσῃ κι αὐτὸ τὸ μελάνι του, τὸ καμάκωσε καὶ τὸ τράβηξε ἀπάνω.

— Πάει ὁ ξάδερφος ! εἶπε ἡ σουπιὰ καὶ γύρισε στὸ θαλάμι της χαρούμενη.

Ἐκεῖ γῦρο κατοικοῦσαν κι ἄλλες σουπιές. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ γυρίσουν ὅλες. Μὰ ἔλειπαν οἱ περισσότερες.

— Τί ἔγιναν οἱ ἄλλες ; ρώτησε.

— Μὴν τὰ ρωτᾶς, ἀποκρίθηκε μιὰ. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε, βρεθήκαμε μέσα στὰ δίχτυα.

— Καὶ πῶς γλυτώσατε ;
 — Μαζὶ μὲ μᾶς μπερδεύτηκε κι' ἓνα δελφίνι. Τί κακὸ ἔκαμε τὸ θη-
 ρίο ! Ἐφαγε ψάρια, σουπιές καὶ καλαμάρια, κι ἀφοῦ χόρτασε ἄρχισε
 νὰ σκίζη τὰ δίχτυα. Ἔτσι βρήκαμε κι ἐμεῖς καιρὸ καὶ φύγαμε.

— Καὶ ἀπὸ φαγί ;
 — Ποῦ εἶχαμε τὸ νοῦ μας καημένη γιὰ φαγί ; Μὰ ἐδῶ κοντὰ ἦταν
 κάτι μικροὶ ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Ἐξαφνα παρουσιάσθηκε ἓνα χτα-
 πόδι καὶ μὲ μιᾶς λιγοθύμησαν ὅλοι τους. Χόρτασε κι αὐτό, μὰ καὶ
 μεῖς πήραμε τὸ μερδικὸ μας.

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἄνθρ. Καραβίτσας

ΤΟ ΑΓΡΙΟΜΕΛΙΣΣΙ

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν εὐρυτανικῶν ὄχθων τοῦ Ἀσπροποτάμου εἶναι κυψέλαι ἀγριομελισσῶν.

Παρακολουθοῦμεν πρωὶ καὶ βράδυ τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των. Σύννεφα πουλιῶν, τὰ ὁποῖα λέγονται μελισσοφάγοι, περιφέρονται αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ἐπάνω εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς σχισμά-
 δας τῶν ὁποίων εἶναι ριζωμένα τ' ἀγριομελίσσια.

Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωινὴν ἐξοδὸν ἢ τὴν βραδυνὴν ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν βοσκὴν των. Ἡ ἀγριομέλισσα ἀλ-
 λάσσει τακτικὰ δρόμον, ἀλλὰ καὶ οἱ μελισσοφάγοι εὐρίσκονται παντοῦ ἐμπρὸς τῆς. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς της καὶ ἐκεῖ τῆς ἐπιτίθενται καταστρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόβατον καὶ ἡ μέλισσα, ἔχουν τὸν ἀλτροῦσμον ἢ τὴν παραφροσύνην τόσον ἰσχυράν, ὥστε ἐκεῖ, ὅπου ὤρ-
 μησεν ὁ ἀρχηγός, ν' ἀκολουθοῦν πιστά, ἔστω καὶ ἂν βλέπουν τὸν θά-
 νατον ἐμπρὸς των.

Ἐπήδησεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν προβάτων (γχεσέμι) εἰς ἓνα γχερεμόν ; Τὸν ἀκολουθοῦν ὅλα τὰ πρόβατα καὶ πρέπει νὰ σπάσῃ γ κ λ ί τ σ ε ς ἐπάνω των ὁ τσοπάνης, διὰ τ' ἀνακόψῃ τὸ πήδημά των. Ἐπῆρε μιὰ μέλισσα αὐτὸν τὸν δρόμον ; Σχηματίζεται ὀπισθὲν της ἀλυσίδα, ὅλο τὸ μελίσι δὲν πλαγιδορομεῖ, χίλιοι μελισσοφάγοι νὰ εἶναι παρατε-
 ταγμένοι δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν

μελισσών προς τόν αρχηγόν των καί, άμα τó πρωί πρόκειται νά έκκινήσουν τά μελίτσια των διά τήν βοσκήν, θά τουφεκίσουν εις τόν άέρα, διά νά διώξουν τούς μελισσοφάγους, οί όποιοι αναμένουν γύρο από τά μελισσομάνδρια, διά νά πιάσουν τήν μελισσογραμμήν.

Όταν αί μέλισσαι φθάσουν εις τήν βοσκήν, οί μελισσοφάγοι δέν ματαιοπονοῦν, διότι έκεί τó σμῆνος σκορπίζεται επάνω εις τά έλατα νά βυζάξῃ τó μάννα, τήν καλύτεραν δηλαδή μελισσοτροφήν, από τήν όποιαν γίνεται τó τραγανιστό μέλι, πού όνομάζεται ζαχαρόμελο.

Άλλά τά κακόμοιρα τ' άγριομελίτσια δέν έχουν μόνον τόν μελισσοφάγον έχθρόν. Τά καταδιώκουν κατ' έξοχήν τά κουνάβια. Αυτά είναι ή μεγάλη καταστροφή των. Άναρριχώνται εις τās άποκρήμονους φωλεάς των καί καταστρέφουν τó μέλι των, χωρίς ν' άφήνουν ούτε κηρήθρας. Κατά δεύτερον λόγον τά κυνηγᾶ ή άλεποῦ, άλλ' αυτή διά πολλούς λόγους αποφεύγει αυτάς τās επικινδύνους έπιχειρήσεις καί προτιμᾶ τά χαμηλά κοτέτσια.

Είς μίαν καταδίωξιν άγριομελισσιού έπεσεν εις τόν ποταμόν. Όταν είδε δεξιά καί άριστερά τās άποτόμους όχθας, εις τās όποιās θά ήτο μάταιον νά έπιχειρήσῃ ν' αναρριχηθῆ, έστρογγυλοκάθισεν επάνω εις τά νερά καί είπε φιλοσοφικῶς :

— Ξέρω τώρα πώς στο Αίτωλικό θά με βγάλη τó ποτάμι, άλλά βαριούμαι τά κλωθογυρίσματα...

Έκτοτε, λέγει ό μῦθος, ή άλεποῦ μόνον αν τήν πάρη καμμιά μεγάλη πείνα, κινδυνεύει εις ήρωισμούς κατά τῶν άγριομελισσιῶν, τά όποια άλλωστε τήν μάχονται τόσοσ φοβερά, ώστε πρέπει ν' άπουσιάζουν, διά νά έπιτεθῆ εις τó μέλι των.

Οί άνθρωποι, τολμηρότεροι τῆς άλεποῦς, καταδιώκουν τά άγριομελίτσια, τά όποια έδῶ εις τά μέρη μας είναι τó επικερδέστερο κυνήγι, όσον σχεδόν τά κουνάβια καί τ' άλεπουδέρματα. Διότι πρῶτον τ' άγριομελίτσια, ως εύρισκόμενα πλησίον τῶν έλατιῶν, κάνουν τó ζαχαρόμελο, τó όποιο είναι τó ακριβώτερο μέλι. Δεύτερον επειδή δέν τά τρυγοῦν τακτικά, όπως τά ήρεμα μελίτσια, έχουν άφθονο μέλι ήμπορεῖ λόγου χάριν νά φθάσῃ έβδομηῆντα όκάδες μέλι, από τó όποιον θά βγάλη πέντε όκάδες κερι.

Άλλοτε τó κυνήγι τῶν άγριομελισσῶν ήτο άνοργάνωτον, έγένετο δηλαδή από τούς τυχόντας καί ένεκα τούτου ώλιγόστειψαν πολὺ τ' άγριομελίτσια. Οί αυτοσχέδιοι άγριομελισσοκυνηγοί ένδιαφερόμενοι μόνον

πῶς θὰ πάρουν περισσότερο μέλι, τὰ ἐρήμαζαν ἢ ἀφήνοντες τὶς φωλιές των δίχως σταλιά μέλι εἰς ὥραν χειμῶνος. ἢ τὸ βαρβαρώτερον ἀκόμη, πνίγοντες τὰς μελίσσας διὰ τὴν εὐκολωτέραν ἐξαγωγήν τοῦ μέλιτος.

Εὐτυχῶς τώρα τελευταῖα, διότι συνέβησαν πολλὰ δυστυχήματα, τ' ἀγριομελίσσια ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς των. Αὐτοὶ εἶναι ὄχι μόνον τολμηροὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲ τριχιές καὶ κατεβαίνουν στοὺς γκρεμούς, ὅπου τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὅποια πρῶτα πρῶτα δὲν σκοτώνουν, ἀλλὰ τὰ ναρκώνουν προσωρινὰ μὲ ἰσσοκαπνὸν καὶ τοιουτοτρόπως παίρνουν τὸ μέλι ἡσυχοί, ἀφήνοντες ἀνάλογον ποσότητα, διὰ νὰ μὴ ψοφήσῃ τὸ μελίσι ἀπὸ τὴν πείναν.

Μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἄνθρωπος προσέχει ὡσάν τὰ μάτια του τ' ἀγριομελίσσια, πού κατέφυγαν εἰς ἱεροὺς τόπους, δηλαδὴ περιοχὰς ἐξωκκλησιῶν, μοναστηρίων καὶ προσκυνηταριῶν. Δὲν τὰ πειράζει, διότι κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποιθήσιν ἐκεῖνα « κάνουν τὸ κερί τοῦ ἀγίου ».

Ἐσαύτως δὲν κρούει τ' ἀγριομελίσσια, τὰ ὅποια εἶναι εἰς μέρη στοιχειωμένα, διότι αὐτὰ τρέφουν « τὰ στοιχεῖα ».

Πρὸ ἐτῶν εἰς μίαν ὄχθην τοῦ Πλατανιά, παραποτάμου τοῦ Ἀχελφου, κάποιος παπᾶς ἤθελε νὰ παραβῇ τὴν κοινὴν πρόληψιν καὶ νὰ τρυγήσῃ ἕνα ἀγριομελίσι, τὸ ὁποῖον παλαιὰ παράδοσις τὸ ἔφερον ὡς « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ».

Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ». Ἐδέθη λοιπὸν μὲ μίαν τριχῖαν καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν « στοιχειωμένο ».

— Σώνει ἄλλο τώρα.

Ὁ παπᾶς ἐνόμισε πὼς τοῦ φωνάζουν οἱ σύντροφοὶ του ἐπάνω ἀπὸ τὸν βράχον, ἐνῶ κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐφώναζε τὸ στοιχεῖο μεσα ἀπὸ τὴ σπηλιά. Ἐγύρισε λοιπὸν καὶ ἀπήτησε στοὺς συντρόφους του:

— Τώρα νὰ πάψω πού μπήκα στὸ παχὺ στρῶμα;

Ἄλλὰ μόλις ἐκύτταξε πρὸς τὰ ἐπάνω, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καλύτερα, εἶδε δίπλα του ἕνα φίδι καὶ στρέψας ἀμέσως τὸ μαχαίρι, μὲ τὸ

όποϊον έμελισσουργοῦσε, τὸ έκοψε εἰς δύο. Ἐκεῖνο, ὅμως, τὸ όποϊον αὐτὸς έξέλαβε γιά φίδι, ἦταν ἡ τριχιά πού τὸν εἶχαν δεμένο. Καί ὁ άτυχῆς παπᾶς έπλήρωσε τήν παράδοσιν γκρεμισθεῖς κάτω κατά τρόπον, ὥστε νά μή ἡμποροῦν νά τὸν περισυλλέξουν άπ' ἐκεῖ.

Ἐκτοτε οἱ χωρικοὶ περνοῦν μακρυά άπό τὸ στοιχειωμένο μελίσι, τὸ όποϊον τώρα γαμίξει μέ τὰ χρυσά μέλια του καί τὰ χεῖλη τῆς σπηλιάς.

«Τ' άγρια καί τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καί τοῦ λόγγου»

Στ. Γρανίτσας

Ο ΤΑΛΑΙΠΩΡΟΣ ΑΠΟΜΑΧΟΣ

Ἐνῶ έβράδιζον πρωϊαν τινά έπὶ τῆς ὁδοῦ Πατησίων, συνήντησα έφιππον ιερέα κατά τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, ἐκεῖ ὅθεν στροφή πρὸς δεξιά άγει εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως.

Οἶκτον βαθὺν ένέπνεε τοῦ ἵππου τούτου ἡ θεά. Λιπόσαρκος, μέ ὀφθαλμοὺς έσβεσμένους, μέ τὰς πλευράς μετρουμένας ὑπὸ τὸ δέρμα, έσυρε μέ δυσκολίαν τοὺς τρέμοντας πόδας του άδιάφορος πρὸς ὅλα τὰ περι αὐτὸν καί άνάισθητος εἰς τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς ὀζώδους ράβδου τοῦ άναβάτου του.

Αἴφνης μακρόθεν, εκ τοῦ βάθους τοῦ πεδίου, ἠκούσθησαν ἤχοι στρατιωτικοῦ σαλπίσματος. Ἦσκειτο ἐκεῖ μία ἵππαρχία, ὡς ὠνομάζοντο τότε τὰ ἵππικὰ συντάγματα. Ἦ σάλπιγξ έσήμαινε προσβολήν, ἡ δέ πυκνὴ φάλαγξ ὡς έν σῶμα έβαινειν άκάθεκτος.

Ἐ κατεσληκῶς ἵππος έστύλωσεν άμέσως τοὺς πόδας: αἴγλη σφρίγους καί στρατιωτικοῦ μένουσ διεχύθη έπὶ τῆς έσβεσμένης μορφῆς του. Ὑψωσε τήν κεφαλήν, έκαμψεν ὑπερηφάνως τὸν αὐχένα καί ὡσφράνθη διά τῶν μυκτῆρων τὸν άέρα, τανύσας δέ τοὺς πόδας έρρηξε παρατεταμένον χρεμετισμόν καί ὡς βέλος ὤρμησε πρὸς τήν πεδιάδα, χωρὶς ὁ άναβάτης του νά δυνηθῆ νά τὸν συγκρατήσῃ. Δέν ἦτο χρεμετισμὸς ἐκεῖνος, ὅχι ἦτο κραυγὴ ὀδύνης καί χαρμόσυνος μουσική, έν ταῦτῳ θρῆνος καί λυγμὸς παραμυθίας, δακρύγελας. Τὸν εἶδον έπειτα λαμβάνοντα θέσιν εἰς τὸ άριστερόν τῆς φάλαγγος, ὑπερήφανον, σφριγῶντα καί μετέχοντα μετά σθένους τοῦ φρενιτώδους καλπασμοῦ. Ἐ μοναχὸς κατ' ἐκείνην τήν στιγμήν εἶχε διορισθῆ άκουσίως ὑπὸ τοῦ ἵππου του ιερεὺς τοῦ συντάγματος.

λάδα. Μ' όλα ταῦτα οὔτε ἓνα ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὄχι ἡμεῖς οἱ κυνηγοί, ἀλλ' οὔτε οἱ δασόβιοι ποιμένες τῆς Εὐρυτανίας.

Ἔχομεν, ὅμως, ἓνα πλήθος ὀνομασιῶν : « Λαφοπατησιά », « Λαφοπήδημα », « Λαφοδιάσελο » καὶ ἀφθόνους παραδόσεις, ὅτι τὰ μέρη μας πρὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἦσαν λιβάδια ἐλαφίων. Αὐτὸ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐλαφοκεράτων, ποῦ ἔχει κάθε σπίτι μεταξὺ τῶν διαφόρων βοτάνων, ποῦ νὰ « βρίσκωνται κι ἀγύρευτα νὰ 'ναί », ὅπως λέγουν οἱ γερόντισσες.

Τὸ ἐλαφοκέρατο εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἀλεξικέρανον κατὰ τῶν φιδιῶν. Ἄμα σπίτι ἢ στάνη νοιώση φίδια εἰς τὴν περιοχὴν τῆς, καίει ὀλίγον ἐλαφοκέρατο κι ἔπειτα ἐξαφανίζονται, πρᾶγμα τ' ὁποῖον δὲν τὸ κατορθώνομεν διαφορετικὰ μὲ ὅλα τὰ « μαντολογήματα » ποῦ κάνομεν.

Λέγουν ὅτι τὰ φίδια φεύγουν, ἄμα μυρίσουν ἐλαφοκέρατο, διότι τὰ ἐλάφια τὰ μάχονται πολὺ. Ἄλλὰ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ διχβεβιάωσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὴν χώραν, ἢ ὁποῖα ἄλλοτε ἦτο βασιλεῖον τῶν ἐλαφίων ;

Ἡμεῖς ἐλάφι δὲν βλέπομεν, ὅπως εἶπα. Ἀκούομεν μόνον παραδόσεις, μύθους καὶ τραγουδία ἀφθονα γῦρο ἀπὸ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ἀρκούδια, ποῦ ἀφθονοῦσαν ἄλλοτε καὶ τώρα ἐξηφανίσθησαν καὶ αὐτά. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐσχότασαν εἰς ἓνα μελισσομάντρι γειτονικοῦ χωριοῦ μίαν ἀρκούδαν καὶ ἔμεινε θαῦμα θαυμάτων.

Τὸ θρυλικὸν πλέον αὐτὸ ζῶον ἔχει μίαν συγκινητικὴν σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Μὲ αὐτὸ ἐσυμβόλισαν οἱ Ἑλληνας τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παθήματά τῆς.

Ἡ πνιγεῖσα ἐπανάστασις τοῦ Λάμπρου Κατσῶνη ἐτραγουδήθη μὲ αὐτοὺς τοὺς ὠραίους στίχους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς συμβολίζεται μὲ τὴν Λαφίνα καὶ ἡ ὀργανωθεῖσα ἀπὸ τὴν Αἰκατερίνην τῆς Ρωσίας ἀπόπειρα τοῦ Κατσῶνη παρουσιάζεται ὡς « ἐλαφομούσκι » (μοσχάρι ἐλαφιοῦ) :

Μὲ γέλασε μιὰ χαραυγὴ τ' ἀστρὶ καὶ τὸ φεγγάρι,
καὶ βγῆκα νύχτα στὰ βουνά, νύχτα στὰ κορφοβούνια
κι ἀκούω τὰ πεῦκα ποῦ βροντοῦν καὶ τίς ὄξυες ποῦ τρίζουν,
κι ἀκούω τὰ λάφια ποῦ βοσκοῦν μ' ὅλα τὰ λαφομούσκια
καὶ μιὰ Λαφίνα ταπεινὴ δὲν πάει μαζὶ μὲ τ' ἄλλα,

ὄλο τ' ἀπόσκια περπατεῖ καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' εὖρη γάργαρο νερὸ θολώνει καὶ τὸ πίνει.

Ὁ Ἥλιος τὴν ἀπάντησε, στέκει καὶ τὴ ρωτᾷ :

- Τί ἔχει, Λαφίνα ταπεινή, καὶ τὰ ζερβὰ γυρίζει
κι ὅπ' εὖρης γάργαρο νερὸ θολώνεις καὶ τὸ πίνεις ;
- Ἥλιε μου, σὰ μὲ ρώτησες, νὰ σοῦ τὸ μαρτυρήσω.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα στέρφη, χωρὶς μοσχάρι,
κι ἀπὸ τοὺς δώδεκα κι ἐμπρὸς ἀπόχτησα μοσχάρι
κι ὁ κυνηγὸς τ' ἀπάντησε ρίχνει καὶ τὸ σκοτώνει·
ἀνάθεμά σε, κυνηγέ, καὶ σύ καὶ τὸ καλὸ σου,
πού μ' ἔκαμες κι ὠρφάνεψα κι ἀπὸ παιδιὰ κι ἀπ' ἄντρα.

Ἴδου καὶ ἄλλο, ὅπου ὁ Ἕλλην συμβολίζεται μὲ ἐλάφι, ὁ κλέφτης
μὲ ζαρκάδι καὶ οἱ Τοῦρκοι μὲ σκυλιά :

Πέρα ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο
καὶ στὰ κοντοέλατα
βόσκει ἓνας γερόλαφος
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια του,
βγάζει δάκρυα γαλάζια,
κι ὄλο καταγάλαζα.

- Ζάρκαδος ἐδιάβαινε,
στέκει τὸν ρωτᾷ :
- Τί ἔχεις, βρὲ γερόλαφε,
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια σου ;
 - Μπῆχαν σκύλοι στὸ χωριὸ
κι ὄλο κλαῖν' τὰ μάτια μου.
 - Ἐγὼ τὰ παίρνω τὰ σκυλιά.
καὶ τὰ πάγω στὰ βουνά.
Ὡς τὸ γιόμα τὸ καλὸ
σκοτώσαν τὸ ζάρκαδο,
κι ὡς τὸ δειλινὸ
πιάσανε τὸν ἔλαφο.

Και ἀφοῦ σκότωσαν τὸ ζάρκαδο (τὸν κλέφτη), τὸ τραγούδι συνεχίζει τὰ βάζανα τοῦ "Ἑλληνας :

Δυὸ παιδιὰ Ρωμιόπουλα
καὶ Γρεβενιτόπουλα
χήρα Τούρκα δούλευαν
μὲ βουβαλοζεύγαρα,
ὅλη μέρα στὴ δουλειὰ
καὶ τὸ βράδυ στὸ σκιντιό.

— Βρὲ παιδιὰ Ρωμιόπουλα,
γίνεται τουρκόπουλα
νὰ χαρῆτε τὴν Τουρκιὰ
καὶ τὰ γρίβα τ' ἄλογα.

— Γίνεσαι, κυρά, Ρωμιὰ
νὰ χαρῆς τὴν Παναγιὰ.
νὰ χαρῆς καὶ τὴ Λαμπρὰ
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.

Ἄδύνατον νὰ φαντασθῆτε πόσα συμβολικὰ τραγούδια τῆς Ἐπαναστάσεως γύρω ἀπὸ τὰ ἐλάφια ἔχει ἡ δημοτικὴ ποίησις, ἡ ἀγνωστος ἀκόμη κατὰ 80 τοῖς ἑκατὸν καὶ τὴν ὁποῖαν τώρα ἐγγίζω εἰς τὴν λαγὰρ ἢ ν καὶ ἀφθονον πηγὴν τῆς, εἰς τοὺς Ἀγραφιώτας σκηνίτας. Τί εἶναι οἱ ξανθοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι ; Καταρράκται στίχου, ρυθμοῦ, ἤχου, θρύλου, μύθου, παραδόσεως.

Οἱ σκηνῖται Σαρακατσάνοι εἶναι οἱ καταλαγαρώτεροι Ἕλληνες. Τοὺς παρακολουθῶ δύο μῆνας εἰς τὰ εὐρυτανικὰ βουνὰ καὶ δὲν χορταίνω τὴν ὀμορφιὰν τῶν τραγουδιῶν των, τῆς χειρονομίας των. Ἡ ράτσα αὐτὴ ἔδωκεν εἰς τὴν τουρκοκρατομένην Ἑλλάδα τὸν Κατσαντώνην, τὸν Λεπενιώτην, τὸν Στουρνάραν, τὸν Χασιώτην, τὸν Λιακατᾶν, τὸν Τσάγκαν, τὸν Δίπλαν καὶ χίλιους ἄλλους τουρκομάχους, ἐπὶ πλεόν δὲ διέσωσε τὴν ἐλληνικὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Διφορετικὰ οἱ Σαρακατσάνοι θὰ ἦταν μετ' ὀλίγον γνωστοὶ ἐκ τῆς παραδόσεως, ὅπως καὶ τὰ ἐλάφια, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ κάμῃ τὸ πολύτροπον τραγούδι των.

Μοῦ διηγούντο ὅτι πέρυσι, πού ἐπλήγγωσαν ἕνα στά πλάγια τοῦ Κόζιχακα, τὸ ἐβλεπαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας πού ἔζησε νὰ κλαίῃ, νὰ χύνη δάκρυα « σὰν κορόμηλα ». Οἱ πολῦπαθοι Ἑλληγνες δὲν ἤμποροῦσαν νὰ συμβολίσουν τὸν ἑαυτὸν τους μὲ ζῶον ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐλάφι, τὸ ὁποῖον μέσα ἀπ' ὅλας τὰς διηγῆσεις καὶ τὰ τραγούδια παρουσιάζεται ὡς ἕνα ποίημα πόνου.

« Τ' ἄγρια καὶ τὰ ἡμερα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στ. Γρανίτσας

ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΜΑΝΝΑΣ

Εἶχαν θερίσει πιά, καὶ οἱ χωρικοὶ ἀφηναν ἐλεύθερα στὴν ἐξοχῆ τὰ ζῶα τους νὰ βόσκουν νύχτα μέρα, βόδια καὶ ἄλογα καὶ μουλάρια μαζί.

— Ἐμεῖς νὰ μὴν ἀφήσουμε ἔξω τὴ γαῖδουρίτσα μας, εἶπε ἡ Σμαράγδα στὸν ἄντρα της τὸν χαλκιᾶ, τὸν Ζαφεῖρη τὸν Τσιρίμπαση.

— Ὅλος ὁ κόσμος τ' ἀφήνει ἔξω. Γιατί ἐμεῖς ὄχι;

— Οἱ ἄλλοι ἂν πάθουν τίποτα, ἔχουν ν' ἀγοράσουν κι ἄλλα. Ἐμεῖς; Πέρσι, θυμᾶσαι, πού μᾶς ψόφησε τὸ μουλάρι, χρεωθήκαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴ γαῖδουρίτσα. Ἐχει καὶ τὸ πουλαράκι της, δὲν κάνει νὰ μείνη ἔξω. Παιὸς ζέρει ἂν κανένας λύκος δὲν τὴ βρῆ ἀδύνατη καὶ μᾶς τὴ φάῃ.

— Λύκος!... Ποῦ βρέθηκε λύκος;

— Ναί. Στοῦ Λάλα ἔκοψε κάμποσα πρόβατα κι ἐπνιξε μιὰ φοράδα.

— Ἐ, τόσο μακριὰ μπορεῖ. Μὰ στὸ χωριὸ μας χρόνια τώρα πού δὲ φάνηκε.

Ποῦ νὰ ἤξερε ὁ Τσιρίμπασης πὼς ὁ λύκος μπορεῖ νὰ βραδυάσῃ στὴ Ροῦμελη καὶ περνώντας τὸ γεφύρι τοῦ Ἰσθμοῦ νὰ ξημερωθῆ στά βουνὰ τοῦ Μοριᾶ.

Ἀλήθεια, τὸ χωριὸ, πού ὠνόμασεν ἡ Σμαράγδα, τὸ ρήμαξαν δυὸ λύκοι. Εἶχαν βγῆ συντροφιά νὰ κυνηγήσουν. Κρύβονταν τὴν ἡμέρα στὸ δάσος ἢ σὲ καμιὰ ἀπόμερη σπηλιά καὶ τὴ νύχτα ρίχνονταν στὰ κοπάδια. « Ὡσπου νὰ ποῦν : « λύκος τριγυρνᾷ στὶς στάνες μας », οὔτε λύκος φαινόταν οὔτε τ' ἀχνάρια του.

Σ' ένα βουνό οι δυο λύκοι, την ώρα που σκοτεινίαζε, απάντησαν μιὰ άλεποϋ. Ήταν βιαστική, μὰ κοντοστάθηκε και τους κύτταξε. Τήν κύτταζαν κι εκείνοι φιλικά, σά νά τής έλεγαν πώς είναι ξένοι και δέν ξέρουν πού έχει καλό κυνήγι. Ή άλεποϋ ώσμίσθηκε τριγϋρο και σταμάτησε κάπου τó κεφάλι της, σά νά τους έδειχνε κάτι σπουδαίο. Οί λύκοι κατάλαβαν ί έθελε νά τους πῆ :

— Πιό εύκολα θά κυνηγήσετε στοϋ Τάση τῆ σάνη. Σκυλιά δέν έχει και ó τσοπάνης άγαπᾶ τόν ύπνο. Είχε κάμποσες κόττες και τίς πῆρα όλες τῆ μιὰ με τῆν ἄλλη.

Οί δυο λύκοι προχώρησαν. Πήγαιναν σκυμμένοι στη γῆ και με τὰ ποδάρια τους άνοιχτά, σά νά περδοϋσαν κι όχι περπατοϋσαν. Τά ρουθούνια τους ἦταν ὑγρά και μύριζαν τó χῶμα και τόν άέρα από μακρυά. Τά αϋτιά τους άκουαν και τόν παραμικρό ἦχο. Ή μακρυά φωνητή οϋρά τους ἦταν μισοσηκωμένη, για νά μὴν κάνη θόρυβο στά κλαριά και στά χορτάρια. Έφτασαν έτσι σ' ένα ψῆλωμα και στάθηκαν νά ιδοϋν, πριν νά βγοϋνε στ' άνοιχτά. Άπ' εκεί πότε κύτταζαν γϋρο, πότε κύτταζαν ó ένας τόν άλλο σά νά κρυφομιλοϋσαν.

Ή άστροφεγγιά φώτιζε τῆ σάνη σάν ἡμέρα. Ό οϋρανός ἦταν βαθιά γαλανός. Ό Γαλαξίας τόν εχάριζε τόν οϋρανό στη μέση σάν άπέραντο άσημόστρωτο ποτάμι.

Μέσα στο μαντρί τὰ πρόβατα πλαγιασμένα καταγῆς, τó ένα κοντά στο άλλο, φαίνονταν σά μεγάλη φλοκάτα άπλωμένη στην άστροφεγγιά. Ή πόρτα τοϋ μαντριοϋ ἦταν κλειστή, δεξιά κι άριστερά γυάλιζαν οι μεγάλες πέτρες, πού κίθονται οι τσοπάνηδες τῆν αϋγή και άρμέγουν. Άπάνω στά ξύλα φαίνονταν οι ξύλινες καρδάρες άνάποδα σάν καπέλλα στραβοβαλμένα. Παράέ ω τó γάλα. Και βαθιά μέσα στο μαντρί ξεχώριζε ἡ καλυβούλα τοϋ τσοπάνη με τῆ στρογγυλή μικρή πορτούλα της, σά μεγάλο μάτι ορθάνοιχτο. Φωνή, μιλιά, τίποτα. Μόνο κάπου κάπου ένα κουδουνάκι ζυπνοϋσε τῆ νύχτα με τῆ φωνίτσα του : ντίν ! ντίν ! ντίν !...

Τέλος οι δυο λύκοι σηκώθηκαν, ώσμίσθηκαν τó δρόμο και πλησίασαν πάλι τὰ κεφάλια τους νά συνεννοηθοϋν. Ήθελαν νά ειποϋν στη γλῶσσά τους νά μὴν εχουν έμπιστοσύνη στά λόγια τῆς άλεποϋς, νά ριχτῆ ό ένας στο μαντρί, και, αν τύχη νά είναι σκυλιά, νά τὰ βάλη μαζί τους. Έτσι ό άλλος θά κατορθώση ν' άρπάξη ένα πρόβατο, θά πάρη τῆ ρεματιά και θά βγῆ στο Γεροντόβραχο. Έκει ν' ανταμώσουν

νά τὸ φᾶνε. Ἐπεσαν ἔπειτα χάμω κι ἄρχισαν νὰ σέρνονται κατὰ τὸ μαντρί. Τόσο ἀπαλὰ σέρνονταν, ποὺ οὔτε λιθάρι κυλοῦσε οὔτε ξύλο σάλευε στὸ πέρασμά τους. Μὰ μὲ ὅλη τὴν προφύλαξι ἀκούσθηκε κάποιο γρύξιμο στὸ μαντρί. Ἐκεῖνος, ποὺ προχωροῦσε λίγο ἐμπρός, γύρισε καὶ κύτταξε γιὰ τελευταία φορὰ τὸ σύντροφό του. "Ἦθελε νὰ τοῦ εἶπῃ: «Ψέματα μᾶς εἶπε ἡ ξοδέλφη μας ἡ ἄλεπού... "Ὅπως εἶπαμε».

Καὶ ἀμέσως τινάχθηκε στα λιγνὰ ψηλά πόδια του, λύγισε τὸ κορμί του, τέντωσε ἴσα ἐμπρός τὸ λαιμό του καὶ τὸ κεφάλι του γάθηκε σὰ σφῆνα στὸ σκοτάδι. Τὴν ἴδια στιγμή δυὸ στρογγυλοὶ καὶ μαλλιανοὶ ἴσκιοι ὤρμησαν ἀπὸ τὸ μαντρί καὶ μὲ φοβερὰ γαυγίσματα ρίχτηκαν ἀπάνω του. Ἐκεῖνος τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

Ὁ ἄλλος λύκος πήδησε στὸ μαντρί καὶ πρὶν καλά νὰ τὸν νοιώσουν τὰ πρόβατα, ἄλλου ξέσκισε τὴν κοιλιά, ἄλλου ἔσπασε τὴν ραχοκοκαλιά. Ἐκεῖνα πετάχτηκαν ἀπὸ τὸν ὕπνο τρομαγμένα καὶ στριμώχθηκαν τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ μαντριοῦ ὅσα μπόρεσαν πήδησαν τὸ φράχτη καὶ σκόρπισαν στὸ σκοτάδι. Τὰ περισσότερα στάθηκαν ἐκεῖ τρέμοντας, μὲ τὸ κεφάλι κρυμμένο στὰ πόδια τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου. Ὁ λύκος, ἅμα χόρτασε ἀπὸ αἶμα, ἄρπαξε ἓνα πρόβατο στὰ δόντια του, πήδησε στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὴ ρεματιά.

Στὸ μεταξὺ ζύπνησε ὁ βοσκός, ἄρπαξε τὸ ὄπλο του καὶ ἄρχισε νὰ πυροβολῇ. Πυροβολοῦσε στὸν ἀέρα καὶ φώναζε δυνατὰ, γιὰ νὰ δώση εἶδησι καὶ στ' ἄλλα τὰ μαντριά. Δὲν ἄργησαν ν' ἀκουσθοῦν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τουφεκιές, φωνές καὶ γαυγίσματα. Τὰ βουνὰ ἀντιλαοῦσαν γῦρο.

Καθὼς ἔτρεχε ὁ λύκος, ἔξαφνα εἶδε μαῦρον ἴσκιο νὰ κατρακυλᾷ ἀπὸ τὸ βουνό κι ἔνοιωσε τὸ ζεστό χνῶτο ἐνὸς σκύλου νὰ τοῦ καίη τὴν πλάτη. Χωρὶς νὰ θέλῃ παράτησε καταγῆς τὸ πρόβατο κι ἔτρεχε δὲν ἄργησε νὰ αισθανθῇ στὰ πίσω πόδια του ἄγριες δαγκω-ματιές. Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ, κατόρθωσε νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ φτάσῃ στὸ Γεροντόβραχο. Ἐμεινε ἐκεῖ κάμποσες ἡμέρες, ὥσπου νὰ γίνουν οἱ πληγές του. Ἀναγκάσθηκε νὰ τρέφεται μὲ σκουλήκια. Τοῦ κάκου περίμενε τὸ σύντροφό του.

Ἐπειτα, μόλις ἔνοιωσε πὼς μποροῦσε νὰ περπατήσῃ, βγῆκε πάλι στὸ κυνήγι. Στὶς ρεματιές ἔκανε ἀκόμη ζέστη. Ἄρχισε κι ἀνέβαινε στὰ ψηλά. Κάτι ὄψιμα λαγουδάκια κι ἓνα κατσικάκι, ποὺ ἔμεινε πίσω ἀπὸ τὴ συντροφιά του, τὸν ἔθρεψαν στὸ δρόμο καὶ τὸν ἐδυνάμωσαν.

Καθώς βγήκε σέ μιὰ ράχι, μύρισε ψοφίμι. Τὰ ὄρνια, πού εἶδε συναγμένα στό ψήλωμα, καί τὰ ρουθούνια του τὸν ᾠδήγησαν γρήγορα κοντὰ σ' ἕνα κέδρο. Τὰ ὄρνια πέταξαν σκούζοντας, ὅταν εἶδαν νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος, σὰ νὰ θύμωσαν πού τοὺς χάλασε τὸ φαγί τους. Κυττάζει καί τί βλέπει; Τὸ σύντροφό του ἔλεεινὸ καὶ ἄθλιο πτώμα. Οὔτε ὁ μισὸς δὲν εἶχε μείνει.

Ἐξαφνα βλέπει ἕνα λαγό. Ἐτρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ. Τὸν ἔπιασε καί τὸν ἔφαγε.

Ἀπὸ βουνὸ σέ βουνὸ βρέθηκε μιὰ βραδυὰ στό λιβάδι, πού ἔβροσκαν τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ. Τὸ λιβάδι ἀνέβαινε σιγὰ σιγὰ σ' ἕνα βουνὸ σκεπασμένο μ' ἔλατα, μὲ κέδρα καὶ πουρνάρια. Κάπου κάπου φούντωναν καί μερικὲς γέρικες βελανιδιές.

Ὁ λύκος, καθὼς εἶδε τὰ ζῶα νὰ βόσκουν στὴ μοναξιὰ, στάθηκε. Τοῦ κεντήθηκε ἡ ὄρεξι νὰ τὰ βάλῃ μὲ τὰ μεγάλα ζῶα.

Ἐπесе χάμω καί ἄρχισε νὰ σέρνεται ἀπάνω στὴν ψηλὴ καί δροσερὴ γλόη. Σερνόταν ἤσυχα σὰ φίδι, μὰ ὅσο προσεκτικὰ κι ἂν πλησίαζε, τὰ ζῶα τὸν ἔνοιωσαν. Τ' ἄλογα χλιμίντρισαν ἀνήσυχα καί τὰ βόδια μούγκρισαν. Καί στὴ στιγμή ὅλα τ' ἄλογα μαζεύτηκαν σ' ἕνα μέρος, ἔσμιζαν τὰ κεφάλια τους, σὰ νὰ ἦταν δεμένα, σ' ἕνα στῦλο, καί μὲ τὰ κορμιά τους ἔκαμαν κύκλο. Τὸ ἴδιο ἔκαμαν καί τὰ βόδια. Συνάχτηκαν, ἔβαλαν στὴ μέση τὰ μωσχάρια καί τίς ἀδύνατες ἀγελάδες κι ἐκεῖνα στάθηκαν ὀλόγυρα μὲ τὰ κεφάλια πρὸς τὰ ἔξω, σκυμμένα κάτω, καί τὰ κέρατα ἔτοιμα. Ὁ λύκος σύρθηκε πρῶτα μιὰ δυὸ φορές γῦρο στὰ ἄλογα καί δοκίμασε νὰ πηδήσῃ στὴ ράχι κανενός. Μὰ τὰ ἄλογα ἄρχισαν τίς κλωτσιές μὲ τὰ πίσω πόδια τους, πού γιὰ πολλὴν ὥρα δὲν ἔβλεπεσ παρά ἀτσαλένιες ὀπλές μέσα σὲ φουντωτὲς οὐρές. τοῦ νὰ τολμήσῃ νὰ πλησιάσῃ ὁ λύκος! Σύρθηκε ἔπειτα γῦρο στὰ βόδια καί δοκίμασε μ' ἕνα πῆδημα ν' ἀνοίξῃ τὸ λαιμὸ κανενός. Μὰ κάθε φορὰ πού δοκίμαζε, ἀντὶ τὸ λαιμὸ εὗρισκεν ἐμπρὸς του κάτι κέρατα μυτερά καί δυνατά, ἔτοιμα νὰ τοῦ σχίσουν τὴν κοιλιὰ.

Μάκρυνε λοιπὸν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ συλλογισθῇ καλύτερα τί νὰ κάνῃ. Ἐξαφνα βλέπει τὴ γαιδουρίτσα τοῦ Τσιρίμπαση μὲ τὸ πουλαράκι της. Ἦταν ξεχασμένη σὲ κάποιο ψήλωμα καί τώρα πού ἔνοιωσε τὸν κίνδυνο ἔτρεξε τὸν κατήφορο γιὰ νὰ χωθῇ ἀνάμεσα στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔτρεξε νὰ τῆς κόψῃ τὸ δρόμο.

Ἐνα σκυλάκι βρέθηκε συμμαζεμένο σὲ μιὰ κουφάλα πουρναριοῦ

κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸ φόβο του. Μὰ ὅταν εἶδε τὸ λύκο νὰ χυθῆ ἀπάνω στὴ γαῖδουρίτσα, βγῆκε κι ἔτρεξε γιὰ τὸ χωριό.

Ὁ λύκος ἄρχισε νὰ φέρνῃ γύρους τῆ γαῖδουρίτσα, ὅλο και στενώτερους γύρους, νὰ τῆς δείχνῃ τὰ δόντια του. Ἐκεῖνη στάθηκε ἀπελπισμένη. Ἔτρεμε ὀλόκληρη. Ἀδύνατο νὰ φτάσῃ στ' ἄλογα. Ὁ λύκος ἔβαλε σημάδι τὸ πουλαράκι και χύθηκε ἀπάνω του.

Μὰ τώρα ἤρθε ἡ σειρά τῆς μάννας. Ἡ γαῖδουρίτσα πῆρε θάρρος και μπῆκε ἀνάμεσα στὸ λύκο και τὸ παιδί της. Μὲ τὰ πίσω πόδια της ἄρχισε νὰ κλωτσᾷ και μὲ τὸ στῆθος της νὰ σπρώχνῃ τὸ πουλαράκι της στὴν κουφάλα ἑνὸς ἑλατου. Μὰ ἐκεῖνο δὲν τὴν βοηθοῦσε καθόλου. Ἔτρεμε κι ἔστεκε ἀκίνητο. Πολλές φορές τέντωνε τὸ κεφάλι του, περιέργο νὰ ἰδῆ τί γίνεται πίσω ἀπὸ τὴ μάννα του. Τέλος ἡ γαῖδουρίτσα κατάφερε νὰ βάλῃ μέσα τὸ πουλαράκι, ἔκλεισε μὲ τὸ στῆθος της τὴν κουφάλα και μὲ τὰ πίσω πόδια της ἔδινε κλωτσιές ἀδιάκοπα.

Ὁ λύκος ἄφρισε ἀπὸ τὴ λύσσα του. Πολλές φορές κατώρθωσε νὰ μπῆξῃ τὰ δόντια του στ' ἀφύλαχτα πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ στὸ τέλος ἔπεσε κάτω ἀπὸ τὶς κλωτσιές της. Τὰ αἵματα ἔτρεχαν ἀπὸ τὰ πλευρὰ τῆς γαῖδουρίτσας. Μὰ δὲν ἔτρεχαν λιγώτερα ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ λύκου. Ἡ ἄμοιρη μάννα προστάτευε και μὲ τὸ αἷμα της τὸ παιδί της.

Ἐξάφνα ἀκούσθηκαν μακρὰ βραχνὰ γαυγίσματα. Ἦταν ὁ Ἀράπης τοῦ γύφτου, ἕνα κατάμαυρο μεγάλο μαντρόσκυλο. Τὸ σκυλάκι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιβάδι, ἤρθε λαχανιασμένο στὸ σπίτι τοῦ Τσιρίπου και μὲ νοήματα ἔδωσε νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ γαῖδουρίτσα τους κινδύνευε.

Ὁ Τσιρίμπασης κοιμόταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὁ Ἀράπης τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ρούχα, τὸν ξύπνησε και τοῦ ἔδειξε πὼς ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι του και νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Τὸν τράβηξεν ἄλλη μιὰ φορά και ἔτρεξε μπρὸς μαζί μὲ τὸ σκυλάκι.

Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Ἀράπη ξύπνησε και ἡ Σμαράγδα.

— Πάει ἡ γαῖδουρίτσα μου! εἶπε.

Ὁ λύκος στὸ μεταξὺ εἶχε καιρὸ νὰ φύγῃ. Κατάλαβε πὼς καθὼς ἦταν κουρασμένος δύσκολα θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὰ δόντια τοῦ Ἀράπη. Πῆρε λοιπὸν τὸν κατήφορο. Μὰ κι ὁ σκύλος τὸν πῆρε ἀπὸ κοντὰ και τὸν ἔρριξε στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Σὲ μιὰ στροφή τὸν ἀντίκρουσε ὁ Τσιρίμπασης και μὲ μιὰ τουφεκιὰ τὸν ξάπλωσε κάτω.

Ὁ Ἀράπης ἔτρεξε, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν λαιμό, τὸν ἐσήκωσε ψηλά,

τόν τίναξε, τόν ξανατίναξε κι ἀφοῦ βεβαιώθηκε πὼς ἦταν νεκρός, τὸν πῆρε κι ἔτρεξε μὲ χαρὰ στὸν ἀφέντη του.

Στὸ μεταξὺ ξημέρωσεν. Ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τῶν σκύλων καὶ τὶς φωνὲς τῶν τσοπάνηδων οἱ χωρικοὶ ἔμαθαν πὼς φάνηκε λύκος κι ἔτρεξαν στὰ χωράφια νὰ ἰδοῦν τὰ ζῶα τους.

Σὲ λίγο μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸ ἔλατο. Ἡ γαϊδουρίτσα ζοῦσε ἀκόμη, μὰ τὸ αἷμα ἔτρεχε ἀπὸ τὶς πληγές. Ἀγκομαχοῦσε τόσο θλιβερά, πὺ ράγιζε τοῦ καθενὸς τὴν καρδιά. Μόλις εἶδε τὸν Ἀράπη νὰ σέρνῃ τὸ λύκο, χάιδεψε μὲ τὸ κεφάλι της τὸ πουλαράκι, ἔρριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ σκύλο καὶ ξεψύχησε. Τὸ πουλαράκι δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα, μὰ δύσκολα κατώρθωσαν νὰ τὸ βγάλουν ἀπ' ἐκεῖ. Τόσο ἦταν τρομαγμένο.

Κάποιος εἶπε μὲ συγκίνησι :

— Τέτοια μάννα δὲν πρέπει νὰ τὴ φᾶνε τὰ κοράκια κι οἱ ἀλεπούδες. Λέω νὰ τὴ θάψουμε.

Ὅλοι τὸ δέχθηκαν, ἔσκαψαν ἓνα λάκκο καὶ τὴν ἔθαψαν ἐκεῖ. Ἀπὸ τότε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμεινε νὰ λέγεται : « Τὸ μνημα τῆς μάννας ».

Περιοδικὸν « Νεοελληνικὴ ἀγωγή »

Ἄνδρ. Καρκαβίτσας

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ - ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ - ΜΥΘΟΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΥΔΕ)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

ΔΙΑΚΡΙΣΙΑ

Δῶσε' κι ἐμέ και τοῦ παιδιοῦ μου,
εἶναι κι ὁ ἄντρας μου στή θύρα.

ΑΛΗΘΕΙΑ

'Εξ ἀνοήτου και μεθύοντος μαθήση τάληθές.

*

'Η ἀλήθεια εἶν' τοῦ Θεοῦ, τὸ ψέμα τοῦ διαβόλου.

*

Λέγε τὴν ἀλήθεια, νά 'χῆς τὸ Θεὸ βοήθεια.

*

'Απὸ παιδί, τρελλὸ και μεθυσμένο μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια.

ΑΠΡΙΛΗΣ

'Αν βρέξει ὁ 'Απρίλης δυὸ νερά κι ὁ Μάης πέντε δέκα,
νά ἰδῆς τὸ κοντοκρίθαρο πῶς στρίβει τὸ μουστάκι,
νά ἰδῆς και τὶς ἀρχόντισσες πῶς ψιλοκρησαρίζουν,
νά ἰδῆς και τὴ φτωχολογιά πῶς ψιλοκοσκινάει.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

'Απὸ Αὔγουστο χειμῶνα και ἀπὸ Μάρτη καλοκαίρι.

*

Αὔγουστος ἄβροχος, μοῦστος ἄμετρος.

*

Αὔγουστε, καλέ μου μῆνα, νά 'σουν δυὸ φορές τὸ χρόνο !

*

'Ηρθ' ὁ Αὔγουστος, πάρ' τὴν κάπα σου.

*

Οὔτ' ὁ Αὔγουστος χειμῶνας οὔτ' 'Απρίλης καλοκαίρι.

ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ

Αὐχάριστος στὸ ἕνα,
χίλια νὰ τοῦ δώσης δὲ σοῦ λέει σπολλάτη.

*

Ἡ θάλασσα κι ὁ αὐχάριστος ποτέ τους δὲν χορταίνουν.

*

Τοῦ αὐχάριστου τὴ χάρι, ὅποιος κάνει τήνε χάνει.

ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Κρείττων ὁ κακὸς τοῦ πονηροῦ γείτονας.

(Βυζαντινὴ)

*

Κάλλιον κακὸν χρόνον, παρά κακὸν γείτον.

(Κύπρου)

*

Ὅ,τι ἀκοῦς στοῦ γείτονά σου, πάντεχε καὶ στὰ δικά σου.

*

Ὅταν πιάση φωτιά τὸ σπίτι τοῦ γείτονά σου,
κοντὰ 'ν' καὶ τὸ δικό σου.

*

Γείτονα ἔχεις, Θεὸν ἔχεις.

*

Ἄντὰν νὰ θέλ' ὁ γείτός σου, παντρεύεις τὸ παιδί σου.

(Κύπρου)

*

Ἄζωστος τρέχει ὁ γείτονας, κι ὁ συγγενὴς ζωσιμένος.

*

Κάλλιο μιὰ κακὴ ἀρρώστεια, παρά γείτονας κακός.

ΓΕΝΝΑΡΗΣ

Γεννάρη μῆνα κλάδευε, φεγγάρι μὴ γυρεύεις.

*

Τοῦ Γεννάρη τὸ ζευγάρι διάβολος θὲ νὰ τὸ πάρη.

ΕΡΓΑΣΙΑ

"Έκατσε ἡ δουλειὰ στὴν πόρτα κι ἐκυνήγησε τὴ φτώχεια.

*

'Η δουλειὰ νικάει τὴ φτώχεια.

*

"Όποιος περπατεῖ μυρίζει, κι ὅποιος κάθεται βρωμάει.

ΠΑΛΕΟΝΕΞΙΑ

Καὶ τοῦτα δικά μου κι ἐκεῖνα δικά μου
κι ὅσα σκεπάζει ἡ κάπα μου
κι ὅσα θωροῦν τὰ μάτια μου.

ΠΡΟΝΟΙΑ

Δεμένος ὁ γάιδαρος, ἀναπαμένος ὁ νοικοκύρης.

*

Σφάλα τὸ σπίτι σου, γιὰ νὰ μὴν κἀνης κλέφτη τὸ γείτονά σου.

*

"Αφραγος κῆπος, ἔρμα τὰ λάχανα.

*

Στερνή μου γνῶσι νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ

Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε, μήτε τ' Ἁγιοῦ Λαζάρου.

*

Δὲν δίνει τ' ἀγγέλου του νερό.

N. Πολίτου «Παροιμίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ»

Ο ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Στόν κάμπο τοῦ Μαραθῶνα ἔγινε μιὰ φορὰ μεγάλη μάχη. Τοῦρ-
κοι πολλοί μὲ ἄρματα πολλὰ ἤρθαν νὰ σκλαβώσουν τὴ χώρα καὶ ἀπ'
ἐκεῖ νὰ περάσουν στὴν Ἀθήνα. Δὲν ἐπῆγαν γραμμὴ στὴν Ἀθήνα,
γιατί οἱ Ἕλληνες φύλαγαν μὲ πολλὰ πλεούμενα καὶ τρικιάταρτα τὸν
Πειραιᾶ. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν λίγοι ἐμπρὸς στὴν ἀμέτρητη δύναμι τοῦ
ἐχτροῦ. Ἐσυνάχτηκαν ἀπ' ὅλα τὰ περίγυρα χωριά καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα
κι ἐπιασαν πόλεμο φριχτό. Ἄν τοὺς νικήσουμε, σοῦ λέγει, ἐδῶ, πάει,
τοὺς σπάσαμε· δὲ θὰ ἰδοῦν τὴ στράτα νὰ φύγουν.

Ἐπολέμησαν ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἕως τὸ βράδυ. Ἀπελπισμένα ἐπολέ-
μησαν οἱ ἐχτροί, ἀλλὰ πλεον ἀπελπισμένα ἐπολέμησαν οἱ Ἕλληνες. Τὸ
αἶμα ἐπῆγε ποτάμι· ἔφτασεν ἕως τὰ ριζὰ τοῦ Βρανοῦ καὶ ἕως τὸ Μα-
ραθῶνα ἀντίκρου. Ἐσυρεν ὡς τὴ θάλασσα κι ἔβαψε κατακόκκινα τὰ
κύματα. Θρῆνος καὶ κακὸ ἔγινε. Τέλος ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες. Οἱ Τοῦρ-
κοι ἔτρεζαν νὰ γλυτώσουν στὰ καράβια. Οἱ Ἕλληνες τοὺς κυνήγησαν,
κι ἐκεῖ τοὺς κατάσφαζαν, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς δὲν ἐγύρισε πίσω.

Ἐτρεζαν τότε δύο νὰ φέρουν τὴν εἶδησι στὴν Ἀθήνα. Ὁ ἕνας
ἔτρεξε καβαλλάρης, ὁ ἄλλος πεζὸς κι ἀρματωμένος. Ὁ καβαλλάρης
ἀνέβηκε τὸν Ἀφορεσμὸ καὶ κατέβηκε στὸ χωριό. Καθὼς τὸν εἶδαν οἱ
γυναῖκες ἔτρεζαν κοντὰ του :

« Σταμάτα », τοῦ φώναζαν, « σταμάτα ! ».

Ἦθελαν νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί ἀπόγινε ἡ μάχη. Ἐστάθηκε μιὰ
στιγμὴ νὰ πάρῃ φύσημα, κι ἔπειτα πάλι δρόμο. Τέλος φτάνει στὸ Ψυ-
χικό· ἐκεῖ ἐπῆγε νὰ ξεψυχήσῃ, πιάστηκε ἡ ἀναπνοή του, τὰ πόδια του
ἔτρεμαν· τώρα ἔλεγε νὰ πέσῃ. Ἀντρειεύεται τότε καὶ παίρνει βαθιὸ
νασασμὸ, καὶ μιὰ καὶ δυὸ ἔφτασε στὸ τέλος στὴν Ἀθήνα.

« Ἐνίκησαμεν ! » εἶπε, κι ἔπεσε αὐτὸς κι ἐξεψύχησε. Ὁ καβαλλά-
ρης ταχυδρόμος ἀκόμα δὲν ἐφάνηκε !

Ἐκεῖ ποὺ σταμάτησε ὁ πεζοδρόμος κι ἐκεῖ ποὺ πῆρε ἀνάσα ἄωπσε
τ' ὄνομα τοῦ καμώματός του

Τὸ πρῶτο χωριὸ τ' ὠνόμασαν Σταμάτα, τὸ δεύτερο Ψυχικό.

Ν. Πολίτου « Παραδόσεις »

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΥ

Ἄμπελουργὸς βαριαρρωστᾶ καὶ πέφτει τοῦ θανάτου
καὶ γῦρο του συνάζονται τὰ πέντε τὰ παιδιά του
καὶ δέρνονται καὶ κλαῖνε
κι ἀπελπισμένα λένε :

— « Πατέρα, πῶς θὰ ζήσουμε ἐμεῖς χωρὶς ἐσένα,
ἔρημα κι ἀπροστάτευτα, φτωχὰ κι ὄρφανεμένα ! ».
Κι ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε : — « Κάπου βαθιὰ στ' ἀμπέλι
σᾶς ἔχω κρύψει θησαυρό. Κι ἐκεῖνος ποὺ τὸν θέλει,
ἄς πάη νὰ ψάξῃ νὰ τὸν βρῇ,
γιατὶ ἔτσι εἶν' ὅλοι οἱ θησαυροί ».

Πέθανε καὶ τὸν ἔθαψαν κι ἀρχίνισαν νὰ σκάβουν
χωρὶς νὰ ξεκουράζονται, χωρὶς στιγμὴ νὰ χάνουν.
Κι ἀφοῦ δὲ βρῆκαν τίποτα, εἶπαν : « Οἱ κόποι πᾶνε !
Μᾶς γέλασ' ὁ πατέρας μᾶς, συχωρεμένος νὰ 'ναι ! »

Μὰ ὅταν ὁ τρύγος ἔφτασε, τ' ἀμπέλι ἐπάνω ὡς κάτω
ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σκάψιμο σταφύλια ἦταν γεμᾶτο.

Ἰ. Πολέμης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- ἄβυσσος
ἀγέρωχος
ἄδω
αἰγλή
αἰθρία
αἰνίττομαι
αἰωροῦμαι
- ἀκάθεκτος
ἀκαρής
- ἀλαζονεία
ἀλαλάζω
ἀλάργα
ἀλώβητος
ἄμαυρός
ἄμαυρώνω
- ἄμμουδα
ἄμφιθέατρον
- ἀναγέρνω
ἀνάγομαι
ἀναδεύω
ἀναρριχῶμαι
ἀπιθώνω
ἀποδέλοιπο
ἀποφθεγματικός
ἀπρόσιτος
- ἀργιλές
- ἄρωγός
ἄσθμα
- βάραθρον, μέγα βάθος.
— υπερήφανος, ἀκατάδεκτος.
— ψάλλω, τραγουδῶ.
— λάμπις, ἀκτινοβολία, δόξα, φήμη, μεγαλοπρέπεια.
— ξαστεριά.
— ὑπνοῶ, ὀμιλῶ αἰνιγματωδῶς, ἀσαφῶς.
— εἶμαι μετέωρος, ἀνέρχομαι ἢ ταλαντεύομαι εἰς τὸν ἄέρα.
— ἀσυγκράτητος, ὀρμητικός.
— ἐν ἀκαρεῖ, εἰς ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα, ἀμέσως, ἐντὸς δευτερολέπτου.
— ὑπερηφάνεια.
— φωνάζω ἰσχυρῶς.
— μακρὰν (Ἰταλ.).
— ὁ μὴ βλαβεῖς, ἀβλαβής.
— σκοτεινός, ὁ μὴ λάμπων.
— κάμνω τι σκοτεινόν, ἐλαττώνω τὴν λάμπιν, θαμπώνω.
— βυθὸς θαλάσσης ἀμμόδης.
— θέατρον κυκλοτερές ἢ αἰθουσα διαλέξεων μὲ κλιμακωτὰ ἐδῶλια.
— ξαπλώνω προχείρως πρὸς ἀνάπαυσιν.
— ἀπομακρύνομαι.
— ἀνακατεύω.
— σκαρφαλώνω.
— ἀποθέτω, τοποθετῶ.
— ὑπόλοιπον, τὸ ἀπομένον.
— ὁ ἐκφραζόμενος μὲ συντόμους ἐκφράσεις.
— μὴ προσιτός (πρὸς — εἶμι), ἀπροσέγγιστος, ἀπλησίαιστος, ἀπροσπέλαστος.
— καπνοσῦριγξ μὲ μακρὸν σωλήνα, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ καπνὸς φθάνει, ἀφοῦ διείληθαι ἀπὸ φιάλην ὕδατος (τουρκ.).
— βοηθός, ὑπερασπιστής.
— λαχάνισμα.

ἀσπαίρω
Ἄσπροπόταμος
αὐτανδρός

- σπαρταρῶ.
- ὁ Ἄχελῶς.
- μετ' αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν, μέ ὄλον τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου καὶ τοὺς ἐπιβάτας,
- ὁ βλέπων με τὰ ἴδια τὰ μάτια του.
- πλήρης αὐχμοῦ, ἀπεξηραμμένος, στεγνός, πνιγερός.
- χωρὶς φατνώματα, ἡμιτελές.
- ἔλλειψις παραγωγῆς, σπάνις.

αὐτόπτης
αὐχμηρὸς

ἀφάντωντον
ἀφορία

B

βαργωμισμένος
βδελύσσομαι
Βεγγάζη
βολίς

- βαρύγγνωμος, ὠργισμένος κατὰ τινος, δύσθυμος.
- ἀποστρέφομαι, κοινῶς σιχαίνομαι.
- παραλιακὴ πόλις τῆς Β. Ἀφρικῆς.
- βλήμα ἢ ὄργανον βαλλόμενον εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης πρὸς καταμέτρησιν.
- στροφή, ἀλλαγὴ πορείας ἱστιοφόρου.
- ἱστιοφόρον πλοῖον μικροῦ ἐκτοπίσματος.
- ἱστιοφόρον με δύο ἱστούς καὶ τετράγωνα ἱστία.
- τέρψις, πολλὴ εὐφροσύνη.
- βυθίζομαι εἰς τὴν θάλασσαν.

βόλτα
βρατσέρα
βρίκιον
βρυασμὸς
βυθῶ

Γ

γδοῦπος
γῆλοφος
γλαυκός

- βαρὺς κτύπος, βρόντος.
- λοφίσκος ἀπὸ χῶμα.
- γαλανός.

Δ

δαψιλὸς

δέος
διάτορος
δίνη
δῶμα

- ἄφθονος, πλουσιοπάρωχος, ἐλευθέριος, μεγαλόδαρος, μέγας, ἄφθονος.
- φόβος, ἀνησυχία, τρόμος, ψυχικὴ ταραχὴ.
- διαπεραστικός, ὀξύφωνος (διὰ — τωρῶ = τρυπῶ)
- σπειροειδῆς κίνησις ὕδατος, κοινῶς ρουφήχτρα.
- δωμάτιον, οἶκος, κατοικία.

E

ἔβενος
εἰκαστικός

- ξύλον συμπαγές, μαῦρον καὶ σκληρόν.
- ὁ ἱκανὸς νὰ ἀπεικονίζῃ, παραστατικός· εἰκαστικὰ τέχναι = αἱ καλαὶ τέχναι.

ἐκλιπάρησις	— ἐπίμονος παράκλησις.
ἐλλανοδίκης	— κριτῆς ἀγώνων, ἀγωνοδίκης.
ἐλλοχεύω	— παραμονεύω.
ἐνάλιος χλωρίς	— σύνολον φυτῶν θαλασσίων.
ἔρπω	— σύρομαι μέ τήν κοιλίαν, σύρομαι.
ἐφέστιος	— ὁ ἐπὶ τῆς ἐστίας κείμενος.

Ζ

ζεῦξις	— ἡ σύνδεσις διὰ ζεύγματος, διὰ προχείρου γεφύρας.
Ζέφυρος	— ὁ δυτικός ἄνεμος.

Η

ἡμιολία	— ἰστιοφόρου πλοῖον μέ δύο ἰστούς ἐλαφρῶς κεκλιμένους πρὸς τήν ἑνὴν μὴνην, κοινῶς γολέτα.
---------	---

Θ

θάλαπος	— θερμότης, ζέστη (μᾶλλον εὐάρεστος), περιθαψίς, ἐμφύχωσις, ἐγκαρδίωσις.
θηλυπρεπής	— ὁ μέ τρόπους γυναικείους.
θημωνιά	— ὁ ἐκ δεματίων σιτηρῶν ἢ χόρτων σωρός.

Ι

ἴβις	— πτηνὸν ἱερὸν διὰ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους μέ ράμφος μακρὸν καὶ κεκαμμένον.
ἰλιγγιώδης	— τοῦ προκαλεῖ ἴλιγγον.
ἰλιγγος	— ζάλη, σκοτούρα, διατάραξις τῶν φρενῶν.

Κ

καλάρω	— ρίπτω εἰς τήν θάλασσαν δίκτυα ἢ παραγάδι.
καμπτήρ	— ἡ καμπή τοῦ στίβου εἰς τὰ ἀρχαία στάδια.
καπούλια	— τὰ νῶτα τῶν μεγάλων τετραπόδων ζώων.
καραδοκῶ	— καιροφυλακῶ.
κασσία	— ἀρωματώδες φυτόν, φλοιὸς ἀρωματώδης (περίπου ὡς ἡ κανέλλα)
κατεσκληκῶς	— (μετοχή ἀχρήστου ρ. κατασκελλῶ) κάτισχνος, σκελετώδης, ἀπεξηραμμένος (πετσὶ καὶ κόκκαλο).
κέλυφος	— τὸ ξυλῶδες περίβλημα τοῦ καρποῦ, τὸ κοινῶς λέγόμενον τσῶφλι.

κιστής	— άνανδρος, δειλός, κακός (τουρκ.).
κλιτύς	— πλευρά βουνού, κατωφέρεια.
κομάντος	— στρατιώται διά δυσκόλους έπιχειρήσεις.
κορβέτα	— πλοϊον ίστιοφόρον τριίστιον.
κόρκωμα	— γεϊσον γεφύρας.
κότινος	— άγριελαία· μεταφορικώς βραβειον.
κουπαστή	— τό άνώτατον χείλος τών τοιχωμάτων του πλοίου.
κράσπεδον	— τό άκρότατον μέρος ένός πράγματος, ό έξέχων γυρός.

Λ

λάβαρον	— είδος σημαίας εις τούς Ρωμαίους και τούς Βυζαντινούς· σημαία σωματείου.
λιπόσαρκος	— χωρίς πολλάς σάρκας, ίσχνός, κοκκαλιάρης (λείπω — σάρξ).

Μ

μάνδαλος	— τεμάχιον ξύλου ή σιδήρου, διά του οποίου ασφαλίζεται ίσωτερικώς ή θύρα.
μάννα	— τό σχοινίον, άπό του οποίου άναρτώνται τά άγκιστρα του ποραγαδιού.
μαρμαρυγή	— λάμψις, άκτινοβολία.
μελίφθογγος	— μελίφωνος, γλυκύφωνος.
μένος	— όρμή ψυχής, άκράτητος δύναμις, άκάθεκτος όρμή.
μεσαίων	— τό χρονικόν διάστημα άπό του Ε' μέχρι του ΙΕ' αιώνος.
μετάφρενον	— τό μεταξύ τών δύο ώμοπλατών μέρος της ράχως.
μή γάρ	— μήπως, μή τάχα.
μολπή	— χορός, άσμα μετά χοροϋ προς τιμήν θεού ή ήρωος.
μόχθος	— κόπος, ταλαιπωρία, βασανισμός, άγωνία.
μπαλκόνι	— έξώστης (Ιταλ.).

Ν

νάρθηξ	— πρόναος τής έκκλησίας.
νωδός	— έστερημένος όδόντων.

Ο

- όζώδης** — ό έχων όζον ή όζους (έξόγκωμα), κόμβον, έξο-
χήν.
- οίηματίας** — άλαζών, ματαιόδοξος, καυχησιάρης.
- οίμωγή** — στεναγμός, θρήνος, όδυρμός.
- όλισθημα** — παραπάτημα.
- όλοφύρομαι** — κλαίω, θρηνώ.

Π

- παγκρατής** — κυρίαρχος.
- πάλλω** — σειω ίσχυρά, κινώ ταχύτατα, κραδαίνω, δονώ, θέτω
εις παλινδρομικήν κίνησιν.
- πανοικεί** — μέ όλην τήν οικογένειαν.
- παράμαλλο** — έκαστον τών ηημάτων του παραγαδιού τών φε-
ρόντων τά άγκιστρα.
- πάρωρα** — πέραν τής κανονικής ώρας.
- περιδινοῦμαι** — περιστρέφομαι κυκλοτερώς και ταχέως, στροβιλίζο-
μαι, στριφογυρίζομαι.
- περίτεχνος** — ό κατεσκευασμένος μέ μεγάλην τέχνην.
- πιχάει** — επιχύνει, ρίπτει πηλόν ή άσβεστον.
- πόρος** — πέρασμα, διαβατόν μέρος, προταμοῦ.
- προαίρεσις** — πρόθεσις, θέλησις, επιθυμία.
- πυρίκαυστος** — πεπυρακτωμένος, έν πυρι κεκαυμένος.

Ρ

- ράϊκος** — ένδυμα έφθαρμένον.
- ραμαζάνι** — νηστεία τών μωαμεθανών κατά τήν ήμεραν.
- ρίψασπις** — ό άπορρίψας τήν άσπίδα εις τήν μάχην και τρεπόμε-
νος εις φυγήν, φυγόμαχος.
- ρομφαία** — είδος ευθείας, μεγάλης και πλατείας σπάθης.
- ρωγή** — σχισμή εις μήκος και βάθος, ρήγμα, σπάσιμο, ά-
νοιγμα.

Σ

- σαλαγώ** — κατευθύνω μέ φωνάς τά βοσκήματα.
- σέλας** — φῶς, φεγγοβολία, λάμψις.
- σθεναρός** — πλήρης σθένους, πλήρης ήθικοῦ, δυνατός, ρωμα-
λέος, ψυχωμένος.
- σκέλεθρον** — σκελετός.

σκήπτρον	— ράβδος δηλοῦσα ἀξίωμα ἢ ἀρχήν.
σκήτη	— μικρά μονή, ἐρημητήριο μοναχῶν.
σκουτέλλα	— (Ιταλ.) πιατέλλα, γαβάθα, πινάκιον (παροψίς).
σκῶμμα	— πείραγμα.
σμηνος	— πλήθος πτερωτῶν ἐντόμων, ἰδίως μελισσῶν.
σούρουπο	— λυκόφως, ὅταν ἀρχίζη νά νυκτῶνῃ.
σπαράζω	— (ὡς ἀμετάβατον) κινουμαι.
σπάραχνα	— βράγχια, τὰ ἀναπνευστικά ὄργανα τῶν ἰχθύων.
σπινθήρ	— σπίθα.
στόμφος	— πομπῶδες ὕφος κατὰ τὴν ὁμιλίαν, καυχησιολογία.
στριγγιά	— ὄξεϊα, διαπεραστική φωνή.
συνωρίς	— ζεῦγος ἵππων ὡς καὶ προσώπων.
Σφάξ	— πόλις τῆς Τύνιδος.
σφρίγος	— εὐρωστία, ζωηρότης.
σφριγῶ	— ἔχω σφρίγος, ἔχω ζωηρότητα.

T

τανύω	— τείνω, τευτώνω, ἀπλώνω ὅσο μπορῶ, ἀπλώνω διάπλατα.
ταχιᾶ	— αὔριον, λίαν πρῶι, μετ' οὐ πολὺ.
τί η τ'	— διότι.
τορπιλλάκατος	— πλοιάριον ὠπλισμένον με τορπίλλας.
τραγᾶνα	— ἔδαφος πετρῶδες.
τρυφήλος	— ὁ διάγων βίον γεμάτων ἀπὸ ἀνέσεις, ὁ ἔχων τρυφήν, δηλ. καλοπέρασιν.
τσελίκι	— (τουρκ.) χάλυψ, ἀτσάλι, ἀνθρωπος ρωμαλέος, ὑγιέστατος.

Y

ὑπέρμαχος	— ὑπερασπιστής, προστάτης.
ὑπεροψία	— ἀλαζονεία, ἀδικαιολόγητος ὑπερηφάνεια.
ὑπηχῶ	— ἀντηχῶ βαθιά.
ὑποφώσκω	— φέγγω ἀμυδρῶς, ἀρχίζω νά φέγγω, νά ξεφωτίζω (χαραυγή).

Φ

φιλαυτία	— ἡ ὑπερβολική καὶ ἐγωιστική ὀγάπη.
φιλέκδικος	— ἐκδικητικός

- φιλοσκώμμων** — ὁ ἀγαπῶν τὸ σκῶμμα, τὰ ἀστεῖα.
φιρμάνιον — διάταγμα βασιλέως ἢ σουλτάνου.
φλοκάτα — παχὺ μάλλινον ἐπανωφόρι τῶν ποιμένων, ἔχει ἄφθονον χνούδι καὶ φλόκκους, φουντωτοὺς θυσάνους, λέγεται ἄλλως καὶ κάπα.
φρεγάδα — πολεμικὸν πλοῖον.
φυκιᾶδες — μέρη γεμᾶτα ἀπὸ φύκη.

Χ

- χλαμὺς** — κοντὸς μανδύας.

Ω

- ὠμοσα** — (τοῦ ρ. ὄμνυμι) ὠρκίσθη.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ Ἀδαμάντιος. Ἐγενήθη τὸ 1875 καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ὑπῆρξε καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς τέχνης εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

ΑΘΑΝΑΣ Γεώργιος. Εἶναι τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Γ. Ἀθανασιάδου-Νόβα. Ἐγενήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Διετέλεσε καὶ ὑπουργός. Ἐγραψε διάφορα ποιήματα.

ΑΝΝΙΝΟΣ Μπαμπῆς. Ἐγενήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1934. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ Γεώργιος. Ἐγενήθη εἰς τὴν Βιζύνην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔσπουδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε καθηγητὴς γυμνασίου. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα.

ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος. Ἐγενήθη εἰς Σῦρον τὸ 1835. Κατέγεινε εἰς τὸ ἐμπόριον ζήσας ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Διετέλεσεν εἰς τῶν πρώτων ὑποκινητῶν τῆς ἀναστατάσεως τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἐγένετο ἰδρυτὴς τοῦ « Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ». Ἀπέθανε τὸ 1908. Ἐγραψε ταξιδιωτικὰς ἀναμνήσεις, διηγήματα, ἐν οἷς καὶ τὸν « Λουκῆν Λάραν » κ.λ.π.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ Στέφανος. Ἐγενήθη ἐν Γρανίτῃ τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Διαφορὰ πεζὰ ἔργα του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον : « Τὰ ἀγρία καὶ τὰ ἡμέρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου ».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ Ἰωάννης. Ἐγενήθη εἰς Κρήτην τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Ἐκ τῶν ἔργων του τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν διηγημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον : « Οἱ Κρητῆς μου ».

ΔΑΦΝΗΣ Στέφανος. Εἶναι φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Θρασυβούλου Ζωιόπουλου. Ἐγενήθη εἰς τὸ Ἄργος τὸ 1882 καὶ ἀπέθανε τὸ 1947. Συνέθεσε ποιήματα.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γεώργιος. Ἐγενήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1859 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐξέδωκε ποιητικὰς συλλογὰς καὶ πεζὰ.

ΕΛΑΤΟΣ Νώντας. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ παιδαγωγοῦ Ἐπαμεινώνδου Παπαμιχαήλ. Ἐγενήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1951. Ἐγραψε διηγήματα καὶ ποιήματα διὰ τὰ παιδιὰ.

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Χρίστος. Έγεννήθη έν 'Αθήναις τό 1895. Έγραψε και έδημοσίευσεν έργα υπό τίτλους: «'Η Πίνδος», «'Τό Ρούπελ» κλπ.

ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ Δημήτριος. Έλλην διπλωμάτης. Έγεννήθη τό 1872. Έσπούδασε φιλολογίαν και νομικά. Έρχισυντάκτης και διευθυντής πολλών αθηναϊκών έφημερίδων και περιοδικών. Έπέθανε τό 1942. Έγραψε φιλολογικά άρθρα και μελέτας.

ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑΣ 'Ιωάννης. Έγεννήθη εις Σμύρνην τό 1824 και άπέθανε τό 1873. Έγραψε ποιήματα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ 'Ανδρέας. Έγεννήθη εις Λεχαινά της 'Ηλείας τό 1886 και άπέθανε τό 1922. Έσχολήθη με την λογοτεχνίαν και κυρίως με τό διήγημα. Έγραψεν και έδημοσίευσεν έργα «'Ο ζητιάνος», «'Λόγια της πλώρης» κ.ά.

ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ 'Αντώνιος. Καθηγητής άρχαιολογίας Πανεπιστημίου 'Αθηνών, άκαδημαϊκός. Έγεννήθη έν Κοζάνη τό 1870 και άπέθανε τό 1960.

ΚΟΚΚΙΝΟΣ Διονύσιος. Έγεννήθη τό 1884. Έξέδωκε την 'Ιστορίαν της 'Ελληνικής έπαναστάσεως. 'Ακαδημαϊκός.

ΚΟΡΑΗΣ 'Αδαμάντιος. Κατήγετο άπό την Χίον, έγεννήθη τό 1748 εις την Σμύρνην και άπέθανε τό 1833 εις Παρισίους, όπου έζησε. Έξέδωκε 66 τόμους άρχαίων 'Ελλήνων συγγραφέων και πλήθος άλλων συγγραμμάτων. 'Η 'Ακαδημία 'Αθηνών εξέδωκεν έκλογήν του έργου του, γνωστήν με τό όνομα «'Αδ. Κοραή, Χρυσά έπη». Είναι ό μεγαλύτερος φιλόλογος της νέας 'Ελλάδος και έπέδρασε πολύ εις την διαμόρφωσιν της νέας γραφομένης γλώσσης.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ 'Αριστοτέλης. Έγεννήθη εις Μυριόφυτον της Θράκης τό 1858 και άπέθανε τό 1918. Έσπούδασε εις Γερμανία φιλοσοφίαν και παιδαγωγικήν. Έπηρέτησεν ως καθηγητής και διευθυντής διδασκαλείου. Έγραψε κυρίως διηγήματα.

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ Κωνσταντίνος. Έγεννήθη εις Συρράκον της 'Ηπείρου τό 1868 και άπέθανε τό 1894. Έγραψε πεζά και ποιήματα, διά των οποίων ύμνησε την άγροτικήν και ποιμενικήν ζωήν.

ΚΥΡΟΥ 'Αχιλλεύς. Έγεννήθη τό 1898 και άπέθανε τό 1950. Διηύθυνε την έφημερίδα «'Εστία». Έσχολήθη και με την λογοτεχνίαν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ Έμμανουήλ. Έγεννήθη εις Ναύπλιον τό 1849 και άπέθανε τό 1924. Έκαλλιέρησε τό διήγημα.

ΜΑΝΟΣ Κωνσταντίνος. Πολεμιστής και ποιητής (1869 - 1913). Μετέσχε της

Κρητικῆς ἐπαναστάσεως 1896. Ἀρχηγὸς σώματος μέλος τοῦ Μακεδονικοῦ κοιμητάτου (1904). Συνετέλεσεν ἐπὶ κεφαλῆς 300 Κρητῶν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πρεβέζης (1912). Ἔγραφε ποιήματα.

ΜΑΡΚΟΡΑΣ Γεράσιμος. Ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν (1828 - 1911). Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσεν ποιήματα.

ΜΕΛΑΣ Λέων. Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης. Ἀπέθανε τὸ 1879. Συνέγραψε πεζογραφήματα. Τὸ κυριώτερον τοῦτων «Ὁ Γεροστάθης» ἐχρησίμευσεν ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὡς προσφιλεῖς ἀνάγνωσμα τῶν Ἑλληνοπαίδων.

ΜΕΛΑΣ Σπυρίδων. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1883. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν. Εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων ζώντων χρονογράφων, βιογράφων θεατρικῶν συγγραφέων καὶ κριτικῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν πλείστα ἔργα : «Ὁ μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται», «Ὁ Παπαφλέσσας», «Ὁ Γέρος τοῦ Μοριά», «Ὁ Μιαούλης», «Ματωμένα ράσα» κ. ἄ.

ΜΗΤΣΑΚΗΣ Μιχαήλ. Ἐγεννήθη τὸ 1868 καὶ ἀπέθανε τὸ 1916. Κύριον ἔργον του ἦτο ἡ δημοσιογραφία. Ἐδημοσίευσεν χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, διηγήματα.

ΜΟΔΗΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη εἰς Μοναστήριον τῆς Μακεδονίας τὸ 1890. Διετέλεσεν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἠσχολήθη μὲ τὴν λογοτεχνίαν.

ΜΩΡΑ ἸΤΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη εἰς Σκιάθον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἔσπουδασεν φιλολογίαν. Φίλος τοῦ Παπαδιαμάντη, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέψαλλεν ἐνίοτε εἰς ναὸν τῶν Ἀθηνῶν. Συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν διηγήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, ἠθογραφικά καὶ ταξιδευτικά ἐντυπώσεις ὑπὸ τὸν τίτλον : «Μὲ τοῦ βοριά τὰ κύματα».

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Παναγιώτης. Παιδαγωγὸς γεννηθεὶς τὸ 1852. Διηύθυνε πολλὰ διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους καὶ διετέλεσε Διευθυντὴς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπουργείου Παιδείας. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς παιδαγωγικὰς πραγματείας. Ἀπέθανε τὸ 1931.

ΟΜΗΡΟΣ. Ὁ ἀθάνατος ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἀκμάσας τὸν 9ον αἰῶνα π.Χ. Ἔγραψε τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὴν «Ὀδύσειαν». Εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς ὄλου τοῦ κόσμου καὶ ὄλων τῶν αἰώνων.

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Σπῦρος. Ἐκλεκτὸς δημοσιογράφος ἀθηναϊκοῦ τύπου. Ἐγεννήθη τὸ 1856 καὶ ἀπέθανε τὸ 1933.

ΠΑΛΑΜΑΣ Κωστῆς. Ἐγεννήθη εἰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Ὑπηρέτησεν ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 διετέλεσε μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν

ποίηση. Έγραψεν, όμως, και διηγήματα, δράματα και κριτικές μελέτες. « Τραγούδια της πατρίδος μου », « Ό τάφος », « Ό δωδεκάλογος του γύφτου », « Η φλογέρα του βασιλιά », « Η ασάλευτη ζωή » κλπ. Θεωρείται μετά τον Σολωμόν ό καλύτερος τών συγχρόνων ποιητών.

ΠΑΛΛΗΣ Άλέξανδρος. Έγεννήθη τό 1851 και άπέθανε τό 1933. Έχει μεταφράσει τήν Ίλιάδα του Όμήρου και έγραψε πολλά πρωτότυπα ποιήματα.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Άλέξανδρος. Έγεννήθη εις Σκίαθον τό 1851 και άπέθανε τό 1911. Έσπούδασε φιλολογίαν εις τό Πανεπιστήμιον Άθηνών. Θεωρείται ό μεγαλύτερος τών νεωτέρων Έλλήνων διηγηματογράφων. Τά έργα του είναι πολλά. Έκ τών διηγημάτων σπουδαιότερα είναι : « Η φόνισσα », « Χριστουγεννιάτικα διηγήματα », « Πασχαλινά διηγήματα » κ. ά.

ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος. Έγεννήθη εις Κωνσταντινούπολιν τό 1815. Ό πατήρ του έθανατώθη υπό τών Τούρκων, μόλις έξεργάγη ή Έλληνική επανάσταση. Έξαιτής τότε ό Κωνσταντίνος κατέφυγε μετά τής μητρός του και του άδελφου του εις Όδησσόν, όπου έξεπαιδεύθη κατ' άρχάς ώς υπότροφος του τσάρου Άλεξάνδρου Α. Τό 1830 συνέχισε τάς σπουδάς του εις τήν έν Αίγινή σχολήν του Γενναδίου και έπειτα εις εύρωπαϊκά πανεπιστήμια. Τό 1851 έξελέγη καθηγητής τής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Άθηνών και έξέδωκε τό μνημειώδες έργον του, τήν Ιστορίαν του Έλληνικού Έθνους, εις 5 τόμους. Άπέθανε τό 1891. Ό Κ. Παπαρρηγόπουλος είναι ό μεγαλύτερος έκ τών Ιστορικών τής νεωτέρας Ελλάδος.

ΠΑΡΑΣΚΟΣ Άχιλλεύς. Ποιητής (1838 - 1895).

ΠΕΖΟΠΟΡΟΣ Άναστάσιος. Ψευδώνυμον του λογογράφου και δημοσιογράφου Μήτρου Χατζοπούλου. Έγεννήθη εις τό Άγρίνιον 1872 και άπέθανε τό 1936.

ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ Γιάννης. Έγεννήθη τό 1866 και άπέθανε τό 1945. Υπήρξεν εκπαιδευτικός λειτουργός. Έγραψε ποιήματα και διηγήματα.

ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ Νικόλαος. Έγεννήθη έν Άθήναις τό 1873 και ύπηρέτησεν ώς άξιωματικός. Ήσυχολήθη μέ τήν δημοσιογραφίαν και λογοτεχνίαν. Άπέθανε τό 1952.

ΠΟΛΕΜΗΣ Ίωάννης. Έγεννήθη εις Άθήνας τό 1862 και άπέθανε τό 1924. Ήσυχολήθη μέ τήν λογοτεχνίαν και κυρίως μέ τήν ποίησιν. Έδημοσίευσε ποιητικά έργα υπό τούς τίτλους : « Σπασμένα μάρμαρα », « Παλιό βιολί », « Χειμώνανθοι », « Άλλάσαστρα », « Έσπερινός » κ. ά.

ΠΟΛΙΤΗΣ Νικόλαος. Έγεννήθη τό 1852 και άπέθανε τό 1921. Υπήρξε καθηγητής τής αρχαιολογίας και μυθολογίας εις τό Πανεπιστήμιον Άθηνών. Εισηγάγε

πρώτος εις τὴν Ἑλλάδα τὴν λαογραφίαν ὡς ἐπιστήμην. Ἀπέκτησε διεθνή φήμην μεγάλου ἐπιστήμονος. Ἔργα του εἶναι : « Παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ », « Παροιμίες », « Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ », « Λαογραφικὰ σύμμεικτα ».

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ Ἀριστομένης. Ἐγενήθη εἰς Σίφνον τὸ 1850 καὶ ἀπέθανε τὸ 1935. Διετέλεσε βουλευτὴς καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐδημοσίευσε ποιήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα : « Φαῖδρα », « Νικηφόρος Φωκᾶς » κ. ἄ.

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγενήθη τὸ 1809 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀπέθανε τὸ 1892. Διετέλεσε πολιτικός, ὑπουργός, πρεσβευτὴς καὶ καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἦτο πολυμαθέστατος. Τὰ λογοτεχνικὰ του « Ἄπαντα » ἐξεδόθησαν εἰς 20 τόμους.

ΡΟ·Ι·ΔΗΣ Ἐμμανουήλ. Λογογράφος (1835 - 1904). Ἐγραψε ἱστορικὰ μυθιστορήματα, διηγήματα, μελέτας. Ὑπῆρξεν ἐξέχουσα φυσιογνωμία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων.

ΣΚΙΠΗΣ Σωτήριος. Ἐγενήθη τὸ 1881. Λογοτέχνης, δημοσιογράφος καὶ ἀκαδημαϊκός. Ἐξέδωκε πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς. Ἀπέθανε τὸ 1951.

ΣΟΛΩΜΟΣ Διονύσιος. Ἐγενήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανεν εἰς Κέρκυραν τὸ 1857. Ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μεγαλύτερος τῶν ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγραψεν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸν « Ὕμνον εἰς τὴν ἔλευθερίαν », ὅστις ὠρίσθη ὡς ὁ ἔθνικὸς μὸς ὕμνος μελοποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου. Τὰ ἔργα του ἐξέδωκεν ὁ φίλος του καὶ λόγιος Ἰάκωβος Πολυλάς μὲ βιογραφικὰς καὶ κριτικὰς σημειώσεις. Ἐκ τῶν ποιημάτων του μνημονευτέα τὰ ὑπὸ τοὺς τίτλους : « Ὕμνος εἰς τὴν ἔλευθερίαν », « Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι », « Ὠδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος », « Ὁ Λάμπρος ».

ΣΟΥΡΗΣ Γεώργιος. Ἐγενήθη τὸ 1853 εἰς Σῦρον. Ἠκολούθησε φιλολογικὰ μαθήματα ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπέδωθε εἰς τὴν ποίησιν, μάλιστα τὴν σατιρικήν. Ἐπὶ 35 ἔτη ἐδημοσίευε τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐμμέτρως συντασσόμενον ἑβδομαδιαῖον « Ρωμιόν », εἰς τὸν ὅποιον ἐκατηγρίαζεν ὅλα τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ τρωτὰ τῆς ἐποχῆς του. Ἀπέθανε τὸ 1919.

ΣΟΥΤΣΟΣ Παναγιώτης. Ἐγενήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1806. Διετέλεσε διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐξέδωκε συλλογὰς ποιημάτων καὶ δράματα. Ἀπέθανε τὸ 1868.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ Στέλιος. Ἐγενήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1888 καὶ ἀπέθανε τὸ 1962. Τὸ 1933 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς. Ἐδημοσίευσε πολλὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας καὶ πολλὰς ποιητικὰς συλλογὰς.

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ Γεώργιος. Έγεννήθη τὸ 1860 καὶ ἀπέθανε τὸ 1938. Διετέλεσε δημοσίος ὑπάλληλος. Ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα.

ΤΑΝΑΓΡΑΣ Ἀγγελος. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Ἀγγέλου Ἀποστολίδη. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1877. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Συνέγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα: «Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου» κ. ἄ.

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ Σπυρίδων. Λόγιος, ἐκ τῶν μᾶλλον μορφωμένων ἀνδρῶν τῆς πρώτης μετὰ τὸ 1830 πεντηκονταετίας. Διετέλεσε πολιτικός, συγγραφεὺς, ἐπιστήμων, ἱστορικός. Ἦτο πατὴρ τοῦ ἐξόχου πολιτικοῦ Χαριλάου Τρικούπη. Κυριώτερον ἔργον του: «Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως».

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γεώργιος. Ἐγεννήθη τὸ 1871 καὶ ἀπέθανε τὸ 1923. Ὑπήρξε δημοσιογράφος καὶ λογοτέχνης. Ἔγραψε θεατρικὰ ἔργα, ἱστορικὰς μελέτας κ. ἄ.

ΤΣΟΥΝΤΑΣ Χρῖστος (1857). Ἀκαδημαϊκὸς Ἑλλην ἀρχαιολόγος ἐκ Στενημάχου, Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐνήργησε πολλὰς ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν δὲ ἀρκετὰς διατριβὰς ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου.

ΤΥΡΤΑΙΟΣ. Πατριωτικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ἐζήσθη περὶ τὸ 650-600 π. Χ., κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου. Ἔγραψε πολεμικὰ ἄσματα, τὰ λεγόμενα «Ἐμβατήρια».

ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1870 εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν. Ἀπέθανε τὸ 1942.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Νικόλαος. Ἐγεννήθη τὸ 1872 καὶ ἀπέθανε τὸ 1942. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Παραλλήλως ἔγραψε λογοτεχνικὰ ἔργα, ἰδίως ποιήματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ Χρῖστος. Ἐγεννήθη τὸ 1861. Ἦτο σουλιωτικῆς καταγωγῆς καὶ ἀπέθανε τὸ 1937. Ἠσχολήθη μὲ τὴν δημοσιογραφίαν καὶ λογοτεχνίαν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

Α'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Χ. Δημητρακοπούλου

1. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἔθνους, Ἰ. Κοραῆ	7
2. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
3. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
4. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσο	19
5. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
6. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	23
7. Τὸ σπῆτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
8. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	52
9. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	73
10. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἀχ. Παράσχου	83
11. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
12. Ἐξοχικὴ Λαμπρὴ, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	90
13. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῦδου	97
14. Ἡ βαρκούλα (ποίημα), Γ. Περιγαλιτῆ	104
15. Στὸ ψαρολιμάνο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
16. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125
17. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	135
18. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	145
19. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν ἡρώων τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μετάφρασις Μ. Κωνσταντινίδου	137
20. Ἀγῶνες πανελληνιοὶ καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου	154
21. Ὕμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
22. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	157
23. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
24. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἄλ. Ραγκιαβῆ	191
25. Τὸ μάγο σας φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
26. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
27. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικόν)	207
28. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικόν)	211
29. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν)	214
30. Τὸ τραγούδι τοῦ ἥλιου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
31. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
32. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἀν. Πεζοπόρου	224
33. Ἡ Ἁγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
34. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
35. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251

Β'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Θ. Παρασκευοπούλου

1. Αἱ διχόνοιαι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἄδ. Κοραῆ	12
2. Ἡ διχόνοια (ποίημα), Διον. Σολωμοῦ	14
3. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
4. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπητ	25
5. Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
6. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
7. Ἡ σταχτομαζώχτρα, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	45
8. Τῆς Κοκκινιάς τὸ σπῆτι, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	53
9. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
10. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
11. Ἄρατε πύλας, Ἄλ. Μωραϊτίδου	73
12. Τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
13. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
14. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	86
15. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	87
16. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἄγγ. Τανάγρα	101
17. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
18. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	110
19. Τὸ ἀλώνισμα, Ἄλ. Μωραϊτίδου	111
20. Ψωμί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
21. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, μετάφρασις Μ. Στασινοπούλου	143
22. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσοῦντα	179
23. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἄριστ. Κουρτίδου	195
24. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελλᾶ	208
25. Μισούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελλᾶ	211
26. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Γ. Μόδη	228
27. Ὁ κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	241
28. Τὸ ἀγριομελίσι, Στ. Γρανίτσα	247
29. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
30. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
31. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελοουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267

Γ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τριωύπη	7
2. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
3. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθῶνα	30
5. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀνίνου	31
6. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
7. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50

8. Νανούρισμα (δημοτικόν)	62
9. Κοιμάται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νά ἤμουνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφῆς, Ἄνδρ. Καραβίτσα	66
12. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
13. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
14. Κουπί καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
15. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
16. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
17. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
18. Ἡ ὠραιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἄρ. Κουρτίδου	118
19. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατου	123
20. Ἡ ἕρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἄλ. Ραγκαβῆ	158
21. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἄλ. Ραγκαβῆ	162
22. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Λ. Μελεᾶ	171
23. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231
24. Ὁ κρασσοπούλος, Ἄνδρ. Καραβίτσα	237
25. Πτερωτοὶ μετανάσται, Ἐμμ. Λυκούδη	239
26. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἄνδρ. Καραβίτσα	243
27. Αὐτοθυσία μάννας, Ἄνδρ. Καραβίτσα	255

Δ'. Ἐκ τῆς Συλλογῆς Σ. Σπεράντσα — Σ. Δουφεξῆ

1. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκάνησα, Ἀχ. Κύρου	23
2. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελεᾶ	29
3. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
4. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου	38
5. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	39
6. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό (ποίημα), Σπ. Σπεράντσα	42
7. Ἀθῶοι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρκορά	64
8. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικόν)	56
9. Ἡ καμπάνα (ποίημα), Ἄλ. Φωτιάδου	79
10. Ὁ Αἰνεῖας καὶ ὁ πατὴρ του, Λ. Μελεᾶ	85
11. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	93
12. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	105
13. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Γ. Στρατήγη	113
15. Ἀετὸς στὸ κοτέτσι (ποίημα), Ἄλ. Φωτιάδου	127
16. Ὁ ἀναποδιασμένος, Ἄλ. Μωραϊτίδου	127
17. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδοροπούλου	145
18. Ἐκτορ καὶ Ἄνδρουμάχη (ποίημα), μετάφρασις Ἄλ. Πάλλη	150
19. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
20. Λυκοῦργος, Λ. Μελεᾶ	167

21. Ὁ Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, Ἄδ. Ἀδαμαντίου	173
22. Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, Ἄδ. Ἀδαμαντίου	175
23. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
24. Τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι (δημοτικόν)	181
25. Νικόλαος Γύζης, Στ. Σπεράντσα	199
26. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214
27. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
28. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶ-ται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
29. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν, Δ. Σολωμοῦ	218
30. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΥΠΟΘΗΚΑΙ

1. Τυρταίου : Πολεμιστήριον σάλπισμα (ποίημα), μετάφρ. Σπ. Τρικούπη	7
2. Πρὸς τοὺς νέους τοῦ Ἔθνους, Ἄδ. Κοραῆ	7
3. Μεγάλοι ἄνδρες, μεγάλοι λόγοι, μεγάλα ἔργα, Π. Δ. Οἰκονόμου	8
4. Τρεῖς γενεαὶ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	10
5. Αἱ διχόνοιοι δὲν φέρουν ἐλευθερίαν, Ἄδ. Κοραῆ	12
6. Ἡ διγόνοια (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	14

2. ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

1. Ὕμνος πρὸς τὴν σημαίαν (ποίημα), Στ. Δάφνη	19
2. Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940 - 41, Στάνλεϋ Κάσσον	19
3. Οἱ νέοι τριακόσιοι, Ἀχ. Κύρου	20
4. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	23
5. Ἡ γαλανόλευκη στὰ Δωδεκανήσα, Ἀχ. Κύρου	23
6. Στὴ Δωδεκάνησο (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	25
7. Ὁ πνιγμὸς τοῦ Κορδῆ, Σπ. Μελᾶ	26
8. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Κ. Μάνου	27
9. Πρὸς τὸ μέτωπον, Γ. Τσοκοπούλου	28
10. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	30
11. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης, Χ. Ἀννίνου	31
12. Θεσσαλονίκη (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	33
13. Τὰ πῆραμε τὰ Γιάννινα (ποίημα), Γ. Σουρῆ	34
14. Ὁ παπᾶς, Ν. Πετιμεζᾶ	35
15. Ἀποχαιρετισμὸς, Δ. Κοκκίνου	38
16. Τραγοῦδι μου, φτερούγισε (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	39
17. Ἡ σημαία ἐνὸς συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	40
18. Τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτὸ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	42

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Τὸ σπίτι μου (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	45
2. Ἡ σταγομαζώχτρα, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	45
3. Μητρικὴ αὐταπάρνησις, Γ. Βιζυηνοῦ	50
4. Συζύγου ἐγκαρτέρησις, Ἐμμ. Λυκούδη	52
5. Τῆς Κοκκίνας τὸ σπίτι, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	53
6. Ἀποχωρισμὸς (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
7. Τὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	61
8. Νανούρισμα (δημοτικὸν)	26

9. Κοιμᾶται (ποίημα), Ν. Χατζιδάκη	62
10. Νὰ ἤμουνα παππούς (ποίημα), Γ. Σουρῆ	63
11. Ἐθῶσι φόβοι (ποίημα), Γερ. Μαρχορά	64
12. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη (δημοτικόν)	65
13. Γιὰ τὴν προῖκα τῆς ἀδερφή, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	66
14. Μεταμορφώσεις (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	69

4. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἐσπερινὸς (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	73
2. Ἄρατε πύλας, Ἄλ. Μωραϊτίδου	73
3. Ἡ καμόνα (ποίημα), Ἄλ. Φωτιάδου	79
4. Τὸ εἰκόνημα τῆς Παναγίας, Ἰω. Δαμβέργη	79
5. Στὴν Παναγία (ποίημα), Ἄλ. Παράσχου	83
6. Νύχτα Χριστουγεννιάτικη (ποίημα), Γ. Δροσίνη	84
7. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	85
8. Ὁ Ἀνείας καὶ ὁ πατήρ του, Δ. Μελά	85
9. Εἰς τὸν Γολγοθᾶν (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	86
10. Παιδικὴ Πασχαλιά, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	87
11. Ἐξοχικὴ Λαμπρῆ, Ἄλ. Παπαδιαμάντη	90
12. Ἡ ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	93
13. Θεὸς καὶ θάνατος (ποίημα), Ἰω. Καρασούτσα	99

5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

(οἰκονομικὸς - γεωργικὸς - ναυτικὸς)

1. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	97
2. Εἰς τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ, Ἐμμ. Ροῦδου	97
3. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	99
4. Τὸ χωριὸ (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	99
5. Οἱ σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου, Ἄγγ. Τανάγρα	101
6. Ἡ ψαρόβαρκα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	103
7. Ἡ βαρούλα (ποίημα), Γ. Περιγαλιτῆ	104
8. Στὸ ψαρολίμανο (ποίημα), Γ. Δροσίνη	105
9. Στὴ φουρτούνα (ποίημα), Γ. Βιζυνοῦ	105
10. Μὲ τὸ παραγάδι, Ἐμμ. Λυκούδη	106
11. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναυτῆ (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	110
12. Τὸ ἄλώνισμα, Ἄλ. Μωραϊτίδου	111
13. Ψωμι (ποίημα), Γ. Δροσίνη	113
14. Ἡ θημωνιά (ποίημα), Σ. Στρατήγη	113
15. Οἱ δύο μικροί, Μ. Μητσάκη	114
16. Ἡ ὄραιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς φορεσιὰς, Ἄρ. Κουρτίδου	118
17. Ἡ σταφίδα τοῦ γείτονα, Ν. Ἐλατοῦ	123
18. Ὁ Φοῖνιξ, Ἐμμ. Λυκούδη	125

19. Ἄετος στό κυτέτσι (ποίημα), Ἄλ. Φωτιάδης	127
20. Ὁ Ἀναποδιασμένος, Ἄλ. Μωραϊτίδου	127

6. ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

1. Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (ποίημα), Ἰω. Ποιέμη	135
2. Ἡ Ἀθηνᾶ προστάτις, Κ. Παλαμᾶ	135
3. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ μαθήματα εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, μεταφράσις Μ. Κωνσταντινίδου	137
4. Ὁ Πρίαμος καὶ ὁ Ἀχιλλεύς (ποίημα), μεταφράσις Μ. Στασινοπούλου	143
5. Ἀγὼν ἀρματοδρομίας εἰς τὴν Τρωάδα, Π. Ι. Θεοδωροπούλου	145
6. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, μεταφράσις Ἄλ. Πάλλη	150
7. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία, Δ. Βικέλα	152
8. Ἀγῶνες πανελληνιοὶ καὶ διεθνεῖς Ὀλυμπιάδες, Ἀντ. Κεραμοπούλου	154
9. Ὑμνος Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	157
10. Ὁ στέφανος τῆς νίκης (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	157
11. Ἡ ἔρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος, Ἄλ. Ραγκαβῆ	158
12. Φαέθων, υἱὸς Ἀπόλλωνος, Ἄλ. Ραγκαβῆ	162
13. Λυκοῦργος, Δ. Μελά	167
14. Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, Δ. Μελά	171
15. Ὁ Βόσπορος καὶ τὸ Βυζάντιον, Ἀδ. Ἀδαμαντίου	173
16. Ὁ Βυζαντινὸς στρατιώτης, Ἀδ. Ἀδαμαντίου	175
17. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	178
18. Τὸ προσκύνημα τοῦ Βουλγαροκτόνου, Χρ. Τσουντα	179
19. Τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι, (δημοτικόν)	181

7. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. Ὁ Λουδοβίκος Παστέρ, Δ. Κακλαμάνου	187
2. Ἡ χαρὰ (ποίημα), Ἄλ. Ραγκαβῆ	191

8. ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

1. Εὐάγγελος Ζάππας, Ἄρ. Κουρτίδου	195
2. Νικόλαος Εὐζης, Στ. Σπεράντσα	199

9. ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ

1. Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	205
2. Ὁ καπετὰν καλόγερος, Χρ. Χρηστοβασίλη	205
3. Τὸ μοιρολόγι τῆς Πάργας (δημοτικόν)	207
4. Ὁ Κολοκοτρώνης μέλος τῆς Φιλικῆς, Σπ. Μελά	208
5. Τῶν Κολοκοτρωναίων (δημοτικόν)	211
6. Μισούλης καὶ Νέλσων, Σπ. Μελά	211
7. Εὐαγγελίζου γῆ (ποίημα), Στ. Σπεράντσα	214

8. Τοῦ Νικοτσάρα (δημοτικόν)	214
9. Πῶς ἐσώθη τὸ Μεσολόγγιον, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	215
10. Ὑδραῖοι, Σπετσιῶται, Ψαριανοί, Κ. Παπαρρηγοπούλου	217
11. Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	218

10. ΤΟΠΙΑ — ΦΥΣΙΣ

(περιγραφαί)

1. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	221
2. Ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν, Ἐμμ. Λυκούδη	222
3. Ἡλιόφωτα μεσάνυχτα, Ἄν. Πεζοπόρου	224
4. Ἡ Ἁγία Λαύρα, Σπ. Παγανέλη	226
5. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, Γ. Μόδη	228
6. Ὁ Ἄθως (ποίημα), Π. Σούτσου	230
7. Εἰς τὴν Κάλυμνον, Ἐμμ. Λυκούδη	231

11. ΖΩΑ — ΠΤΗΝΑ

(διηγήσεις — περιγραφαί)

1. Ὁ κρασοπούλος, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	237
2. Πτερωτοὶ μετανάστει, Ἐμμ. Λυκούδη	239
3. Ὁ Κόσσυφας, Στ. Γρανίτσα	241
4. Οἱ πονηριὲς τῆς σουπιᾶς, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	243
5. Τὸ ἀγριομελίσι, Στ. Γρανίτσα	247
6. Ὁ ταλαίπωρος ἀπόμαχος, Ἐμμ. Λυκούδη	250
7. Τὸ ἐλάφι, Στ. Γρανίτσα	251
8. Αὐτοθυσία μάννας, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	255

12. ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ — ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ — ΜΥΘΟΙ

1. Παροιμίαι, Ν. Πολίτου	263
2. Ὁ πεζοδρόμος τοῦ Μαραθῶνα, Ν. Πολίτου	266
3. Ὁ θάνατος τοῦ ἀμπελοουργοῦ (ποίημα), Ἰω. Πολέμη	267
Λεξιλόγιον	269
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	277
Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς	283
Πίναξ περιεχομένων	287

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουσι τὸ κάτωθι βιβλιοσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίσημον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Η. 1967, (VIII) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 80.000 — ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ 1567/26-7-67 & 1592/4-8-67

Ἐκτύπωσις : ΧΡΩΜΟΛΙΘΟΓΡΑΦΙΚΗ Ο.Ε. - Βιβλιοδεσία : Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Ο.Ε.

0020556109

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

